

PUT ADAM

Eski Bir Türk Subayı



3.BASKI



PUT ADAM

— ESKİ BİR TÜRK SUBAYI —



DÄRU'İ-HİLÄFET'İ-ALİYYE MEDRESESİ

Kitabın Orijinal Adı:

الرجل الصنم

er-Raculü's Sanem

Put Adam

Yazar:

Eski Bir Türk Subayı

Dâru'l Hilâfeti'l Aliyye Medresesi:

01

Yakın Tarih Serisi

01

Çeviren:

Cemal Gönüldaş

Editör:

Feridun Dinçer

İrtibat:

www.hilafetiislamiyye.com

Avrupa WhatsApp:

0049 178 588 35 51

Tashih & Dizgi & Mizanpaj & Kapak:

Dâru'l Hilâfeti'l Aliyye Medresesi

Baskı&Cilt:

Step Ajans Matbaa Ltd. Şti. Göztepe Mah.

Bosna Cad. No: 11 Bağcılar / İstanbul

Tel: +90 212 446 88 46

Sertifika No: 12266

Dağıtım:

Küresel Kitap Yayıncılık

Yamanevler Mah. Küçükusu Cad. No: 9

Dükkan: 1 Ümraniye İSTANBUL

Tel: +90 538 817 99 79

Online sipariş: www.kureselkitap.com

İstanbul, 1441 / 2019

İÇİNDEKİLER

Arapça Tercümenin Önsözü	5	101 Pare Top Atışı	237
Mukaddime	17	Takrir-i Sükun Kanunları	240
Birinci Bölüm: SAMSUN YOLUNDA		Altıncı Bölüm: "FEVKALADE" İNKILAPLAR	
Deniz Dalgaları Üzerinde Yürüyüş	21	Türk Milletinin Kökünü Kazıma Girişimi ..	247
Pusulatsız Gemi	22	Diyalog	248
Anlaşmaya Kadar	61	Halk Partisi	250
Esir İstanbul	93	Şapka	251
Anadolu'ya Doğru	100	Medeni Kanun ve Laiklik	259
İkinci Bölüm: SİVAS - ERZURUM - ANKARA		Latin Alfabeti	266
Lalapaşa Camii'nden Hacı Bayram		Diğer Hadiseler	273
Camii'ne Doğru	109	Yedinci Bölüm: ÇANKAYA	
İstasyon	110	Cinayet, Utanç ve Rezillğin Merkezi	289
Kararlar	112	Latife Hanım	290
Erzurum	118	Ziyafet Yemeği	300
Sivas	122	Fuhuş	308
Ankara	127	Hırsızlık	323
Üçüncü Bölüm: TÜRKİYE MİLLET MECLİSİ		Cürüm	331
Açılış	132	Rezaletler	341
Üyeler ve Kalpak	137	Sekizinci Bölüm: DOLMABAĞÇE	
Sofilerin Baş Giysisi "Kalpak"	138	Putun Son Duruşu	347
Havadis	141	Saray	348
Muhalefet	152	Ziyaretler	350
Tepe Üstünde Bina	156	Manzara ve Vaktalar	354
Dördüncü Bölüm: MÜBAREK İSTİKLAL		Şahidlik	375
Kağrı Gürültüleri	169	Dokuzuncu Bölüm: KURŞUN TABUT	
Yer İle Gök Arasında	170	Ye Yeraltında Kırılmış Haç İşaretleri	405
Birinci İnönü Savaşı	173	Heykel	406
İkinci İnönü Savaşı	177	Yeni Bir Mezhep	410
Konferans Görüşmeleri Çıkmaz Bir		Yıl 1936	414
Yola Girdi	179	Yıl 1937	416
Sakarya	181	Yıl 1938	420
Büyük Taarruz	199	Savarona	423
Beşinci Bölüm: CUMHURİYET DÖNEMİ		Ölüm Döşegi	425
Zaferden Sonra	206	Cenaze Töreni	433
Lozan	214	Ters Haç	436
		Son Söz	445



ARAPÇA TERCÜMENİN ÖNSÖZÜ

Bu kitap okuyucu için büyük bir sürpriz ihtiva ediyor. Çünkü elinizde tuttuğunuz bu kitap daha önce hiç duymadığınız bilgiler takdim edecek.

Bu kitapta şu ana kadar okumuş olduklarınızın görünmeyen yüzünü bulacak ve bugüne kadar duyduklarınızın hepsini unutacaksınız. Bu kitapta okuyacaklarınız, hayatınız boyunca doğruluktan kuşku duymayacağınız bilgiler arasına girecek.

İnsanları hayatlarında etkileyen bazı kitaplar vardır. İşte elinizde tuttuğunuz bu eseri okuyanlar: *“İnsanlar sadece bir kere duymuş oldukları hakikati doğrulamaktansa işittikleri binlerce yalanı kabul etmek için tetikte dururlar”* gibi hikmetli cümleleri hatırlayacaklardır.

Doğruyu gösteren ve anlatan eserler her zaman insanları düşükleri yanlış, bozuk, çirkin yollardan kurtarmış ve onları hakikate ulaştırarak doğru fikirlere sahip olmalarını sağlamıştır.

Hak sözü söylemek büyük sorumluluk ister. Hak sözün sahipleri, insanları hakka çağırmanın beraberinde getirdiği büyük sorumluluğunun altından, her zaman geçerli olan tek büyük güce sığınarak kalkacak ve kendilerine şiddetle karşı gelen muhaliflerini yenecektir.

Hakkın batilla sürekli devam eden savaşının sonunda, ancak ve ancak haktan yana olanlar zafer kazanacaktır. Ancak bir şartla... Bu şartın gerçekleşmesi için gereken tek şey haysiyetli bir

savaş vermektir. Eğer bahsettiğimiz bu haysiyetli savaş gerçekleşirse, işte o zaman hakkın söylenmesi için uygun ortam oluşacaktır.

Bir hakikati sahteletirmenin başlıca yollarından biri de şudur: Farklı düşüncelere engel olmak ve kendilerine aykırı düşünenlerin ağızlarını tıkamak. Uygulanan bu baskıcı yöntemlerin sonucunda geriye sadece diğer sesleri susturanların görüşü kalır. Böylelikle sadece o görüşün varlığına izin verilip ve yine sadece o görüşü savunanlar söz sahibi olur. Bu sebeptendir ki muhafaza edilen görüşün önündeki engeller tek tek kaldırılıyor. Kurulan cümleler ve gerçekleştirilen eylemler o görüşün ayakta durması için yapılıyor. Böylece korunup kollanan bu görüş, seneler boyunca insanların şuurlarına kolaylıkla yerleştiriliyor ve artık zihinlerde “hakikat” olarak sadece bu görüşün varlığı söz konusu oluyor.

İşte size beyinleri yıkama yollarından biri daha... Hadi beraber hatırlayalım. Biz eskiden **Stalin** hakkında neler okurduk? Bize **Stalin**'in hayatını nasıl anlatmışlardı? Onu bize nasıl tanıtmışlardı?

“Şefkatli baba **Stalin**, çocuğu kucığına alıyor..” Böyle başlıyor hikâye. **Stalin** şefkatli bir baba mı? Yani o merhametli bir adam mı? Kaynaklara bakarsanız öyle. İşte, onu milyonlarca insana bu şekilde tanıttılar. Uzun seneler boyunca Sovyetler Birliği'nin içinde de dışında da insanlara bu şekilde sunuldu **Stalin**.

Onun, kendisinden başka kimsenin fikrini önemsemeyen, eli kanlı bir katil, sadist bir diktatör olduğu çok sonra çıktı ortaya. Bakın yine aynı **Stalin**'in, Sovyetler Birliği'ne karşı saldıran **Hitler**'in ve bu saldırı niyetinin göstergesi olan Alman ordusunun Rusya sınırlarına dayanmasını, Rus haberleşme araçlarının kendisine arka arkaya ulaşan raporlarına rağmen yalanlamasına ne demeli? İşte verdiğimiz bu misal, onun kendisinden başka

kimseyi önemsememesi ve kendi düşüncelerindeki lüzumsuz ısrarının bir ispatıdır. **Stalin**'in bu gereksiz inadı beş milyondan fazla Rus'un hayatına mal oldu. Ya en iyi arkadaşı olan **Beriya**'ya demeli? Onun sonu nasıl oldu? **Stalin** konusu böyle uzayıp gidiyor.

İşte **Mustafa Kemal**'in hayat hikâyesi de yukarıda söylediklerimizin bir benzeridir. Bilindiği gibi **Mustafa Kemal**, bir dizi manevradan sonra hâkimiyete el koyup, Cumhuriyet adı altında kendisinin diktatör olduğu bir düzenin başına geçti. Bu da yetmezmiş gibi insanlara, kendisini Türkiye'nin kurtarıcısı ve kurucusu olarak takdim etti. Onunla birlikte Kurtuluş Savaşı'na liderlik eden büyük komutanlarsa bir köşede unutulmaya terk edildiler. **Stalin**'le karşılaştırıldığında **Mustafa Kemal**'in gerçek kimliğini keşfetmek çok daha zor bir iş olarak görülüyor. Çünkü Rusya'da **Stalin**'den sonra gelenler onun gerçek kimliğini ortaya çıkarmışlardı. Ancak **Mustafa Kemal**'den sonra gelenler Rusya'da **Stalin** için yapılanların tam tersini yaptılar. Bırakın kimliğini açıklamayı, hakkında meydana gelebilecek herhangi bir eleştiriden korumak için kanunlar çıkardılar. Hatta çıkardıkları bu kanunlar günümüzde bile yürürlüktedir. Bu durum demokrasi yolunda ilerlediğini iddia eden bir ülke için çok ilginç bir durumdur. Çünkü fikir hürriyetini savunduğunu iddia eden bir demokrasi rejiminde, ağızları kapayan ve gerçekleri tartışmaya mani olan bir kanunun yürürlükte olması çelişkidir. Tüm bunlar bir acizlik göstergesidir. Çünkü bu kanun, gerçeklerin açığa çıkmasından korkmaktan kaynaklanmıştır.

Şimdi şu garipliğe beraber bakalım: **Mustafa Kemal**'in büyük bir itinayla eleştiriden bile korunduğu memlekette, kişinin Allah'ın zatına, resullere, peygamberlere, salih insanlara, tüm semavî ve gayri semavî kitaplara karşı alaycı ve yerici ifadeler kullanabilmeye hakkı olabiliyor. Uzun lafın kisası Türkiye'de yaşayan

bir kişi Allah'a ve dinlere hakaret edebilme hürriyetine sahipken aynı hürriyeti **Mustafa Kemal**'in şahsına karşı tek bir cümle kurmak için bulamıyor. Bu kanunların ve o kanunları üreten sistemlerin içerisinde bulunan insanlar bu durumdan çok etkilendiler. Kendilerine büyük bir dokunulmazlık içinde gösterilen bu kişiyi gözlerinde ulaşılmaz hale getirip onu zamanla putlaştırdılar. Onu böylesine putlaştıran insanlar, bugün bu putun ortaya çıkan gerçekleri altında devrilmesine engel olmak için büyük bir çaba göstermektedirler.

* * *

Gerçek şu ki, bizler **Mustafa Kemal**'de, toplumlara büyük mağlubiyetler yaşatan o nefsâni davranışların eserlerini görüyoruz. Aşağılık kompleksiyle meydana çıkan hisler, kibirlenip eskiye duyulan kin, ümmetin köklerinden kopmak ve ahlâki ruhunu yitirmek, hayata ve varlıklara bakışında ortaya çıkan kırılma... Bunlar çöküşün sebeplerinden bazıları...

Sıralamasını yaptığımız maddelere bir de Batı uygarlığına karşı duyulan sınırsız bir hayranlık duygusu eklenilebilir. Çünkü bu Batı hayranlığı **Mustafa Kemal**'in nazarında tehlikeli görünmeyecek basit bir konudan ibarettir.

Buraya kadar bahsettiklerimiz, İslâmî düşünce ve ahlâki değerleri korumak amacıyla zikredilmiştir. Oysa **Mustafa Kemal**'e göre medeni terakkinin tek yolu tüm bu İslâmî düşünceleri atmak ve Batı'ya uymakla mümkündür. Mesele gayet açıktır. İslâm medeniyeti ile Batı medeniyetini bu şekilde kıyaslamak doğru mudur? Bu kıyasın cahilce ve sathî bir bakış açısıyla yapıldığını hatırlatmaya gerek yok sanırım.

Teori ve pratik arasında muvazene olmazsa ne olur? Zillet ve geri kalmışlık sizi bekler. İslâm medeniyeti ile Batı uygarlığının kıyasıyla ilgili ünlü yazar **Arnold Toynbee**'den bir anektot aktarmak isterim. **Arnold Toynbee** medeniyetlerin çatışmasıyla alakalı bilinen iki çeşit yolun olduğunu söylüyor. **Toynbee**, toplumların ancak başka bir toplum karşısında yenildiğinde veya varlığını tehdit eden tehlikeli bir durum vuku bulduğunda iki yola başvurduğunu söylüyor. **Toynbee**'ye göre bu yollar şunlardır:

Tehlikeli durumlarda toplumların kendilerinden bir beklentisi olur ve kurtulmaya çalışırlar. **Toynbee** buna misal olarak Kuzey Afrika'daki Senusîlik hareketini ve Arabistan Yarımadası'ndaki Vehhâbilik hareketini örnek veriyor.

Veya; kendisini kurtarmak için kendi içlerinde çözüm bulamayan toplumlar da kendisinden önce zaferler kazanmış olan başka toplumları taklit eder. **Toynbee** buna misal olarak da Mısır'daki **Mehmed Ali Paşa'yı** ve Türkiye'deki **Mustafa Kemal'i** örnek gösteriyor.

Çözüm yollarını ortaya koyan **Toynbee**, ikinci yolu ilkinden ayırıyor. Bahsettiği bu ikinci yolu oldukça tehlikeli bir yol olarak gören **Toynbee** böylesi bir metodu takip etmeyi “**kişinin, tıpkı sel gibi akan bir nehri geçmeye çalışırken üzerine binmiş olduğu atını değiştirmesine benziyor. Fakat nehri geçmek isteyen bu kişi, yeni atına binene kadar, suyun kuvvetli akışı onu yıkayarak temizleyecektir**” cümlesiyle açıklıyor. Ortaya koyduğu metodları, çözüm yollarını açıklamaya devam eden **Toynbee** görüşlerine yenilerini ilave ederek ikinci metodun iki kötü özelliğini daha kendinde barındırdığını belirtiyor. **Toynbee'nin** bahsettiği bu iki kötü özelliğin ilki bu metodun yenilikler yapmaktan uzak olduğu yönündedir. Çünkü bu metod **Toynbee'ye** göre mücerrettir. Elle tutulacak pek bir yanı olmayan ve kör taklitten oluşmaktadır. Bu nedenle de **Toynbee'ye** göre ikinci kurtuluş yolunu izleyen çözüm metodları sonucunda hiç bir yeniliğin yapılabilmek umudu yoktur. **Toynbee'nin**, kurtuluş yolunu taklit etmekte bulan toplumlar için yaptığı eleştirinin bir diğer yönü de, bu metodun belirli bir tabakayla sınırlı kılınmış olduğu yönündedir. Yani onun bu taklit çabası, uygarlık iddiasında bulunan küçük bir aristokrat grup ile sınırlıdır. Dolayısıyla bu sınırlı durum hiç bir zaman halk hareketini kapsayacak büyük kitleye dönüşmeyecek ve halkın saflarına kadar inmeyecektir.

Bu görüşlerden yola çıkarak **Mustafa Kemal'in** oluşturduğu hareketi dikkatle inceleyen bir kişi, onun inkılapları yoluyla, Batı'yı taklit etmesinin sonucunda ortaya çıkardığı ilginç durumları

rahatlıkla görecektir. Bu durumlardan bazılarını maddeler halinde sıralayalım:

- 1) Türk alfabesini Latin alfabesine çevirmesi,
- 2) Müslümanların kıyafetini Batılı kıyafetlerle değiştirmesi,
- 3) Dini bayramları değiştirmesi¹, haftanın tatil günü olan Cuma gününü değiştirmesi,
- 4) İnsanların Hac görevini yapmasına engel olması, ,
- 5) Türk Müziği'ni ve Doğu Müziği'ni radyolardan kaldırtması ve sadece Batı Müziği'nin² radyolarda yayınlanacağı konusunda kanunlar çıkarması.

Yapılan bazı düzenlemeleri size göstermeye çalıştık. Ancak bizler **Mustafa Kemal**'in tüm şahsiyetini veya hayat hikayesinin her noktasını tahlil etme niyetinde değiliz. Bu kitap bundan daha önemli bir konuyu ele alacak. Bizler burada **Mustafa Kemal**'in hayatı hakkında yazılmış olan çok önemli bir tarihi noktaya dokunacağız. İster **Mustafa Kemal**'in hayatında ister ölümünden sonra, onun hakkında bahsedeceğimiz hususlarla ilgili ne bir kitap ne de bir araştırma yapmaya kalkışmak asla mümkün olmamıştır. Çünkü Türkiye'deki kütüphaneler, bahsedeceğimiz bu konuyla ilgili her hususu tek taraflı anlatan kitaplarla doludur.

1 Birkaç sene boyunca Ramazan Bayramı ve Kurban Bayramı günleri kaldırıldı. Lakin **İsmet İnönü** hükümeti zamanında halkın isteği göz önünde bulundurularak bunlar geri getirildi.

2 Birkaç sene geçtikten sonra bu yasayı kaldırdı ve yeni kanunla artık Türk müziğinin yayınlanmasına izin verildi. Bu emrini de içki meclisinde çıkardı! Şöyle ki bir gün "**Park**" otelinde içki meclisinde eski Türk müziğini özlediğini hissetti ve ünlü Türk müzisyeni olan **Nurettin Selçuk**'u çağırttı ve o da gayet içten bir şarkı söyledi, –deniliyor ki bu sırada **Mustafa Kemal** ağlıyordu- ve böylece içki meclisindeyken Türk müziğinin yayınlanması için emir verdi.

Bu kitaplar da takdir edersiniz ki onu sadece metheden kitaplardır. Bu gibi konularda, boyunların üzerinde musallat olmuş bir kılıç sürekli bulunursa, o zaman tüm hakikat yok olur.

Arap ülkelerine gelince; Arap ülkelerinde **Mustafa Kemal**'le ilgili bilgi sadece Batılı yazarların bazı tercümelemlerden ibaretti. Batılıların **Mustafa Kemal**'i "istenen şahıs" olarak görmeleri gayet tabii. Zira **Mustafa Kemal**, Batı için göz kamaştırıcı bulunabilecek derecede beğenilen bir liderdir. Çünkü o, Batı'nın en büyük korkusu olan hilafeti yıkmıştır. Biz bu eserde **Mustafa Kemal**'in Batı'yla hatta bizzat İngilizler'le olan münasebetini açıklayacak ve size bu bağlantıyla ilgili enteresan belgeler sunacağız. Bu konuyla ilgili tüm teferruatlı açıklamaları kitapta bulacaksınız.

Öncelikli olarak sizlere takdim edeceğimiz bu belgenin metni, kelimesi kelimesine, 16 Zilkade 1387 hicri, 15 Şubat 1968 miladi Perşembe günü "*Sunday Times*" gazetesinden şu başlık altında nakil yapan *el-Ahram* gazetesindeki alıntıdır: "**Kemal Atatürk, kendisini Türkiye'nin Cumhurbaşkanlığı görevine getirmek üzere İngiltere Büyükelçisi'ni çağırıyor.**"

"*Sunday Times*" gazetesini, "**Adamımız Türkiye'yi Yönetmeyi Nasıl Reddetti?**" manşetiyle sunduğu haberde diplomasinin belki de en garip sırlarını sayfalarında yayınladı. Bu ilginç sırları ortaya döken gazete haberi şöyleydi:

"1938 senesinin Kasım ayında, Türkiye Cumhurbaşkanı Kemal Atatürk ölüm döşeginde yatıyordu. 15 sene boyunca tüm zorluğuna rağmen Atatürk, Türkiye'yi sıkı bir diktatörlükle yönetmeye ve 20. yüzyıla uydurmaya çalıştı. Fes takılmasını, başörtüsü giyilmesini yasaklayarak dinin sosyal gücünü kırdı. Türkçe'ye Latin harflerini getirdi. Atatürk ölüm döşegine yattığında, kendi yerine, başladığı bu işi devam ettirebilecek birini bulamayacağından korkuyordu. Bunun için İngiltere Büyükelçisi Percy Loraine'i İstanbul'daki Başkanlık

Sarayı'na davet etti. İkisi arasında geçen konuşmalar ise otuz yıldan fazla bir süre sır olarak kaldı."

Gazete haberinde bahsedilen bu büyük sır, **Sir Piers Dixon**'un babasının, oğlunun hayatı hakkında yazdığı bir kitap sayesinde gün yüzüne çıkmaktadır. Bu kitaba göre **Piers Dixon**'un dökümanları arasında, **Percy Loraine** tarafından, dönemin İngiliz Dışişleri Bakanı olan **Lord Halifax**'a gönderilmiş bir telgraf da vardır. Bahsedilen de bu telgraf, muasır İngiliz tarihinin en ilgi çekici belgelerinden birisidir. **Loraine**, bu belgede ölmek üzere olan bir diktatörle yapmış olduğu ilginç görüşmenin detaylarını anlatmaktadır. Bahsedilen telgrafta **Loraine** şöyle yazmaktadır:

"Onun yanına vardığımda sayın ekselanslarını yatağında birkaç yastıkla desteklenmiş bir şekilde oturur bir halde buldum. Etrafında doktor ve hemşireler vardı. Ben odasına girer girmez, doktorunu ve iki hemşiresini, kendilerine ihtiyaç duyacağı zaman zili çalacağını söyleyerek dışarı gönderdi. Daha sonra ekselansları benimle yavaş yavaş fakat dikkatli bir şekilde konuşmaya başladı. Ekselansları, beni kendisi için acil bir yardımda bulunmam dileğiyle çağırdığını söyledi. Ardından da kendisine kesin bir şekilde cevap vermeme rica etti. Ekselansları, benim nasihatlerime ve dostluğuma fazlasıyla güvendi. Çünkü benim onunla olan dostluğum ebediydi. İşte bu nedenle—sanki ben Türk Bakanlar Kurulu'nda bir bakanmışım gibi—birçok özel meseleyi bana açar ve bu meseleler hakkında benimle görüş alışverişinde bulunurdu. Ülkenin mevcut Cumhurbaşkanı olarak, ölmeden önce, kendisinden sonra yerine geçecek adayı seçme yetkisi vardı. Onun en büyük arzusu kendisinden sonra benim başkanlık koltuğunda oturabilmemdi. Bu nedenle böyle bir teklif karşısında vereceğim yanıtı bir an önce bilmek istiyordu.

Ben de bir Büyükelçi olarak yapılan bu ciddi teklifi bir müddet detaylı bir şekilde düşündükten sonra, kendisinden özür dileyip derin teşekkürlerimi sunarak reddettim. Bu red cevabı karşısında oldukça

etkilenen Mustafa Kemal büyük bir üzüntü ve hayal kırıklığı içinde, arkasındaki yastıklara uzanarak istirahatine geri döndü. Onu, daha önce benden almış olduğu olumsuz cevaptan sonra gördüğüm gibi hiçbir zaman bu kadar üzgün ve sarsılmış olarak görmemiştim. Konuşmamızı bitirdikten sonra Cumhurbaşkanı'nın yüzündeki derin hayal kırıklığı ortaya çıkmıştı. Arkasındaki yastıklara yaslanmış dinlenirken yanında bulunan zili çalarak daha önce dışarı çıkarmış olduğu hemşireleri yanına çağırdı. Ekselansları güç yetirerek konuşmaya başladığında, beni bu kararı vermeme iten sebeplerin gerçek nedenini anlamış olduğunu söyledi. Büyük hayal kırıklığına uğramasına rağmen kişiliğinden kaynaklanan zarıflığından dolayı kibarlığına devam ediyordu. Onun benden beklemiş olduğu cevap olumluydu. Ancak benim red cevabımın netliğini iyice anladıktan sonra yerime İsmet İnönü'yü getireceğine o ân karar verdi. Atatürk ayağa kalkması için destek istedi. Destekle birlikte omuzlarına yaslanarak duruşunu dikleştirdi. Ardından benim elimi sıkarak İngiltere ve Türkiye arasındaki arkadaşlığın ve ilişkilerin güçlendirilmesi yolunda göstermiş olduğum tavrımdan dolayı bana derin teşekkürlerini bildirdi. Sonra bir kez daha hayal kırıklığı içinde yatağına dönerek baygın bir halde arkasındaki yastıklara gömüldü. O an geri çekilmemin tam yerinde bir hareket olduğunu düşündüm.”

Percy Loraine, İngiltere Dışişleri Başkanlığı'na yazmış olduğu telgrafını “Sayın Başkan, sorumluluğunu üstlendiğim makamımla ilgili benden memnun kaldığınızı gösteren mektubu sizden almış olsaydım, sizlere de derin teşekkürlerimi sunmuş olurum. Sizden tek isteğim bu yazdıklarımı krala iletmenizdir” şeklinde bitirdi.

Bu oldukça şaşırtıcı belge gereken her şeyi söylemektedir. Bu sebeple belgeyle alakalı bir yorumda bulunmayacağız. Bu belgeyi yorumlamayı siz değerli okuyucuya bırakmak zannederim en doğrusu olacaktır.

Bu kitabın yazarına gelince; şimdilik yazar ve ailesinin sıkıntı yaşamaması için müellifin ismini açıklayamıyoruz. Belki şartlar değişirse hakikate ve tarihe hizmet etmek için yazarın ismini açıklarız. Bu durumun çok uzamamasını temenni etmekteyiz.

Yazarın kitabının ismini “**Put Adam**” olarak seçmesinin sebebi ise Türkiye’de meşhur olmuş olan dalkavuk bir yazar tarafından kaleme alınan “**Tek Adam**” isimli kitaba cevap niteliğinde olmasındandır.

Mütercim
Abdullah Abdurrahman



MUKADDİME

Bu kitabın müellifi İslâm'a bağlı biridir. Bu nedenle, bu konuyu İslâmî bakış açısıyla ele alması ve hakikatin ancak bu şekilde ortaya çıkacağına inanması en tabii hakkı değil midir?

Evet! Bu onun en tabii hakkıdır... Fakat o, Müslümanların teslim olduğu bu hakkı kullanmak istemiyor. Çünkü o, araştırma konusunun tüm yönleriyle ortaya çıkmasını istiyor. Bu sebeple müellif, afaki-objektif ve net olan bir araştırma yöntemini tercih ediyor.

Hakikate ulaşmada tarafsız yol, objektif bir şekilde hadiselerin açıklanması, izah edilmesi ve ortaya çıkarılmasıyla olur. Hakikat, tüm inanç ve beşeri düşünce şekillerinde ortak olan akıl ölçülerine dayanan laboratuvar kesinliğindeki bilgiler ve ölçülerle elde edilir.

Hak olan her yolun, bu değerleri ve neticeleri, kendi dünya görüşüyle, iyi, doğru ve güzel ölçülerine göre değerlendirmesi gerekir. Bu şekilde muayyen bir neticeye varabilir.

Bununla beraber biz, İslâmî kimliğimizi de gizlemeye çalışmayacağız. Çünkü bir Müslüman için hassas ve ıstırap verici olan birçok mevzu, adalet ölçüleriyle ele alıp, delillerle destekleyeceğiz.

Bu usûl ile mevzumuza ilişkin davaya en büyük hizmeti edeceğimize inanıyoruz. Çünkü hiç kimsenin şöyle söylemesine fırsat vermeyeceğiz:

- Bakın! Mutaassıp bir Müslüman olduğu için böyle bir üslup takip etmiş.

Bu kitabı okuyan herkes, her tetkik ve her mevzuda umûmî bakış açısı yanında hususi olarak İslâmî bakış açısını da görecek ve itiraz için herhangi bahane bulamayacaktır.

Evet! İslâm'a ve Hakk'a olan taassubumuz, bize herhangi bir hissiyatın tesiri altında kalmamayı emretmiş ve muvazeneyi elimizde tutmayı emretmiştir. Yine o taassup, inci olsun, toprak olsun; mümin olsun, kâfir olsun, her şeyi doğru bir mikyasla ölçmeyi emretmiştir.

Bir Müslüman bize: "Bu sandıkta şeker var" derse, Müslüman olduğu için onu tasdik ederiz. Fakat aynı kişi: "İslâm'ı bir tarafa bırak. Gözlerinle görmeyi için o sandığı aç" derse, bu şekilde ortaya çıkan hakikat, Müslüman, Hıristiyan, putperest ve inançsız kimse için de gerçek olur. Çünkü burada imân basiretine ihtiyaç yoktur, insanın gözleriyle görmesi yeterlidir.

O halde, evvela tüm dürüstlüğümüzle, İslâm ve imân düşmanlarına olan nefretimizin ve öfkemizin imânımızdan kaynaklandığını itiraf etsek de, tüm hakikatleri göz önüne sermeden bir konu hakkında hüküm veya değerlendirme yapmak istemeyiz... Ancak o zaman ma'şeri vicdana bu hüküm ve değerlendirmenin bir Müslüman için ne anlama geldiğini gösterebiliriz. Bu kitabımızda vakıalara değinme esnasında delil getirirken veya ispat ederken üç unsur kullanacağız: Kesin vesikalar, herkes tarafından bilinenler ve şüphe varsayımı.

Hadiseleri açıklarken ve yorum yaparken, daha önceden de söylediğimiz gibi umumî bakış ile İslâmî bakış açısı el ele olacaktır.

Davanın tüm yönleriyle açığa çıkması için, inşa ettiğimiz fikir mimarisinin bir neticesi olarak, ortaya çıkan tabloyu

değerlendirme esnasında yapacağımız teşhiste ilmî, objektif bir üslup kullanacağız. İster İslâmî bakış açısıyla olsun ister umumî bakış açısıyla olsun fark etmez, asla aciz ve kaba bir üslûba başvurmayacağız.

Teşrih masasının başındaki cerrah titizliğinde davranarak, neşter vurduğumuz yerde yaralar çürük ve pis olsa da, kaba kelimeler kullanmayı mesleğimizin ve fikrimizin değerine müsavi bulmuyoruz. Bununla beraber, çirkin bir manzarayı aktarırken en doğru üslubun ilmî bir üslupla gerçeği olduğu gibi gözler önüne sermek ve değerlendirmek olduğuna inanıyoruz.

Yakinen inanıyoruz ki, düşüncelerimizi ifade etmek için kullandığımız tüm kötü ve kaba tabirler, inceleme konumuza nispeten yağmur suyu gibi saf ve temiz kalacaktır. Böyle bir şahıs için bunları kullanırsak, kıyamet gününde Allah'ın huzurunda bunlardan hesaba çekileceğimizden korkarız.

Hayat hikâyesini aktarırken, hiçbir fikir serdetmeden, yalnızca bir fotoğrafçı gibi davranmak istemiyoruz. Aynı zamanda, bu şahsın hayatına ilişkin tüm teferruatlarını vermeyi de bir zorunluluk olarak görmüyoruz. Bu sebeple bu şahsın hayatına ışık tutacak en iyi ve en doğru çizgide durmaya gayret gösterdik. Belli bir önem taşımayan diğer yönlerini ise kısaca aktardık. Bununla beraber, bakış açımıza muhalif gözükken hiçbir noktayı unutmadık ve ihmal etmedik. Bilakis tüm yönleri çevreleyen ve açıklayan net bir zemin oluşturduk.

Bu zeminde ikame ettiğimiz fikri binada her şey var... Bu fikri bina, bu zemin üzerinde büyüyen korkunç yalanları yıkmak ve bu binaların yerine hakikat binalarını dikmek vazifesini yüklenmiştir.

Evet! Masum Türk milletini ve İslâm âlemini kandıran, hatta tüm insanlığı kandıran putlaşmış efsanevi yalan binalarının yıkılması...

Yerine hakiki binaların ikame edilmesi için bu yalan binalarının yıkılması şarttır!

İşte yapmak istediğimiz şey budur.

Bizim hedefimiz, malum şahsa verilen sahte şöhrat, mânâ ve fikirleri yıkarak, mahkûm edilmiş Türk milletinin ruhu için, kurtuluş yolunun kapısını açmaktır... Ardından ve daha mühimi, malum şahsın kör taklitçisi sahte liderlere mahkûm edilen Müslüman Türk milletine hakiki kurtuluş reçetesini açıklamaktır.

Batı dünyasının yakın zamanda yapmış olduğu en başarılı emperyalist faaliyet, sahte bir hürriyet karşılığında Doğu'yu ruhunun derinliklerinden uzak tutmak ve ruhunu inkâr etmeye zorlayarak Batı'yı taklit ettirmektir.

Emperyalist hareket karşısında İslâm adına yegâne ve küllî cevap ne olabilir?

İşte asıl soru budur ve cevabı ise şudur:

Önce fikir ve anlayış, sonra da bu şahsın yalanlarla örülü binalarını yıkmak... (Bu kitabı okuyanlar, boynuna bu vazifeyi yüklenmiştir)... Bu şahsın, tesirini ve eserini yıkmak, onun İslâm âlemindeki tıknaz taklitçilerini tanımak ve anlamakla olur. İslâm âleminde ilerici olduğunu iddia eden birçok liderin, bu şahsın minyatür modelinden başka bir şey olmadığını anlamak lazımdır.

Bu şahıs, Türk milletinin istiklal ve kurtuluş savaşını gerçekleştirmedir... Onun bütün inkılapları ve eserleri, bir daha dirilme-yecek şekilde mezara gömüldüğünde, hakiki kurtuluş savaşını biz gerçekleştireceğiz...

Allah bize yardım etsin ve Allah Resûlü'nün ruhaniyeti mürşidimiz olsun.



BİRİNCİ BÖLÜM

SAMSUN YOLUNDA

Deniz Dalgaları Üzerinde Yürüyüş



PUSULASIZ GEMİ

Galata³ Vapur İskelesi üzerinde 8-9 kişilik bir grup... Grup içinde avcı elbisesinden tutun da golfçü pantolonu giyenlere kadar çeşit çeşit tip... Aralarından bazıları askeri üniformalı... Kiminin başında fes kiminde ise “kalpak” ismi verilen bir şapka... Deniz yolculuğu için hazırlanmış bekliyorlar... Çevrelerinde onları yolcu etmek için gelmiş olan bir topluluk daha bulunuyor. Dışarıdan bakan biri için yolcularla onları uğurlayanları ayırmak oldukça kolay... Lakin bu yolcu grubunun mihrak şahsiyeti henüz ortalarda görünmüyor. Bu önemli şahsı uzunca bir süredir bekleyenlerin tükenen sabırlarının memnuniyetsizlik ifadesi yüzlerinden okunuyor.

Beklenen şahıs sonunda geldi. Kumral tenli, yaklaşık kırk yaşlarında, üzerinde kum renkli ceket ve başında şapkası vardı. Bu gelen, Osmanlı Devleti'nin tümgeneral kademesine atanmış olduğu **Mustafa Kemal Paşa**'dan başkası değildi. Az önce onu bekleyen eller, ona doğru tek tek uzandı. **Mustafa Kemal Paşa** her biriyle tek tek tokalaştı.

Mustafa Kemal Paşa, Doğu Anadolu ordularından birine müfettiş olarak atanmıştı. Bu yeni görevine başlaması için, iskelede kendisini beklemekte olan emrindeki subaylarıyla beraber, kendisi için tahsis edilmiş gemiye binip Samsun'a doğru bir yolculuk yapması gerekiyordu. Onun komutan kadrosu arasında, Genelkurmay Başkanı **Yarbay Kazım Bey** (General rütbesini aldıktan

3 Galata: İskelesinden buharlı gemi seferlerinin başladığı köprünün ismi. (Mütercim)

sonra, İzmir Valisi olarak atandı), **Yarbay Rıfat Bey** (Milli kuvvetin başında yer alan Rıfat Bey General rütbesine atanarak İstanbul'a geldi), **Doktor Refik Bey** (kendisi önce Başkan Yardımcısı, sonra Sağlık Bakanı olmuş, daha sonra Başbakanlığa atanmıştı), **Yarbay Arif Bey** (suikast sonucu İzmir'de öldü), **Kurmay Binbaşısı Hüsrev Bey** (Başkan Yardımcısı ve Büyükelçi olarak atandı), **Doktor İbrahim Tali** (Başkan Yardımcısı oldu) gibi önemli kişiler yer almaktaydı.

Bu isimlerin her birinin yaverleri de yolculukta onlara eşlik edeceklerdi. **Mustafa Kemal**, "Gemi iskelenin yanında değil mi?" diye sordu. Yanındakiler "Hayır" dediler; "Gemi bizi denizinin ortasında bekliyor." **Mustafa Kemal** gökyüzü gibi mavi gözlerini yaklaşmakta olan yaşlı gemiye doğru çevirdi. Gemi Kız Kulesi açıklarındaydı. "Bandırma" isimli bu buhar gemisi, Vapur Yolculuğu İdaresi'ne bağlı, küçük ve biraz da çöküntüsü olan eski bir gemiydi. "Öyleyse tekneye bineceğiz" dedi **Mustafa Kemal**. Onun emriyle tekneye bindiler ve deniz yolculuğuna çıktılar.

Birinci Cihan Harbi'nin getirdiği durgunluktan henüz çıkmış olan vapur iskelesi o gün, bandıralarında yabancı ülkelerin bayrakları dalgalanan pek çok gemiyle dolup taşmıştı. En dikkat çekici nokta ise Beşiktaş'tan Kız Kulesi'ne kadar uzanan şeritte, düşman tarafında yer alan savaş gemilerinin bulunmasıydı. Gemilerdeki toplar, tıpkı masallardaki gibi, şaşkınlıktan ağzını kocaman açmış, sanki camileri ve kaleleri ile beraber İstanbul'un bir ucundan diğer ucuna kanını emmeye hazırlanan efsanevi sülükler gibi görünüyorlardı. Böylesi gemilerin yanında mütevazı bir yolcu gemisi olan Bandırma, oldukça miskin ve gariban gözüküyordu. Hilal ve yıldız simgeli sarı bacalarından siyah dumanlar yükselen bu küçük ve miskin vapur kalkmak üzereydi.

Bu noktada biz hiçbir hayâle ve edebî tasvire yer vermeden sözü **Mustafa Kemal**'in kendisine bırakıyoruz:

“Bandırma isimli buhar gemisi Galata İskelesi’nde idi. Bize böyle haber vermişlerdi. Komutamızdaki kişilerin belirlenmiş saatte iskelede toplanacakları söylenildi. Araba evin önünde idi. Ben evdekilerle vedalaşmayı bitirmek üzereydim ki, tam da bu sırada, arkadaşlarımdan biri olan **Rauf Bey** geldi. Beni görev yerine götürmek üzere gelirken, kendisine ulaşan bir bilgiyi benimle paylaşmaya başladı. Ona ulaşan bilgiye göre, karşı taraf ya benim seferime engel olacak, ya da Karadeniz’de bindiğimiz vapuru batıracaklardı. O an sanki üzerime gökten yıldırımlar düşmüş gibi hissettim. Daha sonra yanıma bir kişi geldi (kendisi daha sonra benimle beraber uzun vâdeli çalışacak olan Genelkurmay Başkanı’ydı) ve o da **Rauf Bey**’in söylediklerinin aynılarını, **Sultan**’ın yanında çalışan hısımlarının birinden duyduğunu belirtti. Gerçekten de o an düşmanların elinde olduğumu hissettim. Durum böyleyken onlar bana istedikleri her şeyi yapabilirlerdi. Bana söylenenlerden sonra bir ân zihnimde canlandırdıklarım korkunç şeylerdi. Beni hapsedebilir veya sürgüne yollayabilirlerdi. Ancak beni öldürebilmeleri için Karadeniz’in coşkun dalgaları üzerindeyken beni tutuklamaları gerekirdi. Bu mantıklı bir ihtimaldi. Ama ben öyle bir durumun içindeydim ki, benim için hapis de sürgün de ölmekten farksızdı. Bundan dolayı derhal kararımı verdim ve arabaya binip Galata İskelesi’ne gittim.

İskelenin yanında durması gereken vapurun, bulunması gereken yerden uzak bir mesafede durduğunu gördüm. Oraya tekne kullanarak gittik. Buna rağmen kaptana kalkış emrini verdim. Çok sürmeden Kız Kulesi yakınlarında yapılan kontrole yakalandık. Bütün bu olanlar birkaç yabancı asker ve subayın bizi kontrol edeceği anlamına mı geliyordu? Onların gelişlerine ve rahatlıklarına bakan bir kişinin, “Acaba bu gelenlerin aralarında ya da güzergâh üzerindeki şehirlerde istihbarat elemanı var mı?” diye sorması gerekirdi. Şayet bununla beni tutuklamak istemiş olsalardı tüm bu olanlara hiç ihtiyaç kalmazdı. Artık sıkılmaya

başlamıştım. Burada tereddüt ihtimali olabilirdi. Bu ihtimalden yararlanarak kaptana kalkış için hızlı hareket etmesini söyledim. Yirmi yedi senelik tecrübe sahibi olan yaşlı kaptan emrime uydu. Ben kaptanın yanındaydım. Askerler ve subaylar çıktılar. Harekete geçtik. Karadeniz boğazına çıktığımızda kaptana, başımıza gelebilecek olan tehlikeli durumları anlattım. Bana dönen kaptan “Şu şansızlığa bakar mısınız? Ben bu denizi iyi bilmem ve pusulamızda da bazı problemler var” dedi. Bunun üzerine kaptana gemiyi gücünün yettiği kadar sahile yakın sürmesini teklif ettim. O ân aklımdan geçen tek şey Anadolu’nun herhangi bir kuru toprağına ayak basabilmektir. Böylece Sinop’a varana kadar sahile yakın devam ettik. Şehre vardığımda oradaki bazı kişilerle istişare ettim. Ardından onlara Samsun’a giden en güvenilir yolun hangisi olduğunu sordum. Ancak, güvenilir bir yol olmadığını öğrendim. Konuştuğumuz kişiler, yolda büyük sıkıntılarla karşılaşacağımızı, günlerce bekleyebileceğimizi ve buna şimdiden hazırlıklı olmamızı söylediler. Her zaman gelebilecek tehlikelere tahammül edebilmeyi, vakit kaybına tercih eden biri olarak, neden Samsun’a ulaşmak için bu kadar acele ettiğimi anlayamıyordum. Daha sonra tekrar Bandırma gemisine döndüm. Böylece Samsun’a varana kadar daha önceden çizdiğimiz rotamızı takip ettik.”⁴

Bu sözlerdeki, basit, mühimsenmeyen, fakat hakikat elbisesine büründürmek istedikleri bazı hadiselerin üzerinde durabilir ve bir dokunuşla bu hakikat görünümlü elbiseyi diktatör ve benzerlerinin üzerinden düşürebiliriz. Çünkü bundan sonraki davamızda esas faktör olan çok önemli bir teşhise işaret etmek istiyoruz.

Mustafa Kemal’in kendi sözlerinden, onun Samsun’a gidişinin İngiltere’yi kızdırmış olduğunu anlamaktayız. Bir efsane elbisesi giydirilmiş olan bu hadise, kendilerinin mübalağa yaparak

4 Atatürk’ün Anıları, Falih Rıfki Atay, s. 124-125

tasvir ettikleri, İngiltere savaş gemilerinin, Karadeniz’de Bandırma isimli buhar gemisine saldırı düzenlediğine dair hikâyedir. Fakat biz (vesikalarla kendilerinin vasfetmiş oldukları) kesin kaynaklara dayanarak, Bandırma Gemisi hadisesinin, İngiltere’nin uygulamış olduğu baskı altında değil, bilakis İngiltere’nin murakebesi altında gerçekleştiğini söyleyebiliriz. Daha sonra bu hadisenin gerçek yüzünü, “Lozan Anlaşması” başlığı altında, İngiltere’nin bu korumayla neleri amaçladığını anlatarak açıklığa kavuşturacağız.

Az önce açıkladığımız gibi bir İngiliz tehdidi veya İngiliz takibi söz konusu değildir. **Mustafa Kemal**, Kız Kulesi’ne yakın bir alanda yabancı kıyafetli asker ve subaylar tarafından kendilerine yapılan kontrole karşı koyduklarını söylüyor. O sırada birkaç defa gidip gelmelerin yaşandığını ve kendileriyle ilgili istihbarat haberlerinin dolaştığını belirtiyor. Ancak daha sonra ne olduğunu anlatmıyor. Yani ne oldu da bu askerler onların sefer etmelerine izin verdiler? **Mustafa Kemal** sadece, bu izin meselesine hiç dokunmadan, kendilerinin vapurla nasıl yola koyulduklarını söylüyor. Mantık bize oradaki İngiliz subayın, kontrol yapmak için vapura çıkan yabancı subayların arasında olduğunu söylüyor. Şöyle ki, İngilizler o sırada işgalci güç konumundaydılar. Samsun’a giden yolda, Bandırma isimli vapurun içinde, orduda müfettiş ve kurmay yardımcısı görevinde olan **Mustafa Kemal**’in kimliğinin İngiliz subaylar tarafından bilinmemesini sizin mantığınız alıyor mu? Hem de şehirdeki işgalci güçlerin, tüm gidenler, dönenler ve yüksek mevkidekilerle irtibatlarının oldukça sağlam olmasına rağmen?

Malum yolcuların seferlerine devam edebilmeleri için izin verildi. Tüm askerler tereddüt içindeyken sonunda en küçük subaya üstten emir geldi: “Gidebilirler.” Yani üzerinde durduğumuz bu hadise, kesinlikle İngilizlerin izinlerinin ve rızalarının varlığına

işaret ediyor. Çok sayıda kaynak ve o gün orada olanların şahitliğinden yola çıkarak, İngilizlerden oluşan heyetin Galata İskelesi'nde **Mustafa Kemal**'i uğurlayanlar arasında bulunduğunu söyleyebiliriz.

Peki, bunun izahı nedir? Farz edelim ki İngilizler ilk ânda bundan habersizlerdi. Biz ne kadar farz etsek de, onlar yine de Karadeniz'e savaş gemilerini gönderdiler. Ama nasıl oldu da hızı 30-35 mil olan bu gemiler, hızı 6-7 mili geçemeyen eski bir vapuru yakalayamadı? Peki, bunun izahı nasıl olacak? Bu hadiseyi insanlara istedikleri gibi açıklamak isteyenler, hadisenin tüm teferruatları üzerinde durmuyorlar. Bu sebeple hadiseyi "gidebilirler" emrini mühimsemeden açıklamaya çalışıyorlar. Onları, bir İngiliz tehdidinin ve İngiliz baskısının olduğunu söylemeye iten sebep, hakikatte İngilizler tarafından sağlanmış gizli bir muhafazanın varlığıdır. Yani bu manipülasyon, hakikatin açığa çıkmaması için gösterilmiş bir çabadan ve İngilizlerle olan düşmanlığı kışkırtmaktan başka bir şey değildir. Bu taktik, en azından, gerçeklerin altında sakladıkları bir sırrın varlığı konusundaki düşünceleri destekliyor. Allah'ın takdiri olarak, adamın yapmış olduğu manevra ve bizzat kendisinin düzenlediği taktik bu sırrı açığa çıkardı. Bu sırrı çözecek tek şey ise **Mustafa Kemal**'in, Birinci Cihan Harbi'nde ve Suriye'deki Yedinci Ordu Komutanlığı görevine atandığından bu yana İngilizlerle ittifak halinde olmasıdır.

Bu esrarlı ittifakın ne mânâya geldiği, Lozan Anlaşması konusuna geldiğimizde tüm teferruatıyla, kat'i vesikalarıyla beraber açıklanacak. Şimdi "Bandırma" isimli vapurumuza geri dönelim. Vapur, rüzgârlı bir günde, coşkun denizin şiddetli dalgaları arasında, uzaktan görünen sahile, yani Samsun'a doğru yoluna devam ediyordu. Kemalizm'in en büyük fikir babalarından birisi olarak bilinen, önceleri komünist daha sonra oportünist olan

Şevket Süreyya, üç kısımdan oluşan “Tek Adam Mustafa Kemal” isimli meşhur kitabında şu satırlara yer veriyor:

“.. Önemli olan denizdeki dalgalar değil. Bakışlar saldırının nereden geleceğini anlamak için ufka yönelmiş. Böyle bir durumda Mustafa Kemal’in kaptana vermiş olduğu emir şöyle oluyor: ‘Devamlı, sahile yakın hattı takip et.’

Vapurun sahile yakın güzergâhta gitmesi, ufuktan gelecek olan tehlikeyi savuşturmak ve karaya kolay çıkabilmelerini sağlamak içindir. Ama 27 senelik tecrübesi olan muhterem kaptan İsmail Hakkı Dursun, kendisini rahatsız edecek kadar önemli görmediği bir şeyi açıklıyor. Nitekim vapurdaki küçük sıkıntı herkesin bilgisi dâhilindeydi. Kaptan, Mustafa Kemal’e bu denizleri iyi bilmediğini ve bir de vapurun pusulasında arıza belirlendiğini söylüyor. Yolculuğun başında oluşan girdap Mustafa Kemal dışında tüm yolcuları rahatsız etmeye başlıyor. Herkes kendi odalarına geçerken, Mustafa Kemal bir köşeye çekilip, direğe yaslanarak, gözlerini ufka dikmiş, kendisini düşüncelere bırakmış öylece duruyordu. Vapurun güzergâhını belirlerken de, içinde bulunduğu bu büyük sorumluluğunun bilincindeydi. Çünkü kaptanın görevi sadece onun vermiş olduğu emirleri uygulamaktan ibaretti.

Kaptan İsmail Hakkı Dursun, göz alıcı üslubuyla hatırasında kalan bu yolculuk hadisesini bize; “Paşa, direklerden birine yaslanarak oturduğunda derin düşünceler içindeydi. Bu düşünce, onun sağlam fitratının ve tuhaf şeyleri kaldırabilme yapısının esasını oluşturuyordu.” cümleleriyle anlatmaktadır. Sonunda İnebolu’yu aştıktan sonra Sinop Limanı’na vardılar. Başlarından geçen türlü tehlikeler ve başlarına gelebilecek olan tüm tehlikeli ihtimallere rağmen, kara yoluyla Samsun’a ulaşabilme imkânlarını arıyorlardı. Lakin Sinop’taki karşılaşmadan sonra almış oldukları cevap, “Gidebileceğiniz hiçbir yol yok, yardımcı olabileceğimiz hiçbir şey yok” cümlesinden başka bir şey olmadı. Bu cümle karşısında Paşa onlara; “Ey arkadaşlar!

Gördüğünüz gibi tehlikenin yaklaşmasına tam bir gecemiz var ve bunu beraber kaldıracamız. Vapura geri dönüyoruz ve yolculuğumuza devam edeceğiz.” dedi. O gece, büyük bir gerginlik içerisinde geçti. Ertesi günün fecri doğduğunda, artık Bandırma isimli vapur Samsun’a ulaşmıştı. Mustafa Kemal bu yolculuk ve varış hadisesini, yapmış olduğu büyük konuşması sırasında şöyle anlatıyor: “19 Mart 1919 (1335 Hicri yılı) Samsun’a vardım.”⁵

Bu adam kim?

Mısır püskülü sarılığında sarı saçlı, gök renkli mavimsi gözleri olan bu adam kim? Kaşının bittiği yer bozuk, bıçak yararı gibi ince ağızlı... Yüzu çıkıntılı, geniş alınlı ve çene kısmı dörtgen, arkaya doğru uzun kafalı (Dolikosefal kafatası yapılı) bir adam. . . Kimdir, Türk ırkından kimseye benzemeyen bu çehredeki adam?.. O sıralar otuz dokuz yaş civarında olan bu şahıs, Osmanlı paşalarından biriydi. Yaşı genç olmasına rağmen önemli rütbelere ulaşmış bir askerdi. Hatta Birinci Cihan Harbi'nin acılarıyla dolu yıllarında bazı ordu birliklerine komutanlık bile yapmıştı.

Selanikliydi, suyun öte tarafında yaşamını sürdüren Rumeli Türklerindendi. Rumeli Türkleri, Anadolu'nun Türklerinden maddi ve manevi yönden farklıdırlar. Kaynayan bir kazan olan Rumeli'de, dışarıdan gelen kötü tesirler vardır. Peki, bu ne anlama gelmektedir? Suyun öte tarafında olanlar her şeye rağmen halis Türklerdi. Hatta çoğu zaman Anadolu Türklerinden daha iyilerdi. Öyleyse bu kişi onlardan biri değil mi?

Yani bu adam Türk değil miydi?

Hiç kimse bunun aksini iddia edemez. Fakat tam bir eminlikle ve ilmi değerlendirmeler kaynak alınarak (antropolojik ve aile yapısı yönünden), Türklüğü hakkındaki şüphelerin giderilmesi de imkânsız olan bir meseledir.

5 “Tek Adam Mustafa Kemal”, Şevket Süreyya, s. 339-340

1880'de ismi **Zübeyde** olan bir kadından doğdu. (Kimisi onun doğum tarihinin 1881 yılı olduğunu söyler, fakat nüfus defterindeki tescil kaydına dayanılarak, **Mustafa Kemal**'in doğum tarihi, Hicri 1296'dır ve Miladî 1880 tarihine denk gelir.).

Babasının adını doğrudan veremediğimiz için üzgünüz. Bunun nedeni açıklandığında, belki... Baba ismini hangi nedenden dolayı veremediğimizi söyleyemediğimiz için de özür dileriz. Bu durumla ilgili anlatılan hikâyelere göre o zamanlar **Zübeyde Hanım**, yirmi yaşlarında, güzel bir hanımdı. İhtiyarlık fotolarını ilmi araştırma yaparak gözden geçirenler derler ki **Zübeyde Hanım**'ın taşımış olduğu yüz çizgileri ve dış görünüşü, aynı oğlununki gibiymiş. Oğlundan farklı olarak sadece **Zübeyde Hanım**'ın ten rengi kumral değilmiş. Bilakis **Zübeyde Hanım** -kuvvetli olmayan ve kesin bilgi içermeyen rivayetlere dayanılarak denilmiştir ki- önceleri Konya'dan veya Aydın'dan Rumeli'ye göç etmiş Yörük Türklerinden olan Türkmenlerdendir.

Mustafa Kemal'in babası olduğu veya ona babalık yaptığı iddia edilen (bu konuda kesin bilgiye hâlâ ulaşılamamıştır), **Zübeyde Hanım**'ın kocası **Ali Rıza Efendi**'ye gelirsek... O, Kanun-i Esasi'nin ilan edildiği dönemde, Selanik'te 1876 senesinde kurulmuş "Asakir-i Mülkiye" saflarında üsteğmen rütbesiyle yer alıyordu. Ondan kalma, mensup olduğu taburdan alınmış olan yegâne fotoğraf tetkik edildiğinde, bu şahsın da kumral tenli olmadığı fark edilecektir. Bundan daha önemlisi, **Ali Rıza Efendi** olarak gösterilen bu adamın fotoğrafı **Mustafa Kemal**'e gösterildiğinde, o da bu şahsın babası olduğunu bizzat inkâr etmiştir.

Mustafa Kemal'in yanından ayrılmayan ve kendi ağzından **Mustafa Kemal**'in hatıralarını yazıya geçiren **Falih Rıfki**, bu konuyla ilgili "Çankaya" isimli kitabında şöyle yazmıştır:

“Şark'ta büyümüş kimselere çok defa hanedanımsı bir kütük uydurmak isteyenler çıkar. Mustafa Kemal kendinden öncesine meraklı ve pek bağlı değildi. Gerçi 1876'da, ilk Kanun-ı Esasi'nin ilân edildiği güne raslıyan 23 Aralıkta Selânik'te kurulmuş Asakir'i Milliye Taburundaki gönüllü subaylardan biri babası olarak öne sürülmüştür. Resmi ötekilerden ayrılarak büyütülmüştür. İstanbul hürriyetçilerine yardım etmek için toplanan bir millî kuruluşta babasının da bulunmuş olması Mustafa Kemal'in hoşuna gidecek bir şeydi ama inanmış mıdır, sanmıyorum. Hatta bir gün alaylı bir dille:

- Bu bizim peder değildir, dediği kulağıma gelir.”

Yazar sadece “Mülki Askerler” ibaresi yerine “Milli Askerler” ibaresini kullanırken hata yapmış olabilir. Fakat oğlu için de, tüm insanların nazarında da, **Mustafa Kemal**'in babasının meçhul bir şahıs olduğunu açıklamasında asla hata etmemiştir. Muhtemelen yazar, yapmış olduğu bu açıklamadan sonra, ortaya çıkan neticenin böyle bir cihete varacağını tahmin bile edememiştir. Belki de **Mustafa Kemal**, küçüklüğünde annesinin ona çizmiş olduğu baba resmini, hayallerinde sakladığı baba suretini bu fotoğrafta bulamamıştır. **Ali Rıza** isimli, babası olduğu iddia edilen bu adam, maddi ve manevi sıkıntılar sonucu feci bir şekilde öldüğünde, **Mustafa Kemal** 6-7 yaşlarındaydı. Dahası, babası öldüğünde onlara kendisini hatırlatacak hiçbir şey bırakmamıştı. Muhtemelen **Mustafa Kemal**'in gerçek babası o zamanlar hayattaydı. Fakat nerede olduğu bilinmiyordu. **Falih Rıfkı**'nın **Mustafa Kemal**'in kendisinden duymuş olduğu bu hikâyeyi ve **Mustafa Kemal**'in “Bu adam kesinlikle benim babam değil” sözünü aktardıktan sonra, **Şevket Süreyya**'nın “*Tek Adam Mustafa Kemal*” isimli kitabının birinci kısmındaki bu meseleyle ilgili yerleri okuyalım:

“Şimdi biz yine Ali Rıza Efendi'ye dönelim. Zübeyde ile evlendikten sonra Ali Rıza Efendi'nin hayatında olağanüstü bir olaydan bahsedilir. Bu da 1876 Türk-Rus harbinde onun bir gönüllü olarak,

Selânik'te kurulan bir yardımcı askerî birliğe katılmasıdır. O zaman bu birliklere "asakir-i muavine" yani yardımcı askerler veya "asakir-i mülkiye" derlerdi. On dokuzuncu asrın başlarında (1829) yenîçeriliğin kaldırılmasından sonraki harplerde bu yardımcı birliklere zaman zaman başvurulmuştur. Ali Rıza Efendi'nin katıldığı tabura "asakir-i mülkiye taburu" denildiği anlaşılmaktadır. O sırada Ali Rıza Efendi'nin Selânik evkaf dairesinde kâtip olarak çalıştığı, bu gönüllülük dolayısıyla yapılan araştırmalarla anlaşılmaktadır. Harp dolayısıyla kurulan yardımcı askerler birliğine katılınca, okuryazar olduğu için onu, geçici olarak üsteğmen rütbesiyle vazifelendirmişler. Zübeyde'nin kocası ve Mustafa'nın babası Ali Rıza Efendi'nin elde kalan tek resmi, yardımcı askerler taburu üsteğmeni elbisesiyle çekilen resmidir."

Görünen o ki, **Şevket Süreyya** bu fotoğraftaki kişinin **Mustafa Kemal**'in babası olduğu yönünde tam bir kanaat içindedir. Bu sebeple hep aralarında bir benzerliğin olduğunu araştırma peşinde olduğunu görmekteyiz. Bu konuyla alakalı olarak "Tek Adam Mustafa Kemal" isimli kitabında şunları söylemektedir:

"Bu resimde Ali Rıza Efendi, başında aziziye denilen alçak, geniş kalıplı fesi, tek sıra düğmelerle iliklenen sırma yakalı, sırma apoletli ve askerî kemerli uzun ceketiyle hazır ol vaziyetinde görülür. Pantolonu, o devrin üniformalarında olduğu gibi şalvar biçimindedir. Sol eliyle kılıcının kınını tutar; sağ eliyle kılıcını çekmiş selâm duruşundadır. Duruşu ve haliyle bir muharipten ziyade, zaten bütün hayatında olduğu gibi uysal, kendi halinde, terbiyeli bir memuru canlandırır. Yüz hatlarını, hele gözlerini, şaşılacak bir benzerlikte oğlu Mustafa'ya intikal ettirmiştir."

Sonra aynı sayfada, yazar **Falih Rıfki**'nin anlatmış olduğu hikâyenin tam aksini anlatarak, bir gün geleceğini ve **Mustafa Kemal**'in bu resimdeki kişiyi babası olarak nasıl kabul edeceğini açıklar:

“Nitekim bir gün gelecek, Mustafa, babasının bu resminden, baştaki fes kısmını kestirerek yüz kısmını büyüttürecek ve kendisiyle benzerliğini karşılaştıracaktır. Şu farkla ki, Ali Rıza Efendi’de ancak kendi halinde sakin bir memuru canlandıran bu hatlar ve gözler, bir gün gelecek, oğlu Mustafa’da, bütün dünyayı büyüleyecek derin, iradeli mânâlar alacaktır.”

Önce şu iki yazı arasındaki tezada dikkat edin, daha sonra ikinci satırdaki yazıda anlatılan dahili tezada iyice bakın. Önce, *“Nitekim bir gün gelecek Mustafa babasının bu resminden, baştaki fes kısmını kestirerek yüz kısmını büyüttürecek ve kendisiyle aradaki benzerliği karşılaştıracaktır”* ifadelerine yer veriyor, daha sonra ise, *“Mustafa Kemal, Ali Rıza Efendi’de ancak kendi halinde sakin bir memuru canlandıran bu hatlar ve gözler, bir gün gelecek, oğlu Mustafa’da, bütün dünyayı büyüleyecek derin, iradeli mânâlar alacaklardır”* diyor.

Şimdi başka bir alay konusuna gelelim. **Şevket Süreyya** şu üç ciltten oluşan kitabının birinci cildinin sonunda, **Mustafa Kemal**’le ilgili büyük bir soyağacının varlığından bahsediyor. Bu soyağacı **Zübeyde Hanım** ve **Ali Rıza Efendi**’nin soyunu aşağıya doğru peş peşe tam bir şekilde sıralıyor. Ama onlardan yukarıda sadece tek kişiye ulaşıyor, sonra da bu şecere kopuyor. Bu yazar bir şeyi de unutuyor ki, bize göre **Zübeyde Hanım**’ın ve **Ali Rıza Efendi**’nin torunları önemlilik arz etmiyor. Bizim için önemli olan, **Zübeyde Hanım** ve **Ali Rıza Efendi**’nin kendi kimlikleridir. Yani açıkçası bu tuhaf deneme konusunda ilim diliyle söylenebilecek en hafif söz, bu yaptığının aldatmaca ve hayâl ürünü olmasıdır.

(**Mustafa Kemal**’in baba olarak kabul etmediği) **Ali Rıza Efendi**’nin elde kalan tek fotoğrafı ve ölüm hikâyesi, bu zavalı adamın (**Mustafa Kemal**’in babası değil, **Zübeyde Hanım**’ın kocası olan şahıs) **Zübeyde**’nin, ona çektiği acıları ve kalbine

attığı düğümü ifşa ediyor. **Ali Rıza Efendi, Zübeyde Hanım**'la evlendiğinde gümrük idaresinde memur idi. Sonra farklı görevlerde çalıştığı olmuştu, hatta bir dönem kerestecilik yaptı ve bir zaman sonra **Ali Rıza Efendi**, Selanik'teki Ahmet Subaşı Mahallesi'ndeki üç katlı, pembe boyalı ünlü evini kiralamış oldu. (**Mustafa Kemal**'in doğduğu evin bu ismi geçen ev olduğu söyleniyor.). Deniliyor ki, daha sonra **Ali Rıza Efendi** ticarî durgunluk ve iflas nedeniyle içki tiryakisi oluyor ve böylece üzüntüsünden ve kahrından ölüyor.

Falih Rıfki'nın bu olayı kendi kitabında, aynı sayfada hızlı bir şekilde hülasa olarak anlattığını görüyoruz. Diyor ki:

“Yolun başında Ali Rıza Efendi'nin kazancı ve kârı çok iyiydi. İşte bu dönem zarfında Islahhane adlı mıntıkada üç katlı, pembe boyalı evini inşa etti. Daha sonra hali kötüleştii ve 1886 senesinde iflası ve fakirliği nedeniyle öldü.”

Şevket Süreyya ise *“Tek Adam Mustafa Kemal”* isimli kitabının 40-41. sayfalarında bu hadiseyi, maddi ve manevi moral bozukluğu olarak vafsediyor:

“Ali Rıza Efendi'nin bir sarsıntı devresinden sonra, bu defa daha küçük bir iş çerçevesi içinde, tuz ticareti yapmaya karar verdiği anlaşılmaktadır. Fakat gene anlaşıldığına göre, bu sefer de açtığı mağazada veya tuz deposundaki tuzları elden çıkaramadı. Hatta kızı Makbule'nin çok daha sonraları anlattığına göre bu tuzlar toptan eridi. İşte o zaman hem kendisine güvenini, hem ticaret ümitlerini kaybetti. Yeniden ve ne olursa olsun küçük bir memuriyet peşinde koştu, fakat bir iş bulamadı. Tabii çöküntü başladı. Son dayanaklarını da kaybeden Ali Rıza Efendi kendini içkiye verdi. Bunu hastalık izledi, bağırsak veremine tutuldu. Ali Rıza Efendi üç sene süren mihnetli, fakat verimsiz bir ölüm kalım bocalamasından sonra, galiba 47 yaşında öldü.”

Zübeyde, kocasının son günlerinden bahsederken şöyle konuşmuştur: Merhum son günlerde işinin fena gitmesinden çok müteessir oldu. Kendisini salıverdi. Daha sonra da derviş meşrep bir hal alarak eridi, gitti. Kocamın hastalığı büyüdü. Artık yaşayamazdı. Ben dul kaldığımda yirmi yedi yaşında bir genç idim. Bana iki mecediye (40 kuruş) dul maaşı bağladılar. . .”

Farklı kişilerin kalemlerinden aktarılan nakillerden -hatta **Mustafa Kemal**'in kendisinden-, **Ali Rıza Efendi** ve karısı **Zübeyde Hanım** arasında dönüp duran zorlu tartışmalardan açıkça anlamış oluyoruz ki, **Ali Rıza Efendi**'nin, **Zübeyde**'ye karşı beslediği derin tutkusu onu ölüme sürüklemişti. Eğer bazıları bu söylediklerimizle **Mustafa Kemal**'i küçük düşürdüğümüzü ve bunların uydurma bir iddiadan ibaret olduğu hususunda kuşku içindeyse, acaba **Şevket Süreyya**'nın anlattıklarını da mı uydurma olarak isimlendiriyor? Halbuki o, **Mustafa Kemal**'i yüceltmekten başka bir amaç gütmemiştir. Bunun ispatı, mezkûr kitabının birinci cildinin 41. sayfasındaki kendi itiraflarıdır:

“Ali Rıza Efendi'nin fizik bakımından olduğu kadar moral bakımından da tam bir çöküntü içinde hayattan göçtüğünü kabul etmek yerinde olur. Bu çöküntüde maddi şartların temel etkileri yanında ruh düşkünlüğünün de aynı derecede etkili olduğunu anlamamak mümkün değildir. Çünkü kendi halinde bir kimse olan Ali Rıza Efendi, çok güzel ve kendisine göre çok genç olan Zübeyde'de, bahtının beklenmeyen yıldızını bulmuştu. Fakat onu dileğince mutlu edememişti.”

Ama mesele **Ali Rıza Efendi**'nin hanımını mutlu edememesi değil, bilakis **Zübeyde**'nin cilveli bir kadın olması ve **Ali Rıza Efendi**'nin de onun bu halini kaldıramaması ve kendisine mâle-dilmek istenen çocuğu kabul etmek zorunda bırakılmasıdır. Ni-hayet bu üzüntü onun sonunu getirdi.

Zübeyde Hanım'ın mutaassıp bir kadın olmadığı, neredeyse o dönem herkes tarafından bilinen, geçmiş neslin hepsinin üzerinde şahitlik ettikleri bir şeydir. Bu meseleyle alakalı **Şevket Süreyya**'nın telif etmiş olduğu kitabından birkaç misal gösterelim. Adı geçen kitabın 21. sayfasında **Şevket Süreyya** şöyle diyor:

“Zübeyde'nin, daha yaşlıca kadınların âdetlerine uyarak pudra, allık sürdüğü de bilinir. Ama bunlara hakikaten ihtiyacı yoktu. Fakat bunlarla süslenmek; kadın hayatının tamamen kapalı geçtiği, kadının yalnız kendi erkeği için yaşadığı bütün Müslüman şehirlerinde olduğu gibi, o zamanki Selânik kadınlarının da vazgeçilmez âdetlerindendi.”

Aynı kitabın 23. sayfasında şöyle geçiyor:

“Bütün Doğu şehirlerindeki Müslüman mahallelerinde olduğu gibi, Ahmet Subaşı mahallesinde de akşam saatleri yaklaşırken, her tarafı kapalı evlerinde genç Müslüman kadınlarının heyecanlı meşgaleleri başlardı: Süslenmek. . . Süslenmek, onların kapalı hayatının, düşünmek ve tahayyül etmekten sonra, en zaman alıcı meşgalesiydi.”

Araştırmamıza doğrudan tesir etmeyen bu mesele üzerinde etraflıca durmamızın sebebi, genel âdeti açıklaması ve araştırmamızın esasına uygun bir mânâyı izah etmesidir. Bu konuyla alakalı elimizde sabit bir belgenin varlığının söz konusu olmamasına rağmen, araştırmamızdaki meçhul alâmetlerin çözülmesi için, delillerin ve vesikaların bir araya toplanması ve tertibine dair hiçbir ihlal yapmadığımızı ve ilmi yoldan sapmadığımızı inanıyoruz. Burada hakiki menşeinden uzak olduğumuz bazı rivayetlere işaret edeceğiz. Hiçbir ehemmiyeti olmamasına rağmen, sadece rivayet olması hasebiyle bunlara değineceğiz.

Rivayetler diyor ki, **Zübeyde Hanım**, Lankaya'da (Selânik'in bir kısmı) yakın akrabası olan **Hüseyn Ağa**'nın çiftliğinde çalışan işçilerden birinden hamile kaldı. Kendisinden hamile kaldığı

bu kumral tenli, mavi gözlü kişinin kimliğiyle ilgili farklı rivayetler var. Bu kişi, kimi söylentilere göre Bulgar, kimilerine göre Sırp ve kimilerine göre de Roman'dır. Daha sonra bu çocuk **Ali Rıza Efendi**'nin çocuğuymuş gibi gösterildi. İlk başlarda **Ali Rıza Efendi**, bu çocuğun varlığına alışamadı, hayatının son dönemlerinde çocuk onun için dayanılmaz birisi haline geldi. Hatta üzerinden babalık kaydının düşürülmesi için Selânik'teki -kendisi ile beraber büyük ihtimalle Şeriat Mahkemesi'nden meşhur şahıslar da vardı- Nüfus Müdürlüğü'ne başvurdu. Bazı rivayetler diyor ki, **Ali Rıza Efendi** bunu fiili olarak resmi kayıtlarda tescil ettirmiştir, fakat bu kayıtlar daha sonraları kaldırılmış. **Ali Rıza Efendi**'nin hayatı boyunca **Zübeyde Hanım**'ın huysuzluğuna dayanamaması, onu, sabah akşam içkiye ve sarhoşluğa mahkûm etti. Onun sakin tabiatı bu kadını boşamaya izin vermedi (bazı rivayetler **Ali Rıza Efendi**'nin onu filen boşadığını söylemiş olsa da) ve böylece ölümüne kadar kırgın bir şekilde hayatını sürdürdü.

Bu rivayetlerin hepsi ihtimallerden oluşuyor ve mevzumuzu destekliyor, ama bununla ilgili kesin ispat ve yeterli delil bulunmuyor. Bu nedenle biz, **Doktor Rıza Nur**'un⁶ (**Rıza Nur**,

6 **Doktor Rıza Nur (1879-1943)**: Türk siyasetçi, devlet adamı, yazar, Türkolog-tarihi ve hekimdir. Askeri Tıp Fakültesi'nden mezun olmuş ve sonra aynı fakülte de Tıp hocası olarak çalışmıştır. 1908'de siyasi arenaya giriyor. İstiklal Hareketine katılarak Anadolu'ya yöneliyor. 1921'de Sovyetler Birliği'yle dostluk ve yardımlaşma anlaşmasına yaptığı dönemde kendisi Türkiye'den gelen heyetin başkanı ve Lozan konferansında baş müzakere yardımcısı olmuştur. Ankara'da mecliste yer aldı ve Mustafa Kemal'in döneminde Sıhhiye Vekili ve Dışişleri Bakanı yardımcısı görevlerinde çalıştı. Kendi hatıralarını yaklaşık 2000 sayfadan oluşan "Hayat ve Hatıratım" adıyla yazdı ve bu kitapta o dönem Türkiye tarihinde yaşanmış olan hadiseleri tüm gizlilikleriyle ortaya koydu. Bu kitabın nüshalarından biri Fransa'daki "Nationale Bibliotheque"-Milli Kütüphane'de korunmaktadır. Başka bir nüshasıysa Britanya Müzesi'nde korunmaktadır. Şahsi öfke ve özel menfaat nedeniyle, saldırı amacıyla kullanılmaması ve bu tarihi olaylarla ilgili eleştirilere maruz kalmamak için yazar, 1960 senesinden önce bu kitabın yayınlanamayacağını şart koşmuştur. Bu hatıralar 1968 yılında Türkiye'de yayınlandığında büyük bir patlamaya neden oldu. Böyle olmasının nedeni, o hatıraların kayda anıldığı dönemlerde

Mustafa Kemal'in çok yakın dostu ve seneler boyu verdiği mücadelede ona yardım eden kişidir) kıymetli hatıralarında bu hususu ele alan satırlar görmekteyiz. Bu hatıralar, hiçbir ilmi tarafı olmayan çeşitli rivayetlerden oluşuyor.

Doktor Rıza Nur hatıralarından oluşan "*Hayat ve Hatıratım*" adlı kitabında, 3. cilt, 57. sayfada şunları söylüyor:

"Selânik'te Ali Rıza Efendi adında Gümrük kolcusu birinin üvey oğlu Mustafa Kemal, Harbiye mektebine geliyor. Mustafa Kemal'in babası hakkında çok rivayet var: Kimi bir Sırp, kimi bir Bulgar'dır diyor. Güya anası bunların metresi imiş. Yeni çıkan "20. Asır Larousse" Pomak'tır diyor. İhtiyar Tesalya'luların rivayeti şudur: Mustafa Kemal'in anası, Selânik'te kerhânedede imiş. Yenişehir Tirnovasından ve oranın ileri gelen kabadayularından Abdoş Ağa Selânik'e gelir, bu kadını görür, alır götürür. Orada babasız olarak Mustafa Kemal doğar. Mustafa beş yaşlarında iken Abdoş ölmüş, anası oğlu ile Selânik'e gelmiş. 12 yaşında iken Mustafa, Tirnova'ya gidip miras istemiş ise de p..liğini söylemişler geri göndermişler. Mustafa, mektebe girmiş. Anası Gümrük kolcusu Ali Rıza ile evlenmiş. Çok tuhaftır: Mustafa Kemal anasından bahseder, fakat babasından bir defa bile bahsetmemiştir. Hâsılı rivayetler çok. Hangisi doğru? Bir şeyde ki rivayet çoktur; o şey belli değildir. Nitekim fende, ilimde, tarihte hangi bahis hakkında çok nazariye veya rivayet varsa o bahis malum değildir. Demek Mustafa Kemal piç değilse bile babası malum değildir. Benim tahkikatıma göre onun Rıza adında Gümrük kolcusu bir üvey babası olduğu muhakkaktır. Mustafa Kemal babasından kendi

Mustafa Kemal'in işlemiş olduğu skandalları tek tek açığa çıkarmış olmasaydı. Bu nedenle de kitap, Türkiye'de mahkeme kararıyla yasaklandı. Halen yasaklanmış kitaplar arasında yer almaktadır. Yazarın birden fazla telif etmiş olduğu tıp ve tarihle ilgili eserler vardır ve aralarında en ünlüsü "Türk Tarihi" eseridir. (Mütercim)

7 **Larousse:** Ünlü Fransa Ansiklopedisi'nin ismidir. (Mütercim)

bahsetmediği gibi diğer birinin bahsettiğini iştirse ona düşman olur. Buna dair vukuat vardır.”

Doktor Rıza Nur, kitabının başka bir yerinde, bir defasında **Mustafa Kemal**'in mütteliklerinden birine, kendisinin Slav olduğunu söylediğini aktarıyor. Her şeye rağmen önceki satırlar birkaç önemli hususu açıklıyor: **Mustafa Kemal** babasından kendi bahsetmediği gibi başka birinin bahsetmesine de izin vermezdi, babasının kimliği konusunda farklı rivayetler ve kelimeler vardır ve biz bunlardan hangisinin doğru olduğunu bilmiyoruz. Ama şunu da söyleyelim ki, burada **Ali Rıza Efendi**'nin **Mustafa Kemal**'in kendi babası olması ile alakalı hiçbir delile de rastlayamıyoruz. Şunu da belirtelim ki, önceki satırların göstermiş olduğu şey, “ateş olmayan yerden duman çıkmaz” misali gibidir. Yoksa mesele sadece rivayetleri açıklamak ve tefsir etmekten ibaret değildir. Bizim takip ettiğimiz yol ise (**Atatürk** tarafından iltizam edilen asıllara ek olarak), çürütülmesi çok zor olan ilmî delillerle meseleyi vuzuha kavuşturmadır.

Konuyla ilgili delillerimizi beş noktada hülâsa edebiliriz:

1- Antropolojik yönden **Mustafa Kemal**'in aşırı kumrallığı, mavimsi gözleri ve özellikle de (Dolikosefal) kafatası yapısı ile Slav ırkından olduğu ortaya çıkıyor. Bu tipte birisinin Türk asıllı olması oldukça uzak bir ihtimaldir.

2- (Brakisefal) kafatası türünden olan ebeveyninden (Dolikosefal) kafatası türlü kişinin türemesi imkânsız bir şeydir. Fotoğraflar başın ve kafatasının hangi türden olmasını açıklamak için yeterlidir. Anasının öz annesi olması sabitse de babasına nispet edilmesi yönü imkânsız derecede zor ve kuşku içeriyor.

3- Babasının yaşamış olduğu hayat, sakinlikten ve aile huzurundan uzak olan maddi ve manevi yoksunluğunun tezahürüdür.

Bu da gösteriyor ki, onu bu istikrarsızlığa, evladı olmayan birinin babası olmaya zorlanması sürüklemiştir.

4- Anasının hayatı ve meşhur olması tüm şüpheleri kuvvetlendirir.

5- Son olarak ise, **Mustafa Kemal**'in kendi babası ile ilgili şüpheli suskunlukları, (kendisinin böyle bir duruş sergilemesi mutlaka bildiği bir şeylerin varlığını gösteriyor), tüm şüpheleri desteklemiş oluyor.

Belki de değindiğimiz bu noktalar tek tek ilmi bir ispat ifade etmez. Lakin bu noktalar bir araya toplandığında, artık elle hissedilen, gözle görülen maddi ispata ihtiyaç da duyulmaz. **Mustafa Kemal**'le ilgili şüphe içeren bu mesele, bir mağaranın önünde, yeni yağmış kar üzerindeki ayak izlerine benziyor; nitekim ayak izlerini gördüğümüzde bu mağarada vahşi bir hayvan olduğu kanaatine varırız.

Bütün bu delaletlerden şu neticeye varabiliriz: Adamın Türk olması oranı yüzde elliden daha az bir ihtimal, babası olduğu öne sürülen kişinin babası olmaması ise yüzde doksandan daha fazla ihtimal içeriyor. Hal böyle iken “**Atatürk**” isminin ihtiva etmiş olduğu mânâ “Türklerin Atası” demek oluyor. **Mustafa Kemal** çok meşhur şu sözün de sahibidir: “**Ne mutlu Türküm diyene!**”

Şimdi inceliklere geçelim...

Üzerinde bu kadar ısrarla durduğumuz bu araştırmadaki maksat nedir ve ne gibi faydaları vardır? Az önce bunun faydasını açıkladık. Fakat asıl mevzumuzla doğrudan tesiri olmayan bir meseleyi araştırmaya bizi sevk eden saik nedir?

Velhasıl bu meseleye mutlaka yeni bir mânâ vermek gerekiyor; yoksa dünyanın neredeyse her tarafında ve her sahada devasa

izler bırakmış gayri meşru ilişkiden doğmuş çocuklar var. Acaba gayri meşru yolla dünyaya gelen bir insanın geniş çapta dünyaya eserler bırakmasına veya vatan kurtarıcısı derecesine ulaşmasına engel var mıdır?

Öyleyse yeni bir mânâ: Bu ilahî adaletin tezahürüdür!

Gerçekten **Mustafa Kemal**'in gayri meşru yoldan doğmuş bir çocuk olması, adaletli bir şekilde değerlendirilirse, bunun hem maddi hem de manevi zaviyeden büyük bir mânâ ihtivâ ettiği görülür. Düşünün ki bu düşük ruh, aynı şekilde maddede de sefil bir asla dayansın. Ruhtaki ve maddedeki bu sefalet, hakikatte **Mustafa Kemal**'in Allah'a ve Resûlü'ne düşman olmasını açıklıyor. **Mustafa Kemal**, ismini taşıdığı Resul-i Ekrem'e, Hazreti Âdem evladının en hayırlısı olan ve nesebi Hazreti İbrahim'e kadar dayanan Peygambere (bu nedenle de Mustafa, yani "seçilmiş" olarak kendisini isimlendirmiştir) hayatı boyunca düşmanlıktan başka bir maksat benimsememiştir.

Mustafa Kemal'in nesebi ile ilgili bildiklerimiz, gerçek anası ve babası olduğu iddia edilen soydan sadece bir halkanın var olmasından ibaret. Bunun dışındaki rivayetlerse, kimlikleri belli olmayanların karanlıklarına kadar uzanıyor. Yabancı bir kana nispet edilmesi şüphesi de kabul görmemiş bir mesele olarak kalıyor.

Birinci Cihan Harbi döneminde, **Mustafa Kemal** 34 yaşına varmıştı. **Ali Rıza Efendi**'nin ölümünden sonra anası **Zübeyde Hanım**'la beraber Lanka civarında bir çiftliğe, yani belki de kendisinin annesinin rahmine konulmuş olduğu mekâna gidiyorlar. Lanka'da başlamış olan hayat daha sonraları Çankaya'da⁸ bitecek.

Orada, çiftlikten sorumlu olan dayısı **Hüseyin Ağa**'nın hi-mayesi altında, **Mustafa Kemal** hayatının ilk çocukluk yıllarını

8 Çankaya olarak bilinen mekân Ankara'daki Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı Sarayı'dır. (Mütercim)

geçiriyor. **Hüseyin Ağa, Mustafa Kemal**'i işçi olarak çiftliğinde çalıştırıyor ve ona mahsulü kuşlardan koruma vazifesini veriyor.

Daha sonraları -Cumhurbaşkanı olduğu dönemde- **Mustafa Kemal** bu hatıralarını anlatır, bunları dinleyenler şaşkınlık ve hayret içinde kalırdı. Hatta bu anlatılan şeylerin hayretinden “Estagfurullah” derlerdi. Şöyle anlatırdı:

“Evet! Gerçekten de durum budur. Ben de diğerleri gibi doğdum ve büyüdüm. Şayet doğmamla ilgili herhangi bir hususiyet veya ayrıcalık varsa o sadece benim Türk olmamla sınırlıdır.”

Falih Rıfki Atay'ın “*Çankaya*” isimli kitabınının 18. sayfasından harfi harfine aktarmış olduğumuz bu cevabın mânâsı nedir?

Bu şahsı lider olarak görüyorlar! Doğumuyla ilgili söylemiş olduğu, hususiyeti veya farklılığı Türk olmasıdır, öyle mi? Hem de diğer Türklerin lideri olarak mı? Böyle bir durumda başka hangi fark kalıyor ki? Tabii gidişat gereği, **Mustafa Kemal**'in kendisi ile ilgili hususiyet ve farklılığı açığa çıkarmak için söylemesi gereken söz şu olması gerekiyor mu:

- “Öyleyse doğmamla ilgili var olan tek farklılık ve ayrıcalık Türk olmamamdan kaynaklıdır.”

Acaba **Mustafa Kemal** etrafındakilerin değil de sadece kendisinin mi Türk olduğuna inanıyordu?

Doğru... Eğer o Türkse Türklerden hiç kimse Türk değildir.

Mustafa Kemal'in hatıralarını nakledenlerin çoğu, bazı sözleriyle, sarhoş iken, önemsemeden söylediği sözlerin hangi tehlikeli mânâlara gelebileceğine dikkat etmemişler, sadece harfi harfine söylediklerini kaydetmişler. Belki de onun söylemiş olduğu cümleleri -mânâsını gözetmeden nakletmeyi- olduğu gibi aktarmayı

ibadet gibi çok zaruri bir iş sanmışlar. Tabii ki bu metinler bize, tahlil ettiğimiz mevzumuz hakkında bazı açıklamalar veriyor.

Mustafa Kemal, annesinin ısrarı sonucu, geleneksel ve dini eğitim veren Mahalle Mektebi'ne gider. Daha sonra **Ali Rıza Efendi**'nin isteği ile o zamanlar, **Şemsi Efendi**'nin açmış olduğu modern okula devam eder. **Ali Rıza Efendi**'nin vefatından sonra **Zübeyde Hanım** oğlu **Kemal** ve kızı **Makbule**'yle beraber zor durumda kalarak dayısı veya büyük ağabeyi **Hüseyin Ağa**'nın çiftliğine gider, ona sığınır. (**Falih Rıfkı**'ya göre **Hüseyin Ağa**, **Zübeyde Hanım**'ın büyük ağabeyidir, **Şevket Süreyya**'ya göre ise dayısı oluyor).

Son olarak görüyoruz ki, dayısı ona itina göstermiş ve okulunu bitirmesi için Selânik'e göndermiş. Çiftlik hayatından sonra Selânik'e gelen **Mustafa**, Mülkiye Askeri Rüştiyesine başlamıştır. Burada kadar başka anlatılması gereken bir şeye lüzum yoktur. Daha önce sadece **Mustafa** ismini taşıyan bu şahıs, Mülkiye Askeri Rüştiyesinde **Mustafa Kemal** ismini alıyor. Bir gün matematik hocası olan **Mustafa Efendi** ona şu ifadelerle hitapta bulunuyor:

- *"İkimizin ismi de Mustafa. İkimizin arasında bir fark olması için isminin sonuna "Kemal" ilave edelim ve sen Mustafa Kemal ol."*

Ve böylece **Mustafa Kemal** oluyor. **Mustafa Kemal** on beş yaşında Askeri Rüştiye'ye başlıyor. Buradan da Mânâstır Askeri İdadisi'ne devam ediyor. Tam bu dönemde evlatlarından hiç kimseye haber etmeden annesi (kendisi o zamanlarda otuz beş yaşlarında olgun bir dul kadındı) ikinci kez evleniyor. Annesinin bu evliliğine karşı çıkan **Mustafa Kemal** evi terk edip annesinin kocası olan **Ali Rıza Efendi**'nin kız kardeşinin evine gidiyor. Bu nedenle de validesiyle olan bağları zayıflıyor, aralarındaki ziyaretleşmeler azalıyor.

Mustafa Kemal'de Askeri İdadi yıllarında edebiyata ve şiire merak uyanıyor. **Mustafa Kemal**'i en çok etkileyen arkadaşlarından biri olan **Ömer Naci**, ona edebiyat ve şiir merakını aşıyor. **Ömer Naci** daha sonraları İttihat ve Terakki'nin hatibi olacaktır. "*Çankaya*" eserinin yazarı, kitabın 20. sayfasında **Mustafa Kemal**'in şöyle dediğini aktarıyor:

- "*Edebiyat diye bir şey olduğunu o zaman öğrendim. Şiire heves ettim. Eğer kitabet hocam alay emini Mehmet Asım Efendi imdadına yetişmeseydi şair olup çıkacaktım. Asım Efendi bir gün beni çağırды, bak oğlum, dedi, şiiri edebiyatı bırak, sen iyi bir asker olmalısın, öteki hocaların da benim fikrimde, sen Naci'ye bakma, hayalperest bir çocuk o, ileride iyi bir şair ve kâtip olabilir, fakat iyi asker olamaz dedi. Gerçekten de hocamın dediği çıktı. Ömer Naci çok istediği halde kurmay olamadı.*"

Mustafa Kemal'in bilhassa merakı matematik ve tarihti. Mağrur tabiatıyla arkadaşları arasında dikkat çekiyordu. Bir defasında çocukluğunda arkadaşlarıyla beraber zıpzip oynarken, eğilme sırası ona geldiğinde eğilmemiş ve bunun nedeni sorulduğunda şöyle cevap vermişti:

- "*Hiçbir zaman eğilmeyeceğim! Eğer zıplamaya gücünüz yetiyorsa, ben ayaktayken zıplayın.*"

Mustafa Kemal'in çocukken yaşamış olduğu bu hadiseler, **Mustafa Kemal**'i metheden ve onu bir kahraman gibi gösteren kişiler tarafından uydurulmuş olamaz. Muhakkak kendisi anlatmıştır ki, bu hatıralar onun kendini beğenmişliğini ve nefesine tapmasını göstermek için yeterlidir.

18-19 yaşlarında İstanbul'daki Mektebi-i Harbiye-i Şahane'ye giriyor ve edebiyatı bırakıyor, ama hitabet merakını devam ettiriyor. Mektebi Harbiye'de öğrenciler arasında düzenlenen hitabet ve güzel söz söyleme yarışmasına katılıyor. Sonra Harbiye ve

Tıbbiye öğrencileri arasında o günlerin modası olan siyasete bulaşıyor. O dönemin sathi aydınları, aralarındaki fısıldaşmalarda toplu şekilde şu nağmeyi okur dururlardı: “Ülke bozulma yolunda yürüyor. . . Diktatörlük nefesleri kesmiştir. . . Hürriyet! İhtilal!”

Harbiye Okulu’nda, sabah düdüğüne rağmen diğer öğrenci arkadaşları gibi sabah erkenden kalkamıyordu. Sadece görevli subayın gelerek yatağını sallamasından sonra kalkmayı başarıyordu. Arkadaşları ona, sabah erkenden uyanamamasının sebebini sorduklarında şöyle cevapları:

- *“Her gece sabaha kadar uyuyamıyorum. Tam kestirmeye başladığım sırada sabah düdüğü çalınıyor.”*

Tasavvur ve hikâye icat etme kabiliyetine sahip olanlar, bu mevzuya işaret ederek diyorlar ki, güya **Mustafa Kemal**’in uyumadan sabaha kadar düşünmüş olduğu meseleler vatan ile ilgilidir. **Mustafa Kemal** -onların zannında- ta o zamandan vatani kurtarmak için hazırlıklar yapıyormuş. Deniliyor ki o, Harbiye Okulu’nda ve aynı şekilde Harp Akademisi yıllarındayken el hatıyla yazmış olduğu bir dergi yayınlıyor ve bu dergiyi arkadaşları arasında elden ele okutuyor. Şu an elimizde bu derginin hiçbir nüshasının olmaması nedeniyle muhtevasının ne olduğunu bilemiyoruz. Ama biz, onun yayınlamış olduğu derginin - merak duyduğu bazı edebiyat, tarih ve askeriyeyle ilgili çabaları dışında- muayyen siyasi konular veya kıymetli düşünceler ihtiva ettiğine inanmıyoruz.

Mustafa Kemal’in mektep arkadaşı **Fethi Bey**’e (soyadı Okyar, sonradan **Mustafa Kemal** uzun yıllar boyu onu Büyükelçi olarak istihdam ettirmiş, sonra Başbakan, sonra da ana muhalefet lideri olarak görevlendirmiştir) gelirsek o, siyasi faaliyetlerinin sonucu olarak İttihat ve Terakki kurumundayken, **Mustafa Kemal**’den daha üstün bir rütbeye sahip olabilirdi. Diğer sınıf arkadaşı,

Cumhuriyet döneminde Genelkurmay başkanı olan **Asım Gündüz**, **Mustafa Kemal**'in okulda iken Fransızcasını ilerletmek için yabancı bir hanımdan ders aldığını, sonra Paris'teki hürriyetçilerin gazeteleri ile Fransızca gazeteler getirdiğini ve bunu gizli odalarda kendi arkadaşlarına anlattığını aktarıyor. **Asım Gündüz**, **Namık Kemal**'in "Vaveylâ"sı ile "Hürriyet Kasidesi"ni ondan dinlediğini söylüyor.

Mustafa Kemal arkadaşları ile Beyoğlu eğlence yerlerine girdi. İstanbul'a gelinceye kadar biradan başka içki kullanmamıştı ve bu içki onun hayatını değiştiren biricik dostuydu. Hayatının sonuna kadar da alkol bağımlıydı. Şimdi hep beraber **Falih Rıfki**'nin "Çankaya" eserinin 31. sayfasında anlatılanlara kulak verelim:

"Bir gün arkadaşı Ali Fuat'la (Cebesoy) beraber Büyükkada'ya gitmişlerdi. Ne lokantada yiyip içecek ne de otelde geceleyebilecek paraları yoktu. Ali Fuat bir şişe rakı, bir şişe bira, ekmek ve yemiş almış, çamlığa yürümüşler. Mustafa Kemal bir şişe birayı bitirince: "Şimdi ne yapacağım?" demiş. İlk defa rakıyı o akşam denemiş. Başı bir hoş dönmüş. Güneş batmak üzere; sigara paketinin altına resimler çizmiş, sonra: "Fuat", demiş, "ne iyi içki imiş bu. . . İnsanın şair olası geliyor." Bu ağır ve sert içki bir daha yakasını bırakmamıştı."

Mustafa Kemal, 1904 senesinde Harp Akademisi'ni bitirip kurmay yüzbaşı diplomasını aldığı anda, onun İslâm'a karşı içinde saklamış olduğu kinini ve düşmanlığını hiçbir tartışmaya gerek kalmayacak kadar bariz bir şekilde görmekteyiz. O zamanlar **Mustafa Kemal** 24 yaşındaydı. Alın size bunun delili... Aslında bu delil kendi itirafıdır. Harp Akademisi'ni bitirip, kurmay yüzbaşı diplomasını aldığı anda arkadaşlarına:

- “Çocuklar şimdi her birimiz bir Osmanlı paşasının yanına gideceğiz. Bütün İslâm âlemi gaflet içindedir. Olanca kaynaklarımızı Anadolu’da toplamalıyız, diyordu.”⁹

Burada dikkat edilmesi gereken nokta **Mustafa Kemal**’in “Osmanlı paşalarının yanına gideceğiz” sözleridir. Bu sözü bir yabancı veya mürted dışında kimse söylemez.

Bazıları iddia ediyorlar ki, **Mustafa Kemal** İstanbul’da, Yenikapı’nın mahallelerinden birinde arkadaşları ile beraber bir evin odasına yerleşiyorlar. Burası onun fikir arkadaşları ile toplantı yeri idi. Sonradan onların bu gizli teşkilatlanma hadisesi Saray’a ulaştığında hepsi Şam’a sürgün edildiler. Hayır, bu bir yalandır. Kurmay yüzbaşı rütbesiyle akademiye tamamlayan **Mustafa Kemal** o yıllar arasında Şam’da 5. Ordu emrinde görevlendirilmişti. Onun hayatı ve kişiliği hakkında buraya kadar aktardıklarımız kâfidir.

Mustafa Kemal, Şam’da 30. Süvari Alayı’nda staj yapmak için görevlendirildi ve bu onun askerî eğitimini tamamlaması içindi. Kendisi şık bir zabitti. Onun bu itina gösterdiği şıklığı ta çocukluk yıllarından, hayatının sonuna kadar giymiş olduğu elbiselerde kendini gösteriyordu. Öldüğünde de kefenlenip kefenlenmediği konusu meçhuldür. İstanbul’da akademiye zabıt olarak bitirdikten sonra vaktini Beyoğlu mıntıkasında boş eğlence ve soytarılıkla geçirmeye koyuldu. Fakat Şam’a görevli olarak atandığında, orada da eğlence peşine düşse de, aradığını bulamadı. Vaktini ya karargâhta, ya evde geçiriyordu. Geceleyin mazotla çalışan lamba ışığında kendini yazı ve içkiye kaptırıyordu. Nefsi ihtiyaçlarını eğlenerek geçiriyor, evlere kapıdan, pencereden fırlayarak giriyor ve içeridekilere; “Nedir bu yaşamış olduğunuz hayat yahu? Hadi dışarı çıkın da hep beraber tef eşliğinde eğlenelim, hayatımızın tadını çıkaralım” sözlerini yüksek sesle bağırarak söylüyordu.

9 Çankaya, s. 32

Burada gerçekten de yapmış olduğumuz vasıflandırmada aşırıya kaçmadığımızı emin oluyoruz. Hatta bu yapılan değerlendirmeler, **Mustafa Kemal**'in arkadaşı **Falih Rıfki**'nin yazmış oldukları yanında az bile kalıyor. **Falih Rıfki** “*Çankaya*” eserinin 42. sayfasında, arkadaşı **Mustafa Kemal**'in Şam'daki hayatını, bizzat onun ağzından aktararak şöyle vasf ediyor:

“Mustafa Kemal de askerliğini kıtasında bırakıp evine doğru yola çıkınca, akşam ezanı ile beraber sönen, tünenmiş kümesler hüznü bağlayan şehir, ışsız, sessiz, gurbetin bütün acılarını duyuran bir hapse dönmüştür. Bu ölü toplumu dürtmek, sarsmak, parçalamak, evleri boşaltmak, sokakları şarkılar, gülüşler ve şenlikler içine boğmak ister. Kalebent, toplumun zindanından, omuzları üstüne çöken baskıdan silinmek ister. Bir akşam yine evine dönüyordu. Bir sokaktan geçerken kulağına mızıka sesi geldi. Ses gelen tarafa doğru yürüdü. Bu, pencereleri kâğıtla kapanmış bir kahve idi. Kapısını hafifçe araladı. Hicaz demiryolunda çalışan İtalyan işçileri, karlıları ve kızları ile mandolin çalıyorlar, türkü söylüyorlar, şarap içiyorlar ve oynuyorlardı. Hepsi işçi kılığında idiler. Derin bir iç çekişi ile baktı. Hayat, bu kâğıtla örtülü pencerelerin arkasında, lamba isi ve tütün dumanı arasından güç seçilen bu insanların neşesinde idi. Hemen girip içlerine katılacaktı ama bir esvabına bir kalabalığa baktı, yapamadı, ertesi günü bir işçi esvabı alarak ara sıra bu kahveye gelmeyi, onların eğlence ve şarkılarında canlanmayı âdet etti.”

Bir gün yine aynı beldede **Mustafa Kemal** önemli bir hadiseyle karşılaşır. Bir gün üç subay Hamidiye çarşısına gitmişlerdi. İçine ancak iki üç kişi sığabilecek bir dükkânın önüne geldiler. Üç subaydan biri **Mustafa Kemal**, biri de Havran hareketlerini idare eden komutan... **Mustafa Kemal**, arkadaşının altında çizme pantolonu, fakat ayağında çizme değil de adı pabuç görür. Daha sonra dükkânın içinde nalınlı bir adam görür, bu adam kendilerini kepengin önüne koyduğu iskemlelerde biraz oturmaya davet

eder. Türkçe konuşuyorlardır. **Mustafa Kemal** merak edip dükkâna girince masanın üstünde Fransızca sosyoloji, felsefe, tıp kitapları görür. Hayret eder. Biraz sonra anlaşılır ki bu tüccar, tıp okulunda hürriyetçilik telkinleri yaptığı için İstanbul'dan Şam'a sürülmüştür. Bu adam daha sonra **Mustafa Kemal**'in desteği ile Cumhuriyet Millet Meclislerinde uzun müddet bulunacak olan Çorum Milletvekili Doktor **Mustafa Cantekin**'dir. Bir gece **Mustafa Kemal** üç arkadaşı ile bu doktorun evine gelirler, çok kısa bir sürede anlaşılır. Doktorun odasında toplantılar yapılır ve her toplantıda doktor Mustafa: "İhtilâl yapılmalı... İnkılâp yapılmalı... Bunun başka çaresi yok..." demektedir.

Bu sırada sadece teorik düzeyde kalan "Vatan ve Hürriyet Cemiyeti"ni kuruyorlar. Bu cemiyet varlığını koruyamadı ve daha sonra İttihat ve Terakki Derneği tarafından yutuldu. **Mustafa Kemal**'in bir müddet eğitim görmüş olduğu süvari tugayı, Suriye'nin güneyinde yaşayan ve sürekli isyan halinde olan, Havran mıntıkasında Dürzilere karşı yönlendirildi ve isyanı bastırmak için harekât başlatıldı. Ama tugay komutanı, her işe karışan genç **Mustafa Kemal**'in katılımından hiç hoşnut değildi. Çünkü **Mustafa Kemal** bu tugayın komutanı değildi ve sadece bir dönem burada eğitim görmüş birisiydi. **Mustafa Kemal** gitmek için inat etse de buna izin verilmedi. Ordu Kumandanına gittiğinde kabul edilmiş, dışlanmasına rağmen harekâta davetsiz misafir olarak katılmıştı. Ordu Havran'da yağmalama, insanların haklarını ihlal ve buna benzer tüm rezaletleri yapmıştı. Ordunun bu hareketi, halk üzerine yapılmış bir av ve yağmalama hareketi gibiydi. Evet, tüm bu yaşanan olaylarda **Mustafa Kemal**'in payı vardır ama onların iddiasına göre kendisi bunları kabul etmiyor.

Peki, siz buna ne diyorsunuz? Bir kişinin tugaya katılmasından, bunu kendine borç görmesinden ve buradan rezaletle, yağmalama yaparak geri dönmesinden bu şahsın gayesi ne olabilir?

Burada bazı asi Dürzilere karşı yapılmış harekâтта, askerî yönden ne gibi bir fayda olabilir ki? Eğer bizler onun Marşal ve Cumhurbaşkanını görevindeyken nasıl büyük hırsızlıklar yaptığını biliyorsak, istikrar ve nizamı koruma perdesi altında maddi menfaatler ve çıkarlar amacıyla böylesine ihlal ve yağmalamalara katılması hadisesini de hiç garipsememeliyiz. Bu adamın hatıralarını yazan kişilerden dış hatlarını aktardığımız bu hadisenin gerçek mânâsını anlayabilirsiniz; tabii ki daha önce anlattıklarımızı kıyaslayarak karşılaştırma yaptığınız. Bunlarla beraber her şey, gelecek bölümlerde tüm gerçek yüzüyle açıklığa kavuşacak.

Mustafa Kemal'in Selânik'teki hedefi buydu. Çünkü "Vatan ve Hürriyet Cemiyeti" için en uygun hava ve en müsait durum Selânik'teydi. Şam'da dilediği ortamı bulabilmesine imkân yoktu. Bir çaresini bulup Selânik'e gitmeliydi. Şam'da süvari stajını bitirmiş, Yafa'da piyade stajına gidecekti. Orada görevli arkadaşlarına birer mektup da yazmıştı. Biri merkez komutanı yardımcısı, biri de topçu müfettişinin tanıdığı idi. **Mustafa Kemal** Yafa'dan gizlice kaçarak Mısır'a gitti. Evet, korkarak kaçtı. Çünkü hiçbir şey söylemeden, selam kelam etmeden gitmişti. Orada pek az kaldıktan sonra vapurla Pire'ye geldi. Selânik'e giden Yunan bandıralı bir başka vapura bindi. Anası korkarak kaçıp gelmiş oğlunu görünce şaşakaldı. İyi düşünceli bir hanımdı, merakla şunları sordu:

"- Ne cesaretle buraya geldin? Hem nasıl geldin? Padişahımızın emrine karşı koymuş olmaz mısın?"

*- Üzülme anne, benim buraya gelmem lâzımdı. Onun için geldim. Padişahımızın ne olduğunu da şimdi değil ama yakında görürsün."*¹⁰

Bazı tanıdıkları **Mustafa Kemal** için sağlık raporları hazırlayarak onu kurtarmaya çalışıyorlardı. Ama bunun bir faydası yoktu. Şam'daki Ordu Savunma Bakanlığı **Mustafa Kemal**'in nerede

10 Çankaya, s. 46

olduğunu soruyordu. Bazı yollar ve vasıtalarla Yafa'da olduğunu belirtti ve böylece kendini kurtarmayı başardı. Ona göre, bu araştırma “Müstebit Yönetimin” ona karşı olan tutumunun neticesi idi. Selânik'te, “Vatan ve Hürriyet” teşkilatı etrafında bazı tanıdığı albayları bir araya toplayarak tesbit ettiği noksanlıkları gidermeye çalışıyordu. Orada onlara söylemiş olduğu kelimeler harfi harfine şunlardı:

*“Hürriyet olmayan yerde ölüm ve yok olmak vardır, tarih biz çocuklarından görev yapmamızı beklemektedir. Müstebitlikle savaşa-
cağız, buraya da onun için geldim, sizlerden de fedakârlık bekliyo-
rum.”¹¹*

Fakat tam bu sırada, **Mustafa Kemal**'in cemiyetinin, yanında küçücük kaldığı “İttihat ve Terakki” cemiyeti büyüyerek etrafına tesir edebilecek kadar geniş bir teşkilat haline gelmişti. Bu sebeple **Mustafa Kemal**'in “Vatan ve Hürriyet” cemiyetindeki arkadaşları da İttihat ve Terakki Cemiyeti'ne geçtiler.

Stajını tamamladıktan sonra 25 Haziran 1907'de Kolağası rütbesine yükselip, 5. Ordu Kurmay Dairesi'nde vazifelendirilen Mustafa Kemal, 27 Eylül 1907'de Selânik'te 3. Ordu'ya tayin edilmişti. Daha evvel de söylediğimiz gibi İttihat ve Terakki Cemiyeti, Vatan ve Hürriyet Cemiyetini yutmuş ve **Mustafa Kemal**'in arkadaşları da o cemiyete dahil olmuştu.

27 Eylül 1907'de iki Cemiyetin kaynaşarak birleştiği iddiası ise yalandır; **Mustafa Kemal**'in uydurmuş olduğu bir hikâyedir. Çünkü böyle bir birleşme söz konusu olsaydı, **Mustafa Kemal** mutlaka İttihat ve Terakki Cemiyeti'nde çok önemli bir vazifede yer almış olurdu. Tabii ki böyle bir birleşme ile ilgili bir vesika yok. İttihatçılar **Mustafa Kemal**'e hiç ehemmiyet vermiyorlardı ve onun yapmış olduğu faaliyetler de ilgilerini çekmiyordu. Bu

11 Çankaya, s. 46

sebeple **Mustafa Kemal** hayatının sonuna kadar onlara karşı içinde bir kin ve nefret taşıymıştı.

Batıl bir yolda olsa da, kendisine kıyas edilemeyecek derecede, cesaret ve fedakârlık sergileyen İttihatçılara karşı bu kinini kusa-
madı. Bu dönemlerde **Mustafa Kemal**, (İttihatçıların nazarında sadece meşhur olmak ve yükselmek yolunda yanıp tutuşan bir asker olarak) akşamlarını, sonradan Hürriyet adı verilen mey-
dandaki gazinolarda arkadaşları ile içerek ve kafa dağıtarak ge-
çiriyordu. Gittikleri belli başlı gazinoların adları Olimpos Palas,
Kristal ve Yonyo'dur. Tüm bu anlatılanları yakından takip etmek
isteyenler, **Falih Rıfki**'nin hatıratlarını toplamış olduğu "Çan-
kaya" isimli kitabın 49-51. sayfalarını okuyabilir. Bir defasında
Fethi Okyar'ın, **Ali Fuad Cebesoy**'un, **Nuri Conker**'in bir araya
geldiği içki ve sarhoşluk meclisinde **Mustafa Kemal** arkadaşları-
na makam dağıtıyordu. Çankaya kitabının 51. sayfasını açalım ve
okuyalım:

*"Bir akşam sofrasındaki arkadaşlarına makam dağıtırken Nuri
Conker'e:*

- *Seni de başvekil yapacağım, der.*
- *Birader, beni başvekil yapmak için sen ne olacaksın?*
- *Bir adamı başvekil yapabilecek adam!"*

*Bu fikrayı Cumhurbaşkanlığı devrinde Nuri Conker bir iki defa
anlatmıştı. Mustafa Kemal için içki, kadın, buluşma, eğlence, hepsi
kafasından ve gönlünden bir türlü kopup ayrılmayan büyük endi-
şenin ve bir şey yapmak, bir şey yapabilecek otoriteyi avucu içine
almak hırsının gölgesi altında idi. Onu dinlemeyecekler ve lider de
yapmayacaklardı."*

Bu kitabın dalkavuk yazarı bu cümlelerle acaba ne ifade etmeye çalışıyor? Ağasını övmek maksadıyla yazılmış olan bu kitap, bu satırlarla ağasını sadece yerin dibine gömmüş olmuyor mu? Şöyle ki, hiç kimse **Mustafa Kemal**'in **Niyazi** ve **Enver**'e karşı koyabilecek bir cesaretinin olmadığını görüyor. Dağa çıkan **Niyazi** ve arkadaşlarını yakalamak için İstanbul'dan gelen **Şemsi Paşa**, Manastır telgrafhanesinde öldürülmüştür. Kesinlikle **Mustafa Kemal** böyle tehlikeli şeylerin altına girmez. Gelecek bölümlerde bu konulara açıklık getirilecektir. İstiklal Harbi'nde **Mustafa Kemal** için söylenen "tehlikeli ve fedakâr" sıfatları, Doğu ve Batı kadar ondan uzak vasıflardır. Fakat, hiçbir şekilde bunu hak etmese de, hayatı boyunca kendisini bu vasıfta bir kurtarıcı olarak göstermeyi başardı.

1908 yılında Selânik'in tesiri altında Meşrutiyet ilan edildiğinde, İttihatçılar henüz kudret sahibi olmamalarına rağmen, pek çok hassas yeri kontrol altına aldılar. **Mustafa Kemal**'den hoşlanmıyorlardı, (hususen **Enver**), bu sebeple umumi merkez, 1908 sonlarında **Mustafa Kemal**'i, ayaklandırmaları bastırma bahanesiyle Trablus-Garp'a gönderdi. **Mustafa Kemal**, bu ayaklanmayı bastırmak üzere geniş ölçüde yetkilendirilmiş olarak, Trablus-Garp'a gitti fakat gitmesi ve dönmesi yaklaşık iki ay sürdü. 1908 yılının sonunda gitti ve 1909 yılının başlarında döndü. Doğruca cemiyete giderek toplantı halindeki üyelerin yüzlerine bakıp:

- *Gördüğünüz gibi, işte geldim, dedi.*

Dalkavuk yazar, bu konuşmadan sonra mecliste oturanlardan bazılarının utançtan başlarını eğdiklerini yazıyor. 31 Mart ayaklanması hadiselerinden sonra "Harekat Ordusu" Selânik'ten İstanbul'a doğru yürüdüğünde, (gerçekte ise İttihat ve Terakki Cemiyeti'nin tertiplemiş olduğu bu hadise, Sultan II. Abdülhamid'e karşı düzenlenmiştir), bazılarının iddia ettiği gibi **Mustafa**

Kemal Genelkurmay Başkanı değil, bilakis Genelkurmay Başkanı'nın subaylarından biriydi. Dalkavuk yazarın kendisinin de itiraf ettiği gibi **Mustafa Kemal**, Selânik'ten gelenler arasında "gölgede kalmış" biriydi.

Mustafa Kemal Selânik'e döndükten sonra, politika ile alâkasını gelecek cemiyet kongresine kadar keserek, kendini askerliğe verdi. Bu sırada Türkiye hizmetinde bulunan **Mareşal Von Goltz** garnizon tatbikatı yaptırmak üzere Selânik'e gelmiştir. **Mustafa Kemal** İttihat ve Terakki kongresine Bingazi delegesi olarak katılmıştır. **Mustafa Kemal**'in kongredeki çalışmalarını içlerine sindiremeyen ve orduyu bırakmak istemeyen komite takımı güya onu ve bazı arkadaşlarını öldürmeye karar verdi. Bu iş için ilk teklif fedailerden ve cesurlardan **Yakup Cemil**'e yapılmıştır. (Bu kişi daha sonra Bâb-i Ali'ye düzenlemiş olduğu saldırısıyla meşhurdur ve sonra ise **Enver Paşa** tarafından idam ettirilmiştir.) Ama **Yakup Cemil** fitratı ve karakteri nedeniyle bu vazifeyi üstlenmez. Kendisinin de söylemiş olduğu gibi bu vazifeyi **Mustafa Kemal**'i sevdiği için reddetmiştir. Aynı şekilde başkaları da, ya onu sevdikleri için ya da ondan koktukları için böyle bir görevi üstlenememişlerdir.

İttihatçı cemiyetler için, insan öldürmenin sinek öldürmekten daha kolay bir işmiş gibi gösterilmesi de uydurma ve komik bir durum. Ashında hiçbir İttihatçı **Mustafa Kemal**'i umursamıyor ve ciddiye almıyordu. **Falih Rıfki**'nin "Çankaya" kitabının 50. sayfasına baktığımızda, İttihatçıların nazarında **Mustafa Kemal**'in gerçek mevkiini ve ona vermiş oldukları değeri görmüş oluruz:

"Mustafa Kemal İttihatçılara göre artık, içtiği için sarhoşun biri, durmadan arkadaşları ile olup bitenleri tenkit ettiği için fırsatçının biri, zevkine düşkün olduğu için belki de ahlâksızın biri, askerlikte değeri varsa da, ne verilse doyurulması mümkün olmayan birisi idi."

Falih Rıfki devamında adamı övmek maksadıyla bazı asılsız uydurmalar anlatıyor. Güya Harbiye Nazırı **Şevket Paşa** ile beraber Arnavutluk'taki isyanın bastırılmasında baş aktördü. Harp planlarını düzenleyen kişi de oydu. Utanmasalar, adam hakkında şunu da derlerdi: **Mustafa Kemal** İdadiye Harp Okulu'nda iken **Ethem Paşa**'nın komutanlığında Atina kapılarına kadar varan Osmanlı ordusunun planlarını çizmiş ve düzenlemişti.¹²

Mustafa Kemal 1910'da bir ara Fransa'da Picardi askerî manevralarına gönderildi. Orada Fransa'nın askerî planlamalarına dair konuşmaktan kendini alıkoyamıyordu. Manevralardan sonra bir gün yemek sofrasında Fransalı miralayla karşılaşılıyor ve aralarında şu konuşma geçiyor:

- *"Dün akşam sizin dediğiniz herkesinkinden doğru idi, fakat... Bir şey söylemekle söylememek arasında duraklama geçirdikten sonra Mustafa Kemal'in başını göstererek:*

- *Ne diye bu tuhaf başlığı giyersiniz, başınızda bu oldukça kafanı zakimseitibaretmez, der."*¹³

Merak ediyoruz, bu "şapka" sevgisi onun aklına buradan ve bu vakitten itibaren mi girdi? Hayır, asla, böyle olduğuna inanmıyorum. Bilakis bu, Türk halkına nefretinin ve kininin başladığı günden itibaren daima aklındaydı.

Nihayet **Mustafa Kemal** Selânik'te Kurmay Kolağası rütbesiyle 38. Piyade Alayı komutanlığına tayin edildi. Bu çok garip bir tayindi. Çünkü bu vazifeyi alay komutanından teslim almıştı. Emri altında olan taburlara bakarsak, bu alayın tabur komutanı binbaşı rütbesindedir.

12 Bu savaş 1897 senesinde Sultan İkinci Abdülhamid zamanında Yunanlarla Osmanlı Devleti arasında çıkmıştı ve bu savaşta Osmanlılar galebe çalmış ve Atina'ya kadar gelmişlerdi. (Mütercim)

13 Çankaya, s. 64

Bir gün sonra, alay komutanının alayı teslim almak üzere geleceği haber verildi. Alay kışla meydanında teftiş durumuna girdi. Biraz sonra beyaz ata binmiş, uzunca boylu, gür, dik bıyıklı ve keskin bakışlı kurmay kolağası geldi. Usul gereği en kıdemli tabur komutanı tekmil haberi verirdi. **Mustafa Kemal** taburun en büyük komutanına selam verdi, hazır bulunan saflara dizilmiş ordunun önünden geçerek gür sesle onları da selamladı:

- Merhaba asker!

Hâlbuki o tarihlerde komutanlar, yoklama ve teftişlerde askerleri İslâmî bir tarzda selamlarlardı:

- “Selâmün aleyküm!”

Ve cevap:

- “Aleyküm selâm!”

Alışmadığı bu tek kelimelik selâm karşısında asker biraz irkilikten sonra aynı kelime ile cevap verdi. İşte o tarihten sonradır ki bu tek kelime ile selâm usûlü (Merhaba asker) orduya girmiştir.

Bunun anlamı nedir? Dikkatlice düşünün, adamın İslâm’a nefretinin nereden ve ne zamandan başladığını görün.

İtalyanlar 1911’de Libya’ya saldırdıklarında **Mustafa Kemal** Libya’ya gider. Oraya gidenlerin isminin parladığını görüyoruz; **Enver**’den **Mustafa Kemal**’e... Çankaya kitabının 67. sayfasında yer alan itirafında **Mustafa Kemal**, esasen Afrika’ya giderek İtalyanlarla dövüşmenin faydasız olduğunu, burada sadece bir tek faydanın olduğunu, bu faydanın da savaş alanlarına gidenlerin vatanseverlik görevini yapmış olduklarını, kahramanlığın sadece lafta kalan bir kelime olmadığını gösterdiklerini ifade ediyor. Bunun tercümesi ise halkı kandırmak ve gözüne girmektir.

1912 senesi Balkan Harbi... Malûmunuzdur ki bu harp, Sofya'ya kadar giderek ayakkabılarını boyatacaklarını vaat edenlerin düşmüş oldukları hazin sondu... Mağlubiyet Çatalca'ya kadar devam etti. Kaos ve kargaşa ihtiva eden bir hezimet... İlk savaşlarda **Mustafa Kemal'i** göremiyoruz. Şöyle ki, kendisi 1912 senesinin son baharında Mısır'dan ve Avrupa yoluyla Romanya üstünden İstanbul'a geldi. **Mustafa Kemal'i**, Gelibolu yarımadasını korumak üzere Bolayır'da toplanan Akdeniz Boğazı kuvvetleri "Harekât Şubesi" Müdürlüğüne tayin ettiler. Arkadaşı **Fethi Okyar** o dönem Kurmay Başkanı idi. Bulgarlar, Çatalca savunma hattını aşamayınca Gelibolu Yarımadası'na doğru saldırı hazırlıklarına başlamışlardı. Osmanlı ordusu bu sırada, Marmara'nın Rumeli kıyısında bir noktaya kuvvet çıkarıyor, Çatalca'daki Bulgar ordusunun çekilme hattını kesip, onu iki ateş arasında bırakarak yenilgiye uğratmak için hazırlıklar yapıyordu. O halde burada **Mustafa Kemal'in** mevki veya yapmış olduğu bir şey var mıydı? **Doktor Rıza Nur'un** hatıratlarından okuyalım:

"Balkan harbinde son devrede Bulgar ordusu Tekirdağ'ında ve daha yukarlarda bulunuyordu. Tarafımızdan Gelibolu Şibih Ceziresini müdafaa için bir ordu gönderilmişti. Bunun erkân-ı harbi Ali Fethi ve Mustafa Kemal'di. Enver'in tertibi üzere aynı zamanda bunlar da Bulgarlara hücum edecekler, Bulgar fırkalarını mahvedeceklerdi. Tertip yapıldı fakat Enver'in hücumunu beklemeden Mustafa Kemal, Bulgarlara hücum etti ve perişan olup kaçtı. Artık Bulgarların Gelibolu Şibih Ceziresine girmesinden korkulup Enver'in kuvveti de oraya gönderildi. Bunun tahkiki için Miralay Sadık Sabri gönderilmişti. Bu adam, oraya çıkar çıkmaz iskelede Kolağası Ali İhsan'ı (Paşa) görmüş. O, bu felaketin Mustafa Kemal'in hiyaneti üzerine olduğunu söylemiştir. Mustafa Kemal'in hiyanet yapmasının sebebi, Enver'in şeref kazanmaması, bu şerefi kendisinin almak istemesidir. Sadık Sabri gidip işi mezkûr fırkaların zabitlerinden tahkik etmiş, hepsi de bu işte hiyanet olduğunu söylemişlerdir. Sadık Sabri bunu

Mustafa Kemal'e sormuş, cevap verememiş. Bunları bizzat Sadık Sabri'den öğrendim. Gazzeli Cemal, bu mesele hakkında bir risale neşretmiş, Fethi ona cevap vermiştir. Ne fecidir! Bizde böyle bütün hıyanetlercezasız kalır.”¹⁴

Hadiseler birbirini takip eder. Bab-ı Âli'ye saldırı düzenlenir. Bu sırada Balkan müttefikleri birbirlerine girdiler. Şimdi bu fırsattan faydalanarak hiç olmazsa Edirne'yi geri almak lâzımdı. **Enver Paşa** bu olup biten hadiselerin ve askerî hareketlerin başında geliyordu. Bir müddet sonra **Enver Paşa** Harbiye Nezareti'ne tayin edildi. Birinci Cihan Harbi'deki mağlubiyetten, ülkeden çekip gitmesine dek Harbiye Nazırı görevinde kaldı. Harbiye Nazırı olmasına ek olarak, Türkiye Genel Kurmay Başkanı yardımcısı olduğunu da belirtelim. Bu vazife Halife güçlerinin genel komutanlığı anlamına geliyordu.

Kendisi ile aynı yaşta olan **Mustafa Kemal**, onun rütbesinin ve makamının bu kadar büyük olmasını hazmedemiyordu ve içinden ona karşı aşırı derecede kin ve nefret kusuyordu.

Mustafa Kemal'in Cumhurbaşkanı olduğu dönemde Büyükelçi ve Başbakan olan **Fethi Okyar** ise mahir bir şekilde vazifesini¹⁵ yerine getirmişti. **Fethi Okyar** askerî rütbe ve kültür yönünden **Mustafa Kemal**'den öndeydi. Ama **Mustafa Kemal**'e olan sadakati nedeniyle **Enver Paşa** tarafından kontrollü bir şekilde gazap edilen kişilerden oldu. Onu askerlikten alarak parti umum kâtibi yapmayı düşündüler. **Fethi**'nin bu görevi pek istediği yoktu. Daha sonra onu, **Mustafa Kemal**'e yaptıkları gibi, Ataşemiliter'lik görevi ile Sofya'ya gönderdiler.

14 Doktor Rıza Nur, Hayatım ve Hatıratım, 2. Cilt, s. 407-408

15 Mustafa Kemal Atatürk döneminde Muhalefet Partisinin başkanı olmuştu. Muhalefet tabii ki formalite bir şeydi. (**Mütercim**)

Mustafa Kemal Sofya'da iken, asırlarca Türkiye'nin hakimiyeti altında yaşayan Bulgar halkına ve onların sosyal yaşantılarına ihtimam gösterme yerine, gece hayatlarına katılır, kendini içki âlemine gömerdi. Daha dün Türk askerlerini, önüne katıp sürmüş olduğu Bulgar ordusuna önem göstermek, devletin zafiyet noktalarını öğrenmek için onlarla ilgilenmek yerine, bu yakışıklı zabit, vaktini sabaha kadar eğlenceyle geçiriyordu. Sabahleyin konsolosluğa sarhoşluktan sersemleyerek gidiyordu.

Mustafa Kemal'i çokça övenler arasında yer alan **Falih Rıfıkı'nın Çankaya** kitabından bu hatıraları okuyarak, **Mustafa Kemal**'in Sofya'da nasıl bir hayat sürdürdüğünü görebilirsiniz:

“Pek çekici, iyi giyinen, dans eden, içen, eğlenen bir erkek güzeli de olduğu için toplantı yıldızları arasında idi. Çok çeşitli zevkleri olduğu için fikir arkadaşları ile eğlence arkadaşları birbirinden pek farklı idi. Ömrünün sonuna kadar da böyle kalmıştır. Bir değişmez hâli, toplantı havasına o hâkim olmalı idi. Hırsı ve gururu şüphesiz, hele içtiği vakitler, kırıcı denecek kadar sert ve yalçındı. Ordu ve politika da kendinden üstün gördüğü kimse yoktu. Doğrusu, bu da doğrudu. Sofya'ya gidinceye kadar daima haklı çıkmıştı. Hiçbir huyu ve davranışı İttihatçı ölçüsüne göre değildi. O devirdeki hayat tarzına göre, onun zevklerini oluşturan şeyler, kadın, içki, açık eğlence, dans, flört, hepsi ayrı ayrı günahdır. Hiç olmazsa gizli olmalıdır. Kimse görmemeli ve duymamalıdır. Mustafa Kemal'in huyu da gizliliği gurur ezici bulması idi. Ahlâkın softaca da halkça da zorlanmasına ve baskısına karşı idi.”

Bu satırlarda geçenler, sadece **Mustafa Kemal**'in Sofya'da yaşamış olduğu rezaletleri ve boş işlerle uğraştığını anlatmakla kalmıyor, (yazarın onu övmesine ve yüceltmesine rağmen), aynı zamanda **Mustafa Kemal**'in çirkin ahlâkını da aksettiriyor.

Sonunda ilk ateş Sırp'tan açıldı... 42 aylık Alman topları bunu takip etti... Yani Birinci Cihan Harbi patlak verdi... Dev gibi adımlarla ilerleyen Alman kuvvetlerinin Paris yönünde takılması, Almanların galibiyet umutlarının kırılması ve tüm bu yaşananlara rağmen Osmanlı Devleti'nin Almanlara katılması...

Mustafa Kemal -Falih Rıfkı'nın da hatıratlarında anlattığı gibi- Türkiye'nin savaşa katılmasını desteklemiyordu. Bu belki doğru olabilir. Ama buna ek olarak Türkiye'nin savaşa katılmasının kaçınılmaz bir durum olduğunu da söylüyordu. Vatani acele ederek zor duruma sokmak için harekete geçti. Bu hiç doğru bir şey değildi ama adam kendi emelleri için koşturuyordu...

* * *

ANLAŞMAYA KADAR

İttihatçılar, orada kalmasını arzu etmelerine rağmen, (kendi iddiasına göre), **Mustafa Kemal** Sofya'dan İstanbul'a döner ve **Enver Paşa**'dan ateş hattı ile alâkalı, kendisini Alman Komutan **Liman Von Sanders**'in ordusuna vermesi husunda önemli bir talepte bulundu. **Liman Von Sanders** "Çanakkale"de savunma ordusunun başında yer alıyordu. **Mustafa Kemal**'in dâhil olduğu tümen, Alman General ve Türk Mareşalin komutanlığı altında olan 19. tümeni.

Ancak o zamanlarda düşüncesinde devlet nizamının bozulması ümidi vardır! Hiç kimse 19. tümen nerededir sormuyor. Ne yapmıştır?.. Ne durumdadır?.. Bir faaliyeti var mıdır, yok mudur?

Bundan hiç kimsenin haberi bile yok. Sonunda ortaya çıktı ki, Tekirdağ'da bir ay uğraşarak tümenini kendi hazırlayan **Mustafa Kemal**, komutası altındaki kuvvetlerle Gelibolu Yarımadası'na geçmiştir. Henüz düşman Çanakkale'ye saldırmamıştır. Düşman, 18 Mart 1915'te denizden, 25 Nisan'da ise karadan saldırıya geçiyor.

Tam bu noktada, **Mustafa Kemal**'i, düşmanın önüne geçerek onları durduran ve siperlere kadar gitmelerini zorlayan bir kahraman olarak anlatan bazı nakillerle ve övgü dalgasıyla karşılaşırız. Ama bu nakillerin ve belgelerin tümü, **Mustafa Kemal**'in Cumhurbaşkanı olduğu dönemde düzenlenmiştir ve hiç mesuliyeti olmayan kişiler tarafından yayınlanmıştır. Hâlbuki bunlar ne ilmi ne de askerî bir kanıtı dayanmayan belgelerdir. Şöyle ki

bunların doğru olduğunu farz etsek bile, bizim davamızın üzerine gölge düşürmez. Kesin olan bir şey vardı, o da Çanakkale'deki zaferi gerçekleştiren Türk askeri idi. Bu savaşta Başkomutanın üzerine düşen, kendine verilen görevlerle uğraşmasıdır, ne askerî planlar çizmesi ne de olağanüstü strateji sergilemesi değil. Çanakkale'de kazanılmış muazzam zaferle ilgili hiç anlatılmayan bir gerçek vardır ki o da şöyledir: Bu savaş strateji çemberi altında kazanılmadı, bilakis taktik çemberi altında kazanıldı. Savaş, alevler arasında ve yüz yüze çarpışma şeklinde yoğunlaştığında, zafer askerler ve küçük subaylar tarafından şekillendirildi. **Mustafa Kemal**'in bu savaşta eline tabanca alarak savaşa katılması ile ilgili maalesef elimizde hiçbir sağlam belge ve bunu destekleyecek resmî bir metin yoktur. Çanakkale savaşında ve İstiklal savaşında Türklerin elde ettikleri dâsitânî zafer, bizim nazarımızda sadece askerlerin, subayların ve siperleri bedenleri ile doldurmuş küçük subayların dâsitânî kurbanlığından ibarettir.

1 Haziran 1915'te **Mustafa Kemal** albaylık rütbesine yükseldi. Anafartalar Birliği olarak isimlendirilen askerî birliğin başına tayin edilen ise **Mustafa Kemal** değil, **Albay Fevzi**'dir. Öyleyse onun orada bulunması ve komutanlık yapması olağanüstü bir durum değildi. Bu sırada **Mustafa Kemal**'in, kendini öne çıkarmak amacıyla gösterdiği çabaları, hatta Başkumandan vekili ile görüştüğünü görüyoruz. Çankaya kitabının 91. sayfasında kendisinin neler anlattığına kulak verelim:

“Karargâhı Yalova'da bulunan ordu komutanı Liman Von Sanders Paşa telefonla beni aradı. Konuşmamıza aracılık eden kurmay başkanı Kâzım Bey'di. Sorduğu şu idi:

- Durumu nasıl görüyorsunuz ve nasıl tedbir düşünüyorsunuz?

Durumu nasıl gördüğümü ve nasıl tedbirler alınmak gerektiğini çoktan bütün ilgili olanlara bildirmiştim. Hepsi cevapsız kalmıştı. Dedim ki:

- Durumu nasıl gördüğümü çoktan size bildirmiştim. Şimdi alınabilecek tek bir tedbir kalmıştır.

- O tedbir nedir?

- Bütün komuta ettiğiniz kuvvetleri emrime veriniz. Tedbir budur.

Alaylı bir sesle:

- Çok gelmez mi? dedi.

- Az gelir, dedim.

Telefon kapandı.”

Bu, ecnebi General'in gözünde, alay da içeren gururlu bir konuşmadır. **Mustafa Kemal**, kendine hiçbir tehlikenin dokunmayacağını bildiği noktada ve kurtulacağını anladığı yerde cesaretli bir adam olup çıkardı.

Sonunda Anafartalar Birliği'ne komutan olarak tayin edildi. Rivayetlere göre, 10 Ağustos sabahı, tan yeri ağarırken düşman üzerine süngü ile atılmak için hazırladığı asker saflarının önüne geçerek düşman üzerine yürüdü. **Mustafa Kemal**, Conkbayırı'na yerleşmek için düşmanı geri püskürtmüş ve bazılarının anlattığına göre ikinci defa yarımadaı kurtarmıştı. Ama burada bir mübalağa vardır, çünkü askerlere savaşa hazır bulunmaları emrini veren, saldırı için silahlarına sarılıp bu emri bekleyenlerle, hiç savaşmak istemeyen ve askerlere yalnız savunma konumunda durmalarını emreden arasında büyük fark vardır.

Mustafa Kemal'in birinci safta düşmana saldırması hadisesine gelirsek, bu uydurulmuş bir efsanedir. Çünkü hiçbir asker

onun bu şekilde savaşlara katıldığına şahit olmamıştır ve bu hususla ilgili bir tane olsun şahidi yoktur. Malûmdur ki saldırı düzenlendiğinde -çok nadir haller dışında- ilk saflarda büyük komutanlar savaşmaz. Çünkü askeri tümen, komutanının başında olduğunu gördüğü zaman saldırıya geçer. Bu gibi hamasi münazaralar, bazı halk kahvehanelerini süsleyen resimli tablolarla benzer. Efsanelerde anlatılan büyük komutan, ne kadar cesur olursa olsun, bu yaptığı şey askeriye tarafından hatalı bir iş olarak görülür. Büyük bir komutan hiçbir zaman, ne ucuz kahraman gibi gözükmeye ihtiyaç duyar, ne de kendisini böyle bir konumda görmek ister. **Mustafa Kemal** hakkında, Çanakkale savaşına katılmasıyla ilgili söylenen tüm rivayetler bu kabildendir. Hatta el bombasının infilak etmesiyle **Mustafa Kemal**'in saatinin parçalanması hadisesinden sonra Alman General'in kendi aile saatinini ona hediye etmesi de böyledir. Fakat **Mustafa Kemal** her şeyi kendisinin yaptığına, başkenti de kendisinin kurtardığına inanıyordu. Hatta Türk askerine hareket ve canlılık verenin de kendisi olduğuna inanıyordu. Sofya'da bulunduğundan beri mektuplaştığı İstanbul'daki dostu **Madame Corine**'ye karargâhından yazdığı bir mektupta şöyle diyor:

“Benim adımın duyulmamasına şaşmayın. Ben önemli savaşların kahramanı olarak Türk askerine şeref kazandırmayı tercih ettim. Tabii şüphe etmezsiniz ki savaşı idare eden dostunuzdur ve savaş gecesini de Türk askerini keşfeden o idi.”

Eşi benzeri olmayan bir kendini beğenmişlik...

Mustafa Kemal yeni bir saldırıya geçmeden önce Gelibolu Yarımadası düşmanlar tarafından terk edildi. Böylece İstanbul'u ele geçirme planları da yenilgiye uğramış oldu. Sonra Ruslarla karşılaşmak için Karadeniz yolu açıldı ve bu muhteşem savunma Türkiye savunma tarihinde unutulmaz bir efsane olarak kaldı.

Mustafa Kemal 1916 senesinin yazında Diyarbakır'da Başkomutan olarak 16 numaralı kolorduya tayin edildi. **Mustafa Kemal**'in elde etmiş olduğu tek zafer bu kolorduyla gerçekleşmişti. 16 numaralı kolorduyla Erzurum cephesindeki Rus ordusuna karşı düzenlediği saldırıda Bitlis ve Muş'u Ruslardan geri aldı. Oysa bu da tekrarlanan yalanlardandır ve gerçeklere yüzde yüz terstir. **Mustafa Kemal** Diyarbakır'da boğazına kadar sefih hayatın içindeyken, Ruslar kendileri geri çekilmişlerdir. Bu konuyu daha sonra "onlardan birinin şahitliği" başlığı altında açıklığa kavuşturacağız.

1916 senesinin başlarında **Mustafa Kemal**, Paşa rütbesine atanmıştı. Yani 37 yaşlarında Tuğgeneralliğe yükselmişti.

1917 senesinin sonlarında kolordusunun tâbi olduğu İkinci Ordu komutan vekilliğine atanmıştır. Zaferlerin yokluğundan dolayı şimdi de maharetini geri çekilmede gösteriyordu. Övgü literatürüne göre, hücum zamanı ordunun önünde giden bir komutandı. Tam aksine... O geri çekilirken ordunun önünden gidiyordu.

Sonra yeni bir görev olarak **Mustafa Kemal**'i Hicaz'da Kuvve-i Seferiyye'nin başına getirdiler. Hicaz'a gönderildiğinde görevi mukaddes toprakları, Medine'yi ve Hicaz'ı emperyalist İngilizlerin elinden almak olacaktı. Şam'a, dördüncü ordu karargâhına geldi. Komutan, aynı zamanda Bahriye Nazırı olan eski arkadaşı **Cemal Paşa** idi.

Tam bu esnada 4. Ordu'yu teftiş etmek için Başkomutan **Enver Paşa**'nın gelmesi ile alakalı bazı haberler dolaşmaya başlıyor ve gerçekten de geliyor.

Burada dikkat edilmesi gereken çok tehlikeli bir hadise var ki, şöyledir: Acaba anavatanın güneyinde ve ona yakın mıntikalarda güçlü savunma hattı kurmak için orduyu, Hicaz topraklarından

Filistin yönüne mi sevk edeceklerdi, yoksa son Türk askeri akıttı-lan son damla kanına kadar mukaddes toprakları savunacak ve koruyacak mıydı? **Cemal Paşa** ordunun Hicaz topraklarından geri çekilmesini isteyenlerdendi. **Halife** ise Medine-i Münevve-re boşaltılırsa halifelik ve padişahlıktan çekileceğini söylemişti. **Sadrazam Talât Paşa** da çekilmeye karşı koyan Halife ile aynı gö-rüşte idi. **Enver Paşa** ilk başta ordunun çekilmesini istese de daha sonra fikrini değiştirdi.

4. Ordu'nun Genelkurmay Başkanı **Ali Fuat Paşa**, bu işin ya-pılabilmesi için, (Medine ve Peygamber'in kabrini savunmadan vazgeçileceğine göre), dini duyguların etkisi altında olmayan, yalnız bir strateji olarak hareket edecek, azimli bir komutana ihtiyaç olduğunu düşünüyordu. Bu vazife için başarılı olacak tek kişinin **Mustafa Kemal** olduğuna inanıyordu.

Mustafa Kemal'in kendi görüşü baştan belliydi. O zaten hem maddi hem manevi olarak mukaddes toprakların terk edilmesi görüşündeydi. Aynı şekilde kıblenin de değiştirilmesi gerektiğini düşünüyordu. Son Türk askerine kadar, şartları ne olursa olsun mukaddes toprakları savunmanın önemini anlamaması anlaşılabilir bir durumdu. **Mustafa Kemal**, en doğrusu şimdiye kadar kim savunmuşsa çekilmeyi de o yapmalıdır, diyordu.

Çankaya kitabının 97. sayfasında aktarıldığı gibi, kendisi hak-kında benzeri olmayan bir gösteriş misali veriyordu. Şimdi ona Peygamber'in kabrini düşmana bırakmak vazifesi verilecekti. Aynı kitapta "Medine ve Hicaz'ın tahliyesi yüzünden Filistin sa-vunulamamış, Kudüs düşmüştü" yazıyordu.

Sonuçta Kuvve-i Seferiyye oluşturma çabaları bir hayâl ola-rak kalıyor, çünkü dışarıdan Hicaz'ı korumak mümkün olmadığı gibi oradan çıkmak da mümkün değildi. Ve böylece Hicaz izole edilmiş bir bölge olarak terk edildi. **Mustafa Kemal** ise 7. Ordu

Komutanlığı'na atandı ve Güney Cephesi'ni muhafaza için vazifelendirildi.

Bir müddet sonra Alman **General Falkenhayn** önemli bir meselede imkânsız bir plan yapma vazifesinin müzakeresi ve çözümü için Suriye'ye gelmiş ki, (o günlerin şartlarını nazarı itibara alırsak) buna deliller bile güler.

Yapılacak işler şunlardı: Suriye'de var olan ordudan **General Falkenhayn** komutasındaki Yıldırım Ordu Birliği'nin teşkili. **General Falkenhayn** komutasındaki Yıldırım Ordu Birliği'nin vazifesi, ilk önce Bağdat'ı İngilizlerden geri almak, sonra Filistin yönünde saldırıya geçerek Arap Yarımadasını düşmandan kurtarmaktı.

Hadiseleri tüm yönleriyle takip eden **Mustafa Kemal**, atılan bu adımlardan rahatsız oldu. Bunu **Enver Paşa**'ya rapor olarak takdim ettiğinde **Enver Paşa** şu şekilde cevap verdi:

“Mutlaka askeri birliklerin General'i Falkenhayn'a tâbi olun. Ve ben inanıyorum ki onun vereceği kararlar doğru kararlardır. Sen de bu vazifeye tahammül göstermek zorundasın.”

Esasen **Mustafa Kemal**'in verdiği tepkinin karşılığı, devletine saygı duyan hangi ordu olursa olsun, -misal olarak Alman ordusu-, kurşuna dizilerek idam edilmektir. Gel gör ki, **Mustafa Kemal**, kendi ifadesiyle, komutan olarak “kendi kendini affetmişti” ve sonra da görevini bırakmıştı:

“Tüm muhtemel neticeleri göze alarak, isyandan uzak olmayan bir şekilde, tüm esas ve kurallara muhalif davranarak ordu komutanlığından kendi kendimi affettim, benim kaldığım mekândaki taburlardan birine komutanlık eden temsilcim Ali Rıza Paşa'yı göreve tayin ettikten sonra görevimi bıraktım.”¹⁶

Aynı kitabın 21. sayfasında soruyor:

“Gururum, sıradan birisinin gururu gibi olsaydı ne olurdu?”

Yani **Mustafa Kemal** kendi gururunun ve kibrinin (bu alanda Fransızların kibrinin kim geçebilir?) sıradan birininki gibi olmasını fazilet sayıyordu.

Büyük bir tabur üzerine bir grup askerle silahlı saldırı yapacak kadar gözü kara olan **Enver Paşa**, üzerine aslan elbisesi giymiş tilki gibi korkak olan **Mustafa Kemal**'in tam aksi, deli denilecek kadar cesaretli birisi idi. Bunları daha ileride teferruatlarıyla açıklayacağız.

Tanıyanlar **Mustafa Kemal**'in içinin hasetten nasıl yanıp tuştüğünü bilirler. Belki de sevgi ve merhamet hislerine yabancılığı sebebiyle böyle kuvvetli hisler ve düşüncelere sahipti...

Şimdi, **General Rauf Orbay** ve **Enver Paşa** arasında geçen bir hatırayı naklediyoruz:

- *Rauf Bey, diye devam etti Enver Paşa, Mustafa Kemal Paşa ne-dense sadece görevini ilgilendiren noktalardaki fikirlerini söylemekle kalmıyor. Askerlikle bağdaşması imkânsız hususî ve siyasi tahriklere de kalkışıyor. Herhalde duymuşsunuzdur, bir defa bazı ordu kumandanlarına telgraf çekerek hepsini birlikte harekete ve itaatsizliğe teşvik etti. Haber alınca kendisiyle konuştum. Politika yapmak istiyorsa askerlikten çekilmesini söyledim. Mebusluğuna yardım edeceğimi vadettim. Fikirlerini mecliste savunmasının daha doğru olacağını anlattım. Kumandan olarak orduyu nizamsızlığa sürüklemeye ve savunmayı zorlaştırıcı hareketlere devam ederse, önleyici tedbirler almak zorunda kalacağımı bildirdim. Hareketlerinin yanlış yorumlanmasından üzüldüğünü, Meclis ve mebusluk düşünmediğini, askerlikte kalmayı tercih ettiğini söyledi. Hiç şüphesiz hizmetinden memleketin vazgeçemeyeceği değerli bir kumandanımızdır. Bunu*

daima takdir ederim. Tekrar ordu kumandanlığına tayin ettim. Fakat son günlerde gene bazı siyasî tahriklerde bulunduğunu haber aldım.”

Enver Paşa Mustafa Kemal'in içindeki sırları ve sakladıklarını bir kitap gibi okuyordu. Bazı İttihatçılar, **Mustafa Kemal**'in, Tuğgeneral (Paşa) rütbesine yükseltilmesinde geç kalınmasının sebebini sorduklarında, onlara harikulade bir cevap vermişti.

“Enver Paşa: “Şunu alın!” dedi ve cebinden Çanakkale kahramanının Tuğgeneral rütbesine yükseltildiğine dair bir tezkere çıkardı. Sonra şunları ekledi:

- Ama şunu iyi bilin ki, Mustafa Kemal “Paşa” rütbesine yükselince “Sultan” olmak isteyecek, Sultan olunca da “ilah” olmayı isteyecek.”¹⁷

Enver Paşa'nın planı, **Mustafa Kemal**'e bir sıkıntının dokunması ve onun yüzüstü sürünmesiydi, bunun için bir harekette bulunmadı. Ama ona hiçbir zaman güvenmedi ve her zaman mesafeli ilişkiler kurdu. Daha sonra onu 2. Ordu'ya tayin etti ama **Mustafa Kemal** bunu kabul etmedi, tatil izni alarak İstanbul'a gitti. Beşiktaş'ta, Akaretler'deki evine yerleşti.

Bu sırada **Mustafa Kemal**'in ceplerinin parayla dolup taşığını görüyoruz. Şöyle ki **Cemal Paşa**'ya asil Arap atları satmıştı, o satıştan 2000 parça altın para cebindeydi. Daha sonra **Cemal Paşa** bu atları 5000 altın liraya sattığında, bunun 3000 altın lirasını **Mustafa Kemal**'e gönderdi ve o da biraz tereddütten sonra altınları kabul etti.

O zamanlar 5000 altın lira (bugünün parasıyla 4 milyar Türk Lirasına denktir) değerine satılan bu kadar asil atın nereden geldiğini veya hangi Arap kabile reisinden alındığını soran hiç

kimse olmadı. Acaba bu atlar nereden geldi veya ne şekilde elde edildi? Maalesef kimse sormaz, kimse bilmez? Hâlbuki **Mustafa Kemal**'in hatıralarını kaleme alanlar, onu yüce bir makama yükseltenler, üzerine toz kondurmayanlar, bu vakayı anlattıklarında, **Mustafa Kemal**'in İstanbul'a dönerken cebinde bilet alacak kadar bile parasının olmadığını söylerler. Ama bir komutanın 35-40 civarında cins ata nasıl sahip olduğunu açıklayamazlar.

Alman Generali **Falkenhayn**'ın, (**Mustafa Kemal**'i yüceltenlerin iddia ettikleri gibi), Suriye'den, hiçbir mülkiyet belgesi olmadan, sandıklarla dolu altınlar gönderdiği kişinin komutan **Mustafa Kemal** olduğu söyleniyor. Bununla beraber gönderilen altın dolu sandıkların ordunun ihtiyaçları için gönderilmediğini, yalnız askeri birliğin komutanına özel olarak gönderildiğini de belirtiyorlar. Ama **Mustafa Kemal**'in bunları kabul etmediğini, fedakârlık ve dürüstlüğün en mükemmel misalini sergilemiş olduğunu söylüyorlar. Bu uydurma masallar gerçekten de, başından sonuna kadar hayâsızlık içeren insanın aklına hakaret eden masallardır.

Evvela sandıklar dolusu altın ne demektir? Ne kadar altınla dolu bu sandıklar? Bu servetin tutarı ne kadardır? Nasıl oluyor da bir Alman Kuvvet Komutanı hiçbir belge, hiçbir yazılı imza olmadan bu kadarlık büyük bir serveti Türkiyeli bir komutana gönderebiliyor? Eğer daha önceden de anlaşıldığı gibi **Mustafa Kemal**'in bu komutanla ilişkilerinin kötü olduğunu ve bu sebeple de orduyu bıraktığını farz edersek, nasıl oluyor da ona bu serveti gönderiyor? Bunu neden yapıyor? Malûmdur ki bu komutan, yani **Mustafa Kemal**, İslâm âleminin Türk halkına gönderdiği yardımlara, desteklere ve hediyelere el koymayı kendisine daimi şiar edinmiş bir kişidir. Böyle bir şahıs, sandıklar dolusu altını nasıl kabul etmeyip geri çevirebilir?

Mustafa Kemal evinde 5000 parça sarı altınla keyif içinde iken, **Enver Paşa**, **Mustafa Kemal** için, kendi maksatlarına hizmet edecek mühim bir şeyin peşindedir. O şey de, Alman İmparatoru'nun, Türkiye'yi ziyaretinin karşılığı olarak yapılan Almanya ziyaretinde, o zaman veliaht olan Vahidüddin'le karşılaşması hadisesidir.

Mustafa Kemal'i öven ve onu yüceltenlerin naklettikleri bu hikâyeyi neredeyse bilmeyen kimse yoktur ve hülasası şöyledir: **Mustafa Kemal**'in nazarında **Vahdeddin** gerçekten sefil kimliğe sahip, düşük karakterli, dünya siyasetinden hiç anlamayan birisiydi. Bir şey söylemek istediğinde sûfiler gibi gözlerini kapar, derin düşüncelere dalardı. Sonra ise gözlerini açar ve bazı kelimeler homurdanırdı. İlk izlenimini de şöyle aktarır:

- "*Şunu itiraf etmeliyim ki bu adamla görüştüğümde kendimi bir deliyle karşı karşıya kalmış gibi hissettim.*"

Mustafa Kemal ilk bakışta, giydiği elbiselerden ve selamlamalara kadar her şeye müdahale ediyor, kontrolü ve hâkimiyeti ele geçirmeye çalışıyordu. Hatıralarından da anladığımız gibi her mevzuya dâhil oluyor ve kendini her yerde en önde görmek istiyordu.

Mesela, Alman ordusuna komutanlık yaptığında, Alman üslubunu tenkit etmişti. Bununla kendisini İmparator ve **Hindenburg Mareşali**'nin önünde komik bir duruma düşürdü. Cephe-deki ziyaretlerinden birinde komutanın söyledikleri ile yetinmeyerek ateş hattına kadar gidip, ağaçlara tırmandığı, Alman zabitelerinin de onun mevcut durum hakkındaki tenkitlerine kanaat getirdiklerini söylüyordu.

Mustafa Kemal veliaht **Vahidüddin**'e şöyle bir teklif sunuyor:

“- Henüz padişah değilsiniz. Fakat Almanya'da gördünüz ki imparator, veliaht, prensler hepsi bir iş üzerindedir. Neden siz bütün işlerden uzak kalasınız?

- Ne yapabilirim?

- İstanbul'a gider gitmez ordu komutanlığını isteyiniz. Ben sizin Erkân-ı Harbiye Reisiniz (Kurmay Başkanınız) olurum.”

Bu tevazunun sebebi nedir? Kendisi komutan makamında iken, nasıl olur da kendisi için daha düşük bir rütbe ister, buna nasıl razı olur? Elbette hakikatte onun başka gayeleri vardı. **Mustafa Kemal** bununla **Veliaht** yaklaşmak ve ona hâkim olmak istiyordu ki, vakti geldiğinde **Veliaht** idareyi kendisine devretsin. Yani hakikatte bunlar, idareyi ele geçirebilmek için yapılmış manevralardan başka bir şey değildi. Osmanlı ailesinin en zekilerinden biri olan Vahidüddin'e gelince, o, kendi gerçek yüzünü göstermeden **Mustafa Kemal**'i yakından tanımaya çalışıyordu.

38 yaşına vardığında, 20 sene boyunca içmiş olduğu alkol, iki yüz sene boyu normal bir insanın içemeyeceği kadardı. Bunun sonucunda karaciğer hastalığına yakalanmıştı. Hekimlerin nasihatlerine uyararak tedavi almak için Karlsbad'a (Carlsbad) gitti. Oradayken **Sultan Beşinci Mehmet Reşat**'ın vefatının ardından **Mehmet Vahidüddin**'in halifelik makamına yükseldiği haberini aldı.

Bu hadise üzerine **Mustafa Kemal** şöyle diyor:

“Müteessir miydim? Memnun mu olmuştum? Pek tahmin edemiyorum. Hakikat şu idi ki, ne ölen padişaha acımıştım, ne de yeni padişahın ömrünün uzun veya kısa olmasıyla ilgiliydim. Acaba teessürümün sebebi, bu değişiklik sırasında İstanbul'da bulunmamam

myıdı? Buna dair kesin bir fikir söyleyemem. Yalnız bir durgunluk geçirdiğimi hatırlıyorum.”¹⁸

Mustafa Kemal'i ilgilendiren tek şey sadece kendi şahsi arzuları ve menfaatiydi. Başka hiçbir şey onu alâkadar etmiyordu.

Yaverinden gelen telgrafın ardından tedavisini tamamlamadan İstanbul'a dönüyor. İstanbul'a dönüşünden hemen sonra **Mustafa Kemal**'i (Almanya yolculuğu arkadaşı olan) yeni Halife ve Sultan'ın yanında görüyoruz. İşte bu karşılaşmayı **Mustafa Kemal** kendi hatıralarında şu şekilde anlatıyor:

“Padişah beni çok nazik, iltifatkâr bir şekilde kabul etti. Hatta Almanya'dakinden de daha çok yakınlık gösterdi. Kendisi oturdu ve bana da oturmamı işaret etti. Bana eliyle sigara ikram etti. Kendi sigarasını yaktığı kibriti bana da uzattı. Yeni padişahтан bu yeni davranışlar için ümitlenmeye başladım. Sonra ona çok zor bir dönemde Osmanlı tahtına geçtiğini anlattım ve konuşmama devam ettim:

- Daha önceden de size Almanya'ya yolculuğumuz esnasında tam açıklığıyla tavsiye ve öğütlerimi söyledim. Yine tıpkı Almanya'da olduğum gibi açık ve samimî konuşabilmek için bana müsaade eder misiniz?

Padişah:

- Hay hay, dedi.

Uzun konuşmamı kesinleştirdim ve devam ettim:

- Başkumandanlığı derhal uhdenize alınız ve kendinize vekil değil, bir Erkân-i Harbiye (Genelkurmay) reisi tayin ediniz. Her şeyden önce orduya sahip ve hâkim olmak lazımdır. . .

Konuşma böyle gelişince, bu teklif karşısında (kendisini veliaht olduğu zamanlarda gördüğüm gibi) Vahidüddin gözlerini kapadı ve az sonra şöyle cevapladı:

- *Sizin gibi düşünen başka askeri şahsiyetler var mıdır?*

- *Vardır, dedim*

- *Düşünürüz, dedi.”*

Görüldüğü gibi **Mustafa Kemal**'in, Hilafetteki bu değişiklik karşısında hırsıyla istediği tek şey, başka hiçbir düşünce veya his değil, yalnızca makam aşkıdır.

Mustafa Kemal birkaç gün sonra **Sultan**'la yine karşılaşır fakat **Sultan** müsaade etmediği için **Mustafa Kemal** açılmaz ve hemen hiçbir şey söylemeden görüşme sona erer. Üçüncü karşılaşma, gene boş ve tesirsizdir ve “Tebdir görülmeli, tebdir alınmalı” sözlerini tekrarlar durur. **Padişah** kararını şöyle açıklar:

- *“Ey Paşa! Her şeyden önce üzerimdeki vazife İstanbul'daki halkımı geçindirmektedir, onlar açlar. Bunu temin etmeden önce hiçbir tebdir alınamaz.”*

Sultan bu cümleyi bitirir bitirmez gözlerini kapadı, bense her entrikacının, her gün şahidi olduğu yüzlerce misallerinden biri karşısında bulunduğuma, büyük bir teessürle kani oldum. Tilkinin kurnaz tabiatı. . .”

Tüm bunlara rağmen **Mustafa Kemal Sultan Vahidüddin**'in peşini bırakmıyor, **Sultan**'ın ve etrafının dini şiarları ve ibadetleri eda etmek için toplandıkları meclislere, hiçbir utanç hissi duymadan münafık gibi katılıyordu:

“Son padişahların Cuma namazına çıkışları törenle gerçekleşirdi. Buna “Cuma selâmlığı” derlerdi. Sultan Abdülhamid bu selâmlık

için kendi sarayının bahçesinde özel bir cami yaptırmıştı. Saraydan ayrılmamın ve halkla karşılaşmamın diye, selâmlığa askeri birlikler katılır, saflar bağlarlar. Ben de bir ordu kumandanı olarak padişahın fahri büyük yaverleri arasında, selâmlık töreninde bulunuyordum. O gün salonda Genel kurmay başkanı Enver Paşa, İzzet Paşa ve başka komutanlarla beraberdik. Eski Balkan Harbi'nden konuşuyorduk ve namaz vaktinin bitmesini bekliyorduk. Namaz bittikten sonra Naci Paşa, ekselanslarının, beni hususi salonda yalnız görmek istediğini belirtti. Ona, ekselanslarının odada yalnız olup olmadığını sorduğumda bana, kendisinin bazı Alman generallerle beraber olduğunu söyledi. Ve ben de ricada bulunarak yanındaki kişiler gittikten sonra onunla buluşmak istediğimi belirttim. Naci Paşa padişahın kulağına bunu bildirdi ama padişah beni, yanında Alman generalleri bulunduğu halde kabul etti. Bunun üzerine Sultan Vahidüddin'in odasına girdim, Sultan generallerin önünde durmuştu. Daha sonra oturduk ve bana şunları söyledi:

- Sizi Suriye'ye kumandan tayin ettim. Oradaki durumlar çok kritiktir. O tarafları düşman eline geçirtmeyeceksiniz! Ben inanıyorum ki sen bu önemli görevi başarıyla yerine getireceksin. Öyleyse hemen gitmelisiniz."

Böylece **Mustafa Kemal** daha önce kendisinin terk etmiş olduğu 7. Ordu'ya yeniden komutan olarak tayin edildi.

İşte olup biten her şey bu vazifeden sonra başladı.

Bunun için büyük bir bölüm açabiliriz, ama şimdilik bunu yapmıyoruz, sadece işaret ederek geçiyoruz, çünkü mevzuumuzun gidişatının başka yöne kaymasını istemiyoruz.

Şu ana kadar anlattıklarımızla en hassas mevzulara değindik, bunun en mükemmel şekilde sonlandırılmasını "Lozan" anlaşması mevzusunu ele aldığımızda anlatacağız.

İngiliz ordusu Türk ordusunu Suriye'nin kuzeyine doğru sı-
kıştırdı. Ama bu kesin bir sonuç değildi. Burada **Mustafa Kemal**,
İngiliz komutanı **General Allenby**'le gizli bir anlaşma yapıyor.
Aniden geri çekilme hadisesinin ardından Türk ordusunu ku-
mandadan ve destekten mahrum bıraktı. Ve bununla ordunun
düşmanın eline geçmesini sağladı. Yani gerçekten de **Mustafa
Kemal** vatanı sattı!

Durun! Acele etmeyin, hiç garipsemeyin!

Riyaziyede bir kaide vardır: Ya hüküm ve netice başa alınır ve
ispat onu takip eder, yahut ispat peşin olur ve netice sonda gelir.
Biz hükmü başa alarak ispatını ondan sonra vermek metodunu
tercih ediyoruz. İspatımızın unsuru olan güvenilir vesikalar, as-
lında gerçekleri bulandırmak isterken, gözler önüne serenlerin
kendi şahitlikleridir. Bunlar arasında **Mustafa Kemal**'in kendisi
de var. Bunların idraklerinin dumura uğraması ise Allah'ın tedbi-
ri gereğidir.

Şimdi yeniden 7. Ordu'ya dönelim ve **Mustafa Kemal**'in yap-
mış olduklarını kendisinden dinleyelim:

*“Adeta delice bir emir verdim: Şam'da bulunan bütün kuvvetler
benim orada bıraktığım İsmet İnönü Bey'in emri altında, Rayak ta-
raflarındaki kuvvetler de Ali Fuat Paşa kumandası altında kuzeye
hareket edeceklerdir. Emrin bir kopyasını bilgi edinmesi için Yıldır-
ım Ordular Grubu Kumandanı Mareşal Liman Von Sanders'e gön-
derdim. Bana karşı bir köpürme olmuş.*

- “Kimdir bu adam ve ne yapıyor?”

*Zaten ben böyle bir beklenti içindeydim. Yapacağım işin ne oldu-
ğunu anlatacağımdan şüphem olmayarak ben, ateş altındaki Rayak
istasyonundan, yerli halkın içinden geçerek Baalbek hattına gel-
dim. Baalbek'te beni bekleyen komutan Ali Fuat Paşa'ya defalarca*

tekrarladım ki kuzeye doğru giden Türk ordusunun işini bitirmek lazım. Trenle Humus'a vardıktan sonra gece vaktinde Liman Von Sanders'le görüştim. Liman Von Sanders'le arkadaşça bir üslupla konuyu aydınlatarak konuştum ve bu alınan kararın tam yerinde ve doğru bir karar olduğunu belirttim. Liman Von Sanders çok asilce bana şöyle dedi:

- Evet. Bu, doğru bir karardır. Ama ben işin sonunda yine de ecnebiyim. İşte bu sebeple böyle bir karar veremem. Bunu ancak memleketin sahipleri verebilir.

- O halde karar mutlaka uygulanacak, dedim.

- Yalnız rica ederim, benim kurmay başkanımı da ikna edebilir misiniz?

General Liman Von Sanders'in Genelkurmay Başkanı Diyarbakırlı Kazım Paşa'ydı. Kendisi o zaman hasta yatıyordu. Ben Liman Von Sanders'le beraber yatalak hastası olduğu odasına gittik. Gerekli olan ve yapılması icap eden şeyleri ona açıklamaya başladım. Bunun üzerine Kazım Paşa da benim fikrime katıldı. Ama pratik kararımıza gelirse o şöyle idi: Ortada kalan Yedinci Ordu'yu kaldırıp dördüncü Ordu'ya bağladım. . . Benim fikrim, bunların hepsini Suriye'nin kuzeyinde, Halep'te bir araya getirmek ve daha sonra yeni bir kararalmaktı. . ."¹⁹

Bu konuşmalardan çıkardığımız hülasa şudur: **Mustafa Kemal** çıkarmış olduğu "delice emriyle" Türk ordusunu Suriye'nin kuzey tarafına çekiyor, ordu birliklerinin komutanı Alman **General Liman Von Sanders**'in (General Liman Von Sanders önceden görev yapan Falkenhayn'ın yerine getirilmişti) raporunu ihmal ediyor. General bu haberi şaşkınlık ve hayretle karşılıyor. Ama o gerçek durumun gidişatını gördüğünde bu hadiseyi anlayışla

karşılıyor. Alman General yabancı olması nedeniyle hayat memet konusu olan bu kadar önemli ve mesuliyetli bir vazifeyi üstlenmek istemiyor. Bu önemli vazifeyi bu memleketin evladına yani **Mustafa Kemal**'in eline bırakıyor.

Böylece Mustafa Kemal'in isteği gerçekleşir.

Ordu Kuzey'e doğru harekete geçer.

Teşhisimiz sahih ve mutlak mı?

Şimdi bu mutlak teşhisle ilgili izahlara geçelim. Burada üç ihtimal var:

1- Bu plan öz itibariyle hayat macerasından alınmış dahice bir plandır.

2- Bu plan orduyu helake götüren ahmakça bir plandır. Ama güzel bir niyetle yapılmıştır.

3- Bu plan vatani düşmana satmak çabasından başka bir şey değildir.

Burada saymış olduğumuz üç ihtimal dışında dördüncü bir ihtimal yoktur. Birinci ihtimale gelirse, planın sonucunu bilmemiz bizlere yetiyor. İkinci ihtimale ise Mustafa Kemal'in sahip olduğu askeri malumatlar engel oluyor. Onu seven hiç kimse onu bu derecede ahmaklık ve gafletle itham edemez. Hatta biz kendimiz bile böyle bir ithama ortak olamayız. O halde, acele etmeden, hislere kapılmadan tüm yönüyle tahlil etmemiz gereken sadece üçüncü ihtimal kalıyor. Şimdi "*Atatürk'ün Hatıraları*"ndan bu planın ve hareketin sonuçlarına bakalım:

"Verdiğim emirlere karşı çıkılacağıının beklentisindeydim. Bu sebeple beklenti içinde olduğum mekânda bütün dikkatimle düşmanın saldırıya geçeceğini gözlemliyordum. 19-20 Eylül akşamı birlik

komutanları İsmet ve Ali Fuat Paşa'yı telefona çağırdım ve şunu sordum:

- Emirlerimi uygulamak için gerekli tedbirleri aldınız mı?

Cevapları şöyle oldu:

- Emirlerinizin uygulanması tamamdır.

Muhaberata iletmeden önce düşman savaş hattımızda ateş açmaya başladı. Gece savaşla geçti. Sağ cenahımdaki ordu teslim olmuştu. Liman Von Sanders'in raporu üzerine akın eden düşman süvari bölüklerinin delip geçtikleri bu cepheydi. Gerçekleri açıkladım, ama ne fayda? Açıklanması uzun olan zorluklardan, nehirleri ve karaları aştıktan sonra nihayet ordumu Şam'a ulaştırmayı başardım.”²⁰

Boş tevazuyu bir kenara bırakırsak, asıl felaketin **Mustafa Kemal**'in emirlerinin uygulanmasıyla ortaya çıktığını görürüz. **Mustafa Kemal**'in hatıraları, onun kendi emirleriyle düşmanın saldırısı arasında mükemmel bir örgütlenmenin sağlandığına işaret ediyor. **Mustafa Kemal** ordusunu ani bir şekilde geri çektiğinde, güvenlik açığı ortaya çıktı. İngiliz kuvvetleri bu boşluğu gördü ve ordunun cenahlarını kuşattı. Kuzey Şam'a doğru çektiğini söylediği orduya gelirse, felakete neden olan ani çekilme sebebi olan, ordusunun geriye kalan kısmıydı. **Mustafa Kemal**'in hatıralarını okuyan kişi hayallerinde bu felaketin birkaç yüz askerin esir düşmesi olduğunu zannedebilir. Halbuki Dürzi ve Ermenilerin kurşunlarıyla öldürülenler dışında, esirlerin gerçek sayısı yüz bine yaklaştı. Ama bu nasıl olabilir? Böyle cüretkâr bir iddia nasıl yapılabilir? Ama dur bakalım, bu kadarlık ispat hâlâ yeterli değil. Şayet onlardan birisi çıkıp dese ki:

- Zekâsı ve askeri kavrayışına rağmen Mustafa Kemal'in bu kadar açık bir hata yapması mümkün müdür? Mustafa Kemal'in

²⁰ Atatürk'ün Hatıraları, s. 64-65

Türk ordusunu aniden geri çekmesinin sebebinin İngilizlerle anlaşması olduğunu nasıl söyleyebilirsiniz? Buna deliliniz var mı?

Biz bu itirazı kendimiz yapıyoruz ki vereceğimiz cevap bütün hakikatleri kuşatsın, mevzuyla ilgili fikirlerimizi ortaya çıkarsın. Şimdi en güçlü mantikî delillerle sunduğumuz bu itirazı imha edeceğiz.

Hendese (geometri) ilminden malûm olduğu üzere, iki şeklin birbirine benzer ve uygun olduğunu tesbit etmek için şartlar vardır ve her biri tek başına yeterli gelmez. Ancak şartlar bir arada olduğunda benzerlik gerçekleşir. Misal olarak iki üçgenin iki kenarı eşit olduğu zaman benzerlik için yeterli gelmez ancak iki kenar arasındaki iç açılar eşit olduğunda benzerlik gerçekleşir.

Mustafa Kemal'in yaptıkları ile düşmanların yaptıkları ve savaş bir felaketten kurtarma arasındaki tevafuk ancak iki kenarın birbirleriyle eşitlenmesi gibidir. Benzerliğin tamamlanması için iki kenar arasındaki iç açılarının eşit olması veya üçüncü bir kenarın eşit olması gerekir.

Peki!

Elimizden geldiği kadarıyla bize itiraz eden kimselere davamızı ispat etmek isteriz yani iki kenar arasındaki iç açılarının eşitlenmesi veya üçüncü bir kenarın eşit olması gerektiğini ispat etmek isteriz. Bunu da bir hadiseye binaen yapacağız.

Ateşkesin sağlandığı günlerde, (Mustafa Kemal'in tercihiyle) Suriye fatihi İngiliz **General Allenby** İstanbul'a geldi. Türk hükümetinden talebi **Mustafa Kemal**'i, İngilizlerin istedikleri bir makama tayin etmekte. Bu makam, İngiliz nüfuzunun olduğu, petrol bölgesi Musul yakınlarındaki 6. Ordu Komutanlığı'dır. İngilizlerin güvenliklerinin sağlanması için tek yol **Mustafa Kemal**'in bu ordunun başında olmasıdır. Eğer Türk ordusunun başında

Mustafa Kemal gibi güvenilir bir şahıs olmazsa İngilizlerin güvenlik ve rahatlığı kesinlikle sağlanamaz.

Evet, bu da çok şaşırtıcı ve cesur bir iddia değil mi? Peki bunun ispatı nerede? Öyleyse buyurun, **Mustafa Kemal**'i kendi hatıralarından dinleyin:

"Bu sürede General Allenby İstanbul'a geldi. Bir gün Harbiye Bakanı ve Genelkurmay Başkanını yanına çağırıldı. Generalin yanına girdiklerinde cebinden küçük bir not defteri çıkardı ve bazı istediği şeyleri yazmaya başladı. Harbiye Bakanı ve Genelkurmay Başkanı konuşmak istediklerinde general hemen sözlerini keserek şöyle dedi:

- Ben sizi buraya müzakere etmek için çağırmadım, size bazı isteklerimi sunmak için yanıma kabul ettim.

*Bu karşılaşma sırasında İngiliz General onlara, benim 6. Ordu'nun başına komutan olarak geçmem için tavsiyeler verdi. İşin tabiatını ve etrafımı saran şartları bildiğim için, derhal talebi reddettim. . . Reddetmemin neticesi olarak, araç konusu, geçim harçlıkları ve yaver meselesi ortaya çıktı."*²¹

Mustafa Kemal'in bahsini ettiği araç, harçlık ve yaver meselesi, İstanbul'daki hükümetin, **Allenby** hadisesi sonrasında, aniden kendisinden çekip aldığı araç, yaver ve kesilmiş olan geçim harçlıklarıdır. İngilizlerin Türk General adayının, İstanbul'daki çaresiz hükümete -ateşkes dönemi hükümeti- kadar uzanan tikişmesinin derecesine bakın.

6. Ordu komutanı olmaktan vazgeçmesine gelirse, bu onun daha yüksek bir makamın peşinde olmasından dolayıdır. Bu sebeple İngilizlerin teklifini kabul etmedi. Çünkü bu teklifi kendi arzu ve çıkarlarının altında görüyordu. Belirtileri silinen ve saklanan -yerine milli kahramanlık imajı çizilen- bu ihanet için mutlak

21 Atatürk'ün Hatıraları, s. 89-99

belge, hain tarafından bir itiraf veya o haini kullananların teşhiri ile mümkündür. Elbette bu imkânsızdır, fakat biz en sağlam delili kendi sözlerinde, dilinin sürçmesinde ve kasıtsız itiraflarında buluyoruz. Belli ki **Mustafa Kemal**'in İngilizlerle olan ilişkisi Lozan anlaşmasına kadar devam etti, hatta kurşun tabutuna girene kadar çevresinde İngiliz yetkililerin çırpındıklarını görüyoruz. Takdim edeceğimiz çok enteresan bir belgede **Mustafa Kemal**'in bariz bir şekilde Bolşeviklere yaklaştığı (tabii ki Türkiye'nin bekasının ve maslahatın bunu gerekli kıldığını hatırlatarak) anlatılıyor. Hakikatteyse yalnız İngilizlerin salahlı için çalışıyordu.

Şöyle ki, Anadolu'daki Doğu cephesinden sorumlu olan **Kazım Karabekir Paşa**, İstiklal Savaşı sırasında gizli şifrelerle gizli talimatları açıklıyor. **Mustafa Kemal**'le arasında çıkan ilk anlaşmazlığın da bu gizli talimatlar nedeniyle ortaya çıktığını söylüyor. Her şeye rağmen, bu meseleye objektif, tedbirli ve ciddi yaklaşıyor, hatta bazen iyi bir kalple ve naif bir şekilde yaklaşıyor. Bazen şüpheli hislerden kaçınmanın imkânsız olduğu yerler bulunduğu **Mustafa Kemal**'in Fransızların tabiriyle "Counter Spion", (karşı casus) olduğunu düşünmekte ve anlamakta zorluk çekiyor. Bu nedenle de **Kazım Karabekir**, "Şaşkınlıktan yerimde dondum kaldım" sözüyle yetiniyor.

Şimdi de **Kazım Karabekir Paşa**'nın anlamadıklarını hakiki yönleriyle ortaya koyacak "Siyasi İhtilaflar" (Kandemir Matbaası 1955) kitabındaki belgeleri gün yüzüne çıkarmaya çalışacağız. General Kazım Kara Bekir'in sözlerinin metnini sizlere sunuyoruz:

*14 Kânunusani (Ocak) 1920 tarihinde Mustafa Kemal Paşa Hazretleri. Ankarada iken her hangi bir tehlikeye karşı müdafaaı sağlayacak millî bir plân tertip ederek ilgililere tebliğ ettiler. Bunda 12. 14 ve 20 nci Kolordular ve Aydın Cenup Grubu Miralay Refet Bey kumandasındaki müfreze ve millîler ve Şimal Grubu Ondördüncü Kolordu Kumandanı Yusuf İzzet Paşa doğrudan doğruya Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine, 3. 13 ve 15 İnci Kolordular da bana merbut bulunsacaklardır. Mustafa Kemal Paşa Hazretleri aynı zamanda umum Anadolu kumandanı unvanını alacak ve Erkanı Harbiye Riyasetini de Ali Fuat Paşa idare edecektir.

Esasen Erzurum ve Sivasta dahi bu hususta görüşmüştük. yani Şark'ı ben. Garb'ı da Mustafa Kemal Paşa Hazretleri müdafaa ve temin edecektir.

Ancak bu plânda Şark hareketi bahsi yoktu. Bütün kuvvetlerin dahi de çalışacağı zikrolunuyordu. Şöyle ki; Mustafa Kemal Paşa Hazretleri Garp cephesiyle meşgul iken, Sivastaki Üçüncü Kolordunun dahilî teşkilâtlara ve haricî müstevliere karşı vazifesi zikredilerek 15 ve 13 üncü Kolordulara da bu Kolordunun vazifesini mümkün olduğu kadar kolaylaştırmağa çalışması bildiriliyordu.

Halbuki; bu plânın tesbiti tarihinden on sekiz gün sonra 3 Subat 1920 de Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin bana gönderdiği şifrede: Diğer cephelerde bir şey yapmak imkânı yok. Gayri müsaait sulh şartlarına karşı silâhli olarak mukavemet imkânını gösteren bir Kafkas cephesidir Türkiye Kafkasyada Bolşevik istilasını kolaylaştırmak ve hareketini onunla tevhid etmektir. Garptan Şarka doğru Anadolu, Suriye, Irak, İran ve Hindistan kapılarını mükemmel bir surette açmış olacaktır. Düşmanlar ise bu açık kapıları kapamak için taarruzî hareket sevkulceysiyî yapacak kuvvetleri süratle tedarik edemezler diye şu izahta bulunuyorlardı: Düşmanlar; Bolşeviklerle Türkler arasında Kafkas milletleri vasıtasıyla kesmek plânını kurmuşlardır. Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan ve belki Şimalî Kafkas hükümetlerinin istiklallerini tasdik ederek, bunları celbederler. Şimdi bunların Bolşeviklerle vuruşmalarını bir emrivaki yapmak için her suretle teşvik ve takviye etmektedirler. Bundan maada bizzat kuvvet sevkine de başlamışlardır ki, bu kuvvet tesiriyle hem Bolşeviklerle musademeyi tesri etmek, hem de Kafkas milletlerinin Türklerle Bolşeviklerin her hangi bir temasatını men' ve murakabe eylemek

“14 Kânunusani (Ocak) 1920 tarihinde Mustafa Kemal Paşa Hazretleri Ankara’da iken herhangi bir tehlikeye karşı müdafaaayı sağlayacak milli bir plân tertip ederek ilgililere tebliğ ettiler. Bunda 12. 14. ve 20. Kolordular ve Aydın Cenup Grubu Miralay Refet Bey kumandasındaki müfreze ve milisler ve Şimal Grubu On dördüncü Kolordu Kumandanı Yusuf İzzet Paşa doğrudan doğruya Mustafa Kemal Paşa Hazretlerine, 3. 13. ve 15. Kolordular da bana merbut bulunacaklardır. Mustafa Kemal Paşa Hazretleri aynı zamanda umum Anadolu kumandanı unvanını alacak ve Erkân-i Harbiye Riyasetine de Ali Fuat Paşa idare edecektir. Esasen Erzurum ve Sivas’ta dahi bu hususta görüşmüştük. Yani Şark’ı ben, Garbı da Mustafa Kemal Paşa Hazretleri müdafaa ve temin edecektik.

Ancak bu plânda Şark hareketi bahsi yoktu. Bütün kuvvetlerin dahilinde çalışacağı zikrolunuyordu. Şöyle ki, Mustafa Kemal Paşa Hazretleri Garp cephesiyle meşgul iken, Sivas’taki Üçüncü Kolordunun dâhili taşkınlıklara ve hariç müstevelilere karşı vazifesi zikredilerek 15 ve 13. Kolordulara da, bu Kolordunun vazifesini mümkün olduğu kadar kolaylaştırmağa çalışması bildiriliyordu.

Hâlbuki bu planın tespiti tarihinden on sekiz gün sonra 3 Şubat 1920’de Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin bana gönderdiği şifrede: “Diğer cephelerde bir şey yapmak imkânı yok. Gayri müsait sulh şartlarına karşı silahlı olarak mukavemet imkânını gösteren bir Kafkas cephesidir. Türkiye Kafkasya’da Bolşevik istilasını kolaylaştırmak ve harekâtını onunla tevhit etmekle, Garptan Şarka doğru Anadolu, Suriye, Irak, İran ve Hindistan kapılarını mükemmel bir surette açmış olacaktır. Düşmanlar ise bu açık kapıları kapamak için taarruzî harekât sevkulceysiyyi yapacak kuvvetleri suretle tedarik edemezler diye şu izahta bulunuyorlardı: Düşmanlar, Bolşeviklerle Türkler arasını Kafkas milletleri vasıtasıyla kesmek planını kurmuşlardır. Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan ve belki Şimali Kafkas hükümetlerinin istiklallerini tasdik ederek, bunları celbederler.

Şimdi bunların Bolşeviklerle vuruşmalarını bir emrivaki yapmak için her suretle teşvik ve takviye etmektedirler. Bundan maada bizzat kuvvet sevkine başlamışlardır ki, bu kuvvet tesiriyle hem Bolşeviklerle müsademeyi teşri etmek, hem de Kafkas milletlerinin Türklerle Bolşeviklerin herhangi bir temaslarını men ve murakabe eyleyerek, Kafkas seddini arkadan yıkacak tahşidata başlamak, yeni Kafkas hükümetleri ve bilhassa Azerbaycan ve Dağıstan gibi İslâm hükümetleriyle müstacelen temasa geçerek hilaf planına karşı kararlarını ve vaziyetlerini anlamak ve Kafkas milletleri bize set olmağa karar verdikleri takdirde taarruz hareketlerimizi tevhit için Bolşeviklerle anlaşmak ve dahilen Milli teşkilatı son derece tevsi ve takviye ile silah ve cephane gibi malzememizi vermemek için silah istimal etmektir. En mühim vazife ise İtilafçıların zaman kazanmasında meydan vermemektir. Buna ancak vaziyeti bu suretle muhakeme eden kati karar sahibi bir hükümet yapabilir.

Hini hacette memleketin Anadolu'dan idaresini mümkün kılacak hazırlıklara başlanması gerektiği de anlaşılır. Biz bu müsademeye, iki ay sonra vaki olacağından, daha müsait şartlar dahilinde ve itilaf manzumesinin hazırlığını dahi ikmal etmemiş bulunduğu zaman dahil olacağız. Eğer böyle bir hükümet ihdasına imkân yoksa, maatteessüf, ümide düşmeğe sebep de yok demektir. Aldanmayarak bu vaziyeti şimdiden müşahede ve kabul etmeliyiz. Bunun üzerine ittihaz edeceğimiz tedbir, Heyeti Temsiliye arkadaşlarımızı İstanbul'dan çekmek ve derhal Kafkas milletlerine müracaatla, hemen yukarıda bildirilen tedbirlere gayri resmi, fakat fiili olarak teşebbüs etmektir.

Neticede ordumun yalnız silahları değil, insanları da ebediyen gömülecek, ondan sonra da idam fermanımız olan sulh muahedemizi, dipçikler altında İstanbul Meclis Mebusanına tasdik ettireceklerdi. Rawlinson'un bizden müthiş bir intikam almak planını tatbik ettirmek için, eskisinden daha çok bir itina ile beni teşvik edip durduğu bir sırada, herhalde buradaki vaziyeti yakından bilmeyişlerinden

dolayı Ankara'daki Heyeti Temsiliye'den (M. Kemal) imzasıyla gelen şifre karşısında dona kaldım ve verdiğim şu cevapta, ileri sürülen fikirleri reddettikten sonra, kendilerini ikaz için, bu planın nereden mülhem olduğunu sormak zaruretinin de duyduğum."

Burada Şark sınırında bir askeri hareketin varlığına dair herhangi bir işaret bile yoktu. Tüm kuvvetlerin dahili vazifelerle uğraştığı gözükmekteydi:

"Şöyle ki Mustafa Kemal Paşa Hazretleri Garp Cephesiyle meşgul iken, Sivas'taki 3. Kolordu'nun dâhili taşkınlıklara ve haricî müstevlilere karşı vazifesi zikredilerek, 15 ve 13. Kolordulara da bu Kolorudunun vazifesini mümkün olduğu kadar kolaylaştırmaya çalışması bildiriliyordu. Halbuki bu planın tespiti tarihinden on sekiz gün sonra 3 Şubat 1920'de Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin bana gönderdiği şifrede: Diğer cephelerde bir şey yapmak imkânı yok. Gayri müsait sulh şartlarına karşı silahlı olarak mukavemet imkânını gösteren bir Kafkas cephesidir. Türkiye Kafkasya'da Bolşevik istilasını kolaylaştırmak ve harekâtını onunla tevhit etmekle, Garptan Şarka doğru Anadolu, Suriye, Irak, İran ve Hindistan kapılarını mükemmel bir surette açmış olacaktır. Düşmanlar ise bu açık kapıları kapamak için taarruzî harekât sevkulceşiyi yapacak kuvvetleri suretle tedarik edemezler diye şu izahta bulunuyorlardı."

Daha sonra kendisi bu izahı sunuyor:

"Düşmanlar ise bu açık kapıları kapamak için taarruzî harekât sevkulceşiyi yapacak kuvvetleri suretle tedarik edemezler diye şu izahta bulunuyorlardı: Düşmanlar, Bolşeviklerle Türkler arasını Kafkas milletleri vasıtasıyla kesmek planını kurmuşlardır. Azerbaycan, Ermenistan, Gürcistan ve belki Şimali Kafkas hükümetlerinin istiklallerini tasdik ederek, bunları celbederler. Şimdi bunların Bolşeviklerle vuruşmalarını bir emrivaki yapmak için her suretle teşvik ve takviye etmektedirler. Bundan maada bizzat kuvvet sevkine

başlamışlardır ki, bu kuvvet tesiriyle hem Bolşeviklerle müsademeyi tesri etmek hem de Kafkas milletlerinin Türklerle Bolşeviklerin herhangi bir temaslarını men ve murakabe eyleyerek. . .”

Mustafa Kemal bu düşüncelerini belirttiikten sonra kendisini sanki İngilizlere düşman gibi takdim ediyor ve Bolşeviklerle beraber olma teklifini öne sürüyor. Bu İngiliz sömürgeciliğini engellemek ve mıntikalardaki nüfuslarının tehlikeli boyuta varmasının önüne geçmek içindir. Bu komik plan nedeniyle de **Mustafa Kemal**, Türk Kafkas Halklarını ve Müslümanları arkadan vurarak, Rusların önündeki yolu açmak istiyor ve onların görüşlerine tâbi oluyor. Şu an bize karşı uygulanan plan budur. Bu plan neye ihtiyacımız olduğunu ve hangi tedbirleri almamız gerektiğini gösteriyor. Almamız gereken tedbirler aşağıdaki gibidir:

yaparak. Kafkas seddini arkadan yıkacak tahşidata başlamak. yeni Kafkas hükümetleri ve bilhassa Azerbaycan ve Dağıstan gibi İslâm hükümetleriyle müstacelen temasa gelerek itilâf plânına karşı kararlarını ve vaziyetlerini anlamak ve Kafkas milletleri bize sed olmaya karar verdikleri takdirde, tuarruz hareketlerimizi tevhid için Bolşeviklerle anlaşmak ve dahilen Millî teşkilâtı son derece tevsi ve takviye ile silâh ve cephanesi gibi malzememizi vermemek için, silâh istimal etmektir. En mühim vazife ise, itilâfçıların zaman kazanmasına meydan vermemektir. Bunu ancak, vaziyeti bu suretle muhakeme eden kat'i karar sahibi bir hükümet yapabilir.

Hin hacelle memleketin Anadoludan idaresini mümkün kılacak hazırlıklara başlanması gerektiği de anlaşılır. Biz bu müsademeye iki ay sonra vaki olucağından, daha müsait şartlar dahilinde ve itilâf manzumesinin hazırlığını dahi ikmal etmemiş bulunduğumuzuma dahil olacağız.

Eğer böyle bir hükümet ihdasına imkân yoksa maatteessüf, ümide düşmeğe sebep de yok demektir. Aldanmıyarak bu vaziyeti şimdiden müşahede ve kabul etmeliyiz. Bunun üzerine ittihaz edeceğimiz tedbir, Heyet-i Temsiyye arkadaşlarımızı İstanbuldan çekmek ve derhal Kafkas milletlerine müracaatla, hemen yurkârıda bildirilen tedbirlerle gayri resmî, fakat fiilî olarak teşebbüs etmektir.

“..Kafkas seddini arkadan yıkacak tahşidata başlamak, yeni Kafkas hükümetleri ve bilhassa Azerbaycan ve Dağistan gibi İslâm hükümetleriyle müstacelen temasa gelerek hilaf planına karşı kararlarını ve vaziyetlerini anlamak ve Kafkas milletleri bize set olmağa karar verdikleri takdirde taarruz hareketlerimizi tevhit için Bolşeviklerle anlaşmak ve dâhilen Milli teşkilatı son derece tevsi ve takviye ile silah ve cephane gibi malzememizi vermemek için silah istimal etmektir. En mühim vazife ise İtilafçıların zaman kazanmasında meydan vermemektir. Buna ancak vaziyeti bu suretle muhakeme eden kati karar sahibi bir hükümet yapabilir.

Hini hacette memleketin Anadolu'dan idaresini mümkün kılacak hazırlıklara başlanması gerektiği de anlaşılır. Biz bu müsademeye iki ay sonra vaki olacağından daha müsait şartlar dahilinde ve itilaf manzumesinin hazırlığını dahi ikmal etmemiş bulunduğu zaman dahil olacağız. Eğer böyle bir hükümet ihdasına imkân yoksa, maatteessüf, ümide düşmeğe sebep de yok demektir. Aldanmayarak bu vaziyeti şimdiden müşahede ve kabul etmeliyiz. Bunun üzerine ittihaz edeceğimiz tedbir, Heyeti Temsiliye arkadaşlarımızı İstanbul'dan çekmek ve derhal Kafkas milletlerine müracaatla, hemen yukarıda bildirilen tedbirlere gayri resmi, fakat fiili olarak teşebbüs etmektir.”

Kazım Karabekir Paşa, Ankara'daki Heyeti Temsiliye'den **Mustafa Kemal** imzasıyla gönderilen şifreyi sunduktan sonra sözlerine şöyle devam ediyor:

“**Mustafa Kemal Paşa Hazretleri'nin** imzasıyla gönderilen şifrenin sonunda dikkat çekici bir nokta vardı ve ben bu şifrenin gerçekten bizim yararımıza olmadığını ve iki yönden tehlikeli olduğunu gördüm:

Birinci Nokta: Lort Kirzon'un öz kardeşi Rawlinson, İngiltereli önemli şahsiyetlerle istişare yaptıktan sonra bana geldi, bu açıklamaların aynısını bana verdi ve beni hemen saldırıya geçmeğe teşvik etti.”

Bunlardan sonra **Kazım Karabekir Paşa**, -İngilizlere düşmanlık besleyen- **Mustafa Kemal**'in istekleriyle, İngilizlerin talepleri arasındaki benzerlikten dolayı yaşadığı şaşkınlıktan sonra duymuş olduğu tuhaf hali anlatıyor. Ama **Kazım Karabekir Paşa** bu tuhaf karşılaşma üzerinde fazla durmadan ve derine gitmeden böyle bir teşebbüsün Türkiye ve Türk Ordusu için nasıl felakete yol açacağını açıklayarak tahlil ediyor ve sonunda aşağıdaki neticelere varıyor:

Neticede ordumun yalnız silâhları değil, insanları da ebediyen gömülecek. ondan sonra da idam fermanımız olan sulh muahedemizi, dipçikler altında İstanbul Meclisi Mebusanına tasdik ettireceklerdi. (Rawlinson'un bizden müthiş bir intikam almak planını tatbik ettirmek için, eskisinden daha çok bir itina ile beni teşvik edip durduğu bir sırada, her halde buradaki vaziyeti yakından bilmeyişlerinden dolayı, Ankara'daki Heyeti Temsiliyeden (M. Kemal) imzasiyle gelen şifre karşısında dona kaldım ve verdiğim şu cevapta, ileri sürülen fikirleri reddettikten sonra, kendilerini ikaz için, bu planın nereden mülhem olduğunu sormak zarureti) de duydum:

"Neticede ordumun yalnız silahları değil, insanları da ebediyen gömülecek, ondan sonra da idam fermanımız olan sulh muahedemizi, dipçikler altında İstanbul Meclis Mebusanına tasdik ettireceklerdi. Rawlinson'un bizden müthiş bir intikam almak planını tatbik ettirmek için, eskisinden daha çok bir itina ile beni teşvik edip durduğu bir sırada, herhalde buradaki vaziyeti yakından bilmeyişlerinden dolayı Ankara'daki Heyeti Temsiliye'den (M. Kemal) imzasıyla gelen şifre karşısında dona kaldım ve verdiğim şu cevapta, ileri sürülen fikirleri reddettikten sonra, kendilerini ikaz için, bu planın nereden mülhem olduğunu sormak zarureti de duydum."

İstiklal sevgisi olan gerçek kahramanlardan biri olan **Kazım Karabekir Paşa**'dan nakletmiş olduğumuz bu belge, kendisi bunu tam mânâsıyla idrak etmese de, hiç şüphesiz **Mustafa Kemal**'in hakiki ve gizli kastının ne olduğunun açık delilidir. Biz **Mustafa Kemal**'in -tüm açık karineler ve delillerle- bu gizli ve gerçek niyetin hülasasını verebiliriz. Mevzuyla ilgili tüm hakikat şöyledir:

1- İngilizler, Türk direnişinin ne şimdi ne de sonra kırılacağına ve sona ereceğine inanmıyorlardı. Bu direnişin kırılmasını ve sonlanmasını Garpta Yunanlara bıraktılar ve daha sonra Şarkta Türkleri intihar hareketine sürdüler.

2- Komünistlerin önünü açmak için Kafkasyalı Müslümanların arkadan, Anadolu Müslümanları aracılığıyla vurulması konusuna gelirse, burada mutlak anlamda İngilizlerin maslahatını tehdit edecek hiçbir şart ve hususi durum yoktu. Bu arada Rusların başının kendi iç savaş ve dâhili sıkıntılarıyla belada olması, onların bu meseleye yönelmelerinin ve bununla ilgili düşünmelerinin çok uzak bir ihtimal olduğunu gösteriyor.

3- Böylece, İngiliz politikasının en sert düşman olarak gördüğü İslâm'ı temsil eden Türk kuvvetlerinin çöküşü gerçekleşti. İngilizler Ortadoğu politikasında ön saftaki koltuğa oturdu ve kuvveti ele geçirdi. Bundan dolayıdır ki İngilizler, Türkiye'de ne Yunan cephesi ne İtalyan cephesi ne de Fransız cephesi yanında hususi bir savaş cephesi açmadılar. İngilizler beklediler, seyrettiler, gizlendiler ve hadiselerin açıklığa kavuşmasını gözetlediler. Bolşeviklerin işi de kolaylaştı.

4- İngilizlerin bu siyasetine hizmet veren şahıs onların hizmetçisidir. Bu hizmetçi de, Birinci Cihan Harbi'nde Suriye Cephesini yok edip İngilizlere teslim eden **Mustafa Kemal**'den başkası değildir.

5- İngiliz diplomasisinin en meşhurlarından olan **Lord Kirzon**, (kendisi Lozan konferansında Türkiye'nin İslâm'dan

tamamen uzaklaşmasıyla İstiklal elde edeceğini savunan zattır), öz kardeşi **Rawlinson**'u, (**Mustafa Kemal**'in kendisine şifreyle göndermiş olduğu talimatlara dayanarak), Kafkasya'da savaş cephesinin açılması yönünde teşvik etmesi için, maksatlı bir şekilde **Kazım Karabekir Paşa**'ya gönderiyor. Şüphe yoktur ki **Mustafa Kemal** bu talimatları daha önce kabul etmişti.

6- İşler bu tertiple devam ederken **Mustafa Kemal**, Bolşeviklerle yakın ilişkiler kurmak için İngilizlere düşman olmayı göze alıyor. Tabii ki Bolşeviklere yaklaşması, vatanına hizmet amacıyla değil, bilakis benliğini ve arzularını doyurmak için. Vatanı bir ucundan diğer ucuna kadar İngiliz sömürgecilerinin eline geçse bile, zamanı gelince, (Hindistan Maharacası gibi), Türkiye'nin başına geçmeyi planlamaktadır. Fırsat doğunca İngilizlerin yardımıyla, -güya ülkeye istiklal kazandırmak ve muhafaza etmek için- Türkiye'ye liderlik edecektir. (Ki öyle oldu, Firavun ve Nemrut'lar gibi kibirli bir diktatör oldu). Buradaki emellerini gerçekleştirmezse Rusya'ya kaçabilecekti.

7- Netice ne olursa olsun, gerçekten bu ikili oyunun ihtimalleri (destek ne taraftan gelirse o tarafa yaslanacaktı) kendine uygun fırsatları kollamak ve İslâm'a darbe vurmak için **Mustafa Kemal**'in çıkarlarına hizmet ediyordu.

Mustafa Kemal Halep'teyken düşünce ve projelerini, "Atatürk'ten Hatıralar" kitabının 79-80. sayfalarında şöyle kaydediyor:

"Bu bakanlığın düşmesi ve yerine ortak olarak çalışabileceğim ve ordunun komutanlığını tamamen bana devredecek başka bir bakanlığın kurulması yönünde çok emindim. Bu kurulacak olan yeni bakanlık durumlara iltizam gösterecek, olaylara yeni ve hızlı çözüm getirecekti. Bense bu yöndeki bakışımı Sultan Vahidüddin'e göndermiş olduğum telgrafta belirttim. Telgrafta İzzet Paşa'nın yeni bakanlığa atanmasıyla ilgili adaylığını sunmuştum. Aynı şekilde bazı arkadaşların da yeni bakanlıkta görev yapmaları için adaylıklarını

sunmuştum. Bununla beraber o telgrafta, Sultan'dan talebim olan Harbiye Nazırlığının vesikalarının bana sunulduğunu belirttim ve Bakanlık için adaylıklarını sunduğum kişilere, içinde Sultan'la olan iltimasımı da açıklamış olduğum mektuplar gönderdim.

Kısa bir dönem sonra Talat Paşa bakanlıktan istifa ediyor ve yerine İzzet Paşa'nın rehberliğinde yeni bir bakanlık kuruluyor. Bu bakanlığın kurulmasıyla telgrafım arasındaki irtibatın boyutunu şu ân ifade edemem, sadece şunu söyleyebilirim ki, telgrafta isimlerini saydığım arkadaşlarımın büyük bir kısmı kurulmuş olan yeni bakanlıkta görevlerini aldılar. Bakanlığın oluşumundan kısa müddet sonra Nazırlar Bakanı olan İzzet Paşa'dan bir mektup teslim aldım. Ve bu telgraf-hatırladığım kadarıyla- şu cümlelerle bitiyordu:

"... Badessulh refakatiniz eltaf-ı Sübhaniyeden memuldur."

Telgrafın cevabı olarak kendisine gönderdiğim mesajda ona şunları anlatmaya çalıştım:

"Ben barışın hiç de çabuk geleceğine inanmıyorum ve o zamana kadar ülke pek çok krizle karşı karşıya kalacak. Bu savaş döneminde vatanıma yeni hizmetler teklif edebileceğime kesin kanaat içindeyim ve bu sebeple de Harbiye Nazırlığını ve Kuvvetler Kumandanlığını istiyorum."

Adana'da **General Liman**, Yıldırım Ordular Grubu Kumandanlığını Paşa'dan devralıyor. Lakin bu kumandanlık olayı yüksek makam olması dışında hiçbir faydası olmayan bir şeydi. Çünkü bu ordular hiçbir şey ifade etmeyen savaşın kalıntılarından başka bir şey değildi. Bu orduların kuvveti tam teçhizatlı bir tuğayın kuvvetinden bile azdı.

Ve sonunda İstanbul'da ateşkes...

ESİR İSTANBUL

Beyaz atının sırtında **Fatih Sultan Mehmed**'in delip geçmiş olduğu İstanbul surları... Aynı surlardan İstanbul'a, Fransız kumandan (Selânik ordusunun komutanı) beyaz atının sırtına binerek giriyor... Ermeni, Yahudi ve Rumlardan oluşan bir grup, onun için ta Galata köprüsünden Beyoğlu'na kadar büyük cadde- den yürüyerek, İstanbul'un fethinden tam 465 sene sonra esarette olan Türklerin başkentinin düşüşünü kutluyor, alkış ve tezahürat yapıyorlar.

Resmî olarak ilanından önce esir şehir için ilk alametler görünüyor. Limanlardaki savaş gemilerinde, koalisyon devletlerine ait farklı bayraklar dalgalanıyor. Bu dekor **Mustafa Kemal**'in "Sam- sun'a" doğru istikamet aldığı gün gerçekleşiyor.

Tam bu sırada **İzzet Paşa** bakanlıktan istifa ediyor ve yerine **Tevfik Paşa** bakanlığa getiriliyor ama **İzzet Paşa** (istifasında ev- vel) **Mustafa Kemal**'e İstanbul'da buluşmalarının daha uygun olduğunu haber veriyor.

Mustafa Kemal'in İstanbul'da yaptığı ilk iş, arkadaşı **İzzet Pa- şa**'nın bakanlığa geri döndürülmesi yönünde çabalaması oluyor ki, bununla Harbiye Nazırlığını ele geçirmeyi planlıyordu. Bu se- beple yeni kurulacak kabineye mani olmak ve başka bir kabine kurdurmak çabasında olduğunu görüyoruz. Meclisin mebusları- nın mühim bir kısmını bir araya toplayarak onlara kabineye gü- venoyu vermemelerini söylemiş, âdeta kürsü nutukları vermiş ve fikirlerini kabul ettirmeye çalışmıştır. Ama isimler okunur, oylar

sayılır ve netice umumi heyete açıklanır: **Tevfik Paşa** kabinesi büyük çoğunlukla güvenoyu almıştır. Hatıralarında da ifade ettiği gibi “duyguları ve fikirleriyle bu garip gruptan” ayrılır, Osmanlı Meclis-i Mebusan’ı derhal terk eder ve Akaretler’deki evine çekilir. . . **Sultan**’a randevu talebinde bulunmak için bir mektup yazar. **Sultan**’ın cevabı şöyle olur: “*Bizi görebilmek için Cuma namazında hazır bulunsun*”.

Cuma namazı merasimi. . . **Mustafa Kemal**, Allah’a imân ettiği için değil insanlara gösteriş amacıyla namaza katılır. . . **Sultan**’la neredeyse bir saat görüşür. . . Fakat hiçbir netice alamaz. . . **Sultan**’ın ondan talebi ordunun Saltanata sadakatini garanti etmesidir ama bu talebi görmezden gelir. . . **Vahidüddin, Mustafa Kemal**’in tüm iniş çıkışlarına hazırlıklıdır. . .

Vatan kan ağlarken, her tarafta bazı teşebbüsler tertip edilip, tedirginlikler yaşanırken **Mustafa Kemal**’in tüm bu endişelerden ve ıstırap duygusundan uzak olduğunu görüyoruz. Zira kendinden gayet emindir; parasını kârlı bir ticarete yatırmaya çalışır, ama dolandırıcılık tuzağında parasını kaybeder.

Sonra bazı maceraperest kişilerle gazete çıkarma peşine düşse de, alâka görmediğinden iflas ederek kapılarını kapatmak zorunda kalacaktır.

Lakin daha sonra iftiharla şöyle diyecektir:

- “Muhakkak basında da çalışmışlığım olmuştur.”

İsrarla bir şeyler yapma peşindedir, daha doğrusu bir şeylerin olması için çaba vermektedir. Bu sebeple etrafındaki herkesle irtibat kurmaya çalışmaktadır. İttihatçılardan arta kalanlarla irtibat sağlamış, koalisyonla görüşmeler yapmış, aynı şekilde İngilizler ve İtalyanlarla da görüşmelere devam etmişti. . . Herkesle. . .

Hatta İngilizlerin Türkiye'deki istihbarat ajanı olan meşhur **Papaz Frot**'la bile irtibat kurmuştu.

Bu esnada **Mustafa Kemal**, Beşiktaş'taki evinden ayrılmıştı ve bugün müze olan Şişli'deki evinde tek başına yaşamaya başlamıştı.

Mustafa Kemal hayatının hiçbir döneminde herhangi bir ailevi bağlılık kuramamıştı. Hiçbir zaman aile terbiyesi alamamış ve evlat kimliğini taşıyamamıştı. Zira takdiri İlahî, onun tek başına yaşamasını yazmıştır.

"Atatürk'ün Hatıraları" isimli kitapta, kendisi hakkında neler söylediğine dikkat edin:

*"Küçüklüğümde bu yana özel tabiata ve yapıya sahip birisiyim. Küçükken kalmış olduğum evde annemin, kız kardeşimin veya herhangi bir arkadaşımın varlığından rahat edemiyordum. Şöyle ki ben küçüklüğümde bu yana hep müstakil olmayı ve teklifi severim. Devamlı bu şekilde yaşadığım için bende hiç kimsede olmayan garip bir yapı vardı, şu sebeple ki, ben kesinlikle hiç kimseye, ne annemle (babama gelince o daha erken ölmüştü), ne kardeşimle, ne de hiçbir yakınımınla rahat hissetmedim. Onların bana söylemiş oldukları hiçbir tavsiye, nasihat, rehberlik ve fikirlere ihtiyaç duymuyordum. . . Ailevi çevrede yaşayan kişiler iyi bilir ki, hiçbir zaman ailenin verdiği samiminasihatlerden kurtulamazlar."*²²

Mustafa Kemal'i davulla zurnayla övenler ve savunanların ortak yalanları da şu ki, **Mustafa Kemal** çocukluk senelerini yaşamış olduğu bu evde, milli istiklal hareketi planları ve fikirlerini kurmaya başlamıştı.

Yalandır. . . Külliye yalandır!

22 Atatürk'ün Hatıraları, s. 32-33

Mustafa Kemal'in (hatta Samsun'a yolculuk yapacağı güne kadar), makam şehveti ve arzu ettiği şeye ulaşmak için nereden veya kimden olursa olsun destek aramak dışında hiçbir kaygısı yoktu. Daha sonra da kendisini sarhoşluk ve zevkler alemine kaptırdı. Ateşkes döneminde Pera Palas otelindeki dağınık yatağından hiç çıkmıyordu. Bir defasında İngilizler onu kendi masalarına davet ettiklerinde onlara şu sözlerle cevap vermişti:

- *"Onların bu masaya gelmeleri gerekir. . . Bu ülkede ev sahibi biziz ve misafir olan onlardır."*

Şişli'deki evine gelince, sonradan burası siyasi komplo ikametgâhına ve zevk-ü sefa merkezine dönüştü. Kendisini methedenler tarafından kaleme alınmış hatıralarını ve hayatını araştırmacı gözüyle tarayanlar bunu görebilir.

Evet. Bir dönem şöhret kazanmak için makam peşinde koştu. Hatta o dönem bir makama sahip olabilmek için Hürriyet ve İtilaf Partisi'ne²³ yaklaşmaya çalışıyordu. Ama çabaları boşa çıkınca, bu girişimlerini, sanki asıl hedefi olan Anadolu'ya gidişini onlardan saklamak için yapmış gibi gösterdi.

Hürriyet ve İtilafçılar arasında **Zeynel Abidin Efendi** gibi **Mustafa Kemal'e** güvenmenin doğru olmadığı inancında olanlar da vardı. **Mustafa Kemal'in** bu sırada nasıl menfaatçi tavırlar sergilediğini "Çankaya" eserinin 164. sayfasından dikkatle okuyalım:

"Mustafa Kemal'in İstanbul'dan çıkıncaya kadar Hürriyet ve İtilafçuları oyaladığı meydandadır. Bu oyalamanın onun en elverişli şekilde Anadolu'ya geçmesi için de faydası büyük olacaktır. Hürriyet ve İtilafçılar arasında ona güvenmenin doğru olmadığı inancında olanlar da vardı. Hoca Zeynel Abidin bunlardan biridir. Bir gün:

23 "Hürriyet ve İtilaf" partisi, Birinci Cihan Harbi'ndeki yenilgilerinin sonucu olarak "İttihat ve Terakki" partisinin dağılmasından sonra gelen partidir. İstanbul için işgalci iktidarla beraber yardımlaşmaları olmuştur. (**Mütercim**)

- Siz ondaki o gök gözleri görüyor musunuz? Eline fırsat geçerse ne halife bırakır ne padişah, demişti.

Koca kara kafa haklı idi. İyi ki ona inanmamışlardı."

Bu zaman diliminde **Mustafa Kemal**'in bir hanım sultanla evlenmesi bahsi üzerinde hiç durulmasa da olur. Bu hanım **Sultan Vahidüddin**'in kızı **Sabiha**'dır.

Yazar **Şevket Süreyya Aydemir** "*Tek Adam*" isimli kitabının 348-349. sayfalarında bu hadiseyi şu şekilde tasvir ediyor:

"Gerçi bazı saray kadınları arasında bu genç, güzel ve kumral kumandanın adı geçer dururmuş. Nakledildiğine göre saray kadınları ona kendi aralarında hoş bir isim bile takmışlardır: Sarıgül!"

Aslında hadise yazarın anlattığı gibi değildi. **Vahidüddin**'in kızı **Sabiha Sultan**'a talip olan **Mustafa Kemal**'di. Aldığı red cevabının utancını saklamak için saray kadınlarının onu "yakışıklı sarışın" diye çağırıldığını iddia ediyordu.

Hakikat şu ki, **Sabiha Sultan** son sultan ailesinin fertlerinden olan **Abdülmecit Efendi**'nin oğlu **Faruk Efendi**'yi seviyordu ve nitekim sonra onunla da evlendi. **Mustafa Kemal**'in bu yöndeki çabaları ise ilk adımda başarısızlıkla sonuçlandı.

Ve burada şu açıklamaya yer verilmesi gerekir: **Mustafa Kemal** devamlı olarak İngilizlerin koruması ve gözetimi altındaydı ve İngilizler ondan daima bir beklenti içindeydiler. Burada insanın aklına büyük bir soru geliyor:

İngilizler ateşkes sırasında kendilerine karşı (azıcık bile olsa) kalem veya kılıçla savaşan herkesi tutuklarken, **Mustafa Kemal**'i sadece Malta'ya sürdüler. Neden **Mustafa Kemal**'e, Filistin'de onları "yenen!" ve Çanakkale'de onları denize atan "meşhur komutan!" dokunmadılar?

Şimdi “Tek Adam” kitabınının 357. sayfasındaki şu satırları okuyalım:

“Meselâ 6. Ordu Kumandanı Ali İhsan Paşa Irak-Musul cephe-lerinde İngilizlere karşı kıyasıya savaştığı için, mütarekeden sonra vazifesi sona erip, hem de hükümetin emri ile İstanbul'a gelince, tam Haydarpaşa'da trenden inerken, kendini bekleyen yakınlarının bile ellerini sıkmaya bırakılmadan İngiliz askerleri tarafından yakalanmış, doğru İngiliz sefaretine götürülmüştü! Hâlbuki İngilizlerin de, Fransızların da, Ali İhsan Paşa'dan çok, Mustafa Kemal'le görülecek o kadar hesapları vardı ki!”

Bu satırlardan sonra şüphe yoktur ki sualimiz daha da kuvvetleniyor. Tabii ki mesele böyleyse nasıl hür bırakıldı? Aynı sual “Hatıralar” kitabınının yazarı **Falih Rıfki**'nin da dikkatini çekmiş ve bunun cevabını **Mustafa Kemal**'in kendisine bırakmıştı:

“Mustafa Kemal, Enver Paşa'ya düşmanlık beslediği için Hürriyet ve İtilaf Partisi'nin güvenini kazanamamıştı. Yalnız Mustafa Kemal'in İngilizler tarafından tutuklanmamasının ve hapsedilmesinin sebebiyle ilgili dönen soru olduğu gibi duruyor. Bu sorunun cevabını kendi hatıralarından hepimiz beraber dinleyelim:

- “Ateşkes döneminde hakkımda devam eden bir şüphe vardı. Mustafa Kemal'i niçin tutuklamamışlardı? İzzet Paşa'dan sonra sadrazamlığa gelenlerle, durmadan değişen kabinedeki nazırlar benim hakkımda şöyle bir anlayışta idiler: Ben, Talat ve Enver Paşaların ve umumi olarak İttihat ve Terakki'nin muhalifi idim. Bu sebeple de onlar beni kendi taraflarına kazanılabiliirdi. Hatta benimle bu yolda yakınlık kurmak isteyenler de olmuştu.”²⁴

24 Atatürk'ün Hatıraları, s. 10

Peki, bu bir cevap mı? Yoksa kendisinin de açık ve net olarak söylediği gibi, İngilizlerin kendi taraflarına kazanabileceklerini umdukları şahıs olduğunun itirafı mı?

Öyleyse neden?

Çünkü Suriye tecrübesinin varlığı söz konusuydu.

Buna ek olarak, **Falih Rıfki**'nin, **Mustafa Kemal**'in Hürriyet ve İtilaf kurumunun güvenini kazamadığı ifadesine aykırı bir açıklama var. Öyleyse **Mustafa Kemal**'in İngilizlerin hizmeti altında olduğuna dair bir başka delil de budur. En küçük ihtimalde bile İngilizlere hizmet etmeye hazır birisidir. Her hâlükârda bu mevzuların hepsi "Lozan Anlaşması" bahsi geldiğinde açıklığa kavuşacak.

* * *

ANADOLU'YA DOĞRU

Bu sırada Saray, Babı Ali ve **Sadrazam Ferid Paşa**, sert yapılı, yüksek makamlara gözlerini dikmiş biri olarak görmek dışında **Mustafa Kemal**'e karşı menfi düşünceler beslemiyorlardı. Bu zavallılar her zaman **Mustafa Kemal**'e hüsnü niyetle -hatta safçabakmışlardı. **Mustafa Kemal**'i önemli işlerle görevlendirmenin mümkün olacağına inanıyorlardı. Lakin **Sadrazam** ve **Sultan**'ın bu konuda fikirleri ayrılıyordu.

Sultan, -nitekim az sonra bunu göreceğiz- **Mustafa Kemal**'in, vatanın kurtarılması yönünde önemli bir görevi üstlenebileceğini düşünüyordu. **Ferid Paşa** ise **Mustafa Kemal**'in İstanbul'dan çıkarılmasının, İstanbul'da bazı huzursuzlukların giderilmesine yardımcı mahiyette olacağı düşüncesindeydi.

Belli ki **Ferid Paşa** **Sultan**'ın niyetini bilmiyordu. **Sultan**, selefi **Sultan İkinci Abdülhamid** gibi ketum bir insandı.

İşte davanın temel noktası.

Mustafa Kemal Doğu Anadolu'da 3. Ordu Müfettişi olarak görevlendirildi ve ilk olarak **Ferid Paşa** tarafından karşılandı. . .

“Sadrazam makamında damat Ferid Paşa altın gözlükleri ve sevinçten parlayan gözlerle beni karşıladı. Bana fazlasıyla yakınlık ve kibarlık gösterdi. Bana olan büyük güveninden ve benden çok şeyler beklediğini haber verdi ve ben de ona rahatlatıcı cevaplar verdim. Konuşurken sözleriyle bana tam bir yetki vereceğini ima etti. Ona veda ettiğimde bana şunları söyledi: “Herhangi bir talebin olursa,

hesinleştirdikten sonra bana yazarak iletebilirsin.” Ona, bunun büyük fayda sağlayacağını söyledim ve kendisine defalarca derin şükranlarımı belirttim. Sonra sadaret makamından ayrıldım.”²⁵

Sadrazamın evindeki yemek sonrasında yapılan sohbette şunlar konuşuluyordu:

“Damat Ferid Paşa benimle yalnız kalmaktan sıkılıyor gibiydi, sanki üzerinde ağır bir yük vardı.

- Yolculuk ne zaman? dedi.

- Emir buyurursunuz efendim. Eğer uygun görürseniz, yarın veya yarından sonraki gün olabilir, dedim.

- Padişahı ziyaret ettiniz mi?

- Hayır efendim.

- Padişahı ziyaret etmeden mi yolculuğa çıkacaksınız?

- Hâlâ konuyla ilgili sunmuş olduğunuz bir yetki yok.

- Sana tam yetki veriyorum, zira yarın padişahı ziyaret etmeniz gerekiyor.

- Tabii ki efendim.

Sadrazamın konağından çıktıktan sonra gecenin o saatinde, Nisantası'ndan Teşvikiye'ye doğru Cevat Paşa'yla beraber hızlı adımlarla yan yana yürüdüm. Sonra Cevat Paşa başını kaldırdı ve beni süzerek şunları sordu:

- Bir şey mi yapacaksın Kemal?

- Evet paşam, bir şey yapacağım. . .

- *Allah muvaffak etsin. . .*

- *Mutlaka muvaffak olacağız!..*

Sonra vedalaşarak ayrıldık.”²⁶

Şu ibarelere dikkat edelim: “Evet paşam, bir şey yapacağım” ve “Mutlaka muvaffak olacağız” sözlerinin, henüz gönderildiği yer ve bunun gizli sebepleri hakkında fikri olmayan bir kişiden sadır olması imkânsızdır. Bu nedenle görünen o ki, bu sözler daha sonradan uydurulmuştur.

Bütün sır ve bütün mânâ. . .

Herşey **Vahidüddin** ile görüşmesinde. . .

Kendi ağzından, söylemiş olduğu sözleri kelimesi kelimesine okuyalım:

“Yıldız Sarayı’nın ufak salonunda Vahidüddin’le âdeta diz dize denecek kadar yakın oturduk. Sağında, dirseğini dayamış olduğu bir masa ve üstünde bir kitap var. Salonun Boğaziçi’ne doğru açılan penceresinden gördüğümüz manzara şu: Birbirine paralel hatlar üzerinde düşman zırhlıları! Bordalarındaki toplar sanki Yıldız Sarayı’na doğrultulmuş! Manzarayı görmek için oturduğumuz yerlerden başlarımızı sağa sola çevirmek kâfi idi. Vahidüddin hiç unutmayacağım şu sözlerle konuşmaya başladı:

- *“Paşa, paşa, şimdiye kadar devlete çok hizmet ettin, bunların hepsi artık bu kitaba girmiştir, (elini demin bahsettiğim kitabın üstüne bastı ve ilâve etti) tarihe geçmiştir.”*

O zaman bunun bir tarih kitabı olduğunu anladım. Dikkatle ve sükûnla dinliyordum:

26 Atatürk’ün Hatıraları, s. 117

- "Bunları unutun", dedi. "Asıl şimdi yapacağın hizmet hepsinden mühim olabilir. Paşa, paşa devleti kurtarabilirsin!"

Bu son sözlerden hayrete düştüm. Acaba Vahidüddin benimle samimi mi konuşuyor? O Vahidüddin ki ecnebi hükümetlerin yüzüncü derece aletleriyle temas arayarak, devletini ve saltanatını kurtarmaya çalışıyordu, bütün yaptıklarından pişman mıydı? Aldatıldığını anlamış mıydı? Fakat böyle bir tahminle başka bahislere girişmeyi tehlikeli addettim. Kendisine basit cevaplar verdim:

- "Hakkımdaki teveccüh ve itimada arz-ı teşekkür ederim. Elimden gelen hizmette kusur etmeyeceğime emniyet buyurunuz."

Söylerken, kafamdaki muammayı da halletmeye uğraşıyordum. Çok iyi anladığım, veliahtlığında, padişahlığında, bütün his ve fiillerini, temayülleri tanıdığım adamdan nasıl yüksek ve asil bir hareket bekleyebilirdim? Memleketi kurtarmak lâzımdır. İstersem bunu yapabilirmişim. Nasıl? Hemen hüküm verdim: Vahidüddin demek istiyordu ki hiçbir kuvvetimiz yoktur. Tek mesnedimiz İstanbul'u hakim olanların siyasetine uymaktır. Benim memuriyetim, onların şikâyet ettikleri meseleleri halletmektir. Eğer onları memnun edbilirsem, memleketi ve halkı bu siyasetin doğru olduğuna inandırabilirsem ve bu siyasete karşı gelen Türkleri uslandırırsam, Vahidüddin'in arzularını yerine getirmiş olacaktım.

- "Merak buyurmayın efendimiz" dedim, "nokta-i nazar-ı şahanenizi anladım. İrade-i seniyeniz olursa hemen hareket edeceğim ve bana emir buyurduklarınızı bir an unutmayacağım."

- "Muvaffak ol!" hitab-ı şahanesine mazhar olduktan sonra, hururundan çıktım. Naci Paşa, padişahın yaveri, fakat benim hocam, derhâl benimle buluştu. Elinde ufak mahfaza içinde bir şey tutuyordu.

- "Zat-ı şahaneninin ufak bir hatırası" dedi.

Kapağının üzerine Vahidüddin'in inisyalleri işlenmiş bir saatti:

- "Peki, teşekkür ederim" dedim.

*Sonra, sanki Yıldız Sarayı'ndan çıktığımızı ve hareket etmek üzere olduğumuzu gizlemek, saklamak ister gibi bir ihtiyatla ayaklarımızın patirtisini işittirmekten korkarak saraydan uzaklaştık."*²⁷

Mustafa Kemal'in açıklamış olduğu bu sözler, gerçekten de açık bir şekilde **Vahidüddin**'in, "Vatanı kurtarmak" adına onu Anadolu'ya gönderdiğini gösteriyor. Daha önce de tecrübe ettiğimiz üzere, Allah bu adamı gerçekten de kendi dili ile yakalatmıştır. Şimdi bu hadiseleri tahlil edelim:

1- Büyük bir Sultan, basit bir huzursuzluk sebebiyle Anadolu'ya gönderecek olduğu kişiye 'Ey Paşa, sen devleti kurtarabilirsin' diye neden hitap etsin? Peki, tümüyle emperyalist güçlere yem olan vatanın, Rumlara saldıran bazı Türk fedailerini ortadan kaldırarak kurtulabileceğini hayal etmesi nasıl mümkün olabilir?

Mustafa Kemal, vatanı kurtarmak için bu çağrıdan şaşırıldığını itiraf ettiğinde, görevinin dış görünüşünü aşan mânâyı kabul etmiş oluyor. Bu sebeple, çözemediği bir bilmecesi olduğunu da itiraf ediyor.

2- **Mustafa Kemal**, vatanı kurtarmak adına kendisine verilen bu davanın karşısında şaşırıldığını itiraf ettiğinde, muhakkak ki görevinin dış görünüşünü aşan mânâyı kabul etmiş oldu. Bu sebeple de, çözemeyeceği bir bilmecenin karşısında şaşkın kaldığını itiraf etmiştir. Lakin hemen sonra davayı çok basit bir meseleye irca ediyor ve mevcut düzeni muhafaza için bazı ufak tefek huzursuzlukların giderileceği sıradan bir mesele gibi gösteriyor. **Vahidüddin**'in nazarında vatanın kurtarılmasının, küçük bir askeri

27 Atatürk'ün Hatıraları, s. 122-124

birlikle yapılabilecek güvenliği sağlama hareketinden ibaret bir mesele olduğuna hükmedebiliyor.

Kesinlikle hayır. Gerçekten ağızından çıkardığı tüm kelimele-ri tartarak çıkararak **Vahidüddin**'in –**Mustafa Kemal**'in şahidlik ettiği gibi- vatani kurtarmak adına böyle mutlak ifadeler kullanması imkânsızdır. Bu kadar yüce bir gaye için o güne kadar **Mustafa Kemal**'in yapmış olduğu tüm hizmetleri itibara alması imkânsızdır. **Mustafa Kemal**'in işin başında kabul ettiği bu gaye-nin mânâsını bundan sonra değiştirdiğini görüyoruz. Gerçek şu ki, **Sultan**'ın –metin olarak ne söylediğinden habersiz olsak da- **Mustafa Kemal**'e sunmuş olduğu teklifi ve söylemiş olabileceği sözleri şunlardır:

- Ben Müslümanların Halifesi, Türklerin Padişahı ve mağlup edilmiş bir devletin reisiyim. Bunun için direniş ve hürriyet harekâtına komutan olarak Anadolu'ya gitmem uygun değil. Buna gayret etsem bile, başta İngiltere olmak üzere müttefik devletler üzerimize bir hamle yapacak ve bir ucundan diğer ucuna kadar ülkeyi sömürge yapacaklardır. İngilizler tüm kuvvetleriyle, Halifenin kumandanlık yapacağı herhangi bir harekâta karşı çıkacak ve düşüreceklerdir. Bu sebeple en güzel olanı, onlara bu fırsatı vermemek ve onlara kesinlikle hiçbir şekilde sezdirmemek gereklidir. Daha fazla vakit kazanmak için de harekâtın açığa vurulması zaruridir ve bu harekât Anadolu'nun tam ortasında patlak verecektir. Harekâta komutanlık yapacak olan kişi hükümete ve sultana karşı gelen askeri bir şahıs olacaktır. Aynı şekilde İstanbul hükümetinin bu harekâta karşı olduğunu ilan etmesi zorunludur. Ve bu sır yalnız benimle senin aranda saklı kalacak. Hatta kendi hükümetimden bile kimse bu sırdan haberdar olmayacak. Ben sana ihtiyaç duyduğum kadarıyla altın para vereceğim. Şimdi git, Allah seni muvaffak kılsın.”

Elbette bu sözlerin hepsi bizim tahayyülümüzdür. Yalnızca bu durumda, ihtimal dâhilinde hangi kelimelerin söylenebileceğini tahayyül ettik. Lakin kesin olarak bildiğimiz şey şudur: Direniş ve İstiklal harekâtının **Mustafa Kemal**'in düşüncesinde hiçbir zaman yeri olmamıştır ve ona bu önemli vazifeyi veren sadece **Vahidüddin** olmuştur.

Bunu ispatlamak için, tam o sıralarda, **Mustafa Kemal**'in düşünmeden yapmış olduğu konuşmalarına, **Şeyhül İslâm Mustafa Sabri Efendi**'nin -**Vahidüddin**'in en yakın ve samimi dostlarından biridir- sözlerini de ekleyebiliriz. Hayatının geri kalan kısmını Mısır'da geçiren ve orada vefat eden **Mustafa Sabri Efendi**, Arapça yazmış olduğu en meşhur kitabı "**Ankara Değerlendirmeleri**"nde bu mevzuya yer vermiş, **Vahidüddin**'in vatani kurtarmak için görevlendirmiş olduğu **Mustafa Kemal**'e çok fazla miktarda para verdiğini anlatmıştır. Aynı şekilde bu hadisenin, Sultan'ın kendi hususi toplantılarından birinde ve hususi dostlarıyla birlikte olduğu bir ortamda gerçekleştiğini de yazmıştır. Bizim bu meblağla ilgili kesin bir bilgimiz yok ama aktarılan bazı bilgilerde bu meblağın kırk bin külçe altın değerinde olduğudur... Bu da şu âнки 10-12 bin milyon Türk lirasına denktir.

Mutlak delillerin olmadığı bu durumlarda (**Mustafa Kemal**'in gayrı meşru bir çocuk olması gibi) okuyucuya istidlal edebileceği bazı belirtiler takdim ediyoruz. Sultan, **Mustafa Kemal**'e şu sözleri söylüyor:

- "*Ey Paşa, ey Paşa sen devleti kurtarabilirsin!*"

Bu söz ancak, büyük bir vazife talebi için söylenebilir. Bunun dışında **Sultan**'ın bu sözü söylemesi imkânsızdır. Ve **Sultan**'ın bu önemli vazifesini üstlenen birine, lüzumlu malî yardımı vermesi tabii bir şeydir.

Vahidüddin, Suriye davasından beri **Mustafa Kemal**'in İngilizlerle olan ilişkisinden habersizdir. Bu sebeple **Sultan**, İngilizlerin ülkeyi kurtarma girişimini tezgâhlaması konusunda herhangi bir girişimde bulunmamakta mazeretliydi.

1968 yılında Türkiye'nin günlük gazetelerinden birinde, İstanbul'da bir dizi makaleden oluşan, daha sonra kitap halinde derlenen yazılar yayınlanıyor. Bu kitap mahkeme kararıyla çarşılarda dağıtılıyor. Bu kitapta, **Mustafa Kemal**'in senelerce hizmetinde bulunmuş hizmetçisinin el yazısıyla yazdığı bir mektubu yayınlanıyor. Bu adam politikadan nefret eden ve uzak duran birisidir. Ve mektubu güvenilir bir belge olarak kabul ediliyor. Mektupta **Mustafa Kemal**'in bir akşam sarhoş iken yanında bulunan dinleyici arkadaşlarından birine şöyle dediği yazıyor:

- "*Beni Anadolu'ya gönderen kişi Vahidüddin'dir.*"²⁸

Bu hakikati Birinci Mebusan Meclisi'nde meydana gelen hadiseden sonra kaydettim. Tarih bir gün şunu açıkça ortaya koyacak ki, eğer **Vahidüddin** olmasaydı Türk İstiklal Mücadelesi de olmazdı ve **Mustafa Kemal** üstün bir makama gelemez, Sevr anlaşmasında elleri kolları zincirlerle bağlanmış devletin felçli ordusunun Harbiye Bakanı olarak kalırdı. Yani **Mustafa Kemal**'in önceden planlayarak vatani kurtarmak adına, saf ve temiz bir niyetle Anadolu'ya gitmesi sadece palavralarla dolu rivayetlerdir.

"Bandırma" isimli pusulasız köhne bir vapurda, denizin dalgalarında bir yukarı bir aşağıya sallanarak Samsun'a doğru hareket eden, kumral tenli, gök gözlü adamın taşıdığı geçmiş budur.

Bu adam!

²⁸ Necip Fazıl Kısakürek, "Vatan Haini Değil, Vatan Dostu Vahdeddin", s. 203-206

Bu adam, düşmesi için dört asırdır sürdürülen savaşın neticesinde, çöken bir devletin üzerine çıkıp “vatanı kurtaran kişi olduğunu” vehmettiren adamdır!

Bu adam, vatanı hem ahlâkî hem de ruhî olarak esfel-i safiline (sefillerin en sefili durumuna) düşüren kişidir!

* * *



İKİNCİ BÖLÜM

SİVAS - ERZURUM -
ANKARA

Lalapaşa Camii'nden Hacı Bayram
Camii'ne Doğru



İSTASYON

Mustafa Kemal yolculuğuna başlamadan bir gün önce, Yunanlılar Ege kıyılarını işgal etmeye başlamışlardı bile. Böylece Millî Kurtuluş Hareketi'nin hedefinin ne olduğu açıklığa kavuşmuş oluyor.

Sıradaki soruyu sormalıyız:

Eğer Yunanlar İzmir'i işgal etmemiş olsalardı halk direniş kime karşı ve nasıl olacaktı? Acaba müttefik devletlerin hepsine karşı mı? Nerede ve nasıl? Gerçekten de bu soru çok ince sorulardan bir tanesidir. Ve bu soru Yunan işgalinin Allah'ın nimetlerinden bir nimet olduğunu gösteriyor, zira bu hadise Millî Kurtuluş Hareketi'nin ortaya çıkmasına ve hedefinin belirlenmesine sebep oldu. Aksi halde bizi her taraftan kuşatmış olan İngiliz, Fransız ve İtalyanlardan oluşan ordu güçlerine karşı koymak imkânsızdı. *"Olabilir ki siz, bir şeyden hoşlanmazsınız, oysa o sizin için bir hayırdır. . ."* (Bakara, 216) Allah Teâlâ düşmanlarımızın bu ince noktayı idrak etmelerini istemedi ve düşmana karşı bir direniş hareketini başlatmamızla onları bizden uzaklaştırdı. **Mustafa Kemal** "Nuttuk" isimli kitabında (bu kitap ideoloji ve dünya görüşü zaviyesinden uzak, orta seviyede siyasetle ilgili bir kitaptır) diyor ki:

"Vaziyetin dehşet ve vahameti karşısında, her yerde, her mıntıkada birtakım zevat tarafından mukabil halâs çareleri düşünölmeye başlanmış idi. Bu düşünce ile alınan teşebbüsât, birtakım teşekküller doğurdu. Meselâ: Edirne ve havalisinde Trakya – Paşaeli unvanıyla bir cemiyet vardı. Şarkta, Erzurum'da ve Elâziz'de merkezi umumisi

İstanbul'da olmak üzere Vilâyeti Şarkıye Müdafaa-i Hukuku Milliye Cemiyeti teşkil edilmişti. Trabzon'da Muhafazai Hukuk namında bir cemiyet mevcut olduğu gibi Dersaadet'te de, Trabzon ve Havalisi Ademi Merkeziyet Cemiyeti vardı. Bu cemiyet merkezinin gönderdiği murahhaslarla, Of kazasıyla Lâzistan livası dahilinde şubeler açılmıştı."²⁹

Hakikaten de ülke bir ucundan diğer ucuna kadar teyakkuz halindeydi ve cemiyetler kurulmuştu. İzmir'de bazı genç vatanperverler dağlara çıkmışlardı. Nitekim Yunanlılara karşı ilk ateş de askeri birliğin başındaki bir zabıt tarafından açılmıştı. İşte bu nedenle durum çok karışık ve toparlayacak, bir çatı altında birleştirecek, müdafaa edecek ve yönetecek birine ihtiyaç duyuluyordu.

Öyleyse herkesin umutsuzluk ve güçsüzlük halinde olduğunu dile getirmek, kurtuluşun el etek çektiklerini söylemek ve Milli mücadelenin **Mustafa Kemal**'le başladığını söylemek apaçık yalandır. Bu hadiseler çıktığında Yunanlıların karşısına dikilen ve onlara karşı harekete geçen iki komutan **Kazım Karabekir** ve **Cafer Tayyar**'dı.

* * *

²⁹ Nutuk, sayfa 4, eski baskı.

KARARLAR

Mustafa Kemal Samsun'a ulaşınca, vaziyeti incelemeye başlıyor ve şöyle bir karar veriyor:

*"Hâlbuki Türkün haysiyet ve izzetinefis kabiliyeti çok yüksek ve büyüktür. Böyle bir millet esir yaşamaktansa mahvolsun evlâdır! Binaenaleyh ya istiklâl ya ölüm! İşte halâsı hakiki isteyenlerin parolası bu olacaktır. Bir an için, bu kararın tatbikatında ademi muvaffakiyete duçar olunacağını farz edelim! Ne olacaktır? Esaret! Peki Efendim. Diğer kararlara mutavaat halinde netice bunun aynı değil miydi?"*³⁰

Allah'ın bize lütfettiği, zillet içeren bu ifadelerdeki hataları bulmak çok nazik bir meseledir. Burada görünen o ki, **Mustafa Kemal**'den sadır olan hatalar, başkasının anlatması ve açıklamasına lüzum kalmadan bizzat kendi ifadesi ile ortaya çıkıyor.

Düşünelim!

Muvaffak olunamadığında ne olacak? Esaret... Türk milleti esir olacak... Fakat fiili olarak esaret. Öyle ise kaybedilecek bir şey yok demek... Yani tehlike yok ve işler gayet yolunda...

Türkiye'ye gelirse bir ucundan diğer ucuna kadar esaret altında kalacak. Türk milleti derin bir kuyuya gömülmeye zorlanacak, halk düşük görevlerde istihdam edilecektir. (Nasıl ki Türkler daha sonraları işçi olarak Almanya'da istihdam edildi.). İşte bu meseleler hiç hesaba katılmamıştır. Lakin **Mustafa Kemal**'in

30 Nutuk, sayfa 9

kendi itirafı ile mizacının herhangi bir risk almaktan ve tehlikeye atılmaktan uzak olduğu ortaya çıkıyor.

Mustafa Kemal “Ya istiklal ya ölüm” ifadesini kullanırken, bununla kendisini kast etmiyordu şüphesiz. Çünkü o kendisine dokunabilecek küçücük bir zararı bile daha önceden hesaplayan biriydi. İşte bu sebeple kendi nefis emniyeti şartlarını en ince teferruatına kadar gözden geçirmişti. O, bu sloganla milleti kışkırtacak, ayağa kaldıracak ve böylece kendisi başarıya ulaşacaktı. (Nitekim bilfiil başardı). Yönetimi ele geçirecek, işin sonunda İngilizlerle anlaşacak, hilafeti ve saltanatı ortadan kaldıracak ve gekilden ibaret olan hürriyet verilmesi karşılığında petrol bölgelerini onlara verecekti. Nefsini ilahlaştıracak, dünya zevklerine dalacak, tüm vatan toprağını, insanların namuslarını kendi hususi mülkü yapacaktı.

Fakat bu konuda başarılı olamazsa çuvallar dolusu altını alarak doğuya çekilecek ve Rusya’ya sığınacaktı. Daha sonra tek başına kendi arzusuna göre yaşayabilmek için Rusya’dan Avrupa’ya geçiş yapacaktı. Çünkü o hayatı boyunca aile ortamında hayat sürmenin tadından mahrum kalmıştı.

Yani **Mustafa Kemal**’in hedefi, ya Türk milletinin kurtarıcısı olarak, bu işin meyvelerini devşirmekle öne çıkmak yahut en kötü durumda kendini kurtarmaktı. Şu alelade delillerle açığa çıkarmış olduğumuz bu hakikat, daha sonra güneş gibi parlacaktır.

Kendi faydasına olacak kararı vermişti bile: Onun için gerekli olan şey, İngilizlere karşı başlatmış olduğu harekâtında muvaffak olduktan sonra, yine İngilizlerle geçmişte başlayan fakat hâlâ tamamlanmamış anlaşma ilişkisini tamamlamaktır. İngilizlere vermiş olduğu büyük tavizler mukabilinde, sattığı vatanın başında duracak ve tüm Anadolu’yu şamil bir istiklal alacaktır.

İstiklal hareketi için yolu açan ve onu Samsun'a gönderen Sultan'ın yanında kendine yer açmak ve görüşlerini yaymak için Samsun'a ayak basacaktı:

- *“Osmanlı Hükümetine, Osmanlı padişahına ve Müslümanların halifesine isyan etmek ve bütün milleti ve orduyu isyan ettirmek la-zımgeliyordu.”*³¹

“Müslümanların halifesi” diyor. . . Sanki yabancı bir dil kullanır gibi, “barbarların lideri” der gibi bir ifadeyle. . . Bu tabirle kendini Müslümanların dışında tutuyor ve tertiplenecek olan isyanın Müslümanların aleyhine, yani İslâm'a karşı olduğunu da gizlemiyordu.

Peki bunu yapabildi mi? Yani Müslümanların halifesine, Osmanlı Sultanı'na isyan etmek için bütün milleti ve orduyu harekete geçirecek bir yol bulabildi mi? Yoksa son ana kadar dinin remzi olan “halifeyi kurtarmak”, milletin remzi olan “Sultan'ı kurtarmak” için gayret ettiğini mi vehmettirdi?!

Yoksul Türk milleti onun asıl isyanını göremedi; **Mustafa Kemal**'in din ve millet adına üzerine düşen görevlerini yerine getirdiğini zannediyordu. Milleti misli olmayan bir yalan ile töhmet altında bırakması, Millet Meclisi'ndeki “Hakimiyet Milletindir” sahte şiarından daha az yalan değildi. Allah, kendi diliyle bu sahte iddiasını açığa çıkaracaktı. Zira kendisi şunları söylüyordu:

- *“Millet ve ordu, Pâdişâh ve Hâlifenin hıyanetinden haberdâr olmadığı gibi, o makama ve o makamda bulunana karşı asırların kökleştirdiği dini ve an'anevi rabıtalarla mu'ti ve sadık. Millet ve ordu çare-i halâs düşünürken bu mevrûs itiyâdın sevkiyle kendinden evvel makam-ı muallâ-yı hilâfet ve saltanatın halâs ve masûniyetini düşünüyor. Hâlife ve pâdişâhsız halâsın mânâsını anlamak istidâdında*

31 Nutuk, sayfa 10.

*değil. . . Bu akideye muhâlif rey ve içtihad izhâr edeceklerin vay hâline! Derhal dinsiz, vatansız, hain, merdûd olur. . .*³²

Kendisi itiraf ediyor ki, böyle bir milletin Halifeye karşı isyan bayrağı çekmesi imkânsız bir şeydir. Böylece oynamış olduğu oyunu itiraf ediyor.

Mustafa Kemal Samsun'a vardığında, emri altına verilen birlikler üzerine müfettiş edasıyla göz atalım: **Mustafa Kemal**'in beraberinde getirdiği (daha sonra Paşa olacak) **Refet Bey**, merkezi Sivas'ta bulunan 3. Kolordu'ya kumandanlık ediyordu. Merkezi Erzurum'da bulunan 15. Kolordu Kumandanı **Kazım Karabekir Paşa** idi. Bu askeri firkaların hepsi kâmil teçhizatı bulunmayan, şuradan buradan toplanmış, hazırlıksız veya silahsız farklı askeri gruplardan ibaret kolordulardan oluşuyordu. Askerî mühimmatları olsa bile tam tekmil bir savaş ordusu değildi. Ve bu firkaların tugayları biri "Samsun", diğeri "Amasya" ve "Trabzon" gibi farklı bölgelere dağılmıştı.

Mustafa Kemal'in emri altında bulunan bu kolordulara ilave olarak şunu da belirtmek isteriz ki, **Mustafa Kemal**'in bu kolordulara doğrudan doğruya emir ve kumandanlık yapmaktan başka bir salahiyeti daha vardı ki, kendisi müfettişlik mıntikasına mücavir bulunan kıtaat-ı askeriyeye dahi tebligat ve talimat verebilecek hakka sahipti. Kendisi bu hususta cebinde bir ferman taşırdı. (Bu ferman, Sultan'ın verdiği, istisnai durumlarda, tehlike arz eden görevlerdeki ihtiyaç içindi.)

Bu istisnai görev, gerçekte Sultan'ın vatani kurtarmak vazifesi için **Mustafa Kemal**'i gönderdiğinin bir başka delilidir.

Mustafa Kemal her noktaya telgraf çekmeye başlıyor. Resmî mıntikalara göndermiş olduğu telgraflarda fikir ve güçlerini

32 Nutuk, sayfa 8.

birleştirmeyi talep ediyordu. Ankara'daki 20. Kolordu komutanı **Ali Fuat Paşa**'dan, İzmir'den muntazam günlük malûmat aktarmasını talep ediyor, bununla beraber Trakya'yı da göz ardı etmiyor, o muntıkayla da irtibat sağlamaya bakıyordu. Zira gerekli malûmatları aktarması amacıyla Edirne'deki 1. Kolordu komutanı **Cafer Tayyar Bey**'le (sonradan Paşa olacak) de irtibata geçtiğini görüyoruz. Böylece **Mustafa Kemal**'in içindeki şiddetli arzusu açığa çıkmış oluyor. Kaleme aldığı "Nutuk" kitabınının 13. sayfasında şunları söylüyor:

- "*Milletin mukadderatını bu mahiyette bir hükümete teslim etmek, inkıraza münkat olmaktır.*"

Aynı zamanda Trakya ve Anadolu Teşkilatı Milliyesi'ni, "*tevhid ve sadayı milliyi gür sesle cihana duyuracak emin bir mahal olan Sivas'ta müşterek ve kuvvetli bir heyetin kurulmasına*" ve tüm tarafları toplantı ve gösteriler yapmaya ve milli bir coşku atmosferi oluşturmaya çağırıyordu.

Bu tempoda bir müddet Samsun ve civarındaki faaliyetlerine devam ettikten sonra sıradaki kararına geçtiğini görüyoruz:

Anadolu'nun merkezi olarak bilinen Sivas'ta umumi bir toplantı yapılması icap etmektedir. Her vilayetin kendi temsilcisini bu toplantıya göndermesi ve burada çıkacak olan kararın da milli bir sır olarak kalması gerekmektedir. Bu sebeple de Sivas'a gelecek olan temsilcilerin yalnız ve gizli bir şekilde gelmeleri şarttır. Bu genel toplantı 10 Temmuz'da Erzurum'da yapılacak olan mahallî toplantıdan sonra gerçekleşecektir.

Bu teklifleri yaverine yazdırdıktan sonra ülkenin tüm mıntıkalarına şamil etti. Bazı arkadaşlarını alınan karara imza atmalarını konusunda ikna etti. Fakat o sırada Samsun'a gelen Kolordu kumandanı **Rauf Bey**'le **Refet Bey** buna itiraz ettiler. Ama **Mustafa Kemal**'in yalvarışlardan sonra **Rauf Bey** de imzasını atmış oldu. **Refet Bey** ise müsveddeyi eline alarak kendine mahsus bir işaret vazetti. Öyle bir işaret ki, bunu bu müsveddede bulmak biraz müşküldür, anlaşılmayan ve okunamayan bir işaret. Daha sonra, **Mustafa Kemal**'in en büyük muarızını olacak bu iki şahsiyet, baştan beri ona şüpheli bir gözle bakıyorlardı.

Ve **Mustafa Kemal**, 24 Haziran (yani Samsun'a geldiği günden tam 36 gün sonra) Tokat-Sivas yoluyla Erzurum'a gidiyor.

Onun faaliyetlerinin neticelerinden biri de, İstanbul'da Dahiliye Nazırı'nın uyguladığı cezadır. Dahiliye Nazırı, **Mustafa Kemal**'le Sultan arasında var olan gizli anlaşmadan habersizdi. Bu sebeple de, Dahiliye Nazırı **Ali Kemal** bütün mıntıkalara **Mustafa Kemal** aleyhinde, onun hiçbir sıfatını tanımamaları için bir talimatname göndermişti.

Mustafa Kemal bu hadiseden de kurtulduktan sonra bazı resmî şahıslar tarafından Sivas'ta kendisine yol açılıyor ve böylece Erzurum'a doğru gidiyor...

* * *

ERZURUM

Erzurum'a geldikleri vakit **Kazım Karabekir Paşa, Refet Bey**'den gelen bir telgrafı **Mustafa Kemal Paşa**'ya verdi. Bu telgrafta İstanbul'un **Mustafa Kemal** hakkındaki kararları bildirilmekte idi. Kararlardan biri de **Mustafa Kemal** imzalı hiçbir telgraf çekilmeyecekti. İstanbul artık **Mustafa Kemal** hakkında kesin bir kuşku içindedir ve **Mustafa Kemal**'in askeriye den çekilmesi, Erzurum'da kalması ve kesinlikle Sivas'a gitmemesi hakkında kararlar almıştı.

Zira buradan da açıkça belli oluyor ki **Mustafa Kemal** milleti direnişe çağırıyordu. Sultan, memnuniyetini gizlemek zorundadır, çünkü Babı Âli **Mustafa Kemal**'in ordudan istifası için işgalcilere baskı uygulamaktadır.

Mustafa Kemal'in ordudan istifasını ilan ettiği bir vakitte Babı Âli'den **Mustafa Kemal**'in ordudan atılması konusunda ferman geldi. Kendisi bundan önce Erzurum'da İngiltere'nin Dışişleri Başkanı **Lord Kurzon**'un yeğeni, **Albay Rawlinson**'la bir araya gelmişti. **Mustafa Kemal** Erzurum'da bir evde onunla beraber sabaha kadar gizli bir toplantı yaptı. Şimdi buraya kocaman bir soru işareti çizin ve defterinizin başka bir satırına da **Mustafa Kemal**'in İngilizlerle olan münasebetini not edin.

23 Temmuz 1919'da Erzurum'da "Erzurum Kongresi" yapıldı... Çam tahtalarından yapılmış orta halli bir okul... Büyük salon... Başkanlık tribünü... Masanın önünde öğrenci kürsüleri...

Divarında misafirlerin ve temsilcilerin oturabilmesi için halılar, secadeler serili...

Mustafa Kemal, istifa talebine henüz cevap alamadığı gerekçeyle, üzerinde parlayan yaver şeritleriyle süslenmiş askeri üniformasıyla toplantıya geldi... Malûm, **Mustafa Kemal** daha önce Sultan'ın fahri yaveri idi ve Paşa rütbesini taşıyordu...

Mustafa Kemal'in yapması gereken şey, istifasından sonra kendi isteğiyle üzerindeki süslü askeri üniformayı bırakması değil midir? İstifa etmeyi kendisi istememiş miydi?

Hayır... Yapamazdı... Çünkü kuvvetini davasına ve fikirlerine sadakatinden değil üniformasından alan bir şahsiyetti. Üniforması ile güç gösterisi yapmak istiyordu. Hâlbuki davasına ve fikirlerine sadakatinden şüphe duyulması göze alamayacağı bir şeydi...

Ve başkanlık tribününe gelince uğultu başlıyor:

• *"Paşalık üniformasını bırak, bizim gibi ol!"*³³

Ordudan istifasına rağmen, madalyalarının üstünde olduğu üniforması sebebiyle **Mustafa Kemal**'in karşılaşmış olduğu (Çankaya adlı kitabın 189. sayfasından aktarmış olduğumuz) bu sert tenkid ve tezahürat, ilk karşılaşmalarında kongre üyelerinin onu endişeyle karşılamış olduğunu gösteriyor. Başkanlık tribününe çıkan dostumuz, Erzurum halkının karşısına -bu sade insanların derin kavrayışı ile- kınamaları arasında çıktı. Hakikate uzak, bir oyuncu olarak...

Kongrenin başında **Mustafa Kemal** başkan olmaktan uzak duruyordu, lakin o -âdeti üzere- başkanlık için aday olacak kişinin İttihat ve Terakki partisinden seçilemeyeceğini söyledi. Eğer

³³ Çankaya, sayfa 189.

aday İtilaf hükümetinden olursa onun da seçilmesine izin yoktu. Sonra aniden kendisini aday olarak takdim etti ve tasdik sesleri arasında tribüne çıkarak kendisini seçenlerin oylarını açıkladı. Gayesine ulaştığı için artık askeri üniformaya hacet kalmamıştı. Görevinden azledilmiş olan Erzurum valisinin redingot takımını alıp **Mustafa Kemal**'e giydirdiler. Böylece **Mustafa Kemal** sahneye sivil bir elbise giyerek bir mücahit gibi çıkmış oldu.

Erzurum Kongresi on dört gün sürdü. Alınan kararlar şunlardı:

1- Milli sınırlar içinde vatan bir bütündür.

2- Her türlü yabancı işgal ve istilasına karşı, Osmanlı hükümetinin çöküşü halinde millet birlik olarak savunma görevini yapacaktır.

3- Hükümet vatani ve istiklali koruyamazsa bir geçici hükümet kurulacaktır. Bu hükümet heyetini milli kongre seçecektir. Eğer kongre toplantıda değilse bu seçimi "Heyet-i Temsiliye" yapacaktır.

4- Kuvay-ı Milliye'yi "amil" ve milli iradeyi "hâkim" kılmak esastır.

5- Manda ve himaye kabul olunamaz.

6- Millet Meclisi'nin toplanmasının sağlanmasına ve böylece hükümetin murakabe altında bulundurulmasına karar verilmiştir.

Erzurum'da temelleri atılan Kurtuluş Harekâtının fikri temelini her bakımdan sağlam olduğuna dikkat edin. Kararın tüm maddeleri tesirlidir ve tüm milleti tek başına hakiki bir irade ve aksiyonla kuşatmaktadır. Bu kararlar "Heyet-i Temsiliye"yi devlete ve hükümete tâbi kılmıştı. Anadolu'nun masum ve temiz

halkının fikirlerini ve arzularını aksettiren bu maddeler **Mustafa Kemal** için de çok uygundu. “Heyet-i Temsiliye”ye başkan seçildiğinde istediği her şey tamamlanmış olacaktı. Başkan seçildikten sonra inkârcı ellerini dua etmek için açtı. Hilafeti ve dini yıkmak için ortaya çıkan bir adamın ellerini dua için semaya kaldırması elbette gösteriş ve riyadan başka bir şey değildir:

“Cenab-ı Vâcib-ül-müteal hazretleri Habib-i Ekremi hürmetine mübarek vatanın sahip ve müdafii ve diyanet-i celile-i Ahmediyye'nin ilâ yevmi-l kıyâme hâris-i esdakı olan millet-i necibemizi ve makam-ı saltanat ve hilâfet-i kübrayı masun ve mukaddesatımızı düşünmekle mükellef olan heyetimizi muvaffak buyursun, amin.”³⁴

Görmüş olduğunuz bu duayı metniyle bizlere takdim eden dalkavuk yazar böylece **Mustafa Kemal**'in yapmış olduğu davranışlarına mazeret üretmeyi de ihmal etmiyordu. (“Bu o günlerdeki şartlardan kaynaklanıyor olabilir”). Biz ise umumî insanlık ölçüsüyle konuya baktığımızda şunu diyoruz ki, böyle bir insanın bulunması çok zordur, kim olursa olsun putperest, dinsiz insan bile bu nifakın ve gösterişin önünde en azından kendi kimliğinden utanç hissi duyardı.

* * *

SİVAS

Şimdi Sivas Kongresi... Bu kongre Erzurum Kongresi'nden daha umumî ve daha şümüllü olacaktı, zira bütün vatana şâmil-di. Lakin bu umumiyete muarız olanlar vardı ki, bu muarızların başında **Kazım Karabekir** geliyordu. **Kazım Karabekir** ve beraberindekilere göre diğer tarafın bu dereceye kadar kışkırtılmaları ve önlem almaya zorlanmaları isabetli değildir. Onların düşüncesine göre en isabetlisi, Erzurum Kongresi ile yetinilmesi, sulh şartlarının tertip edilmesi ve kıyam hareketini tehlikeye sokacak herhangi bir faaliyetten uzak durulması idi.

İstanbul Hükümeti ise kongrenin feshedilmesi, kongre üyelerinin istifa etmesi gerektiği fikri üzerinde işgalci kuvvetle ittifak halindeydi. Hatta Fransız ordusunun binbaşı rütbesindeki jandarma subayı, Sivas valisini ziyaret etmiş, ardından vali **Mustafa Kemal**'e şunları yazmıştı:

- *"Bu ikinci kongreyi durdurmanız yahut en azından toplantı için Erzincan'ı tercih etmeniz gerekiyor."*

Buna karşılık **Mustafa Kemal**'in cevabı şöyle oldu:

- *"Bu tehditlerin hepsi korkutma amaçlıdır. Herhangi bir şey yapmaları imkânsızdır."*

Sivas Kongresi'ne dokuz kişiden oluşan Heyet-i Temsiliye'den sadece beş kişi katıldı. Bu kongrede de yine kargaşa ve bağırma- lar eşliğinde başkanlık konusu müzakere edildi ve **Mustafa Kemal**'in başkan seçilmesiyle tamamlandı:

"Sivas Kongresi'nin ilk üç günü hemen hemen boşuna, kongrede temsilcilerin İttihatçı olmadıklarına dair yemin formülü hazırlanması, padişaha "arıza" yazmak, gelen telgraflara cevap vermek, kongre politika ile uğraşacak mı uğraşmayacak mı gibi tartışmalar geçti. Dördüncü günü önemli idi. Cemiyetin "Şarkî Anadolu Müdafaa-i Hukuk" olan adı "Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ne" çevrilmiş, "Heyet-i Temsiliye, Şarkî Anadolu'nun Heyet-i Temsiliyesini temsil eder" maddesi de "Heyet-i Temsiliye, vatanın Heyet-i Temsiliyesini temsil eder" olarak değiştirilmiştir."³⁵

Kongre 11 Eylül 1919'da daha kalabalık bir Heyet-i Temsiliye seçilerek sona ermiştir. Fakat üyeler olağanüstü toplantı ihtimaliyle bir müddet Sivas'ta kalacaktı. **Mustafa Kemal** zamanını boş geçire tüketemezdi. Zira kongrenin meyvelerini devşirmek için çalışmak, kongrenin neticelerinden daha evlâdır:

"...Verilmemesi üzerine, gene kongre adına, Anadolu ile İstanbul'un bütün ilişkilerini kesmeye karar verip sivil ve askerî makamından, bugünün padişahı ile milleti arasına giren hainler hükümetiyle bir meşru bir hükümet iktidara gelinceye kadar hepsinin Sivas'ta Heyet-i Temsiliye'ye bağlı olduklarını bildirdi."³⁶

Böyle bir vakitte İngilizlerin durumu da aşağıdaki gibi oldu:

"İngiliz Yüksek Komiseri Amiral Robeck, Dışişleri Bakanına 13 Eylül 1919'da şöyle yazıyordu:

"Sadrazam Damat Ferit'le görüştim. Mustafa Kemal'in hareketleri gittikçe daha önem vermektedir. Bu hareket, ona göre Ankara, Sivas ve Erzurum vilayetlerinde beş yüz kadar subayın işi. Ya onları tahsis edecek bir Osmanlı kuvveti gönderelim, ya eğer müttefikler buna izin

³⁵ Çankaya, s. 197

³⁶ Çankaya, s. 197

vermezlerse, kendileri bazı kilit noktaları işgal etmek üzere kuvvetler göndermelidirler.

Ben kendisine şu cevabı verdim:

- Eğer Türk kuvveti giderse bir iç savaş olur. Müttelikler harpten yorulmuşlar. Kan dökülmesini istemezler. Ferit Paşa'ya göre halk müttelikleri çok kuvvetli biliyor. Barış kararlarını kabul etmeye hazır. Kendisine Mustafa Kemal'le bir görüşme fırsatı aramasını söyledim.

- "Bunun için vakit geçti" dedi."

17 Eylül tarihli bir rapora göre de: "Anadolu'da milli hareket bağımsız bir cumhuriyete doğru gitmektedir. Bu hareket İstanbul'dan, bilhassa Harbiye Nazırlığından desteklenmekte, halk efkârını Damat Ferit'ten fazla Mustafa Kemal temsil etmektedir."

İngilizler tarafından gösterilen bu nezaket ve Anadolu harekâtına karşı böyle bir esneklik sadece eski dostları olan **Mustafa Kemal**'den belli konularda bir beklenti içinde olmalarıyla bağlantılıdır. Oysa İngilizlerin bu harekâta karşı olmaları gereklidir. Anadolu harekâtının kendi aleyhlerinde olduğunu bilmelerine rağmen tetikte bekliyordular.

Çankaya kitabından takip edelim:

"Dışişleri Bakanı Lord Kurzon şöyle diyordu: "Şu menhus (uğursuz) İzmir çıkarmasından beri her Türk Mustafa Kemal'in temsil ettiği vatanseverlik davasına karşı derin bir sempatiden başka duymak besleyemez." İngiliz Genelkurmay Başkanı Sir Henry Wilson, "artık İngiliz politikası Mustafa Kemal'e dost olmaktadır" demişti. İstanbul komutanlığına gelen Sir Charles Harrington yazdığı mektupta yine

Mr Henry Wilson'a, "yapacağımız en doğru hareket İstanbul'dan çı-
dıp gitmek ve Türklerle dost olmaktır", diye yazıyordu."³⁷

Nize soruyorum, bununla ilgili ne düşünüyorsunuz?

Kesin olarak bir şey diyemeyiz, ama muhtemeldir ki, İngiliz-
ler, Türkiye'de din ve hilafeti yıkacağı konusunda işin başından
beri **Mustafa Kemal**'in niyetini anlamışlardı veya bunu tahmin
etmişlerdi. Böyle bir durumda, İngiliz İmparatorluğu'nun gölgesi
altında milyonlarca Müslümanın varlığını sürdürmesi ile İngiliz-
lerin kazanacakları şey Suriye ve Anadolu'daki kayıplarının iki
katına bedel olacaktı.

Şimdi beraber Çankaya'dan okuyalım:

*"İstanbul'a gidecek milletvekilleri ile görüşerek direktifler vermek
üzere Mustafa Kemal Batı'ya doğru gitmeye karar verir. 18 Aralık'ta
İsviçre'den ayrılarak Ankara'ya gelir. Yine yol parası yoktur. Banka-
lar ile alacak istemiyordu. Birinden borç aldılar. Otomobil lastiğini
de Amerikan Okulu müdüründen. Ankara'da bir nutku vardır. Bu
nutukta ilk defa zaferle dahi işlerin bitmeyeceğini söylemiştir: "Bu-
gün yapacağımız vatanı parçalanmaktan ve milleti esir olmaktan
durtarmaktır. Ama vazifemiz bununla bitmeyecektir. Medeni millet-
ler arasında faal bir unsur olabileceğimizi ispat etmemiz lazımdır"*³⁸

Nitekim maaşlı çalışan bazı memurlar, cepleri rüşvetle dolu
olmasına rağmen, 5 liraya muhtaç rolü oynayarak, servetlerini
saklamaya çalışırlar. Aynı şekilde cepleri Sultan'dan almış oldu-
ğu altınlarla dolu olmasına rağmen **Mustafa Kemal**'in de muhtaç
rolü oynadığını görüyoruz.

³⁷ Çankaya, s. 199

³⁸ Çankaya, s. 201

Mustafa Kemal Ankara'daki nutkunda yapacağı ıslahatları da açıklamayı ihmal etmiyor. Islahat denilen şey ise gerçekte Türk Milletinin ruhunu yıkmaktan başka bir şey değildi. “*Medeni milletler arasında faal bir unsur olabilmek*” ifadesiyle kastetmiş olduğu şey de İslâm'a darbe indirmek ve onu yıkmaktı. Erzurum ve Sivas'tan sonra işte Ankara'daki dağlardan birinin tepesindeki kalesi budur.

“Lala Paşa” camiinden sonra “Hacı Bayram” camisi de bu adamın gösterişlerine ve düzenbazlığına şahit olacak. Neticede bütün manevi kandillerin nasıl karartıldığının ve zifiri karanlıkta kalındığının şahidi olacak.

* * *

ANKARA

Şehre, kendisini karşılamaya gelen kalabalığın arasında giryordu...

27 Aralık 1919'da her tarafa dağıtılan bir telgrafta şunlar yazıyordu:

"Sivas'tan Kayseri yoluyla Ankara'ya hareket eden Heyet-i Temsiliye, güzergâhta ve Ankara'da, büyük milletimizin sıcak ve samimi meahüratı ve vatanseverlik hisleri içinde bugün şehre geldi. Milletimizin gösterdiği bu birlik ve kararlılık örneği, memleketimizin geleceğine güven konusundaki inançlarını sarsılmaz bir şekilde güçlendirici niteliktedir. Şimdilik Heyet-i Temsiliye'nin merkezi Ankara'dadır."

Mustafa Kemal'in Ankara'yı ikametgâh olarak seçmekteki gayesi, Ankara'nın merkezi konumda olmasından ziyade, İstanbul yolu üzerinde olmasındandır. Şöyle ki onun arzusu İstanbul'a giden yeni meclis üyelerine karşı bir sabote yapabilmek ve onları Ankara'ya çekebilmektir.

Meclis üyelerinin İstanbul'da bir araya gelmelerine mani olabilmek ve onları Ankara'ya çekebilmek için elinden gelen tüm gayretini ortaya koydu ama başarısız oldu. Çünkü Padişah ve İstanbul ondan daha fazla çekiciydi. Ve 1920 senesi, Ocak ayının 18. gününde İstanbul'da Mebusan Meclisi açıldı. **Mustafa Kemal** Ankara'ya vardıktan iki hafta sonra, İstanbul'daki Mebusan Meclisi'ne Anadolu Harekâtından yeni bir renk katmak için çabaladı. Arkasından meclis üyelerine dolaylı yollarla "Müdafa-i Hukuk-i

Milliye Cemiyeti” adıyla bir kanat kurulması fikrini anlattı. Lakin orada hiç kimse bu ismi açıklamadı, bilakis “Felah-ı Vatan” grubu adı altında bir kanat ortaya çıktı. **Mustafa Kemal**’in uzaktan göndermiş olduğu talimatları uyarınca hareket etmeye hazırlıklı değillerdi. **Mustafa Kemal**’in vermiş olduğu talimatlara muhalif oldukları için yazıklar olsun onlara!

Kendi yazdığı meşhur *Nutuk* kitabında, vaadlerine sadık kalmayan İstanbul’daki meclis üyelerine, “Müdafa-i Hukuk-i Milliye Cemiyeti” kanadı kurulmasındaki başarısızlıklarından dolayı (Ankara’ya geldiklerinde) çok ağır hakaretler ediyor:

*“Efendiler, her görüştüğümüzde zat veyahut zevat, bizimle, fikir ve kanaatle müttehit kalarak ayrılmışlardı. Fakat İstanbul meclisinde, “Müdafa-i Hukuk-i Milliye Cemiyeti Grubu” diye bir grup teşekkül ettiğini işitmedik. Niçin? Evet, niçin? Buna bugün cevap isterim! Çünkü efendiler; bu grubu teşkil etmeyi, vicdan borcu, millet borcu bilmek vaziyet ve kabiliyetinde bulunan efendiler, imansız idiler. . . Cebin idiler. . . Cahil idiler.”*³⁹

Mustafa Kemal’in düşüncesine göre “Felah-ı Vatan Grubu” ismi “Arapçılık”a bağlı bir isimdir. Millete karşı içten duymuş olduğu kin ve nefretini açıkça ifade ederek “Felah” (kurtuluş) lafzını “Fellâh” (çiftçi) diye telaffuz ediyordu.

İstiklal hareketinin esasını oluşturan “Misak-ı Milli” bu meclisin en önemli meyvelerinden biri idi. Şüphesiz, İmparatorluğun Anadolu ve kısmen de Trakya’yı ihtiva eden bir sınıra indirilmesi, Müttefik güçlerin arzu etmediği bir şeydi.

Bu meclisin tek faydası Misak-ı Milli’yi kabul etmesidir.

Mustafa Kemal “Misak-ı Milli”yi Ankara’da kendisinin yazdığını iddia ediyor. Bunun doğru olduğunu farz etsek bile ne değişir

39 Nutuk, s. 224

ki? Kağıt üzerine bilinen bir şeyin yazılması ne ifade eder? Acaba bu bir "evraka"⁴⁰ mıdır?!

Mustafa Kemal Meclis-i Mebusan'ı uzaktan yönlendirmekle utifa etmemiş bilakis bu meclisin başkanı olmak için de gayret etmiştir. Fakat İstanbul'a giremiyordu. Meclis-i Mebusan ilan edildiğinde (ve şüphesiz kapanacaktı) Ankara'da mebusları bir araya getirebilmek için bir unvana ihtiyaç duyuyordu. Önce Ankara'dan kendisini aday gösteriyor sonra ise İstanbul'da bütün meşhur şahıslara ve bütün makamlara telgraflar yağıdırıyor.

Sudrazam Ali Rıza Paşa'ya göndermiş olduğu telgrafta şöyle yazıyor:

"Eğer İstanbul'la tüm iletişim ve muhaberat araçları İngilizler tarafından kesilirse biz de milli ve dini savaş ilan ederiz."

"Dini savaş ilanı" ibaresinin açıklamasını şimdilik bir tarafa bırakalım!

16 Mart 1920 senesinde İngilizler tarafından İstanbul'un işgali tamamlandı. Her tarafta teftiş ve aramalar başlatıldı. Mebusan Meclisi panik içinde kapandı. Böylece hadiseler, tüm valilere, mütikalara, ordu kuvvetlerine raporlar göndermeye başlayan **Mustafa Kemal**'in lehine döndü.

"Artık İstanbul resmî şekilde işgal edildi. Mebusan Meclisi azalalarının düzeni dağıldı. Sonra kurulacak olan Meclis'in işe başlamasıyla oluşturulacak yeni Mebusan Meclisi yine İstanbul'da toplanacaktır. Meclis azalarını oluşturacak yeterli sayı tamamlanacak, arkasından kısa bir dönemde seçimlere başlanacaktır."

⁴⁰ Arşimed'in hamamda suyun kaldırma kuvveti kanununu bulduğunda "evreka buldum" diye bağırduğu biliniyor.

İstanbul'da Mebusan Meclisi'nin kapanmasının üzerinden bir hafta geçtikten sonra Ankara'da 23 Nisan 1920 senesinde Türkiye Millet Meclisi toplandı.

* * *



ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

TÜRKİYE MİLLET
MECLİSİ



AÇILIŞ

Mustafa Kemal kendisini devletin ve hükümetin başkanı olarak görüyordu. Bunun için de her eyalete, belediye başkanlarına, tüm askerî birliklere ve “Müdafaa Hukuk Grubu” merkezi azalarına Türkiye Millet Meclisi’nin açılış müfredatını dağıtmaya başladı.

Altı maddeden oluşan bu müfredat belge şeklindedir.⁴¹

Bu maddelerde İstiklal Harekâtı’nın nasıl ortaya çıktığı ve başlangıçta kabul etmiş olduğu esas açıklanmaktadır. Neticesini bildiğimiz bu İstiklal Harekâtının bütün basamaklarını anlatan maddeleri hülasa halinde verelim:

1- Allah’ın yardımını ve lütfuyla Nisan’ın 23’üncü Cuma günü, Cuma namazına müteakip Ankara’da Millet Meclisi açılacaktır.

2- Vatanın istiklali, hilafet makamı ve saltanatın kurtarılması gibi en mühim ve hayati vazifeyi ifa edecek olan Büyük Millet Meclisi’nin mübarek gününü cumaya tesadüf ettirmekle bu günün mübareklerinden istifade ve bilumum mebuslarla Hacı Bayramı Veli camii şerifinde Cuma namazı eda olunarak Kur’ân tilavetinden ve salattan da feyz alınacaktır. Namazdan sonra sakalı şerif ve sancağı şerifi taşınarak daireyi mahsusaya gidilecektir. Daireyi mahsusaya dahil olmazdan evvel bir dua kıraatiyle kurbanlar kesilecektir. İşbu merasimde camii şeriften başlayarak

41 Nutuk, s. 273

Maalesef mahsusaya kadar kolordu kumandanlığınca askeri bölükleri ile tertibatı mahsusa alınacaktır.

3- Zikredilen günün mukaddesliği için bugünden itibaren merkezî vilayette Vali beyefendi hazretlerinin tertibiyle Hatim ve Buhari-i Şerif tilavetine başlanacak ve Hatm-i Şerifin son akşamı, bereket vesilesi olarak, cuma günü namazından sonra daireyi mahsusa önünde tamamlanacaktır.

4- Mukaddes ve incinmiş vatanımızın her köşesinde aynı suretle, bugünden itibaren Buhari ve hatm-i şerif kıraatine başlanarak Cuma günü ezanından evvel minarelerde salavatı şerife okunacaktır. Hutbe esnasında hilafet rehberimiz Padişahımız Abdülmecid Hazretlerinin namı hümayunu zikredilirken, zat-ı mevketsemat padişahlarının ve memalik-i şahaneleriyle tebaa umum malikânelerinin bir an evvel nail olmaları ve saadet olmaları duasını ilave ederek hatırlanacaktır. Cuma namazının edatından sonra da tamamı hatmedilerek yüksek Hilafet makamı ve Saltanatın ve vatanın bütün kısımlarının yüceliği maksadıyla meydana gelen milli hareketin ehemmiyet ve kutsiyeti ve milletin her ferdinin, kendi vekillerinden mürekkep olan bu Büyük Millet Meclisinin tevdi edeceği vatanî vazifeyi ifaya mecburiyeti hakkında vaazlar verilecektir. Sonra Halife ve Padişahımızın, din ve devletimizin, vatan ve milletimizin kurtuluşu, selameti ve istiklali için dua edilecektir. Bu dinî ve vatanî merasimin ifasından ve camilerden çıktıktan sonra Osmanlı beldesinin her tarafında, hükümet makamına gelinerek Meclisin açılışından dolayı resmen tebrikler icra edilecektir. Her tarafta Cuma namazından evvel münasip surette mevlidi şerifler okunacaktır.

5- İşbu tebliğin hemen genel neşri için her vasıtaya müracaat olunacak ve hızlı bir şekilde en uzak köylere, en küçük askeri bölüklere, memleketin genel teşkilat ve müesseselerine rapor gönderilecektir. Ayrıca, büyük levhalar halinde her tarafa talik ve

mümkün olan mahallelerde baskı yapılacak, çoğaltılacak ve ücretsiz dağıtılacaktır.

6- Cenab-ı Hak'tan muvaffakiyet-i kâmile mazhar olmayı dileriz.

Kitapta aktarılanları tam metni ile (zor kelimeleri basitleştirerek, bazı kelimelerin karşılıklarını kullanarak) sizlere sunduk. Bu metinde geçen bazı kelimelerin çıkarılmasının, gösteriş ve münafıklık derecesini hafifletmek için yapıldığı söylenebilir belki. Lakin böyle bir şey mümkün müdür? Küfrü, inkârı hafifletmek mümkün müdür?

Raporu asıl sureti ile sunmamamızın nedeni şudur: Metin okunduğunda her kesim tarafından özellikle de yeni nesil tarafından anlaşılır bir durumda olsun. Eğer bunun dışında metnin orijinaline bakmak isteyen olursa Nutuk isimli kitabın 273. sayfasına eski Osmanlıca harfleriyle yazılana bakabilir. Böylece bizim anlaşılmasını kolaylaştırmış olduğumuz bu şekilde asıl metni mukayese edebilir.

Şimdi **Mustafa Kemal**'in Millet Meclisi'nde konuşmuş olduğu ilk nutkunu takdim ediyoruz. Bunun için 1974 senesi, 29 Nisan'da, İstanbul'da yayınlanmış olan Ortadoğu Gazetesi'ne bakabilirsiniz:

“Saltanat makamı aynı zamanda Hilafet makamı olduğundan Padişahımız, İslâm toplumunun da lideridir. Çalışmalarımızın birinci amacı ise Saltanat ve Hilafet makamlarının ayrılmasını amaçlayan düşmanlarımıza Milli İradenin bunu istemediğini göstermek ve bu mukaddes makamı yabancı esaretinden kurtararak ulü'l-emrin (Padişah) salahiyetini düşmanın tehdit ve zorlamasından serbest kılmaktır.”

Şimdi biz soruyoruz:

Acaba bu nifakın büyüklüğü karşısında tüyleriniz ürperdi mi? Müz daha bekleyin, daha fazlasını göreceksiniz.

Kendi elleriyle bu raporu hazırlayan, hiçbir reform iddiasında bulunmayan ve kendisini bu kadar düşük bir ikiyezlülük seviyesine indiren, dünyanın hiçbir yerinde benzeri bulunmayan bu ülkenin gerçek şahsiyetini öğrenmek için, bu gösterişten sonraki davranış ve hareketlerini değerlendirmek yeterlidir.

Eski Adliye Nazırı **Mahmut Esat Bozkurt**, (Kur'an'ı "çöl kanunları" diye isimlendirmiş şahıs), 10/11/1940 tarihinde yayınlanmış "**Tan**" isimli gazetede **Mustafa Kemal**'le ilgili bazı hatıralarını aktarıyor ve şöyle diyor:

"Bir defa Hacı Bayram camiine gittik ve **Mustafa Kemal** de aramızdaydı. Ben o zamanlar Ekonomi Bakanı idim. Camiden tekbir sedaları geliyordu. Meclise vardık, aramızda meclise girme konusunu konuşurken, nakışlı elbise giymiş imam efendi, Atatürk'ü durdurdu, ellerini kaldırdı, fakat dinî duaya başlar başlamaz, Atatürk hiddetle:

- "Burada böyle şeylere lüzum yoktur. Bunları camide yapabilirsiniz! Biz savaşı dua ile değil, Mehmetçiğin kanıyla kazandık!" dedi ve imamı kovdu.

Meclis başkanını azarlayarak meclise girdi ve şunları söyledi:

- Siz neden kapının önüne bir Türk askeri yerine imam koyuyorsunuz?"

Yani Mustafa Kemal camiye gidiyor, ama dine karşı içindeki (sadece o dönem zarfında gizli olan) nefreti saklayamıyordu.

Kimse şunu söyleyemez:

- Onun tarafından böyle bir siyasete uymak o dönem için çok zaruri idi.

Şöyle ki Avrupalı reformist kahramanlar, dinsiz Fransız İhtilali'nin kahramanları ve Komünist ihtilalciler kendi davalarının başarısı için kiliselerde mum yakmadılar. Biz umumî bir ölçü koyuyoruz ve diyoruz ki, dine ve İslâm'a olan düşmanlığı konusunda **Atatürk**'e mazeret üretenler ve bu yapılanları tabii bir şey olarak görenler, şundan emin olsunlar: **Mustafa Kemal** umursamaz birisidir ve kendi davasında samimi ve ihlaslı bir şahıs değildir.

Müslümanlara gelince, onlara şöyle deriz:

- Gerçekten de tarih çok fazla düşüşe şahit olmuştur. Lakin gösteriş ve sahtekârlık konusunda bu adam gibisi tarihte hiç gelmemiştir.

* * *

ÜYELER VE KALPAK

Millet Meclisi 380 mebustan oluşuyordu. Bunlar arasında 115 görevli memur, 61 din adamı, 51 asker, 46 çiftçi, 37 tacir, 29 avukat, 15 hekim, 8 ihtiyar, 6 gazeteci, 5 ağa, 5 aşiret lideri ve mühendisler yer alıyordu.

Buradaki sayılarla ilgili (bir, iki sayı) bazı kaynaklarda basit bir ihtilaf olabilir. Bu üyeler arasında bir kişi bile yoktur ki, Şark dünyasının gark olduğu bu muazzam krizi etraflı ve derin bir düşünce ile tahlil etsin. Evet, onlar kendilerini samimiyete, saflığa ve vatan aşkına kaptırmış kimselerdi.

Türk Milletinin ruh köklerini, şekli ve maddi istiklal için Batı'ya kurban etmeye rıza gösterenlerin sayısı **Mustafa Kemal**'in parmaklarının sayısı kadar bile değildi. Hatta onlar bile, peşinden gittikleri ve alet oldukları kişiye kölelikten başka bir şahsiyet gösteremediler. Şayet **Mustafa Kemal** İslâm'ın yanında olsaydı, o ikiyüzlülerin ve fırsatçıların camiden çıkmadıklarını görürdün. Gösteriş için İslâm'a sarılmakta birbirleriyle yarışarlardı.

Mustafa Kemal Millet Meclisi'nde koyun sürülerini güden ve dişlerini sivrilterek saldırı gününü bekleyen mavi gözlü bir kurt gibiydi.

SOFİLERİN BAŞ GİYSİSİ “KALPAK”

Hareketin başında bulunanların, kültür merkezlerinde, özellikle de İstanbul’da medeni Osmanlı münevverinin kıyafetinden ayrılan ve farklı giyinen **Mustafa Kemal**’i taklid etmeye başladıklarını müşahade ediyoruz. Onların bu farklılaşma ihtiyaçları kendi içinde pek çok mânâ ihtiva ediyor.

Biz bunu ne “kalpak”a olan itirazımızdan söylüyoruz ne de “fes”e olan muhabbetimizden... Lakin bu müşahedenin, daha sonra müşahhas olarak ortaya çıkacağı gibi, gizli niyetleri nasıl ifşa edeceğini not ediyoruz. Ve diyoruz ki bu baş giysisi o dönem zarfında Ankara için bir semboldü ve yalnızca fese karşı duyulan nefretten kaynaklanıyordu. Bu antipati içinde hiçbir şekilde estetik bir amaç yoktu. Bilakis fesin dinî ve manevî bir sembol olmasından rahatsız oluyorlardı. (Oysa tüm güzellik ölçülerine ters düşen fes, esasında Yunan esaslıdır ve Türkiye’ye çok sonradan, Tanzimat’la beraber girmiştir.)

Bu fesin çok uzaklara fırlatılması gerekiyordu, çünkü onların düşüncesine göre fes, gizlice tiksindikleri ve nefret ettikleri İslâm’ın sembolüydü. İslâmî kimlikten uzaklaşmayı istedikleri için bu kimliğin sembolü olarak gördükleri festen de uzak durmak istiyorlardı. Bir asırdan fazla süredir hayâl kırıklığı misâlleri olarak gördükleri, atalet içindeki siyaset adamları, ordu veya idari bürokratlar hepsi fes giyiniyorlardı.

Öyle ise bu durumun sebebi -onların sathi düşüncelerine göre- psikolojik bir halden, yani feste sembolleşen İslâm’dan

kaynaklanıyordu. İslâm'ı barbar bir din, fesi de İslâm olarak görüyorlardı. Bu şuuraltı düşünceye sahip olanlar veya buna hiç önem vermeyenler inanıyorlardı ki, bu yeni baş giysisini taktıklarında, sanki fikrî olarak yeni bir atmosfere, yeni bir iklime ulaşacaklar.

Gerçekten “kıyafet” yoluyla birçok psikolojik hâllere ulaşmak ilmi olarak da mümkündür. “Kıyafet- şekavet” kanununu ve “Hippi” kıyafetini misal olarak verebiliriz.

Türkiye’de başlamış olan kör Batılılaşma operasyonu için en kolay yol, basit hislerin ve fikirlerin “Kıyafet” yoluyla tercümesi idi. İlk alâmet, Meşrutiyet döneminde genç taraftarları inanç ve fikir olarak kendi özlerinden ayrılmalarının nişanesi olarak “Jöntürk” kıyafeti, sarı fesleri, “Monocle” isimli tek gözlükleri ile diğerlerinden ayrılıyorlardı. Şapka yönünde atılan ilk adım, Birinci Cihan Harbi’nde ortaya çıkan “Enveriye” şapkası, daha sonra herkes tarafından mühimsenen “Cemaliye” şapkası oldu.

Böylece, “Kalpak” meselesinin köklerimizden ayrılmanın en bariz işaretlerinden biri olduğu ortaya çıkıyor. Lakin böyle bir vakitte bunu alenen açığa vurmak mümkün değildi. Bu mânâyı (nakıs olsa da) sezebilen ve farkına varan tek şahıs **Rauf Orbay**⁴² idi. **O feslerin korunması konusunda titizlik sergileyen, “Kalpak”a iltifat etmeyen ve bunu açıkça yapan, giysi konusunda Mustafa Kemal’e meydan okuyan ilk şahıstı.** Lakin büyüklere muhalefet ettiği ortaya çıksın diye yemekten imtina eden çocuk

42 Rauf Orbay (1881-1964): Ünlü asker ve devlet adamıdır. Trablus ve Balkan savaşlarına katılmış ve bu savaşlarda büyük kahramanlıklar sergilemiştir. İngilizler 1920 senesinde İstanbul’u işgal ederken Rauf Orbay’ı Malta adasına sürmüşlerdi. Döndükten sonra kendisi Anadolu’da istiklal hareketlerine katılmış ve Ankara’da parlamento meclisine üye olmuş, Atatürk’e karşı çıkanların tarafını tutmuştur. 1926 senesinde Atatürk’e karşı düzenlenen suikast girişiminin sonucu olarak ülke dışına sürülmüştür. Sürgünden döndükten sonra birkaç dönem İngiltere’de sefir olarak çalışmıştır. Rauf Orbay’ın hatıraları ile ilgili yazılar hayatının sonlarına doğru neşredilmiştir. (Mütercim)

gibiymi. Başka bir deyişle muhalefeti tesirli değildi. şahsiyetinin bütünüleşmemesi sebebiyle, tüm meydan okumaları ve muhalif tavırları tesiri olmayan menfi bir dizi davranıştan ibaretti.

Mustafa Kemal, maddi âlemi hasrı altına almakla vasıflan dırılan Avrupa ruhuyla İslâm ruhu arasında kararsız olan “Tanzimat” döneminde, bu tereddütlü yürüyüşü ortadan kaldırmayı kararlıydı. Ve bu Batı’ya tam bir teslimiyetle mümkündü. **Mustafa Kemal** Tanzimat döneminin getirmiş olduğu festen kurtulmayı İslâm’dan ayrılmanın bir yolu olarak düşünüyordu. Bu nedenle ilk faaliyeti fesi bırakmak olmuştu. Daha sonra göreceğimiz gibi, şapka takılması ile ilgili çeşitli kademelerden oluşan muayyen bir metoda veya tedbire gerek duymadı. Çünkü fesin terkedilerek “kalpak” takılmasının, şapka için uygun bir zemin oluşturduğuna inanıyordu.

Yani **Mustafa Kemal**’e göre şapka bir tez davası iken, kalpak ise sadece fesin antitezi mesabesinde idi. şapka konusundaki görüşümüze gelirsek yeri ve zamanı geldiğinde konuyla ilgili değerlendirme yapacağız.

* * *

HAVADİS

Mustafa Kemal meclisteki ilk konuşmasına Padişah'a bağlılığını ilan ederek başladı. Ve Sultan'ın onu Kurtuluş Hareketi'ni başlatmak için gönderdiğini ima ederek, "*Sultan'ın yüce arzusu uccrine*" Anadolu'ya gittiğini söyleyerek... (Eski Arap harfleriyle, ilköli meclisin ilk oturumundaki dosyadan).

Mustafa Kemal'in "*Anadolu'ya gitmem Sultan'ın rızası ve istiyiyle gerçekleşmişti*" şeklindeki itirafı, o süreçte mevcut siyasi koşulları kabul ettiği izlenimini verme amacındaydı. Meclis toplantısında Arap harflerinden Latin harflerine geçiş yapılması konusu gündeme geldiğinde **Mustafa Kemal** bu teklife hoşgörülü davranmadı ve silinmesini emretti. Bir hakikati sanki hiç olmamış gibi sildirmesi, gerçekleşen hadiseleri nasıl tahrif ettiğinin bir misalidir.

Bu hadise, Milli İstiklal Hareketinin başlaması görevini **Mustafa Kemal**'e emanet eden şahsın **Sultan Vahidüddin** olduğuna başka bir delildir.

İlk sene, Anadolu'nun çeşitli yerlerinde çetecilerin başlattığı saldırılar ve isyan hareketleri ile geçti. **Çerkes Ethem**, **Demirci Efe**, **Yörük Ali** ve **Topal Osman**'ın çete hareketleri, Millet Meclisinden ve **Mustafa Kemal**'den önce başladı. **Falih Rıfki** "*Çankaya*" isimli kitabında, kahramanlıkta ve vatani müdafaada çetelerin başlatmış oldukları bu öncü rolü itiraf ediyor:

“Batıda Kuvay-ı Milliye’nin ilk kahramanlıkları arasında çetreciler başta gelir. Çerkes Ethem’i bir zamanlar Mustafa Kemal’in üstündegörenlerolmuştur.”⁴³

Lakin bu çeteler Yunan savaşını omuzlarına almalarına rağmen, kendi kanunlarına uymayan, ahaliden önlerine geleni her türlü vahşilikle katlediyor ve yağmalıyorlardı. **Topal Osman** erkekleri gemi kazanlarında yakarken, **Çerkes Ethem** arkasından Askeri Mahkemeyi sürükleyerek istediği kişiyi muhakeme edebiliyor, sonra muhakeme ettiği kişiyi idam ediyor, sonra cesedi ağaç dallarına asıyordu. Böylece bu çeteler ister Yunanlara ve ister ahaliye karşı aynı zamanda her türlü zulmü işliyordu. Ne devletin, ne hükümetin, ne ordunun, ne de nizamın onlar için hiçbir değeri yoktu.

Zayıflık döneminde, gücünün başlangıcı döneminde ve gücünün tam olduğu dönemde **Mustafa Kemal**’in bu çetecilere karşı izlemiş olduğu siyaset farklıydı. Başlangıçta çetecilerle ittifak halindeydi ve çete liderlerine rütbelere ve yüksek derecelere dağıtıyordu. Misal olarak **Mustafa Kemal**, “Kızıl Ordu’yu” taklid amacıyla **Çerkes Ethem**’i “Yeşil Ordu’yu” kurmakla görevlendirmişti ve bu ordu iki kimliğe sahip olacaktı: İslâm kimliği ve Komünist kimliği!

Topal Osman ise bir dönem **Mustafa Kemal**’i korumakla görevliydi. Daha sonra **Mustafa Kemal** bu kişileri, şurada burada kendisine karşı çıkan ve **Mustafa Kemal**’e olan güvenlerini kaybeden isyankârlara karşı mahkemede istihdam ettirdi. Ve çetecilerin başındaki bu kişiler de **Mustafa Kemal**’e olan sadakatlerinden dolayı ele geçirilen isyankârları tasfiye ettiler. Halbuki zaman gelecek kendileri tasfiye edileceklerdi. Ama onlar bundan gafil-lerdi.

43 Çankaya, s. 235

Maraş, Antep, Urfa ve Adana'da Fransızlara ve Ermenilere başı ayaklanarak kahramanlık gösterenler, **Mustafa Kemal**'le birlikte yakından hiçbir alâkası olmayan yerli vatanseverler ve askerlerdi. Fakat bu hareketler başarılı olur olmaz, **Mustafa Kemal**'in ellerini uzatarak bu başarıların meyvelerini topladığını, kendisine mâlettiğini; milleti kurtardığı, ihya ettiği ve hiçbir şeyden yeniden yarattığı iddiasının temeli yaptığını görüyoruz.

Ateşkes döneminde şu soru soruluyor: Vatani kim kurtarabilir?

Bu hadise, **Refet Bey**'in (sonradan Paşa oluyor) **Rauf Bey**'le bir araya geldiği bir toplantıda gerçekleşiyor, münakaşa uzuyor ve farklı isimler hakkında konuşuluyor. En sonunda **Rauf Bey** söylüyor:

- "Yüzde elli bulmuşsunuz. Bende yüzde yüz var, bizi kurtarır ama sonra biz ondan nasıl kurtulabiliriz, bilmem.

- *Canım, gâvura kalmaktansa ona kalırız.*

- *O Mustafa Kemal'dir!"*⁴⁴

Şayet onun "**Mustafa Kemal** kurtarabilir" zannını istisna tutsak **Rauf Bey**'in sözlerinde bir hata bulamayız. **Rauf Bey**'in "*Bizi kurtarır ama biz ondan nasıl kurtulabiliriz bilmem*" sözleri ince bir sezgidir. Hatta evliyaların kerametine benzeyen bir açıklamadır. Gâvurlara kalmaktansa **Mustafa Kemal**'in elinde kalmayı tercih edenlere gelirse, onlar o süreçte şu gerçeği hâlâ bilmiyorlardı: Eğer tüm dünyadaki gâvurlar bir araya toplansalar, onun bu millete yapmış olduğu kötülük kadarını yapamazlardı.

44 Çankaya, s. 234

Hakeza ilk günden itibaren, düşmandan kurtulmakla beraber, **Mustafa Kemal**'den kurtulmanın nasıl olacağını düşünen pek çok kişi vardı.

İsmet İnönü⁴⁵ ve **Marşal Fevzi Çakmak**⁴⁶ harekete katıldıktan bir süre sonra görevlerine geri döndüler ve İstanbul'a döner dönmez hareketi eleştirmeye başladılar. Daha sonra harekete yeniden dahil oldular. Böylece şahsiyetlerini **Mustafa Kemal**'in önünde eritip kurban verdikten sonra yönetimi elinde tutan efendilerinin yanında başarılı adımlar atmış oldular.

İsmet İnönü İslâm'a olan düşmanlığı ve zorbalığı yönünden efendisinin bir maketi gibiydi. Ama asıl soru, İslâm'a sarılan biri olarak tanınan **Mareşal Fevzi** ile ilgilidir. Böyle bir şahıs nasıl sonuna kadar **Mustafa Kemal**'i takip edebildi?

Cevabı hülasa edersek, **Mareşal Fevzi**'nin aciz bir kukladan başka bir şey olmadığını görüyoruz. O kalbinde İslâm'ı korumuş fakat **Mustafa Kemal**'in önünde hiçbir kelime etmeden kendini küfre teslim etmiştir. **Çerkes Ethem**'i İstanbul'dan gönderilen "Anzavur" kuvvetine karşı kullanmış ve Anzavur kuvvetleri ile çarpışmada onları bozguna uğrattı.

Durum gerçektir ve yaşanan manzara *Çankaya* kitabında tasvir edildiği gibiydi:

"Bu arada Genelkurmay Başkanı Miralay İsmet Bey, Ethem'i telgraf başına çağırıldı. Önce zaferini tebrik ettikten sonra dedi ki: "Umumi durum iyi değildir. Mustafa Kemal Paşa ve kardeşiniz

45 İsmet İnönü: Asker ve devlet adamıdır. Mustafa Kemal'le beraber savaşmış sonra Mustafa Kemal onu kendisinden sonra Türkiye Cumhuriyeti başkanı yapmıştır. (Mütercim)

46 Fevzi Çakmak (1876-1950): Türkiye İstiklal harbinin en önemli komutanlarından biridir. 1920 senesinde Harbiye Nazırı olmuş, Sakarya savaşındaki zaferinden sonra General rütbesine yükselmiştir. Dindarlığıyla tanınan biridir. (Mütercim)

Arşid Bey (milletvekili seçilmişti) yanımdadır. Makine başındayız. Açı haberler vereceğim. Merkezde kuvvetimiz yok. Miralay Mahmut İley firkasına Hendek boğazında hücum ettiler. Mahmut Bey öldü. Ankara'nın kuzeybatı tarafındaki isyan bölgesine yolladığımız kaymakam Arif Bey'in birliği yenildi ve geri gelirken kendisi de suikasta burhan gitti. Askerleri isyancılara katıldı ve dağıldı. Geyve boğazını isyancılara karşı müdafaa eden 22. Kolordu komutanı Ali Fuad Paşa'nın (Cebesoy) durumu da tehlikelidir. Orada Miralay Kazım İley'i (Özalp) bırakarak en kestirme yoldan Geyve boğazında Ali Fuad Paşa'ya yardıma yetişiniz.”⁴⁷

“Kuvay-ı İnzibatiye” denilen Padişahın ordusu ise ciddiyyetten tamamen uzak ve yozlaşmış, yenilgiyi kabul eden şekli bir ordu olan oluşuyordu. **Ethem** bu ordu üzerinde de galip gelmeyi başardığında, Milli Hareketi ölüm tehlikesinden kurtarmış şahsiyet sıfatıyla Ankara'ya davet edildi. **Ethem**, uzun bir nazdan sonra gitmeyi kabul etti. **Mustafa Kemal** istasyonda onu sıcak bir şekilde karşılayarak ona sarıldı ve Ziraat Mektebi'ne (**Mustafa Kemal**'in oturduğu mekân) gitmek için otomobiline aldı. Orada **Mustafa Kemal**, **İsmet İnönü** ve **Mareşal Fevzi Çakmak** bir araya geldiler. **Ethem**'den isyanı bastırmak göreviyle Yozgat'a gitmesini istediler. Çerkes **Ethem** ise onlara askerî çavuş muamelesi yaptı.

Ethem Millet Meclisi'ne de götürüldü ve orada Milli Kahraman gibi karşılandı. Hatta Meclis üyeleri onu ayakta uzun uzun alkışladılar. **Mustafa Kemal** ise o esnada Yozgat konusunda ısrar etmeye devam etti. Nihayet **Ethem**, isyanı bastırıldığı ve 12 kişiyi idam ettiği Yozgat'a gitti.

Sonra sağa gitti, sola gitti, **Mustafa Kemal**'in önüne çıkan tüm engelleri kaldırdı. Yunanları “Demirci” kasabasında yenilgiye uğrattı. O sırada **Mustafa Kemal**'den bir telgraf aldı. Telgrafta şunlar yazıyordu:

47 Çankaya, s. 229

- “O çevrelerde Yunanlılara karşı koyabilecek başka kuvvet yok, umudumun tecrübeli savaşıçularınızda olduğunu bildiririm.”

1920’lerin sonlarında ve 1921’de Yunanistan’la mücadelenin neredeyse askeri birimler olmadan olduğu ölçüde ona karşı yürüyen aynı kişi miydi? **Ethem** yüksek kalibreli bir insan olmadığından, hissettiğinde Yunanlılara dönmek zorunda kaldı.

Ethem... Bu şahıs, 1920’lerin sonlarında ve 1921’in başlarında, Yunanlara karşı savaş cephesine, askeri birliklerden oluşan bir ordunun üzerine sürülen ve kendisi aleyhine bir gerginlik hissettiğinde yüksek bir dehaya sahip olmadığı için Yunanlıları sığınmak zorunda kalan aynı şahıs mıdır?

Mustafa Kemal “*Nutuk*” adlı kitabında bir günlüğüne vatan kahramanı olan **Çerkes Ethem** hakkında şunları ifade ediyor:

“*Hayâsız bir şahıstı. Haddini bilmez, gururlu ve cimri biri idi. Öyle ki o arzu ve hevesini doyurmak karşılığında düşmana hizmet etmek, casusluk yapmak hazırlıkları içindeydi.*”

İşyanları ateş ve kanla söndürdü. Daha sonra aynı şekilde Konya’daki Delibaş isyanını da bastırdı...

Daha sonra fedaîler aracılığıyla Yunanlılara karşı devam eden mücadele sona erdi ve nizami orduya devredildi...

Diğer taraftan **Enver Paşa**, Türkiye’nin Batı hudutlarından Doğu hududuna doğru Rusya’ya kaçarken, gerçekleştirilmesi çok uzak olan hayaller ve umutların da arkasından koşuyordu. Çünkü o sıralarda kendisi Türkiye’ye dönmeyi ve Kurtuluş hareketine komutanlık yapmayı istiyordu. Öyle ki bununla ilgili çektiği bir telgrafta şu umutları dile getiriyordu:

- “*Basit bir asker gibi olsa da sizinle beraber harekete katılmama izin verin.*”

Lakin **Mustafa Kemal** bu talebi şiddetle reddetti. Onun komutanlığı altında iken ölümüne bir gösteriş ve kibirle haset ettiği **Enver Paşa**'ya nasıl izin verebilirdi ki? İntikamını alma şansını yakaladığı bir zamanda onu kendine rakip yapmaya nasıl izin verebilirdi ki?

Enver Paşa İstanbul'da son günlerini geçiren **Sultan Vahidüddin**'e, **Mustafa Kemal**'in çok iyi bildiği şifreli bir telgraf çekiyor. O telgrafta şunlar yazıyordu:

- *"Mustafa Kemal'in Anadolu'ya gönderilmesi muhakkak ki felaketimizin başlangıcı olacak."*

Enver Paşa da istikbal konusunda beklentileri olan kişilerdendi.

Ankara, Millet Meclisi açılışından bir hafta sonra Rusya ile temasa geçti. Böylece Paris'teki İstanbul heyeti barış şartları için görüşmeler yaparken Moskova'da Ankara heyeti vardı.

Moskova'daki Ankara heyeti Bolşeviklere şunları anlatıyordu:

"Emperyalistlere karşı olan savaşımızda sizinle aynı yoldayız. Emperyalistlerle olan savaş sahamız aynı zamanda sizin savunma hattınızdır. Bu nedenle de sizin bizlere mal ve silah destekli yardımında bulunacağınızı umuyoruz."

Gerçekten de Rusya deniz ve kara yoluyla bir milyon Ruble miktarında altın ve büyük miktarda silah ve mühimmatla destekte bulundu. Aynı zamanda Ruslar Van, Bitlis, Muş ve etrafındaki bölgelerin Ermenilere verileceğini umuyorlardı. Çünkü Ruslar Sevr anlaşmasında almış oldukları vaade dayanarak "Büyük Ermenistan" hülyalarını gerçekleştirmek istiyorlardı.

Böyle bir zamanda Ruslar **Kazım Karabekir**'in kuvvetlerine karşı bir saldırı başlatıyor, fakat Rus ordusu bozguna uğrattılıyor.

Türkler Sarıkamış'ı geri alıyorlar ve Kars'a giriyorlar. Oradan Ardahan'a, Artvin'e, Ahıska'ya ve Batum'a kadar gidiyorlar. Sonra Ruslarla aşağıdaki şartlarda anlaşma gerçekleştiriyor:

Batum ve Ahıska dışında diğer tüm topraklar Türkiye'de kalacaktı.

Böylece Rusya'yla yakınlaşma başlıyor.

Peki, bu yakınlaşmanın devam etmesi için ne yapılmalı?

Mutlaka Komünist bir parti kurulmalı.

Mustafa Kemal hemen kendi kukla takipçilerine emirler veriyor ve onlar da hemen "Kalpak" üzerine kırmızı şeritler diziyor ve onu giymeye başlıyorlar.

Falih Rıfki, *Çankaya* kitabında şunları aktarıyor:

*"Bir gün Tokat Milletvekili Nazım Hacı Bayram yakınlarında yeni açtıkları kulübe birçok kimseleri çağırdı. Kapıda karşılayıcı Şeyh Servet'ti. "Mecliste bir grup yapalım. Memleketin buna ihtiyacı var. Komünistlik İslâm esaslarına uygundur. Ebubekir komünisttir. Müslüman olduktan sonra bütün varını yoksullara dağıttı idi," diyordu."*⁴⁸

Sonunda "Hıyanet-i Vataniyye" kanunu çıkarılıyor ve daha sonra göreceğimiz üzere, hâkim elbisesi giydirilmiş, kukla tiyatrosu oynayan, İstiklal Mahkemeleri kuruluyor.

Komünist parti kurulduktan ve Rusya'dan akın akın Rubleler ve silahlar geldikten sonra, **Mustafa Kemal** Ruslara söylemiş olduğu kesin ifadelerinden ve vaadlerinden geri dönmekte hiçbir beis görmüyor. Hemen arkasından tüm Komünist teşkilatların kapatılmasıyla ilgili emir veriyor. **Mustafa Kemal**'in emri ile

48 Çankaya, s. 260

partiyeye katılan bazı üyeler hariç, geriye kalan tüm komünistler İş-
tıkılal Mahkemesi'ne gönderiliyorlar. Nitekim o dönemde **Çerkes**
Them ve öz kardeşleri ile ilgili gıyabi idam kararı çıkıyor.

Gerçekten **Mustafa Kemal** doymak nedir bilmeyen nefsinin
hızlarını doydurmak için, ilk başta yöneldiği taraftan yüzünü çe-
virmekte, elini uzatana tokat atmakta veya önünde eğilmek iste-
veni sırtından hançerlemekte bir ân bile tereddüt etmez. Onun bu
davranışlarını istisna kabul eden hiçbir fikir veya mezhep yoktur.

Türkiye Komünist Partisini kuran **Hakkı Behiç, Mustafa**
Kemal'in teklifi ile ordu komutanlarına “Arkadaşım” başlığıyla
bizzat **Mustafa Kemal**'in imzasıyla bir komünist beyanat gönde-
riyor. Daha sonra **Mustafa Kemal** aynı komutanlara kendi mera-
mını açıklayacak başka bir beyanat daha gönderiyor. Bu beyanati
sizlere sunuyoruz:

“En makul ve tabii tedbirler olarak akli başında arkadaşlardan
hükümetin bilgisi dahilinde bir Türkiye Komünist Partisi teşkil
ettirmek olacağı düşünüldü. Bu takdirde memlekette bu fikre da-
yalı bütün cereyanları bir muhassalaya irca etmek mümkün ola-
bilir.

Müteşebbis heyeti otuz kişiden meydana gelen bir umumi
merkez meyanında, güzide arkadaşlarımızdan **Fevzi, Kâzım Ka-**
rabekir, Ali Fuat Paşalar ile **İsmet** Beyler'in de gizli olarak dâhil
bulunmasını uygun gördüm. Bu sayede bugün memleketi tutan
milli maksadımızın kahramanı olan arkadaşlarımız bu teşkilatta
bizzat bulunacaklar ve onların malumat ve teşebbüsleri bu cere-
yan üzerinde amil olacaktır.

Genel Sekreter ilan ettiğim sabık Dahiliye Vekili **Hakkı Behiç Bey** tarafından yazılan ilk mektubu, şifre ve tahrirat olarak arkadaşlara takdim ettim. Orada bir nebze malumat var idi. Bugünkü icraatlarımızda tatbik kabiliyeti bulunan ve milli maksatlarımızı elde etmekte güç sağlayacak hususlara ehemmiyet vermek tabiidir.

Sosyalizm ve komünizm prensiplerinden hangilerinin ve ne dereceye kadar bizce tatbik edilebilir, hazmedilebilir oldukları ve kabul görüleceği, Türkiye Komünist Partisi'nin propagandasına karşı milletin düşüncesinin ortaya çıkması ile ve zamanla anlaşılacaktır.

Ordunun her vakitten çok büyük bir inzibatla kumandanlarının eli altında bulunmasına son derece dikkat ve ehemmiyet atfolunmalıdır. Komünizm cereyanı nihayet ordunun en büyük kumandanlarında kalmalıdır.

Arz-ı hürmet ederim.”⁴⁹

Yani adam şunları söylemek istiyor: Komünist Partiyi kuran biziz ve onu kontrolümüz altında tutmak için içine sızan da biziz. O partinin dâhilinde kalmayı veya başını ezmeyi sürecin şartları belirleyecektir.

İlişkilerde takip edilen böyle bir usûl, şekli ne kadar farklı olsa da, tüm inançların lanetlediği bir yöntemdir ve böyle bir üslup fi-kirden yoksundur.

49 Ali Fuat Cebesoy, Milli Mücadele Hatıraları, s. 511. (Ali Fuat Cebesoy İstiklal Savaşında Mustafa Kemal'in yanında yer alan ünlü komutanlardan bir tanesidir.)

Şimdi solcu yazar **Süreyya Aydemir**'in ne söylediğine bakalım:

“Hülasa Milli Mücadele ve İstiklal Savaşı'nın bir dönemi mücadelenin hedefinin ve meramının karmaşık olduğu bir süreçti. () süreçte netlik ortadan kalktı ve kaos hüküm sürmeye başladı. Neredeyse kontrol elden çıkıyordu. Hatta şunu söyleyebiliriz, gerçekten bu süreç boşluğa ve yokluğa hızla yönelen bir süreçti.”⁵⁰

Öyleyse vatanı kurtarma adına herkesi bir potada birleştiren ve bir araya getiren lider nerede idi? **Mustafa Kemal**'in tek kible-si sadece kendisi idi. Vatan gibi, millet gibi, ıslahat ve medeniyet gibi şeyler bunun ötesindeydi. Bunların hepsi nefsi arzularını arkasında sakladığı bahanelerdi.

* * *

50 Tek Adam, s. 403.

MUHALEFET

Meclis, düşmanlardan önce bizzat **Atatürk**'ten kurtulmanın gerekliliğini fark etti. Meclisteki bu düşünce, dindar kimseler, dini hizmette bulunan milletvekilleri ve farklı hizmetlerde bulunanlar tarafından ortaya çıkarıldı. Muhalefetin bu kanadında bulunanların başını deniz subayı ve Trabzon vilayetinin mebusu olan **Ali Şükrü Bey** ve şair **Mehmet Akif** çekiyordu. Bu kanadın büyük çoğunluğunu ise Erzurum milletvekilleri oluşturuyordu.

Bu kanat, güçlü bir şekilde fes yerine kalpak getiren tasarıya karşı çıkan taraftı. Yine aynı şekilde meclise, **Ali Şükrü Bey** adıyla alkolü yasaklama tasarısını takdim eden taraftı. Bu teklif, alkol havuzunda yüzen **Mustafa Kemal**'e tam muhalif bir tasarıydı. Onu içki içmekten kim alıkoyabilirdi ki?

Mütedeyyin milletvekillerine ilaveten bu kanatta fikir adamları ve güçlü sezgiye sahip kimseler de vardı. Örneğin **Kazım Karabekir**'in yapmış olduğu açıklama, milletvekillerinin ağzında dolanıyordu:

- "Yönetim idaresi, tek kişinin elinde toplanma yönüne doğru seyrediyor."

Bununla beraber Meclis, başlangıçta farklı küçük gruplardan oluşuyordu. Ancak elle tutulur bir fikirleri olmadığı için kısa sürede eriyip gittiler. Neticede iki kanat kaldı. Bir kanat, "Müdafa-i Hukuk" adı altında **Mustafa Kemal** ve taraftarlarının partisi oluşturuyordu. Bunlar, istiklalın tam mânâsıyla gerçekleşmesi

ıçin Türkiye'nin yapısının değişmesinin şart olduğunu savunuyorlardı. Diğer kanat ise muhafazakâr olan taraftı ve tam istiklalin ancak dini değerlere daha çok bağlanmakla gerçekleşebileceğini savunuyordu.

Erzurum milletvekillerinin oluşturduğu bu ikinci kanat, ağırlık merkezini oluşturuyor denilebilirdi ve **Mustafa Kemal** tarafına karşı bir tepki, hatta antitez özelliği gösteriyordu.

İkinci kanat, oluşumunu, meclisin açılmasından bir buçuk sene geçtikten sonra tam mânâda tamamladı. Meclisteki azaların üçte birinden, yani 120 kişiden oluşuyordu.

Fakat bu kanadın, inkılap yapmaya ve otoriteyi değiştirmeye karşı bilgisiz ve tecrübesiz olması ve gizliliği göz önünde bulundurmamasından ötürü, çabaları yalnızca şiddetli muaraza yapmaktan öteye geçemedi. Konuşmaktan öteye gidemediler. Böylece bu ihlaslı ve temiz kanat, yalnızca Birinci Millet Meclisi'nin sonuna kadar devam edebildi.

Fakat **Mustafa Kemal**'in bütün her şeyi elinde bulundurduğu İkinci Millet Meclisi'nin açılması üzerinden çok geçmeden, sadece konuşma üzerine kaim olan her şeyin eriyip gittiği gibi bu kanat da yok olup gitti. Geriye kalan yalnızca bırakmış olduğu bazı manevi hisler oldu.

Sürekli cesaret ve cüretle öne atılan **Ali Şükrü**'nün kanadı, **Mustafa Kemal** tarafından en adi bir şekilde, ona suikast düzenlenerek yok edilmişti. Halk muhafızı olan **Topal Osman** vasıtasıyla davet ettiği yerde onu boğdurmuş ve cesedini bir torbaya katarak çukura attirmişti.

Ahmaklık ve cahillik timsali olan **Topal Osman**, aynı şekilde kısa bir süre sonra işlediği bir suçtan, düştüğü gafletten ve zalime yardım etmesinden nasibini aldı. Efendisinin bahçesinden

kendisine sıkılan kurşunlarla sırtından vurularak öldürülmüştü. Ama bu sefer resmî muhafızlar tarafından vurulmuştu. Böylece **Ali Şükrü**, ilk mücadele dönemlerinde Allah ve din yolunda düşen ilk şehid olmuş oldu.

Fikri esaslara ve müsbet faaliyetlere ihtiyaç duyan muarız ikinci kanattan sonra, iki kanat ortaya çıktı: “Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası” ve “Serbest Fırka”.

Bunlardan ilki amatör bir fırkaydı. İkincisi ise yeri geldiğinde anlatacağımız gibi görünüşten başka bir şey değildi. Bu yüzden **Ali Şükrü** kanadı, **Mustafa Kemal**'e karşı muaraza eden ilk ve son kanat olarak kabul edildi.

Mustafa Kemal, kısa süre içinde, “Hâkimiyet Milletindir” şiarı altında kurulmuş Millet Meclisi'ni, esirler için bir hapisaneyeye çevirmeyi başardı. **Mustafa Kemal**'in kendini meclisin üstünde gördüğüne ve tümüyle kendini düşündüğüne dair en açık delili burada listeleyeceğiz⁵¹:

İlk Millet Meclisi gürültülü gerçekleşti ve sesler yükseldi:

- “*Meclis otoritesine tasdik vermemiz mümkün değil. . . Meclis otoritesine saygı gösterilmesi gerekir!*”

Şimdi **Atatürk**'ün, safra kesesi şişmiş bir şekilde nasıl onlara bağırduğuna bakalım:

- “*Bu meclisi bir araya getiren ve bu meclisi oluşturan benim. . . Kim, kendi elleriyle yaptığı bir şeyi mükemmel bir şekilde görmek istemez? Sizler sadece meclise ihtiram ediyorsunuz. Ben ise buna ilaveten kendi eserimi ve kendi ellerimle yaptığıma ihtiram gösteriyorum.*”

51 İsmail Habib Sevük: Atatürk'le Beraber kitabına bakabilirsiniz.

Yani şunu demek istiyor: Sizi imal eden benim. Mamul ise imal edenin iradesine tâbidir.

Evet. . . Tarih, millet meclisine “Hayvanat Bahçesi” lakabını tanıyan kimselere şahid oldu. Fakat aynı tarih, meclis azalarına, “sizi imal eden ve yaratan benim” diye hitap eden birine şahid olmadı.

Cumhuriyet Fırkası'na başkanlık yaptığı zamanında, Ankara'ya gelen yabancı ziyaretçilerden birisi: “Neden Ankara'da hayvanat bahçesi yok?” diye merak ettiği kendisine iletilince, **Mustafa Kemal** de: “Neden onu Meclise getirmediniz?” diye cevap vermiş. Ancak bu cevap dahi, iğrençlik bakımından, ümmetin iradesini kendisinin yarattığı iddiasına ulaşamamıştır.

* * *

TEPE ÜSTÜNDE BİNA

Taştan yapılmış iki katlı bir bina. . . Ankara'da Keçiören Caddesi üzerindeki tepelerden birinde bina edilmiş. . .

Bu bina, uzun zaman önce Ziraat okulu olarak inşa edilmişti. Alt katta basit bir tasarım ile karşılıklı yapılmış odalar mevcut. . . İkinci kat da ilk kata benziyor. . . Kasvetli ahşap kepenkleri olan pencereler, ufukta uzanan ovalara doğru bakıyor. . . Pencerelerden, Ankara'da meşhur olan ve dakikalarca süren muhteşem gün batımını gözüküyor. . .

Bu pencereler, âmâ olan bir göz gibi karanlığa doğru açılıyor. Vatanı düşmanlardan kurtarmak için Ankara'ya gelen **Mustafa Kemal** ise bizzat temizlenmeyen bir lekeye dönüştü. Bu binayı kendisine, işlerini yürütmek için mesken edinmişti.

Hususi kalem müdürü, zemin katta, bir yatağı, bir masası ve birkaç çürümüş sandalyesi olan bir odada kalıyordu. Bu odanın yan tarafında, kapısında girilmesinin yasak olduğunu belli eden kırmızı renkle çizilmiş iki hilal şeklinin olduğu şifre odasını görüyoruz. . . İlk kattaki diğer odalar ise telgraf hizmetleri için kullanılıyordu. Üst katta koridorun başında Ankara'ya bakan büyük bir oda vardı. İşte bu oda **Mustafa Kemal**'in odasıydı. Bu odayı resepsiyon ve iş odası olarak kullanıyordu. Riyaset için hazırlanan bu oda, dekor ve aksesuardan arınmış, kanepelerin olduğu sade bir odaydı. Fakat daha sonra Çankaya'daki odası, İstanbul sarayından getirilmiş atlasla kaplanacaktı.

İlk katta iki efendi kalıyordu; **Recep Bekir** ve **Doktor Refik** **Maydam**. İkisi özel sekreterlik yapıyordu. İki tane de yaver vardı; **Cevat Abbas** ve **Muzaffer**.

Mustafa Kemal, ilk günlerini bu binada geçirdi. Oradan da bir sonraki durak olan istasyondaki köşke, oradan da Çankaya Sarayına geçti. Son olarak da aynı yerde inşa ettirdiği binaya geçti.

Bu binada, köşkte ve Çankaya Sarayı'nda geçirdiği ilk günler ve istiklal mücadelesinin güzel günlerindeki hayat şekli, çökmüş olan psikolojisinin aksini gösteren bir aynaydı ve hakkındaki görüşümüzü ve fikrimizi destekliyordu.

Dolmabahçe Sarayı'ndaki hayatından ise daha sonra bahsedeceğiz.

Bu konu hakkında **Rıza Nur**, en sağlam delilleri takdim ediyor. Bu adam, İstanbul'dan gönderilmiş temsilciler arasında yer alan, **Mustafa Kemal**'in, Ankara'da Maarif Bakanı (Milli Eğitim) olarak tayin ettiği kişidir.

Rıza Nur, kitabı "*Hayatım ve Hatıratım*"da (bu kitabın bir tarafı hissi diğer bir tarafı ise objektif ve şahsi görüşlerine dayanır), Diyarbakır'da Tugay komutanlığını eline aldığından bu yana **Mustafa Kemal**'in hayatı hakkında şöyle diyordu:

"... Bu esnadan sonra içki ve fuhşiyatın her türlüüne batmıştı. . . İffet, birçok insan kibirli olma ve kadınların peşinden koşma sürecinden geçer. . . Fakat bu merhale gençlik yıllarında olur sonra durak-sarlar ve bu alışkanlıktan geri dururlar. . . Ancak bu adam (Atatürk) durmak istemiyor. Ayrıca utanç verici bir şekilde büyük suçlar işli-yordu.

Cevat Abbas, Mustafa Kemal'in yaveriydi. Daha sonra onu, bir seferde elli bin lira çalmış olduğu Havacılık Kulübüne başkan yaptı.

Mustafa Kemal davayı örthas etme ve gizlemeye çalıştı. Cevat Abbas, Mustafa Kemal'e kadın simsarlığı da yapıyordu. Halep'te olduğu zamanlarda, Mustafa Kemal'in işlemiş olduğu büyük cerimeleri sanki övünç duyulacak bir şeymiş gibi bana anlatmıştı.”⁵²

Atıfta bulunduğumuz bu tarafı, “Şahadet” başlığı altında daha sonra vereceğimiz önemli vesikalarla tam mânâda açıklığa kavuşturacağız.

Rıza Nur, başlangıçta fikir ve mücadelede **Mustafa Kemal**'in dostu ve yol arkadaşıydı. Fakat çok geçmeden **Mustafa Kemal**'in mizacı ve tabiatından dolayı ihtilaf etti hatta düşman kesildi. Az önce de zikrettiğimiz gibi her ne kadar **Mustafa Kemal**'le ilgili aktardıkları, bir yanı kısmen hissi, tepkili ve düşüncesizce yazılmış olsa da, diğer tarafı doğru, tarafsız, sade, baskısız, şahsi bakış ve muasır müşahedelerine dayanır. Bu sebeple bu notlar tarihi bir belge niteliğini taşır.

Bu kitap, **Atatürk**'ün **Halide Edip**⁵³ ile ilişkisini sadece imâ eder.. Ancak Halide'nin ordu içindeki fuşşiyatı aşıkârdır. Bu imâyaya bir de bu genç kadın hakkında bildiklerimizi eklersek, **Mustafa Kemal**'in en büyük aşıklarından biri olduğunu anlarız.

Halide Edip ve kocası **Adnan Adıvar**, Anadolu'ya ilk göç edenlerdendir. Bu kadın, –sanat ve düşünce bahanesi altında-, tarihte meşhur olmuş fahişelerden “Messalina”⁵⁴ ve seks arsız olan “Aspasia”⁵⁵ gibi kadınlara benzer.

52 Hayatım ve Hatıratım, 3. Cilt, s. 563

53 Halide Edip (1884-1963) Tanınmış roman yazarı. En önemli romanı “Ateşten Gömlek”, “Kalp Ağrısı” ve “Zeyno'nun Oğlu”dur. (**Mütercim**)

54 Valeria Messalina, Messalina olarak da bilinir. İmparator Claudius'un üçüncü karısı ve İmparatoriçe olan Antik Romalı kadın. Güçlü ve etkileyici bir kadın olarak pasaklılığı ve cinselliği ile ünlüdür ve kocasına karşı yapılan bir komploya dahil olduğu anlaşılınca idam edilmiştir. (**Mütercim**)

55 Milletli Aspasia, Atinalı devlet adamı Perikles'le olan ilişkisiyle ünlenmiş olan

Rıza Nur'un⁵⁶ da tescil ettiği gibi **Halide Edip** ve kocası, İttihad ve Terakki'ye en çok yardım eden ve Şeriat'e en çok düşman olanlardandı. 31 Mart hadiseleri üzerine vapurla kaçarlarken bir adam vapurda **Halide** ile karşılaşır. **Halide** kendini tutamaz ve ulama bağırır:

- "Pis gerici adam! Ben vatanımı sizin yüzünüzden terk ettim. Burada da sizden kurtulamayacak mıyız?"

Halide, önde gelen şahsiyetler ve tarihçilerle dostluk kurmayı çok severdi. Samimi olduğu dostlarından biri olan **Hüseyin Cahit**'in⁵⁷ âşıklarından. Birinci Dünya savaşında Suriye'ye gitmiş, Cemal Paşa'nın himayesine, "yatağına" girmiştir. Onun meçhul âşıklarına, **Halide** için "Yeni Turan"ı yazan **Ziya Gökalp**'i⁵⁸ da eklersek, âşıklarının sayısı için, matematikteki sonsuzu ifade eden işareti kullanmak zorunda kalırız.

Halide Edip, kocasıyla beraber, **Mustafa Kemal**'in de bulunduğu Ziraat Okulu'na bitişik arazide bulunan evin ilk katına yerleşti. Bu ev, çeşitli milliyetçi liderler ile fahişelerin buluşma merkeziydi.

Halide Edip, kocası ile beraber **Mustafa Kemal**'i sık sık ziyaret ederdi. Öyle ki görüş alışverişinde bulunmak ve beyin fırtınası yapmak için Meclis azalarının buluşmasına iştirak ederdi. Çünkü

Milletli bir kadındır. Hayatı hakkında çok az bilgi bulunmaktadır. Yetişkinlik döneminin büyük kısmını Atina'da geçiren Aspasia, Perikles'i ve Atina siyasetini etkilemiş olabilir. Aristokrasi üyeleri arasında cinsel ilişkileri ile ünlüydü. (Mütercim)

56 Hayatım ve Hatıratım, s. 515-512

57 Hüseyin Cahit Yalçın (1874-1957): Türk Gazeteci yazar. Elliye yakın kitabı ve tercümesi vardır.

58 Ziya Gökalp (1875-1924): Türk yazar, toplumbilimci, şair ve siyasetçidir. Türk kavmiyetçiliğini savunmuştur. Filozof Durkheim'in fikirlerini benimsemiştir. (Mütercim)

ağız ve fikir aletinin bitip yerini başka aletlerin devraldığı şehvet saatlerini bekliyordu.

İş Bankası'nın bastığı "Atatürk Hakkında Hatıralar ve Belgeler" adlı kitapta, Lord Kinross'un "Atatürk" adlı kitabından, Halide Edip'in kendi dilinden Atatürk hakkında aktardığı hatıralardan, "Hatıralar 1" başlığı altında iktibaslar yaptığını görüyoruz:

"Bir gece Mustafa Kemal Paşa, tarla evine geldi. Uzun uzadıya sohbet ettik. Ancak ne var ki kastettiğini tam olarak anlamamıştım. Bana şunu sordu:

- Öyle değil mi hanım!
- Neyi kastettiğinizi anlayamadım.
- O zaman yanıma gel de sana tam anlatayım.

Yanına yaklaştım ve yanında bulunan sandalyeye oturdum. Bana tam olarak ne istediğini açıkça anlattıktan sonra şunları söyledi:

- Söylemek istediğim şey, emirlerimin herkes üzerinde geçerli olmasını istiyorum.
- Ama benim istediğim şey, Türkiye'nin selameti ve devamlılığı içindir.
- Herhangi bir mal veya mevki beklentim yok... Tek istediğim emirlerimin geçerliliğidir.

- Benden de aynı şeyleri yapmamı istiyor musun Paşam?
- Evet istiyorum.

Açık bir şekilde ona şu cevabı verdim:

- Millete hizmet ettiğiniz müddetçe ben de size itaat edeceğim!

Tabii ki bana sürekli itaat edeceksin.

Açık bir şekilde ona:

Bu bir tehdit mi Paşa?

Bir anda üslubunu değiştirdi.

Özür dilerim... Seni hiçbir zaman tehdit etmem.”

Bu diyalogu yayınlayan Türkiye İş Bankası, bu şekilde kendi kurucusunun ve başkanının gerçek yüzünü ortaya çıkaracağını bir kındadeğildi.⁵⁹

Şimdi **Halide Edip**'in işaret etmiş olduğu bu çirkin ve tehlikeli durumun üzerinde biraz duralım. **Halide Edip**'in anlamadığı konuşma ne olabilir? **Atatürk**'ün, **Halide Edip**'i yanına oturtup kulağına her şeyi açık bir şekilde anlatmış olduğu şeydeki kastı neydi? Ne olabilirdi? **Halide Edip**'in gizlemiş olduğu asıl mesele neydi? **Halide Edip**'in, **Atatürk**'e karşı gelme hissiyatı veren şey neydi? Ve yapılan ikazla onu Firavun'da bile göremediğimiz emsali olmayan kendini beğenmişliğe iten sebep neydi?

Bütün mesele bu noktada toplanıyor fakat bu nokta meçhul kalmıştır. O halde, **Halide Edip** gibi bir kadının bile menfi cevap vermeye iten şeyin zor bir sorumluluk olduğunu kabul etmemiz gerekir. Bu sorumluluk “bir defada bir galon alkol al” veya “Anlara semasında uçuş yap” gibisinden bir sorumluluk olmadığına göre, (çünkü verilen göreve yerine getirebilirlik şartı konulmuş), o halde bu sorumluluğun tasavvur edilmesi bile güç olan müstahcen bir şey olması gerekir. Fakat **Halide Edip** ile **Mustafa Kemal**'in arasında cinsi bir münasebet olduğu neticesine varmamız için, bir delile ihtiyacımız var.

59 Mustafa Kemal, Türkiye İş Bankası'nı başkanı sayılırdı. (**Mütercim**)

İşte, **Halide Edip**'in "*Türk'ün Ateşle İmtihanı*" adlı kitabından, kendi ibarelerinden bir delil. Tüm açıklığıyla, roman yazarının kulağına fısıldanan kelimelerin arkasına gizlenen manzara... Kendisi keçi postu üzerinde uzanmış, iştiyakı harekete geçmiş bir şekilde:

"Gözlerim deniz manzarasını temenni ediyordu... Fakat ben, özlemimi çektiğim Ankara civarında bir köy evindeydim. Ocağında, durmadan kütükler yanıyordu. . . Karşımda kurşunî keçi postu, benim ise üzerinde uzanmış bir durumdayım. Mustafa Kemal Paşa, o akşam çok sevinçliydi. Latife Hanım⁶⁰ adında genç bir kızla tanışmıştı. "Bu küçük hanım sizin hakkınızda hocam diye söz ediyor" diye kulağıma fısıldadı. . . Sonra Kolej'de bir yıl kalmış olduğunu ve yakını zamanda hukuk dersleri aldığı Fransa'dan dönmüş olduğunu öğrendim.

Mustafa Kemal Paşa kulağıma fısıldadı:

"Boynunda küçük bir çerçevede resmimi taşıyor" dedikten sonra gülümsemeye başladı. Çünkü genç kız kendisini evine davet etmişti. Paşa, onun kendisine aşık olduğunu tahayyül ediyordu. Gerçi, o günlerde İzmir'deki her kadının göğsünde Mustafa Kemal Paşa'nın bir resmi var idiyse de Paşa'nın bu duygulanışına, kendi üzerinde iyi bir tesir yapacağına inandığım için memnun oldum."⁶¹

Yunus Nadi'nin kitabına bir göz atalım:

"O gece -genelde 4 veya 5 Nisan'da oluyordu- akşam sofrasından hatırladığım kadarıyla Halide Edip Hanım, Adnan, Cami bey ve ben vardım. Bu arkadaşlar Ziraat Okulundaki tarla evin alt katına

60 Latife Hanım, Mustafa Kemal'in kendisiyle evlendiği tek eşi. Evlilikleri bir seneye sürmüştü sonra onu boşamıştı. (Mütercim)

61 Halide Edip, *Türk'ün Ateşle İmtihanı*, s. 291

göçmüşlerdi. Fakat onlar evin ihtiyaç ve masraflarını karşılamıyorlardı. Bu yüzden genelde akşam yemeği için buraya geliyorlardı.”

Böyle bir evde... Sürekli olarak yanan ateş... Keçi postu üzerinde uzanmış bir kadın, –kim bilir hangi vaziyet ve hangi elbiseyle- **Mustafa Kemal** kulağına fısıldıyor. O halde fısıldama esnasında **Mustafa Kemal**’in de **Halide**’nin yanında uzanmış olması gerekiyor.

O halde burada kadının içinde bulunduğu vaziyet ve **Mustafa Kemal** ile arasındaki durum hakkında şüphe ve tereddüde sebep olacak bir mecal var mı?

Ne var ki bazıları, ilerde bahsedeceğimiz ve yüz kat daha kötü olan fuhuş manzaraları ve hadiselerine nazaran sıradan kalan bu meselenin ispatı için neden bu kadar çaba sarf ettiğimizi merak edip, sebebini sorabilir.

Bunlara şöyle cevap veririz: Bizim bu şekilde yapmamızın sebebi, tutduğumuz yolun delile dayalı olduğunu ispat etmektedir.

Millet Meclisi’nde milletvekili olan **Damar Arıkoğlu**’nun kitabında **Atatürk**’ün hayat felsefesiyle alakalı yaptığı tasviri görüyoruz:

“Bir gün biz sofradayken hayatın mânâsını şu şekilde açıkladı:

- Bu konu hakkında birçok bilim adamının kitabını okudum. Herpsinin hayatı şu şekilde tarif ettiklerini gördüm: “Hayata geliriz, ağlarız. Hayatı terk ederiz yine ağlarız. Hayata gelişimiz ile hayatı terk ettiğimiz arasında elem verici bir merhale vardır.” Ben her zaman kendi içimden şunu derim: O halde hayatın bir mânâsı, bir kıymeti

yok. Sonra başka bir bilim adamının daha kitabını okudum. Onun da hayatı aynı şekilde tarif ettiğini gördüm. Ancak o şunu ilave etmişti. “Fakat mutlu kimse, hayatın acı verici kısmından neşeli vakitleri ortaya çıkarmaya güç yetirebilendir.” Bu fikir benim çok hoşuma gitmişti. Bu yüzden kişilerin ve toplumun, ellerinden mutluluğun ve neşenin kaçmasını engellemeleri gerekir. Neşe, enerji kaynağıdır. Neşeyi barındırmayan toplum ise yaşamayı hak etmez. İşte, arkadaşlarımın bir sofraya etrafında bulunduğu geceler, benim için sevinçli olan vakitlerdi. Ve bu yüzden ben, milletimin lideri olmak istiyorum.”⁶³

Varın, hayatın anlamını içkinin sarhoşluğunda bulan sefil hayat felsefesini siz takdir edin. Tepe üzerinde bulunan binadakiler sarhoşluk ve fuhşiyat içinde sabahlamıştı. Halkın tamamı, Millet Meclisi etrafında toplanmış bağımsızlık için kan kusarken, **Mustafa Kemal** tepenin üstündeki binayı, maddi ve manevi olarak sarhoşluk kusmuğuyla doldurmuştu.

Rıza Nur, kendisine has güzel ve sade bir üslupla bu durumu bize açıklıyor:

“Sürekli olarak içiyordu. Sabahları dahi içki içiyordu, ta ki sarhoşluktan yere yığılana kadar. Kendisiyle bir ay zaman geçirdikten sonra daha yakından tanıma fırsatım oldu. Fiziki özelliği şöyleydi: “Uzun boylu, sarı saçlı, yanaklarında –özellikle de burnunda- alkol tiryakisi olanlarda bulunan kılcal damarlar vardı. Görünen kılcal damarlar yanaklarında ve burnunda görünüyordu. Yanakları kırmızılaştığı zaman, burun bölgesi domates gibi kıpkırmızı olurdu. . . Alnının ortası hafif çukurdu. Aynı çukurluk başının iki yanında da mevcuttu. Sanki demir bir halka ile kafasının iki tarafından bastırılmıştı. Baş kısmı ön ve yan taraflardan küçüktü. Birbirine uymayan bir görüntüsü vardı. Hatta **İsmet Paşa**’nın bile dikkatini çekmişti. Lozan’dayken bir gün bana:

63 Damar Arıkoğlu, Hatıralarım, 3, s. 349

“Bu gazinin başı ne kadar da şekilsiz” dedi.

Fakat kurnaz hemen uyandı ve telafi etmek için:

“Fakat ne kadar da zeki, neden acaba?”

Bir gün **Mustafa Kemal**'e söyleyeceğimden korktuğu için böyle söyledi. Bilmiyorum acaba başının bu kadar şekilsiz olduğunun farkında mı? Yoksa “başım şekilsiz değil. Ve ben de en az başım kadar zekiyim” demek mi istiyordu? O sıralarda birçok defa içki meclislerine davet edildim. İçerken veya kızdığı zaman gözleri yaşlı oluyordu. Şaşılık derecesi yaklaşık olarak 160 derece kadardı. Bir gözü doğuya bir gözü de batıya bakıyordu... O halde bu adamda ailevi ve genetik bir bozulma vardı.

Sürekli gezme ve hareket halindeydi. İşleri ve durumları takip eder peşini bırakmazdı... İştittiğini hemen anlardı. Hatta kendisinden çok uzak bir iş dahi olsa anlardı. Sonra döner bunları açıklardı. Fakat bütün işi entrika ve komplolardan oluşuyordu.”⁶⁴

Yine Rıza Nur:

“... Öyle bir sinirlenirdi ki sinirden şaşkı kesilirdi. Gözlerinden bir tanesi sağa, diğeri ise sola bakardı... Bu onun çok sinirlendiğinin bir alametti. Aynı durum sarhoş olduğunda da ortaya çıkıyordu... Çok garipsiyordum... Bu adam neden bir şey için bu derece sinirlenirdi? Daha sonra sebebini öğrenmiştim: Bu sinir makamı travmasıydı... İşte bu “Kara Hasan” a ihanet etmeye ve hapse atılmasına sebep olmuştu. İdam edilmesini istemesine rağmen **Mustafa Kemal** buna güç yetirememişti. İdam edilmemesine sebep neydebilmiyorum.”⁶⁵

Yine **Rıza Nur** der ki:

64 Hayatım ve Hatıralarım, 3/619

65 Hayatım ve Hatıratım, 3/581

“Mustafa Kemal, Ziraat Okulundan çıkıp yeni evi olan istasyon-daki eve yerleşti. . . Ankara’da (S) adında bir adam vardı. Romanyalı Müslüman bir memur olduğu söyleniyordu. Cihan Harbinde Buda-peşte’de olan ordumuza katılmıştı. Sürekli olarak İstasyon binasında sabaha kadar yapılan müzik ve alkol gecelerine katılırdı. Öyle ki eş ve kendisi Mustafa Kemal ile beraber kalmaya başladılar. İçiyorlar, dans ediyorlar ve beraber alem yapıyorlardı. . . Pencereleri kapatıyorlardı. . . Panjurlar ise açıktı. Ahali geceleyin evin etrafında toplanmıştı. Yapılan eğlenceyi izliyorlardı. İçki ve sarhoşluk bağrıışmaları, fisildamaları ve kakhahaları duyuyorlardı.

Çok geçmeden halk ve milletvekilleri arasında söylentiler yayılmaya başladı. Ben ve kendileriyle endişeleri paylaştığım bazı milletvekilleri korkunç bir şey olacağını sezmiştik. Çünkü halkın üzerimize saldırıp bizi öldürmesi uzak bir ihtimal değildi. Çünkü yapılanlar ne dinimizde ne de ahlakımızda var olan bir şeydi. Bazıları bana dedi ki: Şu adama söyle bu işten vazgeçsin. Biraz düşündüm ve kendi kendime dedim ki: “Ancak İsmet onu ikna edebilir. İsmet’e gidip, ona nahiye etmesini ve bu yaptıklarının milliyetçilik davamıza çok zarar verdiğini, bu işlerden hemen vazgeçmesi gerektiği veya en azından yapacaksa da gizlice yapmasının gerekli olduğunu söylemesini söyleyeceğim.” İsmet’e gittim. Durumu kendisine şikayet ettim. Hüsnü niyetle durumu kendisine anlattım. . . Ne var ki kendisinden tam bir cevap alamadım. . . Çünkü İsmet sinirlendi ve yüzünü büzüştürdü. . . Ben de zannettim ki Mustafa Kemal’e kızmıştı. Fakat meğerse banu kızmış. . . Bana dedi ki: “Ben onun bekçisi miyim?!”

Evet. O bekçilik yapıyordu. Tabii ki de bekçiliğini yapıyordu. Aslında verdiği bu cevap karşısında şok olmuşum. . . İsmet’i temiz kalpli zannediyordum. Ancak şimdi ne kadar içi fesat ve istikametten uzak biri olduğunu anladım. Çünkü şikayet mevzuu gerçekten çok önemliydi ve mantıklıydı. Bu yüzden benim tarafımı tutmak zorundaydı. . . İnanıyorum ki İsmet –yaltaklıktan olsun diye- aramızdu

erçen diyalogu koşup ona anlattı ve itibarını kazandı. Genelkurmay Muşkanı olan birinin, Devlet Başkanına sormadan önemli bir işe girmesini tasavvur edemiyordum. Aksi halde vay halimize. Birkaç gün sonra, (S)'nin Tarım Bakanına müsteşar olarak atandığı haberi geldi. En nihayetinde de Batum Konsolosu olarak atandı.”⁶⁶

(S), konsolos olarak atandığında **Rıza Nur**'u akşam yemeğine davet etti. **Rıza Nur**, Rusya'yı ziyaret etmek için gittiğinde oraya da uğradı. (S)'nin eşi akşam yemeği sırasında bir anda sofrayı terk etti. (S) eşi adına **Rıza Nur**'dan özür dileyerek eşinin, aybaşı halinde olduğu mazeretini sundu. . . Yani kendisini ağırlamadığı için özür dilediyordu!..⁶⁷

İşte bunlar **Mustafa Kemal**'in arkadaşlarıydılar!

Tepedeki binadayken, sarhoşluk ve fuhşiyat içerisindeyken içinde bulunduğu enaniyet düşünceleri, dünyadaki tüm ilmi kullardan ve kabul edilen temellerden farklıydı. Sadece *Çankaya*'da okuduğumuz bir yazıda, hukukçulardan biri, **Atatürk**'ün devlet idaresi için çizdiği yönetime karşı şunları söylüyordu:

“Gerçekleşmesini arzuladıkları bu yönetim, hiçbir kanun kitabında mevcut değildir.” Bunun üzerine şu cevabı alır:

*- Sistemler, tecrübelerden tatbik edilmiş ve tecrübe edilmiş şeylerdir. Başka bir şey değildir. . . Bana düşen istediğimi tatbik etmek, size düşen şey ise yaptıklarımı kitaplara geçirmenizdir.”*⁶⁸

Yani o, tepedeki binada yaşadığı ahlâksız hayatını savunuyordu. Türklük ruhunu çiğnemek ve öldürmek için planlar yapıyordu. Sabaha doğru saat üçte beraber aynı sofrada olduğu **Adnan Adıvar** ve eşi **Halide Edip**'e şunları söylüyordu:

⁶⁶ Hayatım ve Hatıratım, cilt 3, s. 641-642

⁶⁷ Bu olayın tafsilatı için bkz, “Hayatım ve Hatıratım”, cilt 3, s. 643 (**Mütercim**)

⁶⁸ Çankaya, s. 262

“Kurtuluş hareketi günlerinde ve Büyük Taarruz’dan önce: Mustafa Kemal Paşa, akşamdan sabah saat üçe kadar, gelecek günlerde Türkiye’yi bekleyen Batılılaşma⁶⁹ hareketinden bahsetmişti: “Adnan efendi!.. Sürekli olarak Tıp Fakültesinin ve ordunun ilerlemesinin sebebinin Batıyı örnek almasından dolayı olduğunu söyledin. . . Şimdi ise bizler, bütün ülkeyi Batılılaştıracağız.” Hatta Latin harflerinin kullanılacağından da bahsediyor ve bunların gerçekleşmesi için ciddi ve sert tedbirler alınmasının gerekliliğinden bahsediyordu.”⁷⁰

Tepedeki bina ve İstasyondaki bina, sadece **Mustafa Kemal**’in habis ruhunu yansıtan iki tarihi çerçeveydi. . .

Rıza Nur der ki:

“Toplantılardan birinde tepedeki binada işlenen suçlar konuşulduğunda milletvekillerinden birisi şöyle söyledi:

- Bu adam habistir ve psikolojik problemleri vardır. Üzücü olan şey ise bu adamın hareketin başında olmasıdır.”⁷¹

Buna rağmen o, milleti temsil eden Meclisin lideri olacaktı.

* * *

69 Batılılaşma Hareketi: Batı adet ve geleneğini taklit etmeye yönelik yapılmış hareket.

70 Hayat Dergisi, Milli Mücadele Hatıraları, Halide Edip, 14. bölüm

71 Hayatım ve Hatıratım, cilt 3, s. 620



DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

MÜBAREK İSTİKLAL

Kağrı Gürültüleri



YER İLE GÖK ARASINDA

Sevgili Anadolu... Osmanlı İmparatorluğunun yaklaşık 625 yıl elinde bulundurduğu emanetin kan ve can mahzeni... O Anadolu ki, iki yıl üç ay boyunca (1920 İlkbahardan 1922 Sonbahara kadar), koca tekerlekleri ile kağnıların can sıkıcı seslerinin atmosferi kapladığı bir sahaya dönüştü. Kaplumbağa hızında giden ve bitmek bilmeyen tekerlek seslerine sahip kağrı arabaları, sanki evladını yitirmiş Türk kadınlarının çığlıklarına benziyordu. Hilal uğrunda, haçlılar karşısında dini ve milli fedakârlığın sembolü oldu. Ancak bu fedakârlığa iştirak edenler, aslında Allah'ın düşmanlarına hizmet ettiklerinin farkında değillerdi. Altı asırdır düşmanın hariçten yapamadığı vatani yıkma hedefini vatanı içinden yaptılar.

Öncelikle **Rıza Nur**'un resmettiği şekliyle yakından inceleyelim:

“Bu yollarda giderken mühimmat nakleden kağnılara rast gelirdim. Bir kağrı ile iki büyük top mermisi naklediliyordu. Yağmur yağıyordu. Lakin ihtiyar bir köylü, paltosunu çıkarmış mermileri örtmüş kendisi sıvıslam. Şu mübarek Türk mermiyi canından ziyade düşünüyor. Kastamonu'da bir şey hikaye ettiler. Cephane gelmiş, kağnılar toplanmışlar. Bir kadın da sırtında birkaç aylık çocuğu ve kağrısı ile gelmiş. Herkes o kadına acımış: “Bırakın! Bunun babası gavurun karşısında öldü. Oraya cephane taşıyayım. Bu da, ben de bu uğurda ölelim.” demiş. Gözlerimden yaş geldi. Bu Türk'tür bu hamiyet nedir? Milli harekette böyle menkıbeler binlercedir. Biri

implayıp yazsa! Sonra Mustafa Kemal her şeyi kendi yapmış oluyor. Umurda, kar kıyamette bu Türkler bu yolu bin kere geçmişlerdir.”⁷²

İstiklal mücadelesi boyunca, her toplantı ve törende **Mustafa Kemal**'in ellerini ikiyüzlülükle dua için semaya kaldırdığı müddetçe, sanki “Allah... vatan... Allah... vatan...” diyen araba gıcırtıları, ülkede ebedi Batılılaşma melodisi olacak ve istikbale dair tüm bir gaflet içinde olunacaktı... Gökyüzü felakete bürünecek, yer sarsıntıya uğrayacaktı. Gençiyile yaşlısıyla Türk kadınlarının, beyaz sakallı ve beli bükük Türk erkeklerinin her biri, sırtına bomba yüklenmiş, tüm meşakkatlere rağmen arabaların arkasında yürüyorlardı. Hiç şüphesiz bu manzara, piramitleri yapmak için sırtında taş taşıyan Firavun'un kölelerine benziyordu. Ne var ki bu köleler aldatılmış değildi. Tam tersine açık bir zulüm altında çalışıyorlardı. Türk halkına gelince, Allah ve vatan uğruna savaşmak için yola çıktılar ve taşıdıkları taşlarla kâfirlerin piramitlerini yaptıklarını, kalplerde Allah'ın ismini yok etmek, Müslüman vatanını, Batının esiri yapmak için çalıştıklarını bilmiyorlardı.

Tarihte, vatanı ve milleti düşmana satarak ihanet etmekle alakalı birçok misal vardır. Fakat insanların böyle bir ikiyüzlülükle aldatılmaları ve beklentilerinin tam tersi ile karşılaşmalarına dair tarihte tek bir misal yoktur.

Türkleri madde planında zafere taşıyan İstiklal Savaşı, **Mustafa Kemal**'in eliyle kasdı ve planlı bir şekilde ruhi ve manevi sahada helake sebep oldu. Türk ordusu, bu savaşın en şerefli, **Mustafa Kemal** ise hainidir. Onun şeref tarafında olmaya hakkı yoktur. Tam tersine onun rolü, küfre giden yolda imanı istismar etmesidir... Hadiseyi bu şekilde anlamak, yeni Türk eğitimcilerini bekleyen en münasip anlayıştır. Birçok yeni tahlil, (ihtilal keyfiyetindeki) bu anlayışın zamanının geldiğini gösteriyor.

Bu temel teşhis çerçevesine izafeten, İstiklal Savaşı'nın dört önemli merhalesini ele alacağız: Birinci İnönü Savaşı, İkinci İnönü Savaşı, Sakarya Meydan Muharebesi sonra da Cihan Harbi'ni devamızı destekleyici tarafları ile hikâye edeceğiz. Bu mevzuları anlatırken de **Mustafa Kemal**'in enaniyetini, nasıl mücadele ettiğini açıklayan mühim noktaları kısa bir şekilde ele alacağız.

* * *

BİRİNCİ İNÖNÜ SAVAŞI

Bu savaş, **Çerkes Ethem** kuvvetlerinin çekilmesinin ardından, Yunanlıların 6 Ocak 1921'de saldırısı üzerine başlar ve zaferle neticelenir.

"Pek güç şartlar içinde nihayet Büyük Millet Meclisi'nin nizamı kurulmuştur. Gerilla devri sona ermiştir. İşte Birinci İnönü Savaşı bu güç askeri ve siyasi şartlar içinde olmuştur. Kuvvetlerimizin bir kısmı artık Yunan safları arasında idi."⁷³ Ordu 5 Ocak'a kadar Ethem'i kovaladı. Yunanlılar 6 Ocak'ta bütün kuvvetleriyle kıt'alamıza karşı taarruza geçtiler. Birinci İnönü Harbi kazanılmalıydı. Kahmetli İzzettin Paşa, Atatürk'ün pek sevdiği ve güvendiği komutanlarımız arasındadır. İyi ve gözü pek bir asker, pek dürüst bir vatansever, Mustafa Kemal'in de aşığı idi. İsmet İnönü'nün şöhretini ve hizmetini küçültmek için, Birinci İnönü zaferini söndürmeye uğraşan zamane politikacılarını ölünceye kadar affetmemiştir. Son yazısında diyordu ki: "Bu muharebe tam bir zaferdir. Birtakım kalemler bu zaferi Yunanlılar gibi hiçe saymak istemişlerdir. Yunanlılar bu muharebeden kendilerini Aksu-Dimboz müstahkem hattına atarak kurtulabildiler."

Asıl sevinç Mustafa Kemal'de idi. Birinci İnönü zaferi gerçekleşince: "Bu muharebe ile pek çok şey kurtarılmıştır!" demiş, sonra bu sözünü şöyle tamamlamıştı: "Hayır, her şey kurtarılmıştır!"

73 Buradan kastedilen Çerkes Ethem'in, Ankara hükümetine muhalefet ettikten sonra Yunanlılara katılmasıdır.

Mustafa Kemal gibi askerlik sanatını âdetâ mukaddes sayan, tam askerliğini takındığı vakit yakın dostlarını tenkit etmekten ve nefret ettiği düşmanlarının hakkını vermekten çekinmeyen bir adam, Birinci İnönü'nde ilk ordu zaferiyle ne kazanılmış olduğunu bilmekte idi.

Bu savaşın yıldönümünde Garp Cephesi Komutanı İsmet Paşa'ya "Akşam" gazetesi adına bir tebrik telgrafi yollamıştık. İsmet Paşa'nın cevabı bugün de okunmaya değer: "Birinci İnönü'nde şehit olanlar memlekette nizamı ve cephede ordu ile müdafaayı temin için fedayî hayat etmişlerdir. Hiçbir muharebenin şehitleri bu kadar fevkalâd şartlar içinde ve o derece dünyevî, hatta uhrevî menfaatlerden azade olarak fedayî hayat etmemişlerdir."

Çünkü halifenin fetvalarına göre Anadolu türedilerinin emirleri ne uyararak Yunanlılarla dövüşenler şehit sayılmak şerefinden ve hak kından mahrum idiler."⁷⁴

"Birinci İnönü ile Kuvay-ı Milliye'nin başıbozuk devri son bulduktan, ordu ve Meclis otoritesi kurulduktan sonra, Mustafa Kemal saraç ve Bab-ı âli ile her türlü pazarlığı kesti. Artık hakikî devlet reisi idi. İstanbul'da Tevfik Paşa hükûmeti vardır. İtilâf devletleri Vahidüddin ve Damat Ferit tertipleriyle Anadolu'nun yıkılmayacağını ve Sevr Antlaşmasının olduğu gibi uygulanılmayacağını anlamışlardır. İstanbul düşünür ki madem Yunanlılar zayıflamışlardır, madem büyük devletler zor kullanabilecek hâlde değildirler, ne olur, Mustafa Kemal de inadından vazgeçse, İstanbul ve Ankara anlaşsalar, Sevr Antlaşmasını şimdilik ne kadar mümkünse o kadar yumuşatsalar, gerisini tarihin gidişine bıraksak...

Nitekim bu fırsat da çıkmıştır. Büyük devletler Londra'da Türkler ve Yunanlılarla bir arada konuşmak üzere bir konferans toplamaya

kurur vermişlerdir. Osmanlı delegeleri arasında Ankara temsilcilerinde bulunmasını şart koşmaktadırlar.”⁷⁵

“Londra konferansına giden Ankara heyetinin başında Bekir Sami Bey’in bulunuşu bir talihsizlik olmuştur. Bekir Sami Bey İngiliz ve Fransız nazırlarıyla bazı meseleler üzerinde hususî konuşmalarda kendiliğinden tavizlerde bulunmuştur. Konferanstan bir şey çıkmayacağı belliydi. Teklif olunan antlaşma tadilleri pek sudan şeylerdi. Fakat sonra Bekir Sami Bey’in tavizlerini birer birer geri almak lâzım geldi. Bekir Sami Bey bu ikinci Avrupa yolculuğunda tam bir Bab-ı âli adamı olmuştur. Onun da inancı, harbe devam etmenin bir felâket olacağı idi.”⁷⁶

Falih Rıfka, -farkında olmadan- yaptığı bir açıklamayla **Mustafa Kemal**’in bütün gizli sırlarını şöyle ortaya çıkarıyor:

“Mustafa Kemal artık zar atmıyordu. Satranç oynuyordu. Bu oyunun da, bilmeyenlere seyri bile yorgunluk verir. Türlü durumları, fırsatları ve şartları pek iyi kollamasını ve kullanmasını bildiğinden, harp ve politika işlerini de kısıvrak iradesine bağlamıştır. Önde, gidip daima yerinde bulacağı bir ordusu, arkada, gelip daima kavuşacağı bir insanlar takımı vardır. Fakat her günkü kürsü kavgalarından sonra: “Canım efendim bu Meclis de nedir? İzin veriniz, dağıtalım” gibi tekliflerde bulunan dar kafalı gayretkeşlerden de, ürpererek uzak durur. Mustafa Kemal Meclissiz yaşamayı akli almayan bir yirminci asır lideridir. Söyler, inandırır, zora getirir, susturur, fakat Meclissiz yapamaz.”⁷⁷

Yani diğerlerini kendine iman etmeye, önünde eğilmeye ve uysmaya mecbur bırakmak için zor kullanır, ancak Meclisten de

75 A.g. e s:287

76 A.g.e, s. 289

77 Çankaya, s. 259

müstağni olamazdı. Çünkü hangi sahte ilah, kendisine kulluk edenlere ihtiyaç duymaz ki?

İlk Meclisi, milleti idare etme bahanesiyle kullandı ve ortaya çıkan muarazalara rağmen meclisi lağvetmedi. Çünkü bu meclisi lağvetmekle her şeyi kaybedeceğini biliyordu. Aynı şekilde bu sonraki meclisi de lağvetmedi çünkü meclisin lağvedilmesinden daha korkunç bir şey yaptı. Meclis üyelerinin, kendisine bir ilahmış gibi tapmasını sağladı ve böylece Meclisin, ölümünden on iki yıl sonra bile nasıl devam edeceğini planladı. Nitekim Meclisin sürdürülebilirlik usulünü koymuştu. Birçok milletvekili, **Atatürk**'ün manevi şahsiyetini kendilerinde barındırmaya devam ediyorlardı. **Atatürk**'e kulluk edilmeye devam edildiği müddetçe, bu hal, Türkiye'de zeval bulmayacaktır.

Mustafa Kemal çetelerden kurtulduğu, Yunanlıların ilerleyişini durdurduğu, düzenli ordu kurduğu ve her şeyden habersiz olan cesaretli Türk ordusunun faziletiyle Birinci İnönü Savaşını kazandığı anda, kendisini tehdit eden en büyük tehlikeden kurtulduğunun farkına vardı ve şöyle demeye başladı:

- “Bizler, bütün her şeyimizi bu savaşa borçluyuz.”

Birinci İnönü Savaşını, Anadolu direnişinin, nizami ordu şeklinde mukavemet kuvvetinin teşkil edilmesi için ilk maya olarak değerlendirmek mümkündür.

Birinci İnönü zaferinden sonra, “Hâkimiyet Milletindir” şiarı altında, devlet sistemi ve yönetimi hakkında görüşlerini açıklamadan önce, Meclis'ten “Teşkilat-ı Esasiye Kanunu” adı altında henüz tamamlanmamış bir kanun çıkardı. 20 Ocak 1921 yılında çıkan bu kanun, **Mustafa Kemal**'in 18 Eylül 1920 yılında meclise okumuş olduğu ve Cumhuriyetin ilk tohumlarını atmak için gizli tuttuğu fikirlerinin tahakkuk etmesidir.

İKİNCİ İNÖNÜ SAVAŞI

Askerî tafsilatı malûm olan bu savaş, ilk savaştan daha zordu. İkinci İnönü'nün devamı niteliğindediydi. Sonuçları ise, ilk savaşın sonuçları kadar önemli değildi.

Yunan ordusu, 22 Mart 1921 yılında saldırıya başladı. Bu saldırı, Londra Konferansı'nın –İstanbul ve Ankara heyetinin katılımıyla- oturumu esnasında başladı. Amaç Konferansta alınacak kararlar tesir etmekte. Savaşın başlangıcında askerî saflarımız çözülmeye yüzükendiydi. Ardından tekrar kenetlenmeye ve karşı hücumu geçirdi. Akabinde zafere ulaşıldı.

“İkinci İnönü'nün hikâyesini son geceyi Ankara'da Ziraat Mektebinde Atatürk'ün yanında geçiren eski bir bakandan şöyle dinlemiştim: “Odanın ortasında bir masa. Üstünde bir harita. Mustafa Kemal:

- Bir kadeh bir şey içmek istiyorum, dedi.

Oturduk. Biraz sonra bir kurmay subay geldi:

- Haber kötü... Sağ kanadımız çekiliyormuş, efendim, dedi.

Meger sözde Yunan süvarileri istasyona girmişler. İsmet Bey geri çekilme emri vermiş. Kendisi Çukurhisar'a doğru yola çıkmış. Mustafa Kemal Paşa'nın çektiği telgrafa yerinde kalan komutanın verdiği cevapta şöyle deniyordu: “Sol kanatta Nazım Bey dayanmaktadır. Sağ kanat tutundu. Biz de ne yapacağımızı bilmiyoruz.”⁷⁸

Falih Rıfki Atay'ın kastettiği bu tarihi telgraf, şu meşhur cümleyle biten bir tebrik mesajıydı:

- *“Sizler sadece düşmana değil, bilakis halkın kötü kaderine galip geldiniz.”*⁷⁹

Bütün bu övgüleri ve takdirleri hak eden **İsmet Paşa**, selametti **Mustafa Kemal**'e kulluk etmekte bulan kişinin bizzat kendisidir. Gelecekte (geri çekilmenin başladığını gördüğünde) geri hatları kontrol eden **Mustafa Kemal**'i ziyaret ettiğinde ağlayan bir çocuk sesiyle şöyle söyledi: “Ne yapacağım?.. Hiçbir şeyin üstesinden gelemiyorum.” Cevaben şöyle söyledi: “Bilakis yapabilirsin ve yapacaksın da.”

Yani **İsmet İnönü**, cesaretlendirilmeye ve iradeye ihtiyaç duyan birisiydi.

* * *

79 A.g.e., s. 361

KONFERANS GÖRÜŞMELERİ ÇIKMAZ BİR YOLA GİRDİ

Bu bölümde konferans görüşmelerinin nasıl çıkmaza girdiğini göreceğiz.

Mustafa Kemal'in, Meclis'teki yandaşlarını "Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti" altında toplama çabası içinde olduğunu gördüğümüz gibi, aynı şekilde ikinci muarız bir oluşumun başlangıcını ve bunların muhalefet seslerinin yükseldiğini görüyoruz.

Mustafa Kemal, direniş cephesi üzerinde baskısını artırırken, planını tedrici olarak uygulamayı ve Meclis'i iradesi altına almayı ihmal etmiyordu.

Ne var ki bu sefer ipin elinden kaçmasına izin vermiyordu. Buna binaen **Mustafa Kemal**, **Kazım Karabekir**'e, yapmış olduğu bazı itirazlarına cevaben bir telgraf attı:

*"Bu kanunda Cumhuriyete işaret edecek herhangi bir şey yok. Rauf Efendi'nin, sultanlığın Cumhuriyete dönüşmesi korkusu ise, yalnızca bazı vehimlerden ibarettir."*⁸⁰

Burada kast edilen kanun Teşkilat-ı Esasiye Kanunu'dur.

Bu esnada **İzzet** ve **Salih** Paşa liderliğinde uzlaşma için Ankara'ya gelen İstanbul heyetinin geri dönmesi yasaklandı. Gözaltında misafir tutulan **İzzet** ve **Salih** Paşa, İstanbul hükümetinden

geri çekileceklerine dair yazı ile taahhüt vermedikçe serbest bırakılmadılar.

Mustafa Kemal'e gelince, avaneleri ve silahlı adamlarıyla malûm hayat tarzını (veya daha sonra bilinecek hayat tarzını) sürdürmeye devam ediyordu.

Mustafa Kemal'i en iyi temsil eden savaş Sakarya Savaşı'dır.

* * *

SAKARYA

Yunanlılar açısından bu savaşın gayesi, üzerimize saldırmak, geriye püskürtmek, bizi paramparça etmek, geriletmek ve saldırının meyvesini toplamak için bütün kuvvetlerini toplamak ve saldırı için bütün çabalarının sarf etmektir. Çünkü omuzladıkları sorumluluk, boylarını aşıyordu.

Bize nispetle bu savaş: İlk anda saflarımızda bir karışıklık ve paniğe görüyoruz. Fakat inadımız, subayların ısrarı (Mustafa Kemal istisna) özellikle de genç subaylar ve Türk askerinin sabır ve sebatı, vaziyeti değiştiriyor ve düşman geri püskürtülüyor. Ardından, hakkı olmadığı halde **Mustafa Kemal**'in sahiplendiği zafer Allah'ın yardımı ve lütfu ile geliyor.

Burada kısaca anlatacağımız vakıalar, bu hadisenin hakikatini ve ilmi bakış açısını anlamak ve bu asil milletin kendi hakkında yapacağı muhasebe için yeterli olacaktır.

Bu savaşta **Mustafa Kemal**'in nasıl mağlup olduğu, Türk ordusunun ise nasıl galip geldiği ortaya çıkacaktır.

Birinci İnönü Savaşı'nın üzerinden altı ay, İkinci İnönü Savaşı'nın üzerinden ise üç ay geçmişti. Yunanlılar genel seferberlik ilan etmiş, bütün kuvvetlerini komutanları liderliğinde cepheye toplamışlardı. Hal böyleyken Türkiye, dâhilde bütün kuvvetlerini araya toplayacak güce sahip değildi. Aynı şekilde maddi, askeri teçhizat ve hazırlık açısından da zayıftı.

Her anlamda düşman son noktayı koyacak saldırıyı yapmayı hazırlanıyordu. Karşı planımız şu şekildeydi:

Bizden sayı ve teçhizat bakımından üstün olan düşmana tüm gücümüzle karşılık verip ona karşı yenilmek ve böylece tüm muvazene kavemet ihtimalini kaybetmek yerine, en faziletli yol, düşmanı küçük kuvvetlerle meşgul etmek, mühim bir bölge olan Eskişehir'e gelene kadar doğuya çekilmek ve fedakârlık için tereddüt etmemektir. Düşman uzak mesafelerde dağıtıldıktan sonra Türk ordusu uygun bir fırsat ve karşı koymak için yeterli kuvvet bulmuş olacak, birliği ve donanması yeniden bir araya gelecek ve bu şekilde karşı saldırı yapmak için hazır olacaktı.

Yunanlıların saldırısı başlar... Saflarımızda geri çekilmeler... Zahirî hesaplarımız tutmaz, hatta planlanan geri çekilme dalı gerçekleşmez.

İlk olarak "Çankaya" kitabının bize bu manzarayı nasıl tasvî ettiğine bir bakalım:

"Bozgun sırasında Ankara'da Meclisin havası pek bozuktu. Kim senin ağzını bıçak açmıyordu. Mustafa Kemal görünüşte soğukkanlı olmakla beraber geceleri uyuduğu yoktu. Ziraat mektebindeki harabî başından ayrılmıyordu. Sabahleyin evine gittiği vakit sadece yıkıyor, sonra hemen Meclise gidiyordu. Meclis ateş üstünde idi. Mustafa Kemal içeri girdiği vakit, eskisi gibi, herkesin gözü onun üstünde dögildi. Homurtu ile karşılandığı bile olurdu. Birçok milletvekillerini göre uğranılan bozgunun gerçek sorumluluğu onun omuzlarında idi. Odasında ise birçoğları ondan haber almaya gelir: "Ordu manevân yapıyor..." cevabını alırdı.

Yetmiş bin askerden ancak otuz bin kadarı Sakarya'nın doğusunu çekilmişti. Onlar da bitkin bir hâlde idiler. Bereket Yunanlılar duraklamışlardı. Vekiller Heyeti ve Genelkurmay Başkanı Fevzi Paşa

...lamak) bir gün gizli oturum istedi. Rengi uçmuş, tıraşsız, kim bilir
... jündür uykusuz, milletvekillerine:

"Arkadaşlar." dedi, "tarihi günler yaşıyoruz. Yunanlıların çok
... kuvvetle yaptıkları taarruza karşı askerlerimiz kahramanca
... üstüler. Ağır kayıplara uğradık. Biz şehir ve bölge harbi yapmı-
... . Hedefimiz zaferdir. Ordumuz stratejik bakımdan en elverişli
... nlr harbe devam edecektir. Hükümetimiz adına Ankara'yı bu haf-
... rında boşaltmaya, merkezi Kayseri'ye götürmeye karar verdik.
... liden hazırlığa başlanmasını rica ediyoruz."

Bir kıyamettir koptu. Kürsüden çıkan çıkana idi. Milletvekilleri
... noktada birleşiyorlardı:

- 1. Ankara'yı harpsiz bırakmamak,
- 2. Bozguna sebep olanları şiddetle cezalandırmak.

Fevzi Paşa bozgun sorumluluğunu üstüne almak zorunda kaldı.
... süye gelerek:

Stratejik komuta hatlarına gelince, Genelkurmay Başkanı ola-
... nlardan ben sorumluyum. Vereceğiniz cezayı şimdiden kabul
... uorum, ben ölümden korkmam, milletin uğruna seve seve şehid
... nasını bilirim, diyerek yerine oturdu.

Meclis cepheye bir heyet yollamaya karar verdi. Heyet gitti gel-
... Ankara'da siperler kazılmak, cepheye asker yetiştirmek için her
... r alınma bölgesine olağanüstü yetkilerle milletvekilleri gönderil-
... mek gibi tedbirlere başvuruldu.

Bu sırada bazı milletvekillerinin hatırlarına Mustafa Kemal'i
... komutan yapmak fikri geldi."⁸¹

⁸¹ Çankaya, s.297-298

Her ne kadar bu satırlar yenilgiyi kabul etse de, manzara, **Rıza Nur**'un tasvir ettiği gibi daha korkutucuydu. Başka mânâlar ve planlar vardı işin içinde:

“Nutuk adlı kitabın 337. sayfasına bakıldığında Sakarya Savaşı'ndan bahseder. Bu harp ve vakaların içindeydim. Bu sayfaları okudum. Gördüm ki, birçok önemli vukuatı zikretmeden geçmiş. Yazdıklarını da tamamıyla başka kalıba koyarak yazmıştır. Bu sahifeler, tarih sahtekarlığına mükemmel vesika ve numunelerdir. Bütün yalan dolan. . . Bu mağlubiyeti güya bilerek yaptığı, sevkülceysi bir ricatmış gibi gösteriyor. Mızrak çuvala sığmaz. Hem o halde İnönü'de evvelce niye galip gelmiş?”

Hâsılı, Eskişehir, Afyon cephesinde müthiş mağlup olduk. Bu öyle bir hezimettir ki, öyle bir kaçış kaçtılar ki, şimendifer köprülerinin raylarını bile atmağa vakit bulamadılar. Yahut akıl etmediler. Oraldaki sığır, koyun ve keçi sürülerini sürüp getirmediler. Yunanlılar bu hattan güzel istifade ettiler. Sakarya harbinde bu sürülerle beslendiler. Bu sürüler olmasa Sakarya'da yirmi gün duramazlardı.”⁸²

Yunanlıların saldırısı Afyon cephesi tarafından başladı. **İsmet İnönü**, bu saldırının bir taktik olduğunu, asıl saldırının Eskişehir tarafından yapılacağını düşünüyordu. Gücümüzün Güney kanadının çöküşüne sebep olacağı ve hat boyunca ordunun dağılacağı düşüncesiyle bu cepheye destek gönderilmedi. **Mustafa Kemal**, yenilginin asıl sebebi olan bu stratejik hatada **İsmet İnönü**'yle aynı düşüncede idi. **Rıza Nur**'un yazdıklarını, Meclisin cepheye gönderdiği heyetin içinde olmasından dolayı, güvenerek takip edebiliriz:

“Orada dediler ki, Fevzi Paşa bu iki adama⁸³ daha harbin başında taarruzun Afyon üzerinden olacağını söylemişti; fakat dinleme-

82 Hayatım ve Hatıratım, cilt 3, s.822-823

83 Mustafa Kemal ve İsmet İnönü

mişler. İnanmak lazımdır. Fevzi Paşa'nın bir iki hizmeti vardır ki, askerlikte Mustafa Kemal'e de, İsmet'e de pek faik olduğunu göstere-memişti. O vakit Fevzi, Heyetin başkanıydı ve daha birkaç mesuliyeti vardı."84

Problem, düzenli bir şekilde geri çekilme problemi değildi. Cephenin içinde bulunduğu korkunç durumu, cephenin arka-sında bulunan Ankara'ya göz atmakla anlamamız mümkündür. **Rıza Nur**, kendi kalemıyla, etkileyici ve gerçekçi bir şekilde duru-mu bize tasvir ediyor:

"Ankara mahşeri bir ana baba günü oldu. Kayseri'ye ilk kaçanlar Maarif Vekili olan Hamidullah Suphi ve Yunus Nadi'ydi. . . Elham-dülillah 8-10 mebus daha kaçtıysa da, başkası kaçmadı. Hükümet, memur ve zabıt ailelerini Kayseri'ye yolluyor.

Sokaklarda arabalar, atlar, eşekler, öküzler, kağnılar. Eşyalar ara-balara yüklenmiş. Kadınlar eşyaların üstüne oturmuş. Bir tarafında bir kafes, bir tarafında bir oturak, bazısında üç dört tavuk da asılı. Çocuklar analarının kucagında ağlar. Kimsenin bir bildiği yok. Her-kes bir meçhul içinde. Yalnız gavur geliyormuş diye biliyorlar. Kaç-mayı düşünüyorlar ve acele ediyorlar. Hükümet bu sevkıyatı idare ediyor. Araba az. Kimi cebren araba zapt edip ailesini yerleştiriyor. Kimin gücü kime yeterse. Hükümet mebusları tahrik ediyor, yolla-mak istiyor.

Sokak ve pazar insan dolu. Bir sürü insan koşuşup duruyor. Ekse-ri yürüyüşler mânâsız ve şaşkınlık eseri. Bu insanların çoğunun elin-de eşya var. Kimi bir endam aynası gezdiriyor, satmak istiyor. Kimi sırtına bir dolap almış, müşteri arıyor, kan ter içinde. Kiminin elinde veya omzunda halılar. Fiyatlar ölü pahasına; fakat yine alan yok. Kim başına dert alacak? Herkes canını taşıyamayacak halde, şaşkın şaşkın telaş ve acele içinde. Bir öteye bir beriye koşuyorlar. Para küçük

ve hafif şeydir. Taşınır ve saklanabilir. Eşyayı nereye sığdırmalı?! İnsanların benzi, ölü benzi. . .”⁸⁵

Mustafa Kemal hakkında aynı kitapta şu yorumları görüyoruz:

“Ankara’da mebuslar vaziyetten hiçbir şey bilmiyorlar. Mustafa Kemal’de de sadra şifa verecek bir haber yok. O ve hükümet Ankara’dan kaçma telaşında. Başka şeyi düşündükleri yok. Mustafa Kemal eşyasını denk denk toplamış yolluyor. Meclis’in haline baktım. Herkes şaşkın tavuğa dönmüş, ne olacağını ve ne yapılması lazım geldiğine dair kimsede bir fikir, bir rey yok.”⁸⁶

Rıza Nur, Meclis heyetiyle beraber Polatlı’ya gidip, orada orduyu kötü idare eden ve bundan dolayı öfkelenen **İsmet İnönü** ile karşılaştı:

“Açtım ağzımı yumdum gözümü: “Ordunun tamamı senin alej-hinde. Cahil bir idare ile bu hale geldik. Yoksa mağlup olmazdık. Alimane bir idare isteriz diyorlar. Meclis sana bir şey yapamaz diyorsun. Ben zannedirim ki, seni tutar, Meclis’in kapısına asar bile. Bu kahrkari hezimetin mesulü sensin.” dedim. “Ben yalnız değilim ki, Mustafa Kemal Paşa’nın emirlerini yapıyorum.” dedi. “Onu da asarlar.” dedim.”⁸⁷

Bir süreliğine savaşın durması esnasında, yapılması gerekenler vardı. **Mustafa Kemal**’in Başkomutan seçilme davası gerçekleşti. **Rıza Nur**’un aktardığına göre bizzat kendisi, ordunun Başkomutanı olmak için telkinlerde bulundu. Ve yine kendisi seçilmesi için meclise önerge sundu. Herkesten önce de imzasını attı. İtiraz edenlere ise karşı çıktı. Yani tek kelime ile kendini Başkomutan

85 A.g.e., cilt 3, s.829-830

86 A.g.e., cilt 3, s.831

87 A.g.e cilt 3 s:839

ıptı. Bu hadisenin aslı Meclis dosyalarına ve kayıtlarına dayanılığ için bu hadise hakkında aktarılanları da tasdik etmek durumundayız.

Fakat **Mustafa Kemal** bu durumda Başkomutan olmayı arzu etmiyordu çünkü yenilgiye kesin gözüyle bakıyordu. Bu sebeple yenilginin kendisine zarar vereceğini ve bu yenilgiyle çabalarının hayli olacağından korkuyordu.

İnsan, şu satırları okuduğunda şaşka kalmaktan kendini alamıyor:

“.. Derken Mustafa Kemal başkumandanlığı kabul etmem dedi. Ve bu hususta ısrar etti. Dedik: “Yahu! Etme, kabul et!” “Ben zaten aima idare ediyorum. Geri durduğum yok ki. . . Ne lüzumu var, beni başkumandan yapacaksınız?” dedi. Ben de: “Yok, resmen ve mesul olarak başkumandan olmalısın. O vakit daha iyi gayretle çalışırsın.” Her şey bitmiş, elde ordu diyecek bir şey yok. Mustafa Kemal tamamıyla ümitsiz. Başkumandanlığı asla istemiyor. Çünkü onca mağlubiyet muhakkak. Başkumandan olursa kendi mağlup olacak. Şimdiye kadar perde arkasından elindeki İsmet ve Fevzi adındaki iki kuklayı, Hacivat’la Karagöz gibi oynatmaya alışmış. Mesuliyetli iş olursa onlara veriyor, şeref olursa kendine alıyor. Resmen ve bilfiil kumandanlığı kabul etmeğe asla yanaşmıyor. Bütün Meclis de buna kıyıyor. Meclis pek asabileşti. O, kabul etmem diyor, başka şey bilmiyor ve dinlemiyor. Kızmışım. Bir ara: “Peki! Senin varlığın âleme rahmet mi? Ne güne duruyorsun? Hangi işe yarayacaksın?” diye bağırdım. Kızılca kıyamet koptu. Mustafa Kemal bana kürsüden küfür ve tehdit yağdırdı ve bu arada yine dedi ki: “Mağlubiyet muhakkak. Sen beni rezil olsun, şerefim gitsin diye başkumandan yapmak istiyorsun.” Bu söz bana öyle müthiş geldi ki, çıldıracaktım. “Yahu bu ne adam! Koca bir millet gidiyor; bu, şerefi düşünüyor. Bunu kim yapabilir? Hiç olmazsa insan haya eder de bunu söylemez. Of!.. Ne adi, ne bela bir adama çatmışız!.. Şeref!.. Sanki Suriye’de mağlup olan da bendim.”

diyordum. İşte bu andandır ki, bu adamdan tam nefret etmiş, onu büyük bir kin beslemeğe başlamıştım. Baktım kudurmuş köpek gibi olmuş. Herkes de bir şey söylüyor. Her söyleyen ile dalaşıyor. Galiba niyeti bozuk. Topal Osman'ın kendisine verdiği muhafızları Meclis getirmiş. Onlara güveniyor, imalı bir surette onlarla meclisi tehdit ediyor. Bunlardan birçok herif Meclis koridorunda.

Her iş oldu. Benim bütün tekliflerim kabul edildi; fakat kumandanlık meselesi hâlâ olamıyor. Üç gündür uğraşıyoruz kabul ettirmiyoruz. Halbuki vakit dar. Nihayet bakmış ki olacak şey değil. Meclis muassır, kabul etmezse hiçbir haysiyeti kalmayacak. Ekseriyet zaten aylardan beri aleyhine dönmüş. Geldi. Resmen celsede şu teklifi yaptı: “Eğer Meclis bütün teşrii-kanun çıkarma ve icrai-uygulama salahiyetlerini bana verirse başkumandanlığı kabul ederim.” Ben bunu işitince iki yumruğumu küt küt diye kafama vurmuştum. Ve “Eyyvah. Bu adam ne istiyor? Bu nasıl iş? Bu verilir mi? Bu istenebilir mi?” diye bağırmışım, durmuşum. Ben farkında değilim. Sonra yunımdakilersöylediler.”⁸⁸

Şimdi Rıza Nur'u bir kenara bırakalım da biraz da dalkavukların kaynaklarına bakalım ki itirafları nasıl kaydediyorlar.

Falih Rıfki, Mustafa Kemal'in başkumandanlığı geri çevirdiğini çünkü onların, **Mustafa Kemal'i** Ankara'dan uzaklaştırmak için bu teklifi yaptıklarına inandığını itiraf ediyor. Delil olarak da **Mustafa Kemal'in** Ankara'da hangi konum olursa olsun kabul ettiğini, daha sonra kararını verip geniş yetkiler alarak cepheye gittiğini ileri sürüyor.

“*Mustafa Kemal cepheye varır varmaz daha önce aldığı bazı tedbirleri değiştirmeye başladı. Savaş çok çetin şartlar altında ve çok şiddetliydi. Bu savaş, subaylar savaşıydı. Eski Afyon milletvekili Ali Taşkapılı şu haberleri verdi:*

88 A. g.e, cilt 3, s. 850-851

"Merkez karargâhında yedek subay olduğum sıralarda bir gün muhabirin erken vaktinde Mustafa Kemal'i köy sokaklarına dolaşırken gördüm. Mustafa Kemal bana:

- Ey Said Ali! Neden firar edenlerin sayısı çoktur? Bir günde firar edenlerin sayısı kaçtır?

- Efendim takriben bin kişi. . .

- Bir günde cepheye katılanların sayısı kaçtır?

- Takriben sekiz yüz. . .

Kısa bir hesap yaptıktan sonra şöyle dedi:

- On beş günde iki bin beş yüz. . . Çok önemli değil."

Bir gün Yusuf İzzet Paşa, İsmet İnönü ile görüşüp Mustafa Kemal'le konuşmayı talep etti. . . Telefonu Mustafa Kemal'e verdi:

- Beni istemişsiniz. . . Buyurun!

- Gizli işlerinizden bize haber vermediniz. . . Yani geri çekilmek zorunda kaldığımızda hangi yöne doğru geri çekileceğimizi bize haber vermediniz.

Mustafa Kemal, daha savaşa girmeden kaçmayı düşünen bu komutana gerçekten çok kızdı. Şöyle dedi:

- Paşa!.. Benim gizli sırrım, kemiklerinin oraya gömülmesidir.

Yusuf İzzet Paşa ile arasında geçen bu konuşmadan sonra meşhur bilinen emrini ilan etti: "Hattı Müdafaa yok, sathı müdafaa vardır."

Savaş esnasında düşman, hattımızda bir gedik açtı. Gittikçe bu gedik genişliyordu. Bu gediğin kapatılması ve süngülerle, düşmanın gediğin arkasına def edilmesi gerekiyordu. Hemen ihtiyat olsun diye destek gönderilmesi emretti. Ona (Mustafa Kemal) destek kuvvetin

kalmadığı bildirildi. Sadece Giresunlu Osman Ağa'nın fedailerinin kaldığı bildirildi. Buna bağlı olanların ise süngülerinin olmadığını söyledi. Mustafa Kemal: "Süngüleri yoksa bellerinde bıçakları vardır. Düşman üzerine atılacaklar, onları eski yerine kovacaklardır."

Bu kahramanlar, eğik süngüleriyle Yunanlıları eski yerlerine püskürtmeyi becerdiler. Bir keresinde Fevzi Paşa'nın ne yaptığını merak edip sordu:

- Efendim o, Kur'an okuyor. . .

- O'nu bana çağırın!

Fevzi Paşa geldiği zaman:

- Efendim komutan yanında bulunduğu destek kuvvetlerle savaşıyor. Biz ise hiçbir destek kuvvete sahip değiliz. Tek sahip olduğumuz destek işittiğiniz şeydir. Bu yüzden Kur'an-ı Kerim okumaktan ve bu itibarı korumak için dua etmekten başka bir şey yapmak gelmiyor elimden."⁸⁹

Mustafa Kemal'e giydirilen sahte kahramanlık elbisesini bir tarafa bırakırsak, bu satırlardan anladığımız kadarıyla, **Mustafa Kemal'in**, Kur'an okumaktan başka bir şeyin elinden gelmediğine inanan **Fevzi Paşa'yı** küçümsediğini görüyoruz. Yani Kur'an'ı küçümsüyor. İleride göreceğiniz gibi Sakarya Muharebesi (**Mustafa Kemal'in** başkumandanlığı büyük çabalar neticesinde kabul ettiği) yalnızca Allah'ın fazileti ve lütfu sayesinde kazanıldı. Allah'ın fazileti ve keremiyle beraber kulların da büyük bir hissesi vardı. . . En büyük hisse **Mareşal Fevzi Çakmak'ındı**. . . Askeri şerefini korumayı zaruri gören genç subayların ve Türk askerinin payı da çok büyüktü. . . Ancak tüm bunların üstünde ölüm kalımla alakalı olan en önemli hisse **Fevzi Çakmak'ındır**.

89 Çankaya, s. 299-300

İşte size açıklaması:

“Yunanlıların saldırısı zirvesine ulaştığı bir zamanda ancak he-
mm: savaştın meyvesini toplamak için öldürücü darbesini vurmadan
emir, üstünlük ellerinde olmasına rağmen geri çekilme emri veril-
di . . Aynı sıralarda Mustafa Kemal de kesinleşmiş bir hezimete uğ-
ramışçasına geri çekilme emrini verdi. Tam da o sırada Mareşal Fevzi
Çakmak, Mustafa Kemal’in karşına dikildi ve ona şöyle bağırdı:

- “Ne yapıyorsun sen? Hemen geri çekilme emrini geri al!.. Düş-
man geri çekiliyor.”

Yunan’ın Çal üzerine ve sol cenahımıza son defa şiddetli bir şe-
kilde çullanması meğerse on gündür söktüremediğini gören Yunan
ordusunun ümitsizliğe düşüp geri çekilmeye karar vererek, bunu
denemek içinmiş. Böyle yapıyor, bir taraftan da ağırlıklarını Sa-
karya’nın garp cephesine alıyormuş. Bunu Fevzi sezmiş ve Mustafa
Kemal’e demiş: “Aman geri çekilme! Çünkü düşman geri çekiliyor.
Geri çekilme emrini geri al.” Mustafa Kemal geri çekilmeyi durdur-
muş. İşte Fevzi gayet vahim akıbetli bir vaziyeti kurtardı. Subayların
kahramanca savaştıkları, bu kadar kanları, şehitleri, neferlerden ve-
rilen binlerce şehitler, yeniden ordu meydanına getirmek için edilen
bu kadar emekler, masraflar az kaldı boşa gidiyordu. Bunu Mustafa
Kemal yapıyordu. Bereket versin Fevzi bunu engelledi.”⁹⁰

O halde Türk ordusunun Sakarya’da nasıl zafer kazandığı ve
Mustafa Kemal’in nasıl mağlup olduğu ortaya çıktı.

Fakat yaygın olan zan, **Mustafa Kemal** cepheye yetişir yetiş-
mez kaosun durduğu ve kötü giden hadiseyi düzelttiğine dairdir.
Sonra düşmandan kaçış selinin, düşmanla savaşıma ve düşmanı
gerisin geri kaçmaya iten saldırma seline dönüşmesidir. . . Yani kı-
sacası her şeyin **Mustafa Kemal** sayesinde olduğu zannıdır.

Şüphesiz **Mustafa Kemal** sürekli olarak (İlahi takdir) şeytanı bir şansa sahip oldu. İster bu adam başkumandanlık görevini kabul etsin veya etmesin fark etmez. Netice müsbet veya menfi olsun, hesabına geleni alır hesabına gelmeyi almazdı. Bu şekilde **Mustafa Kemal** istikbalde, her şeyi sanki kendisi yapmışçasına elde edilen zaferlere el koydu.

Sakarya Zaferi'nden sonra makamı güçlenince, Meclis'te kendisine muhalif olanların gücünü kırdı. Tüm gayretiyle Meclis üzerinde hâkimiyet kurmaya çalıştı. Fakat kısa sürede ortaya çıktı ki beklentisi yersizdi. Çünkü ikinci cenah sorumluluğu yüklendi ve o zamanlar **Mustafa Kemal** gurubu olan "Müdafa-i Hukuk"un karşısında durdu. Dalkavukluk yapan kâtiplere nisbet; Meclis'teki **Mustafa Kemal**'in hasımları, Sakarya zaferinin sevinci biter bitmez, problemleri dile getirmeye başladılar.

Çünkü Meclis başkanlığı ile Başkumandanlık görevi aynı anda nasıl yapılabilirdi? Nereye kadar bu durum devam edecekti?

Sakarya Muharebesi müdafaa savaşıydı. Acaba bu savaşın hücum savaşına dönüşmesi mümkün müydü?

Sakarya Muharebesi, kaybetmenin eşiğindeyken bir anda kazanıldı. Şayet Yunanlılar bir veya iki gün daha sabretselerdi Ankara boşaltılacaktı. O halde hiç beklemeden bu zaferden istifade edilmesi ve Yunanlılarla bir anlaşma yapılması münasip olmaz mıydı?

Günlerden bir gün müttefik hükümetler, Dış İşleri Bakanları vasıtasıyla ateşkes teklifinde bulundular. Yunanlılar da bu teklife muvafık oldular. Ancak **Mustafa Kemal**, her ne kadar doğrudan bu teklifleri reddetmese de, verdiği cevaplarla bu mânâyı dile getiriyordu. Buna mecburdu, çünkü ateşkes esnasında sullen anlaşması yaparsa, velev ki yetersiz de olsa Sultanlığın yıkılması fırsatı elinden kaçacak ve hükümet makamına geçemeyecekti.

geçmişte Meclis, Veliyyul ahd olan **Mecid Efendi**'yi lider yapmak için çağırma fikrini öne sürmüştü. Fakat şehzade **Faruk**, babası yerine Anadolu'ya geldiğinde küçümsenerek İstanbul'a geri çevrilmişti. . . Bu olay, **Mustafa Kemal**'in amacının ne olduğunu net bir şekilde göstermesi için yeterlidir.

Mustafa Kemal'in tam bir zafer kazanmaya ihtiyacı vardı. (Hatta tüm millet helak olsa bile). Bunun sebebi, Saltanatı yıkma hedefini gerçekleştirmek ve daha sonra bütün gücü ve iktidarı elinde bulundurmaktır.

Onun kafasındaki plan elinden geldiğince Doğu'ya çekilmektir. Onun meşhur sözü bunun içindir: "Hattı müdafaa yoktur, sathı müdafaa vardır." Böyle söylemesinin ardında hiç şüphesiz gizli bir kasıt vardı. Ne var ki **Rıza Nur**, **Mustafa Kemal**'in Doğu'ya çekilmesinin ardındaki gizli niyeti anlamıştı. Düşman karşısında bulunduğu vaziyetin tehlikeye girdiğini hissettiğinde, her şeyden önce kendini çekip, Rusya sınırlarına oradan da Rusya'ya iltica edecekti:

*"Terk ede ede, Rus hududuna varmak, hep bunu derdi. Ötesini söylemezdi. O da tabi Rus'a iltica etmek. Her gün bunu derdi: "Bayrağı bu tepeden şarktaki tepeye dikeceğiz." Bu gösterir ki; nutkunda hep dilizme, sümmedtedarik sözler var ve kendisi de o vakit ümitsizdir."*⁹¹

Rıza Nur, sözlerini tekit edecek ve destekleyecek belgelerin farkında değildi.

1921 senesinde, tehlike dolu günlerde, **Mustafa Kemal** için işler çıkmaza girdiği zaman, açık bir şekilde Rusya'ya iltica etme fikrini veren Rus General **Franz** Ankara'ya geldi.

91 a.g.e cilt 3 s:568

“Ankara’daki arkadaşlarına şöyle sesleniyordu: Ankara’yı kaybederseniz elinizden geldiği kadar seri davranarak arkanızda duran ve savaşmayadevameden Rusya’ya çekilebilirsiniz.”⁹²

“Mustafa Kemal başarı elde ederse, gericilerin kafasını kesmek için geri dönebilirdi. Ancak ne var ki onlara değer veriyormuş gibi görünmek zorundaydı. Teşkilatı Esasiye kanunlarında destekleyici kanıtlar ve Hilafet müessesine garantör olabilecek herhangi bir şey olmadığından dolayı büyük gayretler ve çeşitli bahaneler ortaya atmayı başardı. Aynı şekilde Mustafa Kemal’in hasımları, kendisinden nasıl kurtulacağını düşünüyorlardı. Mütedeyyin kimseler tüm çabalarıyla her türlü vesileleri kullanarak mevcut sisteme Şeriatı hakim kılmak için çabalıyordu.”⁹³

Ahlâk... İşte asıl dava bu... Çünkü üzerinden dört asır geçmiş tarih, muhasebe edilmek için mizana koyulduğunda; tarihini, vatanını, imânını, ümmet ruhunu kurtarması vehmedilen şahıs, beklenen üstün ahlâkın zıddına bir netice çıkarmıştır. Millet önünde fîsk-u fücûrun dibine kadar batmış, kadın hastası sarhoş birini görüyordu. Yine aynı şekilde önlerinde tahakküm ve kibir sembolü olan birini görüyorlardı. Bu sebeple milletin davası, meçhule doğru gitmektedir. Fuhşiyat, daha önce misali görülmemiş bir şekilde savaş cephelerine kadar sızmıştı.

“Halide Hanım Ankara’da pek durmuyor. Adnan (Adivar) ile yaşamıyor. O, orduda subayların arasında. Mustafa Kemal’den onbaşılık almış. Gülünç şey... Mustafa Kemal de, Halide de fantezi ve maskaralıklarla meşguller. Halide orduda, o çadırdan bu çadıra gidiyor. Hele “S”nin peşini bırakmıyor. Bunlar Ankara’da herkesin ağzında, Mebuslar türlü türlü şeyler hakkında bahsediyorlar. Münakaşa ediyorlar. Kimi Adnan’ın zevcesi, kimi değil diyor. “Zevcesi olsa Halide Edip diye babasının adını taşımaz. Eski kocası zamanında

92 Çankaya s:302

93 A.g.e cilt 3 s:303-304

nasil Halide Salih adını taşımış ise, şimdi de Halide Adnan olurdu. Artresidir” diyorlar. Kimisi Halide’nin “H.C” ile macerasından bah-
v ediyor. Adnan’ın da bunlara şahit olduğunu söylüyor, kimi Halide
ile birleşince Adnan’ı ailesinin reddettiğini, senelerce görüşmediğini
söylüyor. Kimi, Halide’nin babasının Yahudi olduğunu, Müslüman-
lığı kabul edişini hikâye ediyor. Bir karışık ism-i fail. Hepsi bir şey
değil. . . Mebuslar en ziyade onun orduda dolaşmasına kızıyorlar.

Sakarya Savaşı’ndan evvelki meşhur gizli oturumda Adnan dal-
kavukça ters bir şaka yaptı. “Böyle lakırdı/espri ile uğraşacağına
kurunu ordudan buraya getirt de, asker rahat rahat harb etsin.” diye
bağırdılar. Adnan geniş adamdı, babacan hiç darılmadı.”⁹⁴

Şimdi de bu adamın akla hayale sığmayan kötü ahlakını göre-
ceğiz. Çünkü O, Sakarya zaferinden döner dönmez mükâfat olsun
diye meclisten “Gazi” ünvanıyla beraber dört milyon lira talep
etti.

“Mustafa Kemal Ankara’ya geldi. Büyük bir istikbal ile karşılan-
dı. Süslü gösterilerden geçti. O mühim müzakerede ne oldu, şim-
di ne oluyor? Binlerce insan öldü. Başkumandan olmak istemeyen
sonra da geri çekilme emri verip kaçmağa hazırlanan şan kazandı.
Dünya bu!..

Mustafa Kemal şimdi döner dönmez, Meclis’ten gazilik unvanını
ve dört milyon lira mükâfat istedi. Mebuslar yine köpürdü. Nihayet
gazilik aldı. Fakat para vermediler. Ne yüz!.. Kendi kendine istiyor.
Gazilik hadi. . . Para ne olacak? Hem de dört milyon lira. . . Müthiş
biryekün!..”⁹⁵

Daha sonra bu isteğinden vazgeçip bir milyon lira istedi ama
yine de bu isteğine de ulaşamadı.

94 Hayatım ve Hatıratım, cilt 3, s.873

95 A.g.e, s. 869

Mecliste yaşanan ve yalan olması imkânsız olan bu hadise, durumun ne kadar vahim ve iğrenç olduğunu ve bu hadisenin ne kadar tiksindirici ve pis olduğunu gösteriyor. Bu miktarda bir katıksızlık beklemek halkın lideri olacak birisinden beklenir mi? Tam tersine planlarını satan ve ordusunun yenilmesi teminatını veren ordu komutanı böyle bir istekte bulunabilir.

Annesinin göğsüne batırılmış bir hançeri çıkarmak için, kurtarma ücretini annesinden isteyecek derecede sefalet ve aşağılık bir dereceye ulaşmış olan oğul, **Mustafa Kemal**'e nispeten fazilet ve ahlâk bakımından daha üstündür. Çünkü **Mustafa Kemal**, kahramanlık olsun diye (karaborsada) millet adına aldığı sahte bir başarının faturasını yine millete ödetecek kadar alçak bir şahsiyete sahiptir. İnsanlık tarihinde, uzaktan yakından böyle bir münasile daha rastlanmamıştır.

Başkomandanlık vazifesi, Meclis'in en büyük muhalefet konusuydu.

“Büyük gürültü biraz daha sonra Başkomutanlık Kanunu'nun yenilenmesinde koptu. Muhiddin Baha Pars anlatmıştı:

- Bir yanda Mustafa Kemal ve yanındakiler, bir yanda Ziya Hurşit (sonra suikasttan idam edilmiştir) ve bütün arkadaşları, elleri ceplerinde ve tabancalarında birbirlerine karşı yürürken, Mustafa Kemal'i o gün öldürecekler sanmıştık.

Mustafa Kemal Başkomutanlıktan düşmüş gibiydi. Kendisinin Meclis'e karşı iki dikta jesti vardır. Biri bu meselede olmuştur:

- Bu dakikada ordu komutansızdır. Eğer ben komuta etmektir devam ediyorsam, kanunsuz komuta ediyorum. Yerine konmaz bir felâketi karşılamak zorundayım. Düşman karşısında ordu, başsız bırakılmaz. Onun için bırakmadım, bırakmam, bırakmayacağım, demişti.

Meclis istese de istemese de ordularının başkomutanı olarak görev devamedecekti.”⁹⁶

Bu tabiri görüyor musunuz: “Meclis razı olsun veya olmasın?” Yani **Mustafa Kemal**, hedefini gerçekleştirmek için, halk buna razı olsun veya olmasın ordunun başında kalmaya devam edecek.

Bir ay sonra bir kez daha Başkomutanlık meselesi ortaya çıktı. 21 Temmuz 1922. . . Büyük Taarruz’dan altı ay önce. Bu sefer, kürsüye çıktığında konuştuğu dil tam aksineydi. Şöyle konuşuyordu:

“Ordunun maddi ve manevi gücü, milli emellerini gerçekleştirmek için yeterli güce ulaşmıştır. Bu sebeple olağanüstü güçlerden tekrar medet duymayacağıma eminim.”

Böylece Meclis’i, en büyük umudunun, hür bir vatandaş olarak yaşamak için halkın saflarına geri dönmek olduğunu beyan ederek, ani ve beklenmedik bir çıkışla karşı karşıya bırakıyor:

“... Bana göre ikinci saadet, mukaddes davamızla başladığımız yere geri dönme imkânımızın olmasıdır. Çünkü dünyada halkın saflarına –hür bir fert gibi- dönmekten daha büyük bir mutluluk olabilir mi? Hiç şüphesiz hakikatleri bilenler ve sadece manevi ve kalbi saadeti benimseyenler, ne kadar üstün olursa olsun maddi mevkilerin kesin olarak bir değerinin olmadığını bilirler.”⁹⁷

Yaratıldığından bu güne kadar insanlık, bu kadar büyük yalan, riya ve destansı kandırma hadisesine rastlamamıştır. Halkın safına döneceğini (gerçekleşen zaferden sonra) basit bir fert gibi yaşayacağını vaadeden ve manevi saadetin tadını alan bir kimse için makamların hiçbir önemi olmadığını söyleyen bu adam... İstanbul’da sultanların sarayında ölene kadar yaşayan ve Türk

⁹⁶ Çankaya, s. 305-306

⁹⁷ Nutuk, s.407

milletinin başında, onları ifsad eden ve maneviyatlarını yıkmaya yine bu adam...

Hiç kimse, bizzat kendisinin çiğnediği bu tür tarihi vaatleri vermeye güç yetiremez.

Konsey'de, bu beklenmeyen sürpriz karşısında, ikinci cenahın zihni karışmıştır, ilk cenah ise bu duruma hazırlanmış olarak sıratlı bir şekilde şu kararı alır:

- Mareşal ve Gazi **Mustafa Kemal**, zaman tayini olmaksızın Millet meclisinin ordusunda Başkomutan olarak kalmaya devam edecektir...

* * *

BÜYÜK TAARRUZ

Büyük Taarruz'u çok kısa bir şekilde ele alacağız. Çünkü bu taarruz, başından sonuna kadar malûm olan bir askerî harekâtın ve bunun tabii bir neticesinden fazlası değil. Burada askerî bir tarih yazmadığımız ve belli bir biyografinin tüm teferruatıyla ilgilenmediğimiz malumdur. Bizim vazifemiz, Büyük Taarruz sırasında ortaya çıkan ahlâkî ve psikolojik hadiselerle alakalı müşahedelerimizi muayyen hükümler çıkarmak için aktarmakla sınırlıdır.

Birinci Ordu ve İkinci Ordu, Büyük Taarruz'u zafere taşıyan iki orduydular. Birinci Ordu'nun komutanı Malta'dan gelen meşhur komutan **Ali İhsan Paşa**'ydı. İkinci Ordu'nun komutanı ise **İsmet Paşa**, Genel Kurmay Başkanı olan **Fevzi Paşa** ve **Şevki Paşa**'ydı.

Kısa bir müşahede verelim:

Ali İhsan Paşa ve **Fevzi Paşa** tarafından saldırı planı çizildi. **Ali İhsan Paşa** görevden alınıp yerine **Nureddin Paşa** getirildi. Ancak plan hâlâ olduğu gibi duruyordu. Tatbik aşamasına geçildiğinde **İsmet Paşa**'nın rolü seyretmekle sınırlıydı. **Mustafa Kemal**'in rolü ise temsilci olmaktan ibaretti.⁹⁸

Mustafa Kemal, "*Nutuk*" kitabının 408-411 sayfaları arasında, **Ali İhsan Paşa**'ya saldırmak, aşağılamak, hakaret etmek ve

98 Mustafa Kemal'in Başkomutan ve Millet Meclisi'ne başkan olması itibariyle böyledir. Çünkü Mustafa Kemal, Ankara hükümetini temsil ediyordu. (Mütercim)

ona dil uzatmak için uzun bir açıklama yapmış. Bu şekilde nasıl konuşabilir? Devletin başkanı, Başkomutan ve milli kahramanı (kendi iddialarına göre) makamındaki biri, komutası altındaki bir general hakkında, “şöhret tutkunu, hasetçi, bencil, ahlaksız, liderlerine itaat etmeyen bir sefih, emri altındakilere acımayan, askeri alanda cahil, düşmana boyun eğen, korkak ve haysiyetsiz biri” olduğunu söylemesi... Nasıl olur da sayfalarca böyle bir üslupla, sokak ağzıyla bunları yazabilir?

Hâlbuki bir veya iki cümleyle düzgün bir üslupla, vakarlı ve edepli bir şekilde yazıp geçmesi gerekmez miydi?

Mustafa Kemal’in Ali İhsan Paşa’dan bahsederken kindar bir üslup kullanması, **Ali İhsan’ın** şahsiyeti ve kişiliğinden ne kadar rahatsızlık duyduğunu gösterir. Nitekim **Ali İhsan Paşa** ordudan uzaklaştırılmış ve **Mustafa Kemal’e** rakip olduğundan dolayı Sarıcaşınan mahkemesine sevk edilmişti.

Hatta **Rıfat Paşa** ve **Ali Fuat Paşa** görevi reddettikten sonra **Ali İhsan Paşa** yerine Birinci Ordu’ya mütegayyir bir komutan olan **Nureddin Paşa** tayin edildi. Bu adam da, zaferden kısa bir süre sonra, **Mustafa Kemal’in** gazabına ve kinine maruz kaldı. Çünkü **Nureddin Paşa’nın** Birinci Ordu’nun başında olduğu halde İzmir’e girmesi, **Mustafa Kemal** tarafından affedilmeyecek bir hata olarak görüldü. Bu sebeple de *Nutuk’un* on iki sayfasının tamamını, **Nureddin Paşa’ya** çok çirkin bir şekilde saldırmak için ayırmıştır.

Mustafa Kemal’in Nureddin Paşa’ya karşı problemi, **Ali İhsan Paşa’ya** karşı olan probleminden daha derindir. Bu yüzden **Nureddin Paşa**, Atatürk’ün, mahalle karılarının komşusuna saldırmaması, sokak ortasına çekişmesi ve saçının, kaşlarının, kirpiklerinin, dişlerinin ve bütün azalarının sahte olduğunu iddia etmesi gibi bir üslupla karşı karşıya kalmaktan kendini kurtaramamıştır.

Nureddin Paşa'nın bütün meziyetlerini ve bütün iyi yönlerini yok sayarak, **Nureddin Paşa'nın** Seyyid⁹⁹ ve Türk olduğunu redd ediyor, ahlâkına ve askerî malumatlarına saldırıyordu. Tabii, **Nureddin Paşa'nın** meziyetlerini ve kabiliyetlerini inkâr etmesi bizzat kendisinin bu sıfatlardan mahrum olduğunu ilan etmesinden başka bir şey değildir.

Nureddin Paşa'ya çeşitli iftiralar attıktan ve kendini öven sözler serdettikten sonra şunları ilave ediyor:

- *“Hiç şüphesiz insanların, özellikle de alt sınıfların, Kerbela... Peygamber torunu... İman... Kılıç... Kudüs gibi bazı kelimelerle kandırıldığı dönem bitmiştir.”*

Bir adam, nasıl olur da, Mareşal, Gazi, Başkomutan ve Türkiye Millet Meclisi başkanı sıfatını alır, sonra da maiyeti altında bulunan komutana hakaret eder? Bu çirkin görüntü, onun ne kadar sefih bir kişilik olduğunu, hiçbir savaş tarihinde de bir benzerinin olmadığını gösterir. Bu durum (**Mustafa Kemal** bizzat kendisi gösteriyor) onun ne kadar sefih bir ahlakının olduğunu gösteren kat'i bir delildir.

Doğu'dan getirdiği kuvvetlerle İstiklal Savaşı'nın kurtarıcısı olan **Kazım Karabekir** hakkında da yine tahkir edici bir üslup kullandığını görüyoruz.

Bilmiyorum, bir liderin komutanlarıyla şu konu hakkında hummalı bir tartışmaya girmesi mümkün müdür: “Hayır sen yapmadın. Tam tersine ben yaptım!” Böyle birinin halk kahramanı olması mümkün müdür?

Tüm bunlardan sonra İstiklal Savaşı'nda zaferi getiren kahramanın **Mustafa Kemal** olmadığı hakkında harici bir delil aramaya ihtiyaç kalmamıştır. Çünkü kendisine kahramanlık nispet edilen

99 Peygamber Efendimiz'in soyundan gelmesi. (**Mütercim**)

birisi açık ve net olarak kahramandır. Her şeyin kendisine nispet edilmesi için çabalaması ve herhangi bir meselede maiyeti altında olanlara hakaret etmesi ve yetersiz görmesi, ondan kahramanlık hakkını kaldırır ve onu tarihin müphemliğine gönderir. **Fevzi ve İsmet, Mustafa Kemal**'in elinde kukla olmasalardı ve ikisi küçük de olsa her şeyin kendilerine nispet edilmesi için çabalasalardı, onlar da, şöhret, enanîyet ve kabiliyet yoksunu listesinde yerlerini alırlardı. Hatta hain sınıfında olurlardı. Ve inanıyoruz ki bu şekilde bir görüntüyle **Mustafa Kemal**'in de önüne geçerlerdi.

Şu efsanevi riya ve ikiyüzlülük mertebesi üzerinde biraz düşünün:

- “Şüphesiz ki bu zafer, Millet Meclisi, Hükümete ve ordu komutanlarına rağmen Başkomutan **Mustafa Kemal** tarafından kazanılmıştı.”¹⁰⁰

Millet Meclisi, hükümet ve bizzat kendisinin tayin ettiği ordu komutanlarına rağmen herhangi birinin gerçekleştirdiği zafer, zafer değil tam tersine aldatmadır. Böyle bir iddia iltifat değil tam tersine kınama olur. Çünkü dünyada, Millet Meclisi'nden, hükümetten ve ordu komutanlarından yüz çevirip de tek başına zafer kazanan bir kimse mevcut değildir. Böyle bir hadisenin gerçekleşmesi imkânsızdır.

İstiklal Savaşı, (herhangi bir sıradan generalin planlarını çizdiği), Türk ordusunun, şerefini ve vatanını korumak adına dinî gayretler çerçevesinde kazanılmıştır. Ancak zaferin semeresi, hiç kimsenin yaklaşmaması ve bu faziletten herhangi bir hisse alması için büyük çaba sarf eden **Mustafa Kemal** tarafından devşirilmiştir.

100 Çankaya, s.311

Bu durumda **Mustafa Kemal**, etrafında toplanan bütün dalkavukların ve fırsatçıların hep bir ağızdan söylediği mevkie ulaşmıştır:

- *“Türk milletini yoktan var etmeye güç yetirebilen harika bir adam!..”*

* * *



DARU'I-HILAFETI'ALIYYE MEDRESESI



BEŞİNCİ BÖLÜM

CUMHURİYET DÖNEMİ



ZAFERDEN SONRA

Ruhları esir alınmış dalkavuk kâtipler, yazdıklarıyla mabutlarını itham etmede ve sahte maskesini çıkarmada ve bize davamızı ispat etme hususunda devamlı olarak en güzel hizmeti veriyorlar.

Zaferin peşinden her türlü ganimeti ve methiyeyi elde etme arzusu ile **Yakup Kadri** ve **Falih Rıfki** ikilisi İzmir'e gitmekte acele ediyorlardı. **Falih Rıfki** şahit olduğu bir sahneyi şöyle anlatıyordu:

“Önce Kramer Palas oteline gidip güçlükle üst katta bir oda bulduk ve eşyalarımızı bıraktık. Otel yabancı ve yerli Hristiyanlarla dolu idi. Sonradan bize anlattıklarına göre Mustafa Kemal de şehre girince bu otele uğramış. Ne sırması, ne de önünde arkasında koşuşan generalleri ve subayları var. Dolu salona girmek isteyince, garson yer olmadığını söylemiş. Fakat müşterilerden biri tanıyıp da:

- Mustafa Kemal... Mustafa Kemal... diye bağırınca, kalabalık birbirine girer. İhtimal hepsi dağılacaklar. Mustafa Kemal kimsenin rahatsız olmamasını rica eder ve yanındakilerle bir masaya oturur. Garson mudur, otel müdürü müdür, artık kim önce koşup gelmişse birer kadeh içki istediklerini söyler ve sorar:

- Kral Kostantin hiç bu otele gelip de bir kadeh rakı içti mi?

- Hayır paşa efendimiz!

- *Öyle ise neden İzmir'i almak istemiş? der ve İzmir'e girişinin ilk evklisaatlerinden birini masadageçirir.*"¹⁰¹

Ahmaklık ve sefihlik akan bu satırlar, zaferden kastın İzmir'de rakı şişelerini tokuşturmak olduğunu bize gösteriyor. **Kral Konsantin**'i, bizzat o otele gelip rakı içmeyince İzmir'i işgal etmesi boş ve gereksiz olduğundan dolayı tenkit ediyor.

Biz, düşmanın işgalini ve hürriyet hareketinin tümünü (en azından zevk ve teşvik babından) rakı kadehine bağlamasına ancak hayret edebiliyor ve şaşırıyoruz.

Kısa bir süre sonra **Latife Hanım**'ın Uşşakizade köşkü (daha sonra kendisiyle evlenecek) **Mustafa Kemal**'e tahsis edildi. **Latife Hanım**, kaderin kendisi için hangi musibetleri sakladığını bilmeden onu kapıda karşıladı.

İzmir alev alev yanıyor...

Her yerde yangın... Hatta ateşin yakmadığı hiçbir yer kalmadı demek mümkün...

Bu yangında Ermenilerin parmağının olma ihtimali vardı. **Nureddin Paşa** (*Nutuk* adlı kitabında **Mustafa Kemal**'in saldırdığı şahıs) bu yangının müsebbibi olarak suçlanıyordu. Çünkü **Nureddin** sevilmeyen bir komutan olarak görülüyordu. Her an, **Nureddin Paşa** hakkında **Mustafa Kemal**'e karşı harekete geçebileceği ve ona karşı tuzak kurabileceği endişesi yaşanıyordu. **Mustafa Kemal**'in saldırdığı gibi dalkavuk kâtiplerin de **Nureddin Paşa**'ya saldırması çok normaldi:

- *"Mağrur bir şahsiyet, ufku dar, zulüm ve zorbalığa meyilli birisiydi."*

101 Çankaya, s.324-325

Falih Rıfki kitabında yazdığı nefret ve kin dolu ifadeleri farkında olmadan kullanırken aslında methettiğinin farkında değildi:

“Nitekim İzmir zaferinin hemen arkasından bir Nureddin Paşa meselesi çıkacaktır. Zaferin bu en küçük hisseli adamı İzmir’e girer girmez şöyle bir vizite kartı bastırmıştı: “Küt-ül-Amare muhasarı, Afyon ve Dumlupınar muharebeleri galibi, İzmir fatihi Nureddin Paşa.” İzmir’de ilk bulunduğu adam da müftü idi. Nureddin Paşa kendisine bir vasiyetname bırakıyordu: Ölünce Kordon boyuna bir camii, bir de türbesi yapılacaktı. Fatih bu türbeye gömülecekti. Müftü, bir risalesi ile biraz sonra irticain bu sakallı ve azametli liderini bütün Türkiye yobazlarına takdim ettirmek üzere idi.”¹⁰²

28 Ekim 1922’de Sulh konferansına davet vardı... Sulh konferansına giden heyetin başına aday seçilen kişi **İsmet Paşa** idi. O halde bu sığfata yakışır bir mevkie getirilmesi gerekirdi. Bu sebeple Dışişleri Bakanı seçildi.

Mecliste, zaferin tamamlandığı artık siyaset döneminin başladığına dair bir hava hâkimdi. Bu sebeple en doğru hareket sivil idareye geri dönmektir. Aynı şekilde bu idarenin İstanbul’daki Bab-ı Âli’ye bağlanması da mümkündür. Ancak Başkomutan olarak son tayini esnasında, zaferin tamamlanınca halkın saflarına karışacağı taahhüdünü veren **Mustafa Kemal**, bulunduğu mevki hiç kimsenin sarsamayacağı şekilde nasıl sağlama alacağını biliyordu. **Mustafa Kemal**, sadece yerinde kalmakla ve bütün ipleri eline almakla yetinmeyecek, bilakis geride kalan kalıntılar üzerine tek başına oturmak için altı yüz yıldır devam eden idareyi yıkacaktı.

Bu idare ki Doğu’dan Batı’ya bütün Müslümanları bir arada tutuyordu.

102 Çankaya, s. 325

“Meclisteki muarızlar h.1338/ m.1922 senesinde 1 Kasım’dan önce Saltanat makamını kaldıracığıma dair yaygara koparmışlardı.”

Mustafa Kemal sonra, **Rauf Bey**, **Refet Paşa** ve **Ali Fuad Paşa** ile görüşeceğini söylüyordu. Onların da Hilafet ve Saltanatı savduklarını görünce bir anda bu sıralar böyle bir düşüncesinin olmadığını haykırdı.

“Zamanı geldiğinde ve Hilafet ile Saltanatın arasını ayırma kararı verdiğimde üzerime borç olan asıl hedefi uygulamakta tereddüt etmeyeceğim. Saltanatı kaldırmak ilk adımı atmak gibidir. . .”¹⁰³

Mustafa Kemal’in saltanatı kaldırma yolundaki ilk hareketi, İstanbul hükümetinin azalarını “vatan hainliği” kanununa binanen cezalandırmaktı. **Mustafa Kemal**’in avaneleri tarafından sunulan raporlara göre, yeni bir devlet doğmuştu ve bu devlet, “Teşkilat-ı Esasiye” kanunlarına göre yönetilecekti. Yani hâkimiyet halka geçecekti. Bu da saltanatın ilgası demekti.

Seksen imzanın atıldığı bu raporun içinde bütün imzaları özetleyen birinin imzası vardı: **Gazi Mustafa Kemal**.

“1 Kasım 1922’de bu mesele meclis toplantısında görüşüldü. Uzun tartışmaların olduğunu görünce zaruri olarak Meclis’te teferruatlı bir açıklama gereği duydum. İslâm ve Türk tarihinden bahsederek hilafet ve saltanatın ayrılabilceğini, hâkimiyet ve saltanatı milliye makamının Türkiye Büyük Millet Meclisi olabileceğini, tarihî vakalara istinad ederek izah ettim. Hulagû’nun, Halife Mutasım’ı idam ederek dünya üzerinde fiilen hilafete son verdiğini ve 1517’de Mısır’ı zapteden Yavuz, orada unvanı halife olan bir mülteciye ehemmiyet

vermeseydi, hilafet ünvanınının zamanımıza kadar miras kalmayacağındanlattım.”¹⁰⁴

Düşün!

Saltanat ve Hilafetin birbirinden ayrılmasının mümkün olduğu meselesiyle başlıyor. Yani Saltanat'ın ilga edilmesiyle beraber Hilafet'in devam etmesinin mümkün olacağını söylüyor... Halbuki Saltanat'ın kaldırılması meselesiyle başlamakla beraber asıl amacı hilafettir. Yalnızca hilafet!

Saltanatın ilga edilmesiyle hilafetin korunması mümkün müdür? Gayet açıktır ki, asıl kastı dinî makamdır ki, bunu Haçlı dünyasıyla pazarlık konusu yapmıştı. . . Yakında bu konuya değineceğiz.

Son olarak dava, Teşkilatı Esasiye, Şer'iyye ve Adalet komisyonlarından oluşan bir heyete havale edildi. Şer'i komite “hilafetin ve saltanatın ayrılmaz bir bütün olduğunu” savunuyordu. **Mustafa Kemal** bu görüşü, “Her zamanki safsataya dayanmak” diye tabir ediyordu...

Mustafa Kemal bu itirazlar için hazırlığını yapmıştı, heyetin başkanından konuşma hakkı istedi ve kürsüye çıkarak şöyle seslendi:

“Bu bir oldu bittidir. Söz konusu olan, millete saltanatını, hâkimiyetini bırakacak mıyız, bırakmayacak mıyız meselesi değildir. Mesele, zaten oldu bitti haline gelmiş olan bir gerçeği, kanunla ifadeden ibarettir. Bu mutlaka olacaktır. Burada toplananlar, Meclis ve herkes meseleyi tabii olarak karşılırsa, sanırım ki uygun olur. Aksi takdirde, yine gerçek, şekline uygun olarak ifade edilecektir. Fakat belki de bazı kafalar kesilecektir.”¹⁰⁵

104 Nutuk s:42

105 Nutuk s:422

“Hakimiyet Milletindir” demekle beraber milletin temsilcilerine ve kanun koyuculara karşı nasıl muamelede bulunduğunu gördünüz mü? Son cümleyi söyleyince herkes donakaldı.

Hayata olan sevgisi imânına galip gelen herkes başını eğdi ve küfür vesikasını onayladı. Böylece, “Ortak Komisyon Kararı”, **Mustafa Kemal**’in istediği şekilde çıktı.

İşte, dünyadaki en büyük İslâm Devleti’nin temellerini tahrip edenin beyanı:

“Süratle kanun tasarısı hazırlandı. O gün, Meclis’in ikinci oturumunda okundu. İsim okunarak oya konması teklifine karşı kürsüye çıktım. Dedim ki, “Bu ebedi olarak koruyacak ilkeleri, yüce Meclis’in oy birliği ile kabul edeceğini sanırım.” “Oylama” sesleri yükseldi. Sonunda, başkan oya sundu ve “oy birliği ile kabul edilmiştir” dedi. Yalnız olumsuzluk bildiren bir ses işitildi: “Ben muhalifim!” Bu ses “söz yok” sesleriyle boğuldu. İşte Efendiler, Osmanlı Saltanatı’nın yıkılış ve göçüş merasiminin son safhası böyle geçmiştir.”¹⁰⁶

Zavallı **Sultan Vahidüddin**’in, Anadolu’ya göndermiş olduğu adamdan gördüğü karşılık buydu. Ki o adama şöyle demişti: “Ey Paşa! Devleti kurtarabilirsin.”

Üç sene hususî odasında İstiklal savaşına müteallik olarak, gece gündüz, üzerine işaretler koyduğu Anadolu’ya ait koca bir harita üzerinde düşünen ve tüm kalbiyle dua eden adamın karşılaştığı muamele budur! (Bu duruma **Sadrzâzâm Tefvîk Paşazade** ve **Nuri Bey** de şahittir.)

İşte bu, Kuvayı Milliye ordusuna¹⁰⁷ karşı savaşmaya yönelen kuvvetleri ikaz eden **Sultan**’ın başına gelenlerdir. Buna, sadece

¹⁰⁶ Nutuk s:422

¹⁰⁷ Anadolu’da kurulan ve Mustafa Kemal’in liderlik ettiği bir ordu. (**Mütercim**)

Müttefik kuvvetlerini kamufle etmek için razı olmuştur. Böyle yapmasının sebebi Kuvayı Milliye'ye karşı herhangi bir mukavemet çıkarmaması ve ilk saldırıda geri çekilmeleri içindir. Ve o, asla düşman güçlerine hizmet edecek bir hamlede bulunmamıştır.

Halifenin güçlerinin bizzat Halife'den aldıkları emirle **Mustafa Kemal**'in önünde direnmemesi ise **Mustafa Kemal**'in fedailerinden olan **Kelleci Kemal**'in hatıralarındaki satırlarda sabittir:

“Zaferden bir müddet sonra Mustafa Kemal, kendisini karşılamak için geldiği Ankara garında Halifenin askerî birliğinin komutanı olan Suphi Paşa'ya sorar:

- Hilafet ordusu kumandanlığını niçin kabul ettin?

- Sana mağlup olmak için.”¹⁰⁸

Bu durumda **Vahidüddin**'in, **Genç Osman**'in maruz kaldığı akıbete kendisinin de uğramasından korkması tabii bir durumdur. Aynı durum Rus çarının¹⁰⁹ başına da geldi. Buna binaen İngiltere'den koruma talep ettiğinde (ki o, hiçbir zaman İngiltere'nin emellerine hizmet etmedi) ve vatanı terk ettiğinde, her ne kadar onu bu konuda mazur görmesek de, mecbur kalmıştı.

“*Nutuk*” adlı kitapta **Mustafa Kemal**, bizzat kendisinin sebep olduğu bu durumu açıklarken “alçaklık” diye vasıflandırır ve günlerden bir gün yaveri olduğu adam hakkında şunları söyler:

- “Aşağılık, sefil, adi ve hakir bir mahlûk. Kabul eden herhangi bir ecnebinin himayesine girebilir. . .”¹¹⁰

108 Kelleci Kemal, Hatıralar, s. 39

109 Genç Osman ve Rus Çarı devrildikten sonra feci bir şekilde öldürüldüler. (Mütercim)

110 Nutuk, s.423-424

Şayet mevzuumuz **Vahidüddin** olsaydı, bu iftiraldan beri olduğu konusu üzerinde daha çok dururduk. Ancak mevzuumuz doğrudan doğruya **Mustafa Kemal** olduğu için, mazlum **Sultan Vahidüddin**'e ettiği çirkin iftiraları vermekle yetindik.

Mustafa Kemal'in başta Saltanatı ve Hilafeti desteklemesi, hususi çabası veya halis niyetinden dolayı değildi; aksine alçaklık için yaptığı korkunç bir plandı. Çünkü o, vazifesini, efendisine doğrulttuğu bir silah gibi istismar edip kendi menfaati için kullandı. Amacı ise istediği arzu ettiği makama ve ihtirama kavuşmaktı.

Bu facianın üstüne, İngilizlerle hilafeti kaldırma konusunda pazarlık yapmasını da eklersek, **Mustafa Kemal** hakkında lügatlerde dahi bulunamayacak bir sıfat kullanmak kaçınılmaz olacaktır.

İşte şimdi bunlara değineceğiz.

* * *

LOZAN

Zaferden iki ay sonra Saltanat kaldırıldı. Saltanatın kaldırılmasından yirmi gün sonra ise İsviçre’de Lozan Sulh Antlaşması imzalandı. Türkiye’nin bu antlaşma için gönderdiği ilk heyetin başındaki temsilci **İsmet Paşa**’ydı. İkinci temsilci ise **Rıza Nur**’du. **İsmet Paşa** Dışişleri Bakanı, **Rıza Nur** ise Sağlık Bakanıydı. . . Üçüncü bir temsilci daha vardı ki bunun büyük bir ehemmiyeti yoktu. O da iktisat uzmanı olan **Hasan Saka**’ydı.

Saltanat kaldırılmış veya kaldırılmamış, Batı bunu çok mühimsemiyordu. Batı’yı ilgilendiren (veya daha doğrusu Batıyı ve diğer her şeyi temsil eden İngilizleri) esas mesele, her ne kadar Saltanatla bağlantısı olsa da, başka bir şeydi. O şey de, Batı için hayati öneme haiz olan Hilafet meselesiydi.

İngilizleri ilgilendiren hayati mesele, üzerinde güneşin batmadığı İngiliz İmparatorluğunun, ekseriyetini Müslümanların oluşturduğu sömürgelerinde ve bütün Müslümanlar üzerinde (siyasi açıdan zayıf kalmış olsa da) büyük bir manevi tesiri olan İslâm Hilafet makamının yıkılmasıydı. Hilafeti yıkmak için fırsat ve güç (Lozan Antlaşmasıyla) **Mustafa Kemal**’in eline geçmişti.

Bu âna kadar **Mustafa Kemal** ile İngilizler arasında Hilafet meselesi hakkında bir anlaşma olmamıştı. Fakat aralarında –uzaktan- sessiz bir bekleyiş vardı. Çünkü Suriye’de Türk askerine darbe vurma imkânı elde etmesi için **General Allenby**’e koridor açmasından bu yana, **Mustafa Kemal**, İngilizlerin gözünde kendi taraflarına çekilebilecek ve bütün hedeflerini yerine getirebilecek

biri haline gelmişti. Dinden uzak biri olması, Türk olmaması, İhtilal'i kör bir taklitle izlemesi, (Tanzimat'tan bu yana Batıcılık güçlenmeye başlamıştı), çok hırslı olması ve hayatında yalnızca kendi nefesine kul olması... İşte tüm bu sıfatlar sebebiyle İngiliz siyasetçileri, **Mustafa Kemal**'i bulunmaz bir nimet olarak karşıladı.

Fakat İngilizler, **Mustafa Kemal**'in Saray, Bolşevikler ve İngilizlere karşı oynadığı üç yönlü siyasetin (**Vahidüddin**'den siyasi görevini devraldıktan sonra) farkında değillerdi.

İktidara gelinceye kadar, Saray'a karşı siyaseti; asırlardan uzun bir geçmişi olan ülkeyi kurtarmak için sömürgeci Batı güçleriyle mücadele etmek ve bu şekilde dini ve milleti kurtarmaya çalışmaktı.

Bolşeviklerle karşı güttüğü siyaset ise Rusya'yı Batı emperyalizmine karşı bir barikat olarak kullanmak esası üzerine kurmuştur.

İngilizlere karşı güttüğü siyaset ise şu esas üzerindedir: **Mustafa Kemal**, İngilizlerin kadim bir dostu olacak ve her zaman iyi düşünceler içinde olacaktı. Bunu da hedefini gerçekleştirmek için İngilizlere müdahale etmeyeceğine dair güven vermek ve savaş devam ettiği müddetçe kendilerine karşı herhangi bir müdahale olmayacağına dair güvence almakla sağlayacaktı. İşte İngilizlere yaptırmak istediği emeli bizzat buydu.

Tüm bunlara rağmen İngilizler tam mânâsıyla mutmain değildi. Bu yüzden Sarayı **Mustafa Kemal**'e karşı kışkırtıyorlardı. Ancak umutlarını da tam mânâsıyla yitirmemişlerdi. İngilizlerin, **Mustafa Kemal**'e karşı teşebbüsleri, her şeyi engelleyen ve kökünden koparan bir yoğunlukta değildi. Aksi halde İngilizler, her şeyi bir defada silip süpürmek için Sakarya savaşı esnasında İhtilal ordusuyla beraber bir veya iki tugay gönderebilirdi. İşte bu

nokta çok önemli ve birçok şeyi içinde barındırıyor. Hatta bu noktada **Mustafa Kemal**'in İngilizlerle mutabık olduğu ve kendilerine teminatlar verdiği ihtimallerinin kapısını açıyor.

İngilizler, Türklere karşı iki önemli meseleyi tasfiye etmek istiyordu:

1- Hilafeti ilga etmek. Çünkü Hilafet otoritesinin (ister şu an mevcut olsun ya da olmasın ama her an ortaya çıkma ihtimali olduğundan dolayı) İngilizlerin sömürgesi altında olan Müslümanların üzerindeki tesirini yok etmek.

2- Arap beldelerindeki petrol kaynaklarının ortaya çıkarılması ve Musul petrol kuyularının Türkiye'den kesilmesi.

İlk mesele manevî ve siyasi bir meseleydi, ikinci mesele ise maddi ve iktisadi bir mesele... Her birisi uluslararası anlamda büyük bir ehemmiyete sahipti. Bu sebeple Türkler (kongrede bağımsızlıklarını tanımak için) bu iki hayati noktada taviz vermek zorunda kaldılar. Aksi halde barış tamamlanmayacak ve Büyük Britanya, yaralı Yunanistan'ın intikam mücadelesinde başka bir safhaya geçmesini tetikleyecekti. Sonra da ordusuyla beraber Yunanistan'ın arkasında duracaktı.

Cihan Harbi'nden, (birkaç döneme uzanan şartlar neticesinde) imparatorluğunun tamamını kaybettikten sonra mağlup olarak çıkan bir ülke, ana vatanını kaybetme ihtimaliyle de karşı karşıyadır. Bu sebeple İngiltere'nin, sadece Yunanistan gibi zayıf bir devleti mağlup ettiği için, bu ülkenin tekrar istiklalini kazanmasının mümkün olacağını düşünmemesi tabii bir şeydir.

Bu İngilizlerin planıydı. Anahtarın sürgüye uyduğu gibi, **Mustafa Kemal**'in planı ile mutabakat halindeydi.

Fakat vatanın bu şekilde satılması... Maddi ve manevi olarak... Nasıl olacak?.. Teklif satıcıdan mı tedarikçiden mi gelecek? Nasıl?

İki rakip birbirlerine eşit adımlarla yaklaşıyorlardı fakat hiç şüphesiz bu dava, her iki taraf ile ortak ilişkileri olan, bazı üst düzey Yahudi yetkililerin rehberliğinde çözülecekti.

İşte bu, öncelikli olarak tescil ettiğimiz, Lozan antlaşmasının gerçek yüzüdür.

Şimdi bir araya geldiklerinde kuvvetli bir ispat niteliğinde olan delillere gelemiz:

Daha önceden de kaydettiğimiz gibi, Lozan Konferansında bulunan Türk heyetinde, **İsmet Paşa** ve **Rıza Nur** yer alıyordu.

Bilindiği gibi **Rıza Nur**, **Mustafa Kemal**'in büyük bir hasmıydı. Hiç kimse bu husumet hakkında entellektüel bir temel bulamaz. Çünkü bu husumetin temeli, **Rıza Nur**'un milliyetçi bir kişiliğe sahip olmasında yatar. Milliyetçilik ise esasen bir ideoloji değil, bir psikolojidir. Tüm bunların yanı sıra **Rıza Nur**, **Mustafa Kemal**'in kötü ahlakından da nefret ediyordu. Ancak bu nefret, fikri düşmanlık derecesine yükselmiyordu. Bilakis bu nefret, bir insanın leşten tiksinişini mesabesinde kalıyordu. Fakat asıl tiksiniş hakkı, herhangi bir görüşe müntesip olan kimsede olur. Özellikle de bu hak Müslümana aittir. Ne var ki **Rıza Nur** Müslüman değildir.¹¹¹ Çünkü o, mütedeyyin biri olmamakla övünen birisiydi. Birçok düşüncesinde **Mustafa Kemal**'le beraberdi. Misalen, Saltanatın kaldırılması meselesi... **Rıza Nur**, Saltanatın kaldırılmasını destekliyordu. Fakat –gülünç bir şekilde-, devleti temsil etmesi gibi her türlü imkândan tecrit edildikten sonra Hilafet makamının kalmasını destekliyordu. Yani Hilafetin Papalık

111 Buradan kasıt, fikri ve ameli olarak İslâm'a bağlı olmamasıdır. Halbuki Rıza Nur, Müslüman anne ve babadan olan bir müslümandır. (**Mütercim**)

konumunda olmasını istiyordu. Hülâsa olarak söylemek gerekirse: “Allah, köpeği domuza musallat eder” deyimi, aynı mizaca sahip olan **Rıza Nur** ve **Mustafa Kemal**’e tam uyuyordu.

Her ne kadar **Rıza Nur**, gördüğümüz kadarıyla **Mustafa Kemal**’i her yönüyle tenkit etse de sulh şartlarıyla alakalı bir şey söylemiyordu. Heyetin başında olmanın ayrıcalığına sahip olmasına rağmen bir kelime dahi etmedi. Yani herkesten daha çok şey bilmesi gerekiyordu. Görünüşe göre **Rıza Nur**’un, planın tafsilatıyla alakalı hiçbir malâmâtı yoktu veya haberi yokmuş gibi davranıyordu. Belki de fiilen planın farkında değildi. Nitekim **Mustafa Kemal** ve **İsmet Paşa** arasındaki her şey gizli istihbarat yoluyla yürütülüyordu. Bu sebeple **Rıza Nur**’un sulh antlaşmasında kaydedip bize aktardığı bilgiler delil mahiyetindedir. Çünkü **Rıza Nur**, antlaşmadan edindiği bilgileri, **Mustafa Kemal**’e hücum etme vesilesi kılmamıştır. Yani anlattıklarında bir gazez veya kızgınlık yoktur. **Rıza Nur**’dan antlaşma merhalelerini rahatlıkla takip edip tahlil edebiliriz. Her şeyden önce antlaşmada şüphe cihtinden davamızı destekleyici şeyler görüyoruz. Çünkü antlaşma iki merhaleden geçti:

İlk Merhale: Her iki taraf da birbirlerinin isteklerini ve niyetini bilmeden cedelleşmeye başladılar. Bu yüzden iki taraf da herhangi bir neticeye varamadan müzakereleri bitirdiler. Bu ilk merhale İngiliz siyasetinin beyni olan **Lord Cruzon** tarafından yönetiliyordu. Bu merhale dinamik ve yoğun çekişmeli geçmişti. Yalnız açık bir şey vardı ki durum hiç iç açıcı değildi. Ve Türklerin zaferini, istiklalini ve var olma haklarını tanımayı düşünmüyorlardı.

İkinci merhaleye gelince her şey bir anda şimşek hızıyla çözüldü. Sanki gizli bir ittifak yapılmıştı. Bu nedenle müzakereler hareketsiz ve cansız geçmiş, taktik ve politik konuların ötesine geçmemişti. Aynı zamanda **Lord Cruzon**, davanın cepte olduğunu

bu yüzden bu sefer ortak kongreye katılmayacağını beyan etmiş, İngiltere'yi temsil etmesi için Bakan **Romyold**'u göndermişti. Uzlaşma durumunu gizlemek veya (ki bu daha doğrudur) hiçbir şey bilmediği için. Çünkü **Romyold**, Türklere olan nefretinden dolayı Türk heyetinin iki temsilcisine etmediği hakaret bırakmadı. Tüm bunlara rağmen Türk heyeti, bu zilletle, yapılan hakaretleri yuttu ve vazifesini tamamlayarak başında Laurel çelenk¹¹² ile ülkesine geri döndü.

Mesele hakkında henüz tahlile girişmeden önce, bu emareler bile vaziyetten şüphe duymak için kâfidir.

Şimdi delillerimizi takdim edelim:

Öncelikle **Mustafa Kemal**'in İngilizlerin isteklerine nasıl boyun eğdiğine bakalım. Ankara'nın Türk temsilcilerine verdiği talimatlar ışığında, İngilizler'in devleti tanınması ve Türkiye'nin çağrıda bulunduğu istiklal ve hürriyet hareketinin huzuru sağlaması için, Musul'u onlara bırakmanın gerekli olduğu düşüncesinde oldukları anlaşılıyordu.

“Mustafa Kemal, İsmet ile beni bir tarafa çekti, dedi ki: “Esaslarımız budur. Baktınız ki Trakya'yı alamıyorsunuz, sözlerinden dönüyorlar, uğraşmayın, terk edip sulhu yapın. Hatta icap ederse İstanbul'dan da vazgeçmek lazımdır. Musul için hiç uğraşmayın.” Mustafa Kemal'in de şifahi direktifi bu. Herife hayret ettim. Trakya ile İstanbul'un terki meselesi olmuş bitmiş bir mesele halindeydi. Bu adamın fikrineydi? Bilmem!”¹¹³

“Karşımızda İngiltere, Fransa, Amerika, İtalya, Japonya, Romanya, Sirbistan (Sırp-Hırvat-Sloven) ve Yunanistan olmak üzere sekiz devlet vardı. Dünyanın en büyük milletleri bunların arasında.

112 Şeref ve zafer simgesi olan defne dalından yapılan çelenk.

113 Rıza Nur, Hayatım ve Hatıratım, cilt 3, s. 982

Biz ise tek başımızaydık. Bunlar bize her şeyi empoze etmek istiyorlardı fakat aşikar olarak görülüyor ki bunlara da İngiltere empoze ediyordu. Hemen her şeyi Lord Kurzon yapıp, diğerlerine kabul ettiriyordu. Yani konferansta sadece İngiltere hakimdi. Diğerleri dekor ve figüran nevindendi. Hepsi İngiltere'nin direktifi mucibince hareket ediyorlardı.”¹¹⁴

İşte anlaşmanın istedikleri şekilde gerçekleştiğine işaret eden Yahudilerden bir tanesi:

“Dikkat edilmesi gereken durumlardan bir tanesi de İtalyanların müsteşarı olan Salem’di. Bu şahıs, Mater Salem diye bilinen meşhur Yahudi’ydi. Osmanlı Devletinde İstanbul’daki Selanik Bankasının idari azalarından bir tanesiydi. Kendisi de Selanikliydi. Genelde Selanikli Yahudiler o vakit İtalyan vatandaşlığına giriyorlardı. Bir yönüyle onlar bizim gözetimimizde, bir yönüyle de gizli bir şekilde İtalya’nın gözetimi altındaydılar. Meşhur Yahudi Karasu da bunlardandı. Yahudiler her cebinde bir pasaport taşıyorlardı. Salem zeki birisiydi. Türkçeyi ve Fransızca’yı iyi biliyordu. Kanunlar hakkında geniş malûmatlara sahipti. Talat Paşa’nın¹¹⁵ en yakın dostlarından ve güvendiği kişilerdendi. Talat Paşa, kendisine, devletin önemli meselelerini anlatıyor, ondan görüş alıyordu. İşte bu adam, Lozan antlaşmasında düşman saflarında karşımızda duran şahsın bizzat kendisiydi. Talat ve İttihatçıların devlet sırlarını bu gibi adamlarla paylaşmaları onların ne kadar cahil olduklarını gösteriyor. Çünkü o da aldığı bu sırları hemen İtalyanlara ve hatta Fransızlara bildiriyordu. Bunun sebebi, Salem’in Paris’teki tüm finansal localarla yakın ilişki içinde olması ve bu locaların elinde kullandığı bir alet gibi olmasındandı. Bu yolla büyük bir servet biriktirmeyi başarmıştı. Hatta geçmişi görmezlikten gelsek bile böyle bir kişinin Ankara’ya

114 A.g.e, cilt 3, s. 983

115 Talat Paşa, İttihat ve Terakki’nin üç temel unsurundan bir tanesiydi. Bunlar; Enver Paşa, Talat Paşa ve Cemal Paşa’ydı. (Mütercim)

gitmesine nasıl izin verilir? Çünkü o, Osmanlı Bankası'nın imtiyaz hakkını uzatmak gibi birçok mali iş ve çalışmayı tamamladı.”¹¹⁶

Hilafet meselesinin müzakere maddelerinden biri olarak eklenmesi mümkün olmayınca, Musul meselesi, anlaşmaya varılması gereken, çözülmesi zor bir düğüm olarak başlı başına bir mesele olarak kaldı.

“... Şimdi Kurzon’la olan iki meseleden ikincisine geri dönelim:

Sürekli olarak ona Musul meselesini hatırlatıyordum. Odasında asasına dayanmış konuşuyordu. Sonunda gülerek bana yaklaştı. Fısıldayarak bana: “Musul, Musul... ne yapacaksınız? Burnunuzun dibinde Suriye var. Onu alın! Bir darbe kafidir” dedi. Bu da beni çok keyiflendirdi. Demek bana çok emniyet hasul etmiş. Böyle mühim bir şeyi söylüyor. Beş yıllık kan içinde dostluk ettikleri ve hâlâ aziz ve samimi dostluk dedikleri Fransızların Suriye’sini almanızı teklif ediyor. Buna hayret ettim. Zaten mütareke iptidasında Mısır’da iken bilirdim. İngilizler Suriyelilerden komiteler yapmışlar, müsallah teşkilatı vücuda getirmişler. Fransızları Suriye’den defetmek istiyorlardı. Bütün Dürzi isyanları hep İngilizlerin tertibidir. Çünkü bu mesele Hindistan meselesidir. Tarih bu babta fasihtir. Bir buçuk asırdır süren İngiliz-Fransız Akdeniz rekabeti koloni rekabeti var. Nitekim Napolyon’un Mısır’a ve Suriye’ye girmesi İngilizlerin bizimle beraber Fransızlar aleyhine harp etmesini mucip olmuş ve nihayet Fransızlar buralardan tardedilmişler. Napolyon Suriye’den sonra Hindistan’a gitmek istiyordu. Suriye’de Fransız bulunması İngilizler için Hindistan’ın tehlikede olması demektir. Ben işte söylüyorum. İmkânı yoktur ki İngilizler, Fransızları Suriye’de bıraksınlar. Bir gün nasıl olsa tardedeceklerdir.

Bunları biliyorum. Kurzon’un teklifi ciddidir. Ve biz istersek Suriye hakkında gayet gizli bir müzakere ile bize yardımda bulunurlar.

Bununla da gayelerimize ermek mümkündür. Bununla beraber "Bu adam pek zeki ve tecrübeli bir diplomattır. Belki bizim arazi işgal peşinde olup olmadığımızı anlamak istiyor" diye aklıma geldi. Bu düşünce ile şu diplomatça cevabı verdim ki, hem öyle bir sondalamaya karşı menfi cevap, hem de İngiltere'ye iki katlı hulûs yaranmaktadır. "Bizim yer almaya, bunun için kan ve para dökmeye hiçbir arzumuz yoktur. Ancak sizinle dost olmak ve samimiyetimizi maddeten ispat etmek için Suriye'yi Fransızlardan alır size veririz."

Keyfinden öyle güldü ki, görmeliydin. Onun bu sırrını bugüne kadar sakladım. Şimdi bu hatıratım olan kâğıda zaruri olarak tevdi ediyorum.

Bir müddet sonra izin istedim. Yine görüşmek arzusunu gösterdi. Ayıldık.

Biz önce Musul'u İngilizlerin petrol için istedikleri kanaatindeyiz. Petrollerin imtiyazını verip Musul'u alacağımızı zannediyorduk. Bu teklifi yaptık. Kurzon asla yanaşmadı. Biz hala ısrar ediyoruz. Kurzon, Musul meselesinin petrol meselesiyle hiç alakası olmadığını söyledi. Ve bunu İngilizler daima tekrar ettiler. Hele Kurzon bunda ısrar etti. Çok hayranı şayan bir şey. Bizde değil, herkeste umumî kanaat böyleydi. İngilizler ise aksini söyleyip iddia ediyorlardı. Anlayamadım vesselam. Galiba buna mühim bir sebep de Musul'un stratejik nokta olmasıdır. Musul'u alan Bağdat'ı alır. Aralarında dağ diyecek birdağ, birmüdafaa mahalliyoktur."¹¹⁷

O sıralarda Ankara ve aynı şekilde **İsmet**, ahmakça bir vazife olan Musul'u almak ve petrol imtiyazını İngilizlere sunmak için bazılarını Londra'ya gönderme düşüncesindeydi... Komik bir şey... Çünkü İngiltere, Musul'un tamamına hâkim olmuştu. Bu olay, **Lord Kurzon**'un öfkelenmesine sebep olmuştu:

117 Rıza Nur, Hayatım ve Hatıratım, s. 1035

“...Bunlar, Londra’da hiçbir şey yapamazlardı. Bilakis tam aksi olurdu. Çünkü Kurzon, bize yazdığı bir risalede: “Sizler beni bırakıp başka merciler aramaya çalışıyorsunuz. Bu yaptığınız çirkin bir iştir. Çünkü bu işleri düzenlemekle ben mükellefim. Bu görev bana yüklendi. Bu işi benden başka kimse yapamaz... Ancak ben yapabiliyim...” Kibirli bir dil kullanıyordu. Çünkü kendine çok güveniyordu. İsmet Paşa’ya: “Memnun oldun mu?” dedim.

... Nasıl böyle söyleyiyim? Ona defalarca heyet göndermemesini söylemiştim. Kurzon, genel oturumda, aynı şekilde (sayfa 295)¹¹⁸’te bunu zikretmişti: “Türkler, Petrol imtiyazı vermek için Londra’ya adam yollamış, bu efendiler aynı süratle geri dönmüşler. Çünkü ilimsiz hiçbir şey yapamayacaklarını anladılar.” Sonra küçümser bir tavırla konuştu: “İnşallah Londra müzelerini göstermek için onlarla arkadaşlık yapacağım.” Hal böyle oldu. Çünkü İsmet yazdığı risalesine cevap olarak, bu şahısların petrol için Londra’ya gitmeyeceklerini bilakis müze ziyareti için gittiklerini söylemişti. . . Çocuksu bir durumdu. Bu çabalar, yalnızca alay etmek ve küçük düşürmek için Kurzon’un eline verilen bir fırsattan başka bir işe yaramadı.

Hülasa olarak Musul meselesi, gizli müzakerelerle bir neticeye varamadı. Çünkü Kurzon, bu meseleyi ilk kurul toplantısına bırakmıştı. İngilizlerin yaptığı gibi bizde Musul şehrinin demografik, ulusal ve diğer özelliklerine değinerek davamızın ispatına çalıştık. İngilizler, Kürtlerin sayısını arttırıyordu. Aynı şekilde Türkmenlerin, Türk olmadıklarını iddia etmişlerdi. Bu sebeple Türkmenleri müstakil olarak bir sicile kaydetmişlerdi. (sayfa 280 ve sonrasında). İsmet’in Heyet’e de okuduğu bu konuyla alakalı tarihî bilgileri kaydettiğim bir not yazmıştım.

Kurzon, tahkim vasıtasıyla Musul meselesini çözecek bir teklifte bulundu. Milletler Cemiyeti aynı hüküm gibi bir teklifte bulundu. Bizi de bu tahkimi kabul etmemiz için tehdit etti. Yani mesele, tehdit

ve kuvvet boyutuna çıktı. Fransa, İtalya, Japonya. . . vs diğer devletler de İngiltere'nin bir devamı gibi olunca, onlar da İngiltere'nin bütün tekliflerine muvafık oldular. Kurzon sözünü bitirir bitirmez Bompar sözhakkı istedi. Konuşmasında Kurzon'dan daha çok bizi tehdit etti.”¹¹⁹

İngilizler, yüreklerinde Hilafeti ilga etme isteklerini gizli tutarken, diğer yandan Rum Patrikliğinin İstanbul'da kalması için ısrar ediyor, Hıristiyan fanatizmi sergiliyorlardı. İngiliz Kilisesi bunu empoze etmekte geç kalacak değildi. **Kurzon** tarafından **Rıza Nur**'a gönderilen **Nicolson** şunları aktardı:

“*Canterbury Başpiskoposu, Londra'daki hükümete, İngiltere'deki bütün kiliseler adına hatırlatma için kalktı. Yani mesele Rum patrikliği meselesi değil, bilakis İngiltere'deki parti ve hükümet meselesine dönüştü. Kilise der ki: “Ne olursa olsun İstanbul'daki Patrik'in bekası için teminat vaciptir. Hükümet bunu gerçekleştirmeyi başaramazsa, önümüzdeki seçimlerde oylarımızı hükümete vermeyeceğiz.” Hükümet, Kurzon'a kesin bir şekilde kendisinden bu talepte bulunmuştu. Hiç şüphesiz İngiltere'deki seçimlerin neredeyse tamamı kilisenin eline geçmişti. Şayet Kurzon bunu gerçekleştirmeyi başaramazsa hem kendisi hem partisi hem de hükümet düşecekti. . . Bu nedenle o, sizden bu ricada bulunuyor.”*

İlk merhale tali konuları ele alarak bu atmosferde devam ederken, esas meseleler muallakta kalmaya devam etti ve üzerinde ittifak etmek zorlaştı. Atmosfer, kongrenin durması ihtimalini ihtar eden bir hâl aldı. En sonunda **Kurzon**, konferansın sona erdiğini ve karar verilmesi için kısa bir mühlet verdiğini açıkladı. . . Ancak İngiltere'nin Dışişleri Bakanı'nın hali ve tavrı kibirli ve küstahçaydı.

“*Bize bu mühleti verdiler. Lord Kurzon der ki: “Londra'ya dönmek zorundayım. Orada beni bekleyen halledilmesi gereken işler*

119 Rıza Nur, Hayatım ve Hatıratım, s. 1147-1148

var: . . . Burada kalamam.” Ona: “Git. Burada kalanlarla muallakta kalmış meseleyi halledeceğiz” dedik. Kati bir şekilde bize: “İngiltere ve özellikle de ben olmaksızın hiçbir şey yapmak mümkün değildir” dedi. Son olarak bize 4 Şubat’a kadar mühlet verdi ve şunları ekledi: “Bu esnada Türklerle özel görüşmelerde bulunacağım.” Bu şekilde celse kapandı.

İşin özü Kurzon, mahir bir şekilde oyun oynuyordu. . . Bu resmi olan taraftı. . . Diğer bir tarafta ise gayri resmi bir dekor ve başka bir siyasî oyun havası vardı. . . Hülasa, muhtelif şayialarla dolu bir ortamda, Türkler kabul etmedikleri takdirde savaşın yeniden başlayacağı tehditleri vardı. Bununla beraber Kurzon, konuşmasında savaştan kaçındıklarını ancak Konferansın oturumunda veya dışarıdaki müzakerelerde savaş imasını vermekten de kaçınmadı. Önceden de geçtiği gibi birkaç defa savaş tehdidinde bulduklarını söylemiştik. Şimdi de aynı oyunu tekrarlıyorlar.

Bu sırada Amerikan’ın temsilcisi Cayldın, İsmet’le görüşmelerde bulunmaya başladı. Oturum bitti. Otele döndük. İsmet’in bana ilk söylediği şey şu oldu:

- Rıza Nur bu projeye imza atacağız.

Sert bir şekilde itiraz ettim. Aramızda şu münakaşalar geçti:

O: “Her şeyi berbat etmekten korkuyorum.”

Ben: “Korkma. . . Cesaretli ol. . . Hiçbir şey olmayacak.”

O: “Her şeyi berbat etmekten korkuyorum. . . Ne olursa olsun barış yapmaktazorundayız.”¹²⁰

Kongreye ara verildi. . .

Temsilciler ülkelerine döndü. Türkiye heyeti de hiçbir şey yapmadan Ankara'ya geri döndü. **Mustafa Kemal**'in etrafını kuşatmışlardı. . . Durum, İngilizlerle savaş çıkma ihtimalini gösteriyordu. Fakat **Mustafa Kemal**'de hiçbir tedirginlik belirtisi yoktu. Görünen o ki bir şey planlıyordu. Öncelikle dâhili konumunun güçlenmesi için kendi adamlarından oluşan bir meclis teşkil etmek istiyordu. Eğer bu konuda başarılı olursa, çok basit bir şekilde bütün işler istediği gibi olacaktı.

Meclis içindeki muhalifler, barış müzakerelerini ve karşılaştığı engelleri öfkeyle karşıladı. Çünkü ortaya çıktı ki feda edilen Saltanatın karşılığında hiç kimse yeni Türkiye'yi tanımak ve desteklemek istemiyordu. Keza muarız tarafın başında gelen eski Deniz Kurmay Subayı olan Trabzon milletvekili **Ali Şükrü**, çekinmeden her şeyi meclis kürsüsünden söylemeye başladı.

Bu sıralarda **Ali Şükrü**'ye suikast planı düzenlendi. **Mustafa Kemal**'in iki fedaisinden biri olan ve işin hakikatini bilmeden gönüllü olarak itaat eden **Topal Osman** tarafından boğuldu.

Mecliste kıyamet kopuyordu. . . Meclisin kuruluş yılının dördüncü senesinin üçüncü oturumunda ikinci kanadın azalarından olan **Hüseyin Avni Bey** kürsüye çıktı ve şöyle haykırdı:

“Ey Milletın Kabesi!.. Sana da mı düşmanlık yapıldı? Ve Ey Milletın ırzı ve namusu!.. Sana da mı düşmanlık yapıldı? Ve Ey milletın mukaddesatı! Sana da mı düşmanlık yapıldı? (Lanet sesleri yükseliyordu...) Bu millet asla ölmeyecek. . . Fikirler asla ölmeyecek. . . Prensipler asla ölmeyecek. . .

Milletvekilinin dili ve kalemi, milletın şerefi ve namusudur. Bu milletın şerefine uzanmaya cüret eden elleri keser. (Eleştiri ve öfkeli sesler).

. . . Bu, ümmetin şerefi ve faziletidir..

...*Ey Efendiler! Şereften yoksun olanların, yaşama hakkı yoktur. Böylclerini istemiyoruz. (sesler: İstifa... İstifa...)... Yaşamamaları gerekir... Yaşamalarına izin vermeyelim... Ey Efendiler indirin şunları!*

Hüseyin Avni (akabinde): Ey Efendiler! Ali Şükrü Bey iki gündür kayıp... Ey Efendiler şanlı tarihi olan köklü ve şerefli bir milletin milletvekili... Bir milletvekili kaybedilebilir fakat bir hükümet onun yerini dolduramaz... Ali Şükrü iki gündür kayıp. Fakat hükümet onu bulmakta aciz! (Sesler: Böyle bir hükümet olmaz... Lanet olsun!).”

Bu sesler, Fransız İhtilali esnasında, Fransa meclisinin **Robespierre**'yi düşmana teslim ederken yükselen seslere benziyordu. Türkiye'de ilk defa böyle sesler yükseliyordu.

Mustafa Kemal büyük bir tedirginliğe kapıldı... **Topal Osman** yakalansa ve itiraf etse: “**Gazi**'nin (Mustafa Kemal) emriyle onu ben öldürdüm” derse ne olacaktı? Bu şekilde ihanete meyilli olan tabiatı sebebiyle **Topal Osman**'la beraber yedi sekiz arkadaşını, Çankaya'da kurşuna dizerek öldürdü. Böylece **Ali Şükrü** cinayettinin şahitlerini ortadan kaldıracaktı.

Fakat Meclis galeyandı... Bu nedenle **Mustafa Kemal**'in, yalnızca kendi adamlarından oluşan, kendine itaat eden kimselelerden oluşan bir meclise ihtiyacı vardı. Buna ilaveten, Lozan sulh anlaşmasının şartlarının devamı ve millet tarafından kabul edilmişliğinin açıklanması için hâlihazırdaki meclise de ihtiyacı vardı.

Asıl katil, milletin iradesinin katili, Çankaya Sarayı'nın zevkü sefasının içine dalmış, **Topal Osman**'ın cesedini darağacında sallandırma kararı alacak kadar psikolojik sarsıntı içerisinde olan bir mecliste dilediğini yapabiliirdi.¹²¹ Meclisteki bazı milletvekillerini

121 Topal Osman, kurşunlanarak öldürüldükten sonra, Millet Meclisi kararıyla cesedinin darağacına asılması kararı verildi. (**Mütercim**)

istisna tutarsak, meclis tamamıyla **Mustafa Kemal**'in kulu olmuş kimselerden oluşuyordu. Muhalif taraf ise cesarettten, atılğanlıktan mahrum ve taviz vermeye hazırды. . . Bu sebeple **Mustafa Kemal**, böyle bir meclisin işini bitirir ve yerine kendi adamlarını getirirse, bütün muarızların sesini keseceğini ve kesin bir şekilde meclisi kendisine muarız olanlardan arındıracağını biliyordu.

İşte size **Rıza Nur**'dan, Meclisin bitirilmesi hikâyesi:

“Ali Şükrü'nün cinayetini derhal Meclisin fesh edilmesi meselesi takip etti. Mustafa Kemal, Nutuk adlı kitabında buna başka türlü sebep gösteriyor. Halbuki ben bu meseleye tamamıyla vakıfım. Çünkü kendisine bunu gece evinde söyleyen de benim. . . Bu ağır bir iştir. Fakat yine de, bu fikri ileri sürdüm. Çünkü önümüzde sulh meselesi var. Bu da hayatî bir iştir. Meclis muhalefeti makul şekilde değildir. Haddi marufu geçmiş. Türüü türüü hadiseler olacak. (. . .)

Mustafa Kemal, Rauf'un evinde Bakanlar Kurulu'nu toplayarak Meclis'in ilğa edilmesi fikrini onlara kabul ettirdi. Fırka hey'eti idaresini getirmişti. Buna itiraz ettiler. Bir iki gün içinde onları da tehdit ile ikna etti. Sonra fırkasını tamamen içtima ettirdi. Bunlara da türlü vasıtalar ile feshi kabul ettirdi. Teşkilatı Esasiye mucibince feshe kendi karar vermesi lazımdı. İkinci grup da Osman ağa vakasından derin bir surette müteessir olmuştu. Korkmuş, alıklaşmış gibi idiler. Baktılar ki rey vermeseler kendi başlarına da böyle bir vaka gelmesi muhtemel. Kolaylıkla razı oldular. Meclis feshedildi. Yeni bir intihap emri verildi. Mustafa Kemal bir intihap heyeti kurdu. Beni de oraya koydu. O heyetin içinde Yunus Nadi de vardı. Ancak heyetin bir veya iki toplantısına katılmıştım. Baktım rezalet bir şey, bir daha uğramadım.”¹²²

Diktatör devletlerde, tek parti aynaya baktığı zaman aynada halkın tamamını görür. Bu sebeple, kendisini halkın

122 Rıza Nur, Hayatım ve Hatıratım, cilt 3, s. 1190

temsilcisiymiş gibi görmesi ve halk adına konuşması onun hakkıdır. **Mustafa Kemal** de bu zihniyetle Halk Partisi'ni kurar. . . 27 yıldır¹²³ varlığını sürdüren bu parti, zorbalığın, tahakkümün ve küfrün merkezi olmaya devam etmektedir.

Burada olanlar oldu.

Bunlar olmadan önce, **Mustafa Kemal**, sulh ve Hilafet hakkında halkın nabzını yoklamak için gezintiye çıktı. Çıktığı bu seyahati, şu şehirlere yaptı: İzmit, Bursa, Balıkesir ve İzmir. . . *Nutuk* adlı kitabında çıktığı seyahatin sebeplerini şöyle açıklıyor:

“...*Lozan antlaşması ve neticeleri hakkında, Millet'in hâkimiyeti, Hilafet makamı, durumu ve ilişkileri hakkında görüşlerini öğrenmek için çıktım.*”¹²⁴

Lozan Sulh Konferansının ara verdiği, temsilcilerin memleketlerine döndükleri ve yapılması gerekenin ne olduğu düşünüldüğü bir zamanda, onu Hilafet meselesini incelemeye iten sebep nedir?.. Sanki sulhun gerçekleşmesi Hilafet meselesiyle irtibatlıydı!.. (Nitekim vakıada durum buydu).

Özellikle böyle bir vakitte böyle bir meselenin ortaya atılması- na iten sebep neydi?

Bu günlerde Müslüman milletvekillerinden bir tanesi, **Şükrü Bey** “İslâmi Hilafet ve Yüce Millet Meclisi” adında bir risale telif etti. Her tarafa yaymaya ve Millet Meclisi'nin azalarına dağıtmaya başladı. Bu haber, seyahati esnasında **Mustafa Kemal**'e ulaştı.

Şükrü Bey ve arkadaşlarının sezgileri doğru çıktı. **Mustafa Kemal**'in niyetini ve sulh görüşmelerinin kesintiye uğraması sebebiyle kapatılan sulh kapısının tekrar açılması içi yaptığı

123 Yazarın kendi yaşadığı dönemdeki senesidir. (Mütercim)

124 Nutuk, s. 429

hazırlıkları anlamışlardı. Bu sebeple ondan önce harekete geçmeyi tercih ettiler. Hilafet makamının dokunulmazlığının gerekliliği konusunda izahlarda bulunmaya çalıştılar. **Mustafa Kemal, Nutuk**'ta bu çabalara yapmış olduğu reddiyede, bu nazik şartlarda gerçek niyetini açık etti. Mesele, başka bir delile ihtiyaç bırakmaksızın iç meseleden ziyade dışa taviz vermeye yönelikti:

“Şükrü Bey ve siyasete düşkün olan arkadaşları, bütün Müslüman dünyasına yönelik dini bir mesele ile ilgileniyorlarmış gibi gösteriyorlardı. Fakat bu çabaları, Hilafet tiyatrosunun sonunu hızlandırmaktan başkabişişeyaramadı.”¹²⁵

Her akıllı göze nasıl tehlikeli bir belge verdiği farkında olmadan, konferans kapılarını açmaya hazırlık için anahtar aradığı bir zamanda, insanları buna hazırlama bahanesiyle, niyetini açığa çıkaran şu sözlerini söyledi:

“..Bu millete, Türkiye devletinin ve az sayıdaki milletin, İslâm devleti kurmakla mükellef olan bir Halifenin emrinde olamayacağını açıkladım ve bu milletin buna razı olması mümkün değildir.”

Bundan kısa süre önce şu satırları geçer:

“... Hilafet konusunda milletin telaşını ve şüphelerini gidermek için her yerde açıklamalar ve beyanatlarda bulundum. Kesin bir şekilde şu ifadelerde bulundum; Ünvanı ne olursa olsun, milletimizin inşa ettiği bu yeni devletin mukadderatına veya istiklaline hiç kimse'nin müdahalesine müsamaha gösterilmeyecektir.”

Hilafet meselesi, Lozan Konferansı'yla irtibatlı olmasaydı, o halde neden Hilafet böyle bir zamanda tercih edilen bir mesele haline geldi? Neden **Nutuk**'un beş sayfası bunun için ayrıldı? (429 dan 433'cü sayfaya kadar).

125 Nutuk, s. 432

“Meclis yenileniyor, Halk Partisi organize ediyor ve Saltanat ilga ediliyor.”

“Bu esnada Halife lakabını almış aciz şahsiyet İstanbul'daki köşesinde münzevî bir şekilde oturuyor. . .”

Evet, aniden Hilafet meselesi gündeme getirildi. . . Bu meseleyi gündeme getiren sebep neydi?

Bu sorunun cevabını bulmak için düşünmek, şüphelerin yarısını gidermek ve açığa çıkarmak için yeterlidir. Fakat biz bununla yetinmeyeceğiz. Bilakis araştırmamızı, ardı sıra gelen hadiselerden çıkardığımız delilleri takdim ederek tamamlayacağız.

Daha önce de söylediğimiz gibi her şey bir anda gerçekleşti. . . Evet bir anda. Çünkü Yahudilerin önde gelen hahamlarından biri olan **Haim Nahum** diye tanınan biri İstanbul'dan Ankara'ya geldi. Aynı **Mater Salem**'in Lozan'da İtalyalıların bir müsteşarıymış gibi ortaya çıktığı gibi. (Hâlbuki hakikatte İngilizlerin ajanlarından bir tanesiydi). **Haim Nahum** da Ankara'da aynı pozisyondaydı. Seri bir şekilde Osmanlı Bankası'nın imtiyaz hakkının uzatılması için çaba sarf ediyordu. Bilindiği gibi Osmanlı Bankası, Türkiye'de, İngiliz ve Fransız Kapitalistlerin yüksek komiserlik görevini görüyordu.

Mater Salem, Selanik Bankası'nın arkasında duran kişiydi. Fakat o, Türkiye'de yabancı sermayenin sömürü aracı olarak ekonomik kullanımıyla ilgili meselelerle ilgileniyordu. Onun görevi politik atmosferi yönlendirmektir. Fakat sulh konusu hakkında asıl görev, hahamların büyüğü olan **Haim Naum**'a verilmişti.

Mustafa Kemal'le hemen görüşmeler başladı. Daha önceden bilinen temayüllerine dayanarak şöyle bir konuşma yapar:

“Hilafetin ilgası ve Musul’un İngilizlere bırakılması, Türkiye’nin istiklali ve hayat hakkının verilmesi için zaruri olan iki şarttır.”

Şimdi.. Bütün yolların kapalı olduğu bir ortamda, sisin bir anda açıldığını ve yeni merhalede çözüm yollarının belirdiğini gördük. Bu bakış açısıyla, **Rıza Nur**’un katıldığı Lozan Konferansı’nın ikinci merhalesini incelersek, büyük bir şaşkınlık ve hayretle her şeyin nasıl açığa çıktığını ve taşların nasıl yerine oturduğunu görürüz:

“..Tam bu esnada sahneye Hahambaşı Naum girdi. Paris gazetelerinden birinde beyanatını gördük, hülasaten diyor ki: “Merak edilmesin, İsmet benim ahbabımdır. Sözümünden çıkmaz. Gider işi düzeltirim.” Derken Paris’ten İsmet’e Haham’dan bir telgraf geldi: “Ben geliyorum. İş düzelttim. Size mühim haberim var. Sakın ben gelmeden işi kesmeyin!” Halbuki Yahudi’yi Lozan’dan kovmuştuk. Utanmıyor, bunu yazıyor. Tabii Yahudi.. Utanmaz.. Güldüm. Şu Yahudi’nin madrabazlığına bak!.. Gazeteye ne diyor, bize ne diyor?! Gazeteye göre Frenklere, telgrafına göre bize hizmet ediyor.. Yahudi dediğin böyle olur.. İsmet, ben, Münir ve daha birkaç kişi İsmet’in odasında oturuyoruz. Nefer geldi, “Naum Efendi gelmiş, sizi görmek istiyor.” dedi. İsmet’e bağıra bağıra: “Sen hiçbir lakırdı söyleme. Bu işi bana bırak! Şu domuz Yahudi’ye göstereyim” dedim. Bu sözleri tabii Yahudi de işitti. Nefere; “Getir!” dedim. Geldi. “Otur!” dedik. Oturdu. “Ne haber var?” dedim. Yahudi bu.. Usta.. Sözümü işit ya, “Hiçbir şey yok. Sizi ziyarete geldim” dedi. Hiddetim mani olmasa kahkaha ile gülecektim. Fakat herifin ustalığını takdir ettim. Bu da öfkemi geçirdi. Yahudiler böyle lastik gibidir, her tarafa uzarlar.”¹²⁶

Sonra İngiltere ve Batı dünyasına taviz üstüne tavizler akmaya başladı. Sanki onlara: “Biz İslâm’ı terk ettik, size benzeme yoluna girdik.. O hâlde bizi koruyun” der gibi oldular. Bu söz, daha

önceden de dediğimiz gibi dinden uzak olması açısından **Mustafa Kemal**'e benzeyen **Rıza Nur**'un söyledikleridir:

*".. Bu vesile ile bir vakıayı zikredeyim. İlk olarak bu kelimeyi Lozan'da celselerde ben telaffuz ettim. "Türkiye laik oldu, din ve hükümet ayrıldı. Sulh olur olmaz Medeni Kanun'u yapacağız." Zabıtnamelerde vardır. Bu, benim menfaatimizi müdafaa için Lozan'da mühim mesnetlerimden biri idi. Padişahlığı ilga eden tavrime de din ve devletin ayrılığı kaydını koymuştum ki, bu laikliğin esasıdır."*¹²⁷

Bununla beraber **Mustafa Kemal** ile **İsmet** arasında geçen her şey çok gizliydi. Tüm bunlara rağmen **Rıza Nur**, din konusunda ikisini destekliyordu.

"Muhaberatın işte neşir sahasına geçmiş bu ufak kısmı bile **İsmet**'in, **Mustafa Kemal** ile iş üzerine gizli muhaberesini, onu işi takibe davetini, yani meşru Hükümeti bırakıp İdare-i Mutlaka Padişahına arz-ı malumat etmesini açık bir şekilde göstermektedir. Hükümet esasen buna kızılıyordu. Bunu ifade de ettiler. Hakları aşıkardır. **İsmet**'in hareketi asla dürüst değildir."¹²⁸

Şimdi en önemli vesikaların zamanı geldi:

Lord Kurzon, Londra'da Yahudi liderle beraber gizlice hazırlığını tamamladıktan sonra, Konferansa katılımını uygunsuz olarak değerlendirdi. Bu nedenle **Rumbold**'u onun yerine gönderdi. Büyük ihtimalle **Rumbold**'un, devletin önemli sırrından haberi yoktu. Bu sebeple, **Rumbold**'a düşen yalnızca **Kurzon**'dan aldığı emirleri uygulamaktı. Fakat **Rumbold**, bu meseleye uzak bir durumdaydı. Ya meseleyi bilmemesinden ki, bu açık olandır yahut meseleyi gizlemesi ve örtmesiydi ki, bu da zayıf bir ihtimaldir. Buna binaen açığa çıkıyor ki **Rumbold**, Konferansı

127 Rıza Nur, Hayatım ve Hatıratım, s. 1188

128 A.g.e., s. 1249

engellemekten sorumlu gibi görünüyordu. Çünkü Türkiye heyetine, kötülük olsun diye veya hakaret olsun diye yapabileceği en sert muamelede bulunarak hiçbir fırsat vermedi. Fakat iş Londra ile Ankara arasında normal seyrediyordu. Bu nedenle Türk heyeti, tüm bu sert muamelelere ve hakaretlere, konferansın kesintiye uğramasına sebep olmasın diye tahammül ediyordu. Ancak Türk heyeti, **Rumbold** adındaki bu şahsın niçin bu kadar sert davrandığını ve niçin bu kadar problem çıkardığını anlamıyorlardı.

Niyetinde bütün işleri ifsad etmek mi vardı? Bu problemin çözümü için **Rıza Nur**, - İngiliz temsilcilerinden bir tanesi olan **Ryan**'a, konuşmadaki kabiliyetiyle onu yola getirmesi için yakın dostlarından olan bir Türk'ü gönderdi. Bu adam tüm ustalığıyla rolünü oynadı. Ankara'nın içinde bulunduğu durumun kötülüğünden yakınmaya başladı. **Ryan**'ın ağzından şu itiraflar çıktı:

*“Cevat Bey ne ben, ne Rumbold sulh yapmak istemiyoruz. Olmaması için de burada elimizden geleni yapıyoruz. Londra'ya da Türkler sulha yanaşmıyorlar, bu fikirden vazgeçmeli diyoruz . “Sulhu çabuk yapıp bitirin!” diye emir veriyorlar. Elimizde değil, sulh olacak.”*¹²⁹

Fakat **Kurzon**, Türklerin ezilmesi ve barışın tamamlanmaması için daha gayretli olması ve **Rumbold**'a göre daha katı olmasına karşın sürekli uzaktan **Rumbold**'a emirler vermesi ve seri bir şekilde barışın bir an evvel sağlanması için ısrarcı olması... Tüm bunlar, alış veriş meselesi olan “Hilafet ve Musul” meselesinin Ankara ve Londra arasından tamamlanmış olduğunu kati bir şekilde göstermez mi?

Türk temsilcilerinin, gazetelerden birine açıkça Türklerden tiksindiğini söyleyerek Türklere karşı kin beslediğini söyleyen **Rumbold**'un önünde köpekler gibi zelil olmuş bir şekilde

başlarını eğmeleri de Türk ciheti tarafından anlaşma yapıldığına en açık delillerdendir.

Bu şekilde Türk heyete düşman olanlar, zilletli bir atmosferde anlaşmaya imza atıyor ve memleketlerine Lozan kahramanları olarak dönüyorlar.

“Bu şekilde işler bitti. . . Son celseydi. Rumbold her günküden hırçın, kederli ve suratı mosmor idi. Galiba işi bozmağa muvaffak olamadığına, hiç istemediği bir şeyi kendi eliyle imza edeceğine müthiş kızılıyordu. Bu celsede son kararlar verildi. Mesele kalmadı. Muahedeyi imza günü tayin edildi. İsmet söz istedi. Rumbold'a¹³⁰ “Birkaç celse evvel, bize hırsız dediğini, bunu kulağının işitmediğinden istifade ederek yaptığını” söyledi. Derhal Rumbold su ateş üstünde kaynar gibi harekete geldi ve dedi ki: “Hayır, öyle değil. O vakit işitmedinse şimdi işit. Tekrar ediyorum.” dedi. Buna karşı İsmet de şiddetlenmeli idi. Tık tıkiyi kesti, bir iki şey söylemek istedi. Ama zayıftı. Rumbold galip çıktı. Biz de tahkirleri yemiş olduk. Celse kapatılıp, mesele de kapandı. İngilizler terbiyeli adamlardır ama şu Rumbold cidden terbiyesiz adamdı. Bir delegeye böyle yapamazdı. Bilhassa bir gazetede müzakere ettiği bir milleti “İğreniyorum” diye tahkir edemezdi.”¹³¹

Hiç şüphesiz ki bu konuyla alakalı kesin delil ve mutlak ispat ancak bu hadiseye şahitlik eden ve bizzat bu işi yapanların kabirinden çıkarılarak onlara itiraf etmelerini istemekle olur. Fakat bizler inanıyoruz ki bir konu hakkında toplanılmış, açık işaretleri ve

130 Rumbold, celselerden birinde Türkleri hırsız olarak nitelendirmiş, Türk heyeti de yapılan bu hakareti son celsede her şey hal olduktan sonra söylediği bu sözü kendisine iade edeceklerdi. Sonra verecekleri şu cevap üzerine ittifak ettiler: “Birkaç celse önce kulağımın ağır işitmesini fırsat bilip bizim hırsız olduğumuzu söylemişsiniz. Şayet o vakit işitmiş olsaydım söylediğiniz bu sözün aynen size iade ederdim. Her ne kadar bu hareket antlaşma adabına münafi olsa da işte şimdi ben sizin söylediğiniz o sözü aynen size iade ediyorum.” s.1237 (Mütercim)

131 Rıza Nur, Hayatım ve Hatıratım, s.1240

mânâları gösteren deliller ve ipuçlarından oluşan daha güçlü bir delil yoktur.

Lozan konferansı tiyatrosunun son delili ise İngiliz siyasetinin kurucusu, yönlendiricisi ve bu gizli anlaşmanın yapımcısı olan **Lord Kurzon**'un yaptığı itiraflardır. Şöyle ki sulh yerine savaşı destekleyen Başbakan **Lloyd George**'yi ikna eden bizzat kendisiymiş:

*“Lloyd George, Türklerle barış taraftarı değildi. Savaşı istiyordu. Fakat ben onu ikna ettim.”*¹³²

Lozan antlaşması, İslâm'ın feda edilmesine mukabil kanatları koparılmış ve tırnakları sökülmiş bir vatana suni bir istiklalin verildiği şura toplantısından ibaretti. 1950'de “Büyük Doğu”¹³³ dergisinde, aynı şekilde 1958'de yazılan “Lozan antlaşması... Zaffer mi Hezimet mi?”¹³⁴ isimli kitapta bu korkunç gerçekler göz önüne serildi.

* * *

132 A.g.e, s.952

133 “Büyük Doğu” Türkiye'nin en büyük edebiyatçısı ve düşünürü olan Necip Fazıl'ın çıkardığı dergidir. (**Mütercim**)

134 Bu kitap 1958'de Kadir Mısıroğlu tarafından basıldı. Lozan konferansı hakkında tafsilatlı malumatlar içermektedir. (**Mütercim**)

101 PARE TOP ATIŞI

M 1923/H.1339 senesinin Kasım ayının ilk gününde Ankara, İstanbul ve Anadolu'nun semaları top mermileriyle inledi.

Önceki gün akşam saat 8:30'da yani 30 Ekim'de TBMM Cumhuriyeti ilan etmişti. 158 milletvekilinin oy birliğiyle **Mustafa Kemal** Cumhurbaşkanı seçilmişti. **Mustafa Kemal**'e göre bütün halk başkan olmasına sevinmişti. İstanbul'dan bazı şikayetçi sesler geliyordu. Çünkü bazı gazeteler, aceleyle ve ansızın ilan edilen Cumhuriyet'e muarız olan tarafta kalmıştı.

*“Cumhuriyet, alkışlarla, duayla, törenler ve gösteriler düzenlemekle ayakta kalmaz. Cumhuriyet, bir tılsım da değildir. Millet meclisinde bir sihir geçer. Artık her şeyin kendi kendini tamir etmesini beklemek yanlıştır ve her hastalığın tedavisi kendi başına görülmeyecektir.”*¹³⁵

Başbakan **İsmet Paşa** ise **Mustafa Kemal**'in ölümüne yakın bir zamana kadar bu şekilde kaldı. Millet Meclisi'ni ise kartondan adamlar doldurmuştu. Vaziyet tüm isteklerini karşılamak için çok müsaitti... İngilizlere verilen vaadin yerine getirilmesinin tam zamanıydı. Bu sebeple Cumhurbaşkanı seçiminden dört ay sonra, iddia edilen “savaş oyunu” münasebetiyle İzmir'e gitti. Orada Başbakan **İsmet Paşa**, Genelkurmay Başkanı **Fevzi Paşa** ve Savaş Bakanı **Kazım Paşa** ile görüşerek şu karara vardı:

- Hilafetin ilga edilme vakti gelmiştir. Aynı zamanda Şeriat Başkanlığı ve Evkaf Başkanlığı da ilga edilecektir. Eğitimi tek çatı altında toplamak için Medreseler hükümete bağlanacaktır. Hiçbir dini medreseyi bırakmayacağız.

Orada bulunan paşalar –**Fevzi Paşa** dahil- bu karara muvafık olduklarına dair başlarını salladılar. Böylece Meclisten, 3 Mart 1924 (H.1340) 429, 430, 431 sayılı kanunlar çıkarıldı.

Hilafetin, Evkaf ve Şeriat başkanlığının ilga edildiği gibi, Halifenin ve tüm ailesinin de beraberinde sınır dışı edilmesi kararı alındı.

Türkiye’de bütün dinî ve ilmî müesseseler Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlandı. Yani kısacası dini medreseler de ilga edildi.

Aktarılan bütün delillere izafeten, İngilizlerle yapılan pazarlık neticesinde Hilafetin nasıl ilga edildiğine dair iki delil daha ekleyeceğiz.

Mustafa Kemal’e geliyorlar ve onun Halife olmasını arz ediyorlar. Tabii olarak **Mustafa Kemal**, bütün nefretiyle reddediyor. Ancak halifeliği kabul etmeyişinin sebebi, gerçekten çok düşündürücüdür. Çünkü “İngilizler buna rıza göstermeyecekler” demeye getiriyordu.

“TBMM, Hilafeti ilga ettiği zaman, ilim ehlinde olan Antalya milletvekili **Rasih Efendi**, Mısır’a gitti. Daha sonra Ankara’ya döndü. **Rasih Efendi**, ziyaret ettiği beldelerde Müslümanlar benim halife olmamı istemişler. Yetkili İslâmî Heyetler, **Rasih Efendi**’ye, bu önemli meseleyi bana aktarma görevini vermişler. Bana takdir buyurdıkları bu görevden dolayı Müslümanlara şükranlarımı ve minnettarlığımı sunduktan sonra **Rasih Efendi**’ye şu cevabı verdim: **Rasih Efendi** hazretleri biliyorsunuz ki hâlihazırda Halife, devlet başkanıdır. Hâl böyleyken başında imparatorların

ve meliklerin bulunduğu bu talebi ve teklifi nasıl kabul edebili-
rim? Farzı misal bu görevi kabul ettim, acaba bu işin mesulleri ve
liderleribunarazıolurlarmı?”¹³⁶

Cümlenin sonunda geçen razı olmayan liderlerden kasıt İngi-
lizlerden başka kim olabilir? **Mustafa Kemal**, Hilafeti kabul ede-
mezdi. Çünkü Lozan tiyatrosunun şartları buna el vermiyordu.
Buna ilave olarak **Mustafa Kemal**, böyle bir makam için uygun
değildi. Ayrıca içinde olduğu fışk-u fucur hayatı –velev ki nifak
babından olsa da- hilafet lakabını taşımaya uygun değildi.

Olan oldu.

Toplar atılıyor.

* * *

TAKRİR-İ SÜKÛN KANUNLARI

Mustafa Kemal, mutlak otoritesi için tüm zarurî şartları hazırlamıştı. Meclisi yenilemiş, hükümeti baştan kurmuş, devletin yönetim şeklini değiştirmişti. Öyle ki onunla rekabet edecek hiçbir makam veya grup bırakmamıştı. Ancak ikinci kanadın (muhalif kanadın) sesinin kesilmesine rağmen, meclisin içinden ve İstanbul gazetelerinden “daha tehlikeli” sesler yükselmeye başladı.

Yeni Meclis hususunda tam bir tiyatro oynamıştı. Bu mecliste, ordudaki bilinen bütün komutan ve subayları da milletvekili yapmıştı. Mecliste milletvekili olan bu adamlar, ordudaki görevlerinde de kalmaya devam ettiler. Bu dünyada eşi ve benzerine rastlanılmayan garip bir yönetim şekliydi. Buradaki amacı, bu kuvvetleri elinde tutup, murakabesi altında bulundurmak, bir isyan hareketini engellemek, kendisine karşı herhangi bir isyan halinde, liderlik etmelerine mani olmaktı.

Fakat **Mustafa Kemal** bu hesabında hata etti. Çünkü bu kuvvetlerin başında olan **Kazım Karabekir**, **Ali Fuat Paşa** ve **Rafet Paşa**, **Mustafa Kemal**'e milletvekili olarak yasama yetkisinde vazife yapmayı tercih ettiklerini söylediler. Bu sebeple, ordudan ve komutanlıktan istifalarını sundular.

Mustafa Kemal, “*Nutuk*” adlı kitabında bu hareketi bir komplo olarak vasıflandırdı. **Mustafa Kemal** asıl tehlikenin bu adamlarda ve askerî birliklerinde olduğunu hissediyordu. Bu sebeple Ankara'ya yerleşerek milletvekili olmak istemeleri şaşırtıcıydı.

Acaba bu paşalar orduda her şeyi planlamışlar mıydı? Mecliste güçlü bir muhalefeti tesis ettikten sonra şimdi de ordunun harekete geçmesini mi istiyorlardı?

Başlarında **Rauf Orbay**, arkasından komutan olan **Cafer Tayyar**—ki o İslâmi kanattaydı- geliyordu. Görünen o ki bunlar, Mecliste güçlü bir muhalefet yapmaya hazırlanıyorlardı. İstanbul'daki Tevhid-ül Efkar, Vatan ve Tanin gazeteleri de hazırlık içindeydi. Bu gazeteler, zalim ve keyfine düşkün **Mustafa Kemal** idaresine ve cinayetden başka bir şey olmayan ıslahatlarına karşı açıktan bir muhalefete başladılar. Kesin olan bir şey vardı ki, bu gür yangını himaye etmek için güçlü bir muhalefet yapılacaktı.

Ne yapacaktı?

O esnada **Mustafa Kemal**, emri altında olan birinci, ikinci, üçüncü, beşinci, yedinci fırkalardan olan komutanlardan, tez vakitte Millet Meclisi'nden istifa edip, bağımsız olmalarına dair tehditlerde bulundu.

Genelkurmay Başkanı **Mareşal Fevzi Çakmak** (İslâmi tarafta olduğu zannedilen), bu emre ilk boyun eğenlerden olmuştu. Ancak yedinci fırkanın lideri olan **Cafer Tayyar Paşa** milletvekili olarak kalmaya devam edeceğini; ikici fırkanın paşalarına tâbi olacağını söyledi. Geri kalanlar ise bu işe olumlu cevap verdiler ve istifa etmeyi tercih ettiler.

Mustafa Kemal'in “komplo” veya “çarpıtma” olarak vasıflandırıldığı bu hareket, kısa sürede meyvesini verdi. Mecliste kalan paşalar, en önemli şiarı “partilere, fikirlere ve dini inançlara saygılı” olan Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası'ndaki sivil arkadaşlarına katıldılar.

Mustafa Kemal, “bunlar tekrardan hilafeti geri getirmek, devletin idaresini din esasları üzerine kurmak istiyorlar” korkusuna kapılmıştı.

“...Efendiler daha sonra ne oldu? Hükümet ve Meclis, olağanüstü tedbirler almak zorundadır. Bunun üzerine Takrir-i Sükûn kanunlarını çıkarıldı. İstiklal mahkemeleri kuruldu. Uzun müddet yedi veya sekiz firkanın çalışmaları kısıtlandı. Terakkiperver Partisi olarak adlandırılan zararlı siyasi oluşumun kapatılması karar verildi.”¹³⁷

Şeyh Said isyanı ise bahaneden başka bir şey değildi.

Bardaktan dökülen suyun miktarı on damla bile olsa, **Mustafa Kemal**, kaynağı bu damlalardan oluşan kuyuyu doldurmak için tedbirler almaya devam edecektir. Acımasız bir savaş başladı... Editörler tutuklandı, gazeteler kapatıldı, Tekke ve Zaviyelerin kapıları kırmızı mühürle kapatıldı. Bilinen tüm şeyh ve müridler sıkı denetim altına alındı. Öyle ki iki gözü olan herkes, hilafetin kaldırılmasının asıl amacının en ufak izi kalmayacak şekilde İslâm'ın yok edilmesi olduğunu gördü.

Mustafa Kemal “Nutuk” kitabının şöyle der:

“Takriri Sükûn kanunları zamanında Tekke ve Zaviyelerin, türbelerin, bütün tasavvuf ve dervişlik yollarının, müneccimlik, sihir, kabir muhafızlığı ve tasavvuf yollarına intisap sistemlerinin kapatılması tamamlandı... İlkel gerici bir toplum olmadığımızı kanıtlamak için içtimai açıdan zaruri olarak yapılan bu icraatların nasıl tatbik edileceğisizintakdiriniz bırakılacaktır.”¹³⁸

Takrir-i Sükûn kanunları, küfrü ikrar etmekten başka bir şey değildi. Takrir-i Sükûn kanunları, küfürde benzeri olmayan, milleti maddi sıkıntılardan kurtarma yalanlarıyla milletin

137 Nutuk, s.540

138 Nutuk, 541

maneviyatını, ruhunu ve en yüce davasını yıkan bu şahsın etrafına ördüğü duvardan başka bir şey değildi.

Takrir-i Sükûn kanunlarıyla beraber korkunç bir terör dönemi başladı. Fransız İhtilali'ne müteakip olarak gelen dönemden daha korkunçtu. **Mustafa Kemal**, ortaya çıkan hadiselerden faydalananak, sanki Paşaları parti kurmaya teşvik eden, editörleri yazmaya teşvik eden ve şeyhleri isyan etmeye sevk eden bizzat kendisiymiş gibi göstererek insanı şüpheye düşürüyordu. Bu şekilde vatan, doğusundan batısına bir anda birbirini izleyen bütün ifsat türlerine karşı verimli bir toprak haline dönüştü. Çünkü derin bir tarihe sahip olan bu koca vatan, milletin dinini, dilini, tarihini, âdetini, ırzını ve ahlâkını yok etmeyi hedefleyen “İnkılap girişimleri” için bir meydana dönüştü.

Bu satırlar, müphemliği daha da açacak. **Seyyid Arif Oruç**'un Bulgaristan'da yayınladığı “*Yarın*” dergisinden iktibaslarda bulunacağız:

“Şüphesiz Yunanlılar İzmir ve Aydın'ı işgal etmemiş olsalardı, Mustafa Kemal Paşa, ya merhum Vahidüddin'in yaveri olarak kalacak ya da Damat Ferit Paşa'nın kabinesinde Harbiye Nazırı olacaktır. Bu da muhakkak böyledir. (. . .)

Milli Mücadele'de samimiyetle çalışan vatanperverler, büyük neticenin istihsalinden sonra kurulmak istenen diktatörlüğe göz yumamazlardı. Hassaten Millet Meclisinde kuvvetli gruplar vardı. Mustafa Kemal, bu ciheti gayet iyi bildiği için istikbalde kendisine muarız olabilecek büyük kumandanları buldukları cephelerden oynamak fırsatı elde etmişti. Bunlardan bazılarını evvela ordu müfettişliğe, sonra da mebusluk ile meclis binası altına ve fakat göz hapsine aldı. Terakkiperver Firkanın teşekkülü bu yüzdendir. Yine Milli Mücadele'de en ileri safta bulunmuş ve yürümüş zevatın aynı fırka etrafında birleşmiş olmaları, yukarıdaki iddiaların canlı birer misalidir.

Mücadele bidayetindeki İkinci Grup gibi, Terakkiperver Fırka dahi mecliste büyük ekseriyet almıştı. Çünkü bu firkada akli başında, ilim ve irfan sahibi hakiki tecrübeler görmüş zevat vardı. Bundan başka Rauf Bey gibi mücessem namus tanınıp, sevilmiş adamlar, Terakkiperver Fırkayı teşkil edenlerdi.

Mustafa Kemal, yeni kuvvetli grup karşısında pek derme çatma adamlarla bırakılmış oluyordu. Ki, onun bu firkayı dağıtabilmek için tatbik ettirdiği planlar henüz unutulmamıştır. Mesela, meşhur Nutuk'ta tahlil edilen "Rauf Bey-İsmet Paşa" rekabetini çıkarmanın da bizzat kendisi olduğu gibi. Bu hadise olmasaydı, Rauf Bey, Mustafa Kemal'in bütün ihtiraslarına uyar bir siyaset takip edecek mi idi? Yahut Kazım Karabekir Paşa (Cumhuriyet İcra Vekilleri Heyeti) arasına katılmış olsaydı, bugünkü menkup vaziyette kalır mıydı? Refet Paşa bir vakitler açıkça talep ettiği (koalisyon) heyetine alınmış olsaydı, Terakkiperver Fırka teşekkül eder miydi? Suallerin münakaşa yeri burası değildir. Onlar sıralarına ve zamanlarına terkedilmektedir.

Burada tahlil etmek istenen safha, olgun ve mütekâmil insanların hususi maksat ve ihtiraslara âlet ve vasıta olup olamayacakları noktasıdır. Böyle de bulunsa: Bu zevatla beraber birçok akli başında münevverlerin er geç Mustafa Kemal'den ayrı düşeceklerine şüphe edilemezdi. Bu emr-i vakiyi müstakbel muarızlarından çok daha evvel keşfetmek liyakatında olan Mustafa Kemal'in şeytanca taktikleri, zafer sonunda meydana gelen vahdetin bir an evvel kendi lehine parçalanmasını temin etmiştir. İşte o kadar!

Zira Mustafa Kemal kendi infiradını, tahlil ettiği istibdadı kurarak esaslaştırmak için namuslu, seciyeli, efkârı umumiye nazarında muhterem tanınmış şahsiyetlere muhtaç değildi. Olmadığını da pekâlâ takdir ediyordu. O, bilakis yetişmiş adamlardan ziyade yeni yetişecekleri ihtiyacı olduğunu anlıyordu veya anlamıştı. Ki, arzu-larına körü körüne itaat edecek bir muhit oluşturmaya çalışıyordu.

Böyle bir muhit de kimlerden ibaret olabilirdi? Şüphesiz, haris, cahil, para ve sefahat düşkünlerinden! Bunlardan bir kısmı, zaten etrafında, yanında ve maiyetinde vardı. Hepsi de Millet Meclisinde mebus sıfatını haiz adamlardan mürekkepti. Milli Mücadele tarihi dikkatle tetkik edilecek olursa, mücadeleden evvel heyet-i ictimaiyye arasında yirmi yedinci sınıf vatandaşlardan ibaret olan bu zevatın Millet Meclisindeki birinci safta gelen vatandaşlar karşısında Mustafa Kemal'i tutan grup olduğu görülecektir: Tufeyliler grubu. Ki, efendilerinin muvaffakiyetsizliği neticesinde cemiyet içinde layık oldukları mevkiye düşeceklerini herkesten iyi bilip takdir ediyorlardı.

Birinci ve ikinci gurubun arasında kalan hamiyetli zevattan oluşan üçüncü grup ise tabiatıyla birinci sınıfa iltihak etmeye mecbur edilir. Muhalif gruba temayül gösterdikleri için de, bütün bütün saf dışı kalmaya mahkûm oldular. Esas muhalefet yıkılınca, yeni üç vaziyet hâsıl oldu:

- 1- Diktatör ve kanlı istibdad (hükümettekiler)
- 2- Tufeyliler saltanatı (Meclis ve diktatörün şamar uşakları)
- 3- Halk Fırkası denilen teşekkül (Aslı soyguncu açığı gözler hâkimiyeti)

İşte bu siyasî ihtirasların tahkiki için milli birliği hakiki varlığından ayırmaya sebebiyet veren amiller bunlardan ibaretti. Ki milletin hünyesinde esasen tufeyli ve soyguncu geçinen yepyeni bir sınıfın, sınıf da değil, bir soyguncular zümresinin teşekkülünü bais olmuştur. Mustafa Kemal'in büyük mesuliyetlerinden bellibaşlısı budur.”¹³⁹

Seyyid Arif Oruç devam ediyor:

“Milli Mücadele kazandığı anda, Türkiye için takip edilecek yol meselesi kendiliğinden ortaya çıkmış oldu:

139 Arif Oruç, “Yıkılan Ülke Kalkınan Zümre”, Yarın, Broşür no: 5

1- Bir inkılaba lüzum vardı.

2- Bu inkılabın şekli ne olacaktı?

(. . .) Evvela Hilafet yıkıldı. Önceden meyhanelerde rakı satılmasını ve kahvelerde kumar oynanmasını men ederek, halkı sopa ile cimilere doldurtacak kadar taassup göstermiş olan eski Millet Meclisi yerine kaim olan Cumhuriyet rejimi birden maneviyata hücum etmeye lüzum gördü.

Hilafetin ardından manevi kuvvetleri temsil eden müesseseler yıkıldıktan sonra, şahsî Cumhuriyet saltanatının tesisi kuşkulu görülmüştü. Bu da doğrudur. Yapılacak tahakküm tahkimatına başka cepheden başlanamazdı. Şahsî ihtiras ve endişelere bir inkılap mazuriyeti katılmak, bu mazuriyeti inkılap icraatıyla desteklemek mecburiyeti vardı. Buna bir de “medeniyet dünyasına layık bir millet” iddiaları inzımam etti.

Netice: Yakıldı, yıkıldı, asıldı ve kesildi. Bunlar hep “Hâkimiyet-i milliye”, milletin iradesinin tecellisi namına yapılıyordu.(. . .)

Anlaşılacağı üzere, Ankara’daki Cumhuriyet’in, “Hâkimiyet-i Milliye” inkılabı adını verdiği nazariyeler bunlardır ve hakikaten faziletkâr ideallerdir?

Fakat bir de o fikraların altları eşelenip deşilmek icap ederse, karşılaşılabilecek manzaranın iğrençliği gözleri bulandırmakla kalmayacak, burunları yırtacak mütefessih koku, vatandaşların öğürüp tükürmelerine vesilece olacaktır.

Evet. . . Daha evvelce sultanlar kanun yapıyorlardı. Şimdi daha müstebidane nizamlar çıkaran kendilerinden başkası değildir.”¹⁴⁰

140 Arif Oruç, “Ey Hakimiyeti Milliye Hangi Ellere Düşün?” Yarım dergisi, Broşür no: 6



ALTINCI BÖLÜM

"FEVKALADE"

İNKILAPLAR

Türk Milletinin Kökünü Kazıma
Girişimi



DİYALOG

Hırsızlıktan ve çetecilikten başka bir şey olmayan “Fevkâlâde İnkılaplar” (kendi zanlarına göre) konusuna geçmeden önce, **Atatürk**’ün psikolojik sırlarını (röntgen gibi) açığa çıkaran belgeleri ele alacağız. Bu belge, **Mustafa Kemal** ile ilk milletvekillerinden olan **Abdülkadir Kemali**’nin yaptığı konuşmadan ibarettir. 1950’li yıllarda İstanbul’da basılmış dergilerden birinden iktibas edeceğiz:

“Burada, Ahali Cumhuriyet Partisi başkanı ilk muhaliflerden **Abdülkadir Kemali** ve Cumhuriyetin ilk başkanı arasında geçen diyalogu takdim ediyoruz:

O: Neden partime intisap etmiyorsun?

Ben: iki sebepten dolayı ey Paşa!

O: Nedir onlar?

Ben: Sizler Cumhuriyet Partisini kurduğunuzda, ben davet ettiğiniz milletvekilleri arasında değildim. İkincisi: Sen bir askersin. Ben vatanın kurtuluşundan sonra milletin başına bela olmandan korkuyorum.

O: Mesela kim gibi?

Ben: **Napolyon** veya **Cromwell** gibi...

O: Benim durumum **Napolyon** kadar basit olmayacak. Ölümünden sonra **Cromwell** gibi hiç kimsenin kabrime dokunmasına izin vermeyeceğim.

Ben: O halde Ey Paşa! Vatan kurtulduktan sonra ne yapacaksınız?

O: Ey **Kemali Efendi!** Sana şerefim üzerine yemin ederim ki vatan kurtulduktan sonra çağdaş bir devlet ve medeniyet tesis etme arzumdan başka bir şey olmayacak.”

Bu adamın medeniyetten ve çağdaşlıktan kastettiği (ki kendini Napolyon’dan daha üstün ve Cromwell’den daha emin ve güvenilir görüyor) İslâm’a düşmanlıktan başka bir şey değildi.

* * *

HALK PARTİSİ

Fikir serbestisi iddiası üzerine kurulan bu parti, küfür ve zorbalığın sembolüydü. 27 yıl boyunca Türk milletinin kökünü kazıma görevi yaptı. Bu parti üyelerinin vazifesi, “**Atatürk**” dedikleri puta secde etmekle sınırlıydı. Bu sebeple, hususi ve teferruatlı bir şekilde ele almamızı hak etmiyor. Çünkü bu kısa vasıflandırma onun için yeterlidir.

Altı okla¹⁴¹ gösterilen bu partinin ilkelerine gelince, bu ilkeler kuşa niyet çektirircesine tertiplenmiştir. Her biri tek kelimedен oluşаn bu oklar, imâna olan nefretten ve hevaya olan tutkudan başka bir şeyi göstermez. Hayatı kuşatan bir bakıştan, entellektüel fikirden uzak ve (velev ki bâtıl da olsa) derin prensiplerden mahrumdur.

* * *

141 Altı ok, bu partinin amblemidir. Her ok bir ilkeyi ifade eder. 1-Cumhuriyetçilik 2-Milliyetçilik 3-Halkçılık 4-Devletçilik 5-Laiklik 6-İnkılapçılık (**Mütercim**)

ŞAPKA

İstiklal Savaşının ilk günlerinde, halkın, himmetini arttırmak ve düşmandan nefret etmek için tekrar ettikleri bir şiar vardı:

- Kâfirler geliyorlar... Sizi, şapka giymeye zorlayacak, Kur'an'ı çiğneyecek ve eşlerinizin, annelerinizin ve kızlarınızın namuslarına saldıracaklar.

Hakikatte **Mustafa Kemal**, Anadolu'daki hareketin liderliğine, hiçbir düşmanın yapamayacağı hatta yapmaya güç getiremeyeceği bu çirkinlikleri yapmak için geçti. Çünkü bizzat kendisi şapkayı zorunlu kıldı, Kur'an'ı çiğnedi ve Türk kadınının namusuna saldırdı. Şeref ve namusa verilen ehemmiyetle meşhur olan o kadınlara "Harem Sakinleri" denilmişti.

Bu gidişat, şapka inkılabıyla başladı.

Rıza Nur, dini açıdan şapka takmakta hiçbir beis olmadığını, **Fatih Sultan Mehmed** gibi birçok Türk liderinin taktığı başlığın şapka gibi değerlendirilmesinin mümkün olduğunu söylüyordu. Hatta **Sultan Mehmed**'in **Mustafa Kemal**'den önce bu fikri ortaya attığını ve bu işte onun da payı olduğunu ileri sürüyordu:

"... Bu durum Takrir-i Sükûn'dan sonraydı. Artık Mustafa Kemal, keyif ve hevesine serbest yol bulmuştu. Bir gün Mustafa Kemal başına şapka takıp seyahate çıkmış. Kastamonu'da aklına esmiş, bir kanunla fesi yasak edip şapka giydirdi. O, din gidiyor diye en ufak yahut en lazım ve dine hiç zararı olmayan şeylere kudurmuşçasına saldıran hocalar sustular. Hatta tuhaf olan şu ki, kanun yapılmadan

evvel de ilk şapkayı giyen yine bir hoca, müftüdür. Bu da bizim mahut Kızıl Sakal Gürcü Hasan Fehmi'dir. Mustafa Kemal seyahate çıkarken Ankara istasyonunda ilk şapka giymeyi buna teklif etmiş ve bir şapka da vermiş. Bu da giymiş. Benim Türk Tarihi'nde şapkanın günah olmadığına dair, Fatih'in ve diğer mühim padişahların, kumandanların şapka olan miğferlerinin resimlerini de koyarak, bir bahis yazmıştım. Mustafa Kemal'in teşebbüsünden çok evvel intişar etmişti. Hatta kanundan sonra bir gün müze müdürü Halil Bey bana: "Sen ondan evvel bunu kitabında söyledin" demiştir. Bizim kitabı okumuş, bunu kendi marifeti gibi yapmıştır. Ben bunu yazdım ama kanunla, cebren tatbik edin demedim. Onun elinde bir kuvveti, bir marifeti var. Sade kanun. Her şeyi bununla yapıyor. Lakin her şey bununla olmaz."¹⁴²

O halde, bu hususta **Mustafa Kemal** ile el ele ve kalp kalbe olan **Rıza Nur**'a bu çirkin fikri nispet edersek, o zaman her yönüyle hakikate vakıf oluruz. **Mustafa Kemal**, başlangıç olarak şapkayı –ki şapka din âlimlerine göre küfür alametidir- bütün halka taktırmayacağını bildiği için, canlı bir örnek olarak sahte din adamlarından birine takıp, şapkanın bir takke olduğunu hatta İslâm akidesinin bir göstergesi olduğunu göstermek istemiştir.

Şimdi bu olayı **Falih Rıfki Atay**'dan dinleyelim:

"...27 Ağustos'ta Atatürk'ün Türk kulübündeki konuşması haber ajansları tarafından yayınlandı. Şapka meselesini, ismiyle birlikte, bütün açıklığıyla, hiçbir kaçamak yapmadan ve çeşitli vecheleriyle açıklamıştı. Daha önce de, kendinden emin olarak, iradesini nasıl ortaya koyduğunu ve sınırlı imkânlar veya imkânsızlıklar içerisinde nasıl mücadele edebileceğini, azmini ortaya koyduğunu görmüştüm.

Arkadaşlar şöyle diyorlardı:

142 Rıza Nur, Hayatım ve Hatıratım, s. 1313-1314

- "Mustafa Kemal şapkayı taksın veya takmasın, bu işe kim güç getirebilir?"

Mustafa Kemal, çıktığı gezintisinden şapka giymiş bir şekilde tekrar Ankara'ya döndü. İnsanlar, kendisini karşıladıkları esnada Yunus Nadi'nin şapkası hoşuna gitmiş, onunla şapkaları değiştirmişlerdi. Karşılamanın arasında başında şapkasıyla Afyon milletvekili merhum Ali Bey de vardı. Ali Bey, şapka takmakla alakalı ilk haberleri işitince istiklal mahkemesine şapka takmış bir şekilde gelmiş, "Vakit" gazetesi muhabirinin hapse atılması için teşebbüslerde bulunmuştu.

Uzun bir müddet sonra, İzmir gibi (şapka konusunda) uysal olan bir ortam varken, Kastamonu gibi (şapkaya) sıcak bakmayan bir ortamı tercih etmesinin sebebini sorduğumda:

- "İzmir ahalisi birçok defa beni görmüştü. Şayet orada şapkayı taksam bakışları bana değil şapkaya yönelir. Ancak ilk defa beni görecek olan Kastamonu ahalisi ise beni şapkamla birlikte olduğum gibi kabullenecekler."

Şapkaya isim verme hadisesine¹⁴³ gelince:

O gece doğru dürüst uyuyamamıştım. Gergindim ve iyi durumda değildim. İnebolu'daki halk gösterilerine gittiğimde siyah bir kalabalık gördüm. Sinirlerim daha da bozuldu. Kendi kendime: "Bu halka geri kalmışlığı kim emretti?" Konuşmaya başlamadan önce su istedim. Ellerim titremeye başladı. Çok güç bir şekilde ağzıma bardağı götürmeyi başarabildim. Bu durum bende şiddetli bir tepki meydana getirtti. Bu şekilde konuşmamı, sizin de bildiğiniz gibi şapkamı sallayarak yaptım:

143 Ahali arasında münker görülen şapka isminin açıkça söylenmesi hadisesi. Mustafa Kemal'in yardımcıları, uyumlu bir ismin kullanılmasını bekliyorlardı. Şapka dışında, örneğin takke veya başörtüsü olarak isimlendirilmesini istiyorlardı. (Mütercim)

- Bunun adı... Şapka!

Fakat İstanbul'daki bazı aydınlar Mustafa Kemal'in vermiş olduğu bu karardan, kendisine karşı bir düşmanlığın oluşması sebebiyle hoşlanmamışlardı. Bu aydınlar arasında Cavit Bey'in de olduğu söyleniyordu.

Eski Başbakanlardan birisi olan Tevfik Paşa'yı işittim. O zamanlar doksan yaşlarındaydı. Şöyle diyordu:

- "Ne acayıptır... Şapka emri verildi ve festen daha kolay bir şekilde kabul edildi. Çünkü hiç kimse sokak ortasında taşlanmadı."

Mutasavvıf Milletvekillerden bir tanesinin önergesi hakkında hatıralarımdan bir tanesini aktaracağım: Başbakana gelip: "Ey Paşa! Gazi bize şapka takmayı emretti biz de taktık. Fakat yıldız ve hilal işaretini oraya koymamız daha güzel olmaz mı? (Şapkanın bir tarafına işaret etti.)"

Yemeğe uzanmak, sindirmek gibi değildir. Şapkanın kabul edilmesi ve alışıması sadece takılmasından daha uzun bir süre alır. Çok iyi hatırlıyorum, Ekim ayının sonuna kadar bile sokak sakinleri, sadece sıradan şapkaya alıştı. Bu nedenle onlar, bizi, silindir şapka giyerken gördüklerinde arkamızdan dalga geçerek yürürler ve pencerelerden "Kâfir" diye seslenirlerdi. Taassup ve din istismarcılığı, gerçektengüçlübirdarbealmıştı."¹⁴⁴

Mustafa Kemal, Kastamonu'yu şapka takmış bir şekilde ziyaret ettikten sonra tekrar Ankara'ya döndüğünde, kendisini karşılayanların tamamı şapka takmıştı. Karşılayanlar arasında Din işleri başkanı **Rıfat Efendi** de vardı... Şapka takmamıştı. Ancak başı açıktı... Yani Din işleri başkanı, fes takmayı bırakmıştı. Küfür diktatörü ona terk et dediği zaman hemen terk etti. Ancak ona tekrar fesi geri al dediğinde bile o geri almadı artık. **Mustafa**

144 Çankaya, s, 434-435

Kemal bu duruma çok sevinmişti. Bu nedenle **Rıfat Bey**'i arabasına almış ve yanına oturtmuştu.

Cevat Dursunoğlu, Halkçı gazetesinde şunları aktarır:

“Efendi (Din işleri başkanını kast ediyor) büyük bir anlayış gösterdi. Sarığını çıkarmış başı açık bir şekilde Gazi'ye (Mustafa Kemal) selam vermişti. Bu iltifattan dolayı Gazi çok sevinmişti. Bu yüzden onu arabasına aldı. Şehre başında şapka olduğu halde girdi. Yanında ise Refet Efendi başı açık bir şekilde duruyordu.

Kitlelere güzel bir anlayış veren bu liderin bu şekilde gelmesi basit birşeydeğildir.”¹⁴⁵

Cevat Dursunoğlu, Erzurum'da kongreye katılması için **Mustafa Kemal**'e hakkını veren kişidir. Daha sonra Mili Eğitim Bakanlığı'nda Lisansüstü Eğitim Genel Müdürü makamına yükseldi. Sonra da Halk Partisi'nin kıdemli liderlerinden oldu. Dine olan düşmanlığıyla biliniyordu. **Dursunoğlu**, dehşet içinde kalmış çocuğunun sorduğu soruya verdiği meşhur cevapla bilinir; çocuğu, sokakta başına sarık sarmış birini gördüğünde:

- Babacığım bu ne?

- Oğlum... Bu Türklerin rahibidir.

Bazı gericiler ve imanı eksik olanlar **Mustafa Kemal**'in önünde başlarını yere kadar eğdiklerine, Rize, Maraş, Sivas ve Erzurum isyanlara şahit oluyordu. Hamidiye Savaş kruvazörü, bombalaması için Rize'ye yönelmişti. (Bu olay İstiklal Mahkemeleri kurulmadan önceydi.) İdam sehpaları, diğer şehir meydanlarını doldurmuştu. Sanki idam sehpaları, kutlama yapılan yerlerdeki tahterevallı gibiydi... Maraş'ta din adamlarından biri idam sehpasına götürülürken, kendisine şapkanın haram olmadığını haykırması istendiğinde verdiği cevap herkesin ağzında dolaşıyordu:

145 Halkçı Gazetesi, (11.10.1954)

- “Hiç şüphesiz şapka, küfür alametidir. Ben ise o şapkayı giymeden öleceğim için Allah’a hamd ediyorum.”

Yaşlı bir adam gördüğü manzarayı aktarıyor:

- “İdam sehпасının kurulduğu meydandan geçtim... O meydana Jandarmalardan başka kimse yoktu... Rüzgâr esmeye başladı... Rüzgârın esintisiyle darağacına asılmış insanların uçuşan beyaz sakallarının görüntüsünü unutamıyorum.”

Rıza Nur, kitabının 1317. sayfasında, önceden desteklediği şapka kanunuyla alakalı görüşünü, gördüğü şeylerin tesiriyle bir anda değiştiriyor. **Rıza Nur**, din adamlarına saldırdığı esnada, şapkanın küfür alameti olduğunu anlamıştı. Bu sebeple, gayret göstermedikleri için din adamlarını kınıyordu:

“Şapkadan sonra bir gün Mecliste **Hoca Raif**’le görüşüyorduk. Dedim ki: “Siz neredesiniz, hocalar her şeye küfür der, kıyame-ti koparırdınız. Buna iptida siz isyan etmeliydiniz. Çok kolay bir şekilde giydiniz. Hatta içinizden şapka en iyi serpuştur diyenler de oldu. siz, Türk milleti içinde en çürümüş bir sınıf imişsiniz.” Bana: “Haklısın” dedi.

Bu iş, aksülamellerde kalmadı. Sivas’ta, Erzurum’da, ötede beride halk, şapka aleyhine kıyam etti. **Mustafa Kemal** derhal **Kel Ali**’nin riyaseti altında bir İstiklal Mahkemesi dolaştırttı. Epeyce adam astılar. Sayısını bilmiyoruz. Halk yıldı, iş bitti. Asılan bir hocaya pek acıdım. Adını hatırlamıyorum. Zavallı, kanundan evvel şapka aleyhine bir risale neşretmiş, hem de bunu Maarif Vekaleti’nin izniyle neşretmiş. Adamcağızı, Ankara İstiklal Mahkemesine çektiler. “Ben bunu kanundan bir yıl evvel neşrettim. Maarif Vekaleti resmen izin verdi.” dedi. Dinlemediler. Astılar. Yahu!.. Madem ki bu asılıyor, ona izin veren Maarif Vekilini de assanız ya!.. Hem de mesele şapka kanunundan evvel “Kanunlar, makabline şümulü olmaz yani çıkarılmadan önceki durumları

kapsamaz” ve bu kaide en önemli hukuki bir esastır. Burada daha feci bir şey olmuş. **Kel Ali**, bu esnada **Mustafa Kemal**’in baş celâdi. Muavini de **Kılıç Ali**. **Kel Ali** fena adam değildir. Cidden vatanperverdir. Fakat cahil ve kolayca aldatılabilen bir adamdır. **Mustafa Kemal** onu istediği gibi bu cinayetlerde kullandı. “Şunu as” diyor, o da asıyordu. **Kılıç Ali** ise mel’un/lanetli habis bir şey. Onun bir merakı vardı. Mahkum ettiği adamların asılmasında da bulunurdu. Bu kanlı hünerini seyretmek ona zevk veriyordu. Herif mühim çingeneymiş... Bu hocanın asılmasında Hocanın boynuna ip geçirilirken, **Kılıç Ali** de başına bir şapka geçirmiş; “Giy domuz herif” demiş ve küfürler etmiş. Zavallı böyle ölmüş ve böyle saatlerce teşhir edilmiş. Şu Kanlı Kılıç ne bayağı bir mahluktur... İnsan asılan adama hakaret etmekten haya eder. Zavallı eli bağlıdır... İlmik gözünün önündedir.”

Şimdi şapka meselesi hakkında ilim ehlinin görüşlerine bakalım.

Bazıları soruyorlar: Neden Batı’ya ait olan pantolon veya gömlek giymek küfür değil de şapka takmak küfür oluyor? İkisi de normal elbise türünden değil mi?

Şapkayı küfür olarak görenler tamamen haklıdır. Ancak onların, dini ve İslâmî anlayış kabiliyetleri eksik. Çünkü sebebi söylemeden sadece küfürdür demeleri yeterli sanıyorlardı. Şapka, zünnar ve haçtan sonra üçüncü küfür alametidir. Nasıl ki bir Müslümanın boynuna haç takması veya beline zünnar bağlaması caiz değilse, aynı şekilde şapka takması da caiz değildir. Çünkü şapka, pantolon veya gömlek gibi milli bir elbise değildir. Tam tersine şapka, Hıristiyanların, Müslümanlara karşı savaştıkları esnada taktıkları bir şeydir. Daha sonra şapka milli bir sembole dönüştü. Şapkadan maksat, fötrlü şapkadır. Memleketimizde yapılan ve secdeye mani olmayan şapkalarda herhangi bir beis yoktur. Ancak küfür alameti olan ve Müslümanlar ile Müslüman

olmayanların arasını ayırıyorsa bu şapka da tabii olarak zünnar ve haç gibi haram olan şapka türüne girer. Fötrlü şapka, milli bir giyim olsa bile, Müslümanlara nispeten haram olarak kalmaya devam eder. Hatta bu şapka her tarafta yayılsa bile durum böyledir. Büyük İslâm âlimi **İmam Nevevi** de şapkanın küfür alameti olduğuna dair fetva vermiştir.

Dindar cahil Müslümanlar –haklı oldukları halde- şapka takmanın haram olduğunu söylerler, ancak bunlar haramlığın hangi sebepten dolayı olduğunu bilmezler. Kıt beyinli dinsizler, bu meseleyi giyim/elbise meselesi olarak ele alır, safsata denizine batırılmaya çalışırlar. Karşılarında münakaşa edecek birilerini bulamadıklarında horozlar gibi dağılırlar.

Şapka belli bir zihniyetin –küfür zihniyetinin- alameti olsaydı, onu kafaya takmak bir şey ifade etmezdi. Bilakis önemli olan, -Fransız yazarlardan bir tanesinin dediği gibi- şapkanın ruha işlemesidir.

Mustafa Kemal'in, -şapka takmayı emreden bizzat kendisi- şapka ile ruhlardaki İslâm'a düşmanlık ve nefreti dikte etmesi, Batı medeniyetini insanlara dikte etmesinden daha fazladır. Yani onun hedefi, bir şeyi uzaklaştırmasına olan çabası, bir şeyi yakınlıklaştırmasına olan çabasından daha fazlaydı. Kalplerden uzaklaştırmak istediği şey, Allah ve Resulü'ne olan sevgiydi. Aksi halde imân, takkeyle gelip, şapkayla gidecek bir şey değildir. Fakat bizler şapkaya küfür olarak baktığımızda özrü ortadan kaldırmış oluruz. Böylece **Mustafa Kemal**'in, şapka vesilesiyle İslâm'a düşmanlık dikte etme taktiğini idrak etmiş oluruz.

Mustafa Kemal'in getirdiği –şapka şeklindeki- kumaştan yapılmış haçtan başka bir şey değildi. **Mustafa Kemal**, bu yeni haçı yeni bir kıyafet olsun diye getirmedi. Bilakis İslâm'a meydan okumak için getirdi.

MEDENİ KANUN VE LAİKLİK

Dini eğitimin, Milli Eğitime bağlanması –yani ortadan kaldırılması-, tekke ve zaviyelerin kapatılması ve şapka takmanın zorunlu kılınması, ne yönetim şeklinin değiştirilmesiyle, ne de inkılaplarla sağlanamazdı. Asıl amaç, İslâmî tesirleri kanunlardan silmek, tüm küfür ölçülerini hâkim kılmak ve şeriatı yok etmektir.

Bu durum iki şeyi gerektirir:

Birincisi: Devletin din ile alakasının kesilmesi. İkincisi: Medeni Kanun diye adlandırılan kanunun (ki bu kanun, toplumdaki asıl hukuk ölçülerini belirler) İslâmî esaslarla, yani İslâm Fıkhıyla alakasının kesilmesi ve Batı kanunları kalıbına koyulması... Bu ikisinden ilki devlet idaresinde bilinen şiar olan Laiklik, ikincisi ise İsviçre'den getirilen Medeni Kanun'dur:

“Cumhuriyetin kurulduğu dönemde medenilik yolunda verilen mücadele (bir asır boyunca süren) nihai zaferini tamamladı. Bu da Medeni Kanunun ve Laikliğin kabul edilmesi sayesinde oldu. Medeni Kanunun, Meclisi Âlâ¹⁴⁶ tarafından tasdik edilmesi ve laikliğin sahalahiyeti için (Devletin Dini İslâmdır) maddesinin kaldırılması, inkılap davamızın zafer merasiminde taç takmak gibidir. Çünkü Türk milletinin önünde, yirminci asrın toplumuna doğru ilerlerlerken onu durdurabilecek hiçbir engel kalmamıştır. Bu davanın eksik kalan tek tarafı yalnızca insanlara öğretilmesiyle sınırlı kalmıştır.

146 Millet Meclisi'ni kastediyor.

Gericiler, bir asırdır Laiklik düşüncesinin, dinden ve millettten çıkmak olduğu yaygarası koparmışlardır. Atatürkçülüğü ise bu hurafenin sonuna eklemişlerdir. Bizler –ilk defa- Türk milliyetçiliğine dönecektik.

Batıya yönelmek, Araplaşmaktan kurtulmak ve aynı zamanda Türk milliyetçiliğine dönmektir. Din, vicdanla alakalı bir şeydir. Zaten Türklük hamurunda İslâm yatmaktadır. Ancak vicdanla alakalı olan din farklı bir şey, toplumu ve dünya işlerini yedinci asrın şartları altında bir araya getiren Şeriat ise ayrı şeydir.”

Rıza Nur, bu konu hakkında kitabında kendi görüşünü şöyle aktarmaktadır:

“İsviçre Medeni Kanun maddelerini tercüme ettirip tatbik ettiler. Şimdi de artık bir inkılap modası çıktı. Her gün bir inkılap yapıyor ve bunu şatafatlarla gazetelere yazdırıyorlar. Bu hal Mustafa Kemal’e de vekillerine de sirayet etti. İnkılap hastalığı ne sâri bir hastalık mı? Kolera yanında halt etmiş. . . Bir gün bakıyorsunuz Necati “Adliye İnkılabı” diyor. Ne o?.. Çıka çıka saçma bir emir vermiş veya bir kanun maddesini yapmış. Sonra Maarifte inkılap!.. Hem de bir değil; Maarif Nisan inkılabı arkasından Maarif Mayıs inkılabı. İnkılap üstüne inkılap. Yılın her ayının adıyla bir inkılap! Bir inkılap kasırgasıdır koptu. Başlar döndü, sersem oldu. Hâlbuki bir inkılap deyi mevcut olanı da mahv ve işleri alt üst ediyorlar. Bir dikkatli adam bu işleri tetkik etse bu inkılap cinnetleriyle devlet ve milletin mali, harsi, adli vs. ne müthiş zararlara uğradığını en güzel görür ve yazardı. . . Böyle bir eser yazılmalıdır. İktisadi buhran gökten düşen semavi bir afet değildir ki. . . Tam tersine iktisadi musibet bu tip durumların neticesidir.

İsviçre Medeni kanununu, Mahmud Esat tercüme etti. Bu heyette Şükrü Kaya da vardı. Sırf Türkçe türçüme edilmesine gayret etmişler. İyi ancak Fransızcasının bile anlaşılması için İsviçre’de nice şerhler

yapılmış olan bu eseri iyi anlayamadıklarından çok yerlerini basmakalıp tercüme etmişler; bir şey anlaşılıyordu. Zaten Şükrü Kayı'nın en bilmediği bir şey ana dili olan Türkçedir. İki satır yazısında üç beş imla hatası üç dört gramer hatası vardır. Bunlar bir de vahim bir hata yapmışlar; Arapça olmasın diye hukuk istilahlarını koymamışlar. Bunları cümle ile ifade etmişler. Hâlbuki bu büyük kusur, gayet cahilane bir tarzdır. Bu eser ilmi bir eserdir. İlim istilahsız olur mu? İlimde terim denilen bir kelime bazen beş on sahife ile izah edilir. Hâlbuki bir kelimelik istilahı bugün erbabı bütün bu sahifelerdeki malumatı tahattur eder.

Neyse bunu da büyük bir şatafatla Meclise kabul ettirdiler. Mecliste bu tercümeyi müzakere eden encümenler arasında Necmettin Molla ve Yusuf Kemal de vardı. Bir gün kütüphanede çalışıyorlarken yanlarına gittim. "Ne yapıyorsunuz?" dedim. "Anlamaya çalışıyoruz. Yaptığımız, yapacağımız bu" dediler. Demek tetkik ve sonra tasdik heyeti de bir şey anlamamış. Hâlbuki bu iki adam bu işin ehli-dirdir. Pekiyi, bunlar anlamazsa onu tatbik edecek mahkemeler nasıl anlayacak? Nitekim anlayamadılar. Mahkemeler çorba, hükümler sakat oldu.

Kanun mecliste düşünmeksizin ve münakaşa edilmeden kabul edildi. Boyacı küpüne girer gibi çıktı. Bu Medeni Kanun Hıristiyan geleneğine haizdir. Biz Türkler ise hemen on asırdır Müslümanız. Kanun demek örf demektir. Zavallı Türkün talihsiz başı varmış. Bütün zıddına olan örfler tepesine biniyor. Arap örfünden kurtuluyoruz, başka ecnebi milletin örfüne giriyoruz yine olmadı, yine olmadı. Arap örfünden şikâyet ederken daha beter olarak Hıristiyan örfünün pençesine düştük. Hiç olmazsa Araplar gibi Müslümandık. Sonra bunun esası Roma Hukuku'dur. Bunlarda biraz rötuş lazımdı. Aynen almak hata idi. Aldılar hatta bunda pek de ileri gittiler. Sonunda gü-lünç şeyler oldu. Mesela; yoğurt kardeş!

Hıristiyanlarda da bizdeki gibi sütkardeş vardır. Sütkardeşlerin evlenmesine mesela Fransa'daki kiliseler müsaade etmez. İsviçre kanununda da böyledir. Mustafa Kemal buna kızmış. Mahmud Esat'ın "Yoğurt Kardeşi" diye alay etmiş. Daha böyle bir iki şey varmış. Mahmut Esat bunları da kaldırmağa teşebbüs etmiş. Bunu aşıkta yapmamış. Hile ve sahtekârlığa başvurmuş. Matbaa hatasının tahihî diye bir hata ve sevap cetveli yapıp bunu da meclisten geçirdi. Bu suretle bu cetvel de merci oldu. Hâlbuki cetveldeki şeylerin hepsi matbaa hatası değildi. Ona bir takım tadilat ve ilaveler de sokmuştu. Bu suretle sütkardeşlerin evlenmesini meneden kaydı da kaldırmıştı. Artık Türkler, sütkardeşleriyle de evlenebilirler. Hıristiyanları bile geçtik."¹⁴⁷

* * *

147 Rıza Nur, Hayat ve Hatıratım, s. 1352-1353

Bu kitap, içtimaî ve idarî düzeni araştıran yahut çeşitli görüşleri karşılaştıran felsefî bir kitap değil... Bilakis hakikate götüren, akıl, irfan ve idrak ölçüleri ışığı altında o hakikatleri açığa çıkaran bir kitaptır. Bu sebeple, laiklik konusu ve mefhumunu da, yalnızca davamızı açıklayacak derecede kısa bir şekilde ele alacağız:

Laik Fransız ekolü, din ile devletin birbirinden ayrılmasını vazeder. Yani devleti, yapacağı işlerde dini karıştırmamayı davet eder. Aynı şekilde dini de devlet işlerine karışmamaya... Kendilerinde kanunî hiçbir yetki olmadığı halde, devlete, devlet idaresine, okula, aileye ve bütün içtimaî müesseselere hâkim olmuş rahipler ise Laiklikte, insanların yapacakları hatalara müsamaha göstermek veya onları affetmek dışında, buldukları mevkide ve vazifede kalmaya devam eder. Bu şekilde açığa çıkıyor ki (asıl kaynağı Fransa olan) Laiklik, hiçbir Hıristiyan inancını yıkma temayülünde değildi. Anlaşıyor ki Batı'da Laiklik, sadece (dünyevi hükümleri elinde bulundurmayan) Hıristiyanlığı, adaletsiz olanların tasallutundan uzaklaştırmak için çaba sarf etmiştir. Bu nedenle Laiklik, "dinsizlik" yani dine zıt olarak vasıflanmamıştır. Bilakis laikliğe, "la diniyye" denilmiştir, yani dinle alâkasız...

Buna binaen Laiklik, sadece dünyevî hükümleri elinde bulundurmayan dinlere tatbik edilebilir. Hakiki din, dünya ve ahireti muhtevidir. İnsan ve toplumun ruhunu ve maddesini, hülasa bütün her şeyi kuşatır. O zaman Laiklik "dinsizlik" yani dine zıt ve dini yıkan bir vasıfla ortaya çıkar. Yani Laiklik bu durumda İslâm'a nispetle onu yıkan ve asıllarını yok eden bir vakıa olarak ortaya çıkar. Hâl böyle olunca Laiklik ile İslâm'ın birbiriyle uzlaşması imkânsızdır. Hakikatte şimdiye kadar Türkiye'de hiç kimse, böyle ince bir meseleyi bu açıdan idrak edememiş veya işaret edememiştir.

Bu sebeple Türkiye'deki Laiklik, İslâm'ı engellemek için kurulmuş korkakça bir plandır ve Laiklik idaresi, din ile alâkası

olmayan bir hükümet değil, bilakis “din’den dönen mürtedlerin hükümeti” anlamına gelir. Öyleyse **Mustafa Kemal**’in laiklik esasları üzerine kurduğu ve şimdiye kadar da bu esaslar üzerinde seyreden hükümet çeşidi de bu türdendir.

“Medeni Kanun”un mütercimleri tenekeden bir madalyon dahi alamadılar, hâlbuki Mecelle¹⁴⁸’nin editörü olan **Ahmet Cevdet Paşa**, *Legion Denour* ödülünü almış birisidir.

Medeni Kanun hakkındaki değerlendirmemiz çok sade ve kısadır:

Kuşku yok ki biz İsviçre’den bir inek, Anadolu’dan da bir inek alıp ikisini karşılaştırsak bile aralarında iklim, gıda, beslenme ve bakım özelliklerinden dolayı farklılıklar olduğunu görürüz. Bu sebeple Batı kanun sistemine harfi harfine geçilmesi ve bu kanunların muamelelerde İslâm kanunlarının yerine geçmesi; dinden çıkıldığını, ferd hürriyetinin katledildiğini, Batı âlemini taklit etme ve Batı’ya kölelik etme anlamına geldiğini daha fazla izaha gerek bırakmayacak derecede açıkça gösteriyor.

Mustafa Kemal’in sıkıntı verdiklerinden biri olan **Ali Kılıç**’ın yazdığı hatıralarda, her şeyin nasıl hile yoluyla ve hiç kimsenin hakiki mahiyetini anlamadığı kapalı sloganlar altında yapıldığını görürsün:

“Laiklik davası, ilk Meclis oturumlarından bir tanesinin tartışma konusuydu. Gazi Mustafa Kemal Paşa, o gün Meclis başkanlığı yapıyordu. Meclis kürsüsüne tanınmış bir din adamı çıktı ve alaylı bir tavırla şu konuşmayı yaptı:

148 Mecelle: İslâm şeriatının muamele bölümünü kapsar. Başlarında Ahmed Cevdet Paşanın olduğu bir komite tarafından yedi sene ders yapılarak oluşturuldu. 1868 yılında çıktı. Mısır hariç Osmanlı İmparatorluğunun hakim olduğu yerlerde 1926 yılına kadar tatbik edilmiştir. (Mütercim)

- Ey Arkadaşlar!.. Her ağızda Laiklik kelimesi var... Fakat ben özür dileyerek- Laikliğin ne olduğunu anlayamadım...

Fakat kürsü başkanı olan Mustafa Kemal Paşa buna tahammül edemedi. Elini masaya vurarak din adamına:

- Ey Hoca! Laiklik bizim insan olduğumuz anlamına geliyor... İnsan!

Mustafa Kemal o hocaya bu şekilde bir cevap verdi.”¹⁴⁹

Bu mesele, safi bir niyetle Laikliğin mânâsını soran hocanın gafleti ve masumluğuyla münhasır değildir. Çünkü bu tartışmayı aktaran kişi gibi, Laikliği benimseyen kişiler de Laikliğin mânâsını bilmiyorlardı. Fakat İslâm’a karşı olduğunun farkındaydılar. Bu yüzden, göğüslerini ve kalplerini Laikliğe açtılar.

“Medeni Kanun” bölümünde kaydetmek istediğimiz son çirkin manzara, (bu kanunu yazanlardan bir tanesi olan) “Mukaddime”yi yazan ve orada İslâm’a en çirkin hakaretleri eden Adalet Bakanı **Mahmut Esat**’tır... Meclis kürsüsünde Kur’an’ı “Çöl Kanunları” diye vasıflandırıyor.

* * *

LATİN ALFABESİ

Öncelikle Latin alfabesi hadisesini aktaralım:

İlk olarak bu mesele, **Mustafa Kemal**'in zihninde 1928 yılında yer edinmişti. Nasıl ki rakibi **Enver Paşa**'nın başarısız olduğu şapka meselesinde **Mustafa Kemal** bir kalem çizgisiyle başarılı olduysa, aynı şekilde, Latin alfabesini getirmeye ve onu benimsetmeye de azmetmişti. Ve bu girişim, **Enver Paşa**'nın harflerle alakalı yapmaya çalıştığı propagandasına dair bir cevap niteliğinde oldu. Ne var ki o konuda da **Enver Paşa** başarısız olmuştu.¹⁵⁰

Şimdi bu davanın müdafaasıyla alakalı yazılmış menfaatperest **Falih Rıfki**'nin kitabına bakalım:

“Latin harfleri sayesinde köyde yaşayan bir çocuk, üniversiteden mezun olmuş bir gencin okumakta zorlandığını bir haftada doğru bir şekilde okuyabiliyor. Latin harfleriyle Batı yazı dünyasına girer ve tüm imkânlarından faydalanabilir. Tüm bunlardan önemli olan, Türk zihniyeti, köklerine kadar uzanmış Arapça kaynağından kurtulmuş oluyor. Güçlü bir fikriyata sahip kılıyor. Gazete yazılarında veya Atatürk'ün oturumlarında büyük bir çaba sonucunda yazı işi zirvesini yakaladı.

150 Malumdur ki Enver Paşa, kendisine nispet edilen “Enveriye” adını verdiği bir başlık takıyordu. Fes yerine onun revaç bulmasını istiyordu. Harflerle yenilenen sistemle beraber tekrar bunun getirilmesine çalışıyordu. Fakat ne var ki çabasında başarılı olamamıştı. Mustafa Kemal her şeyde onu kıskandığından dolayı, rakibinin başarısız olduğu işlerde başarılı olacağını ispatlamak istedi. (Mütercim)

Son olarak Atatürk 1928 yılının Haziran ayında Ankara'da Milli Eğitim Bakanı merhum Necati'den bunun için bir komisyon kurmasın talepti.”¹⁵¹

Bu hadise de şöyle gerçekleşmiştir:

“Komisyonun düzenlemiş olduğu harf aktarımı, İstanbul'da bulunan Atatürk'e sunuldu. Uzun uzun inceledi. Bazı sözcüleri Q¹⁵² harfi üzerinde ısrar ediyordu. Hatta bir dönem Mustafa Kemal bu konuda toleranslı davranmıştı. Fakat bizler, bir sonraki gün onu bu görüşünden çevirmeyi başardık.

Atatürk bana:

- Yeni yazı uygulaması hakkında ne düşünüyorsunuz?

Ben de ona:

- İki öneri vardı. Birincisi için 15 sene sürebilecek uzun bir zamana ihtiyaç vardı. Diğerinin ise 5 sene sürecektir kısa bir döneme ihtiyacı vardı. Önerge sahipleri, eski ve yeni harflerin birlikte öğrenilmesi görüşündeydiler. İlk başlarda gazetelerin bir sütununda yeni harflere has kılınacak, sonra da periyodik olarak gazetede kapsadığı alan arttırılacaktı. Aynı şekilde resmi dairelerde ve liselerde de periyodik olarak yeni alfabenin kullanılması için tedbirler düşünülüyordu. Mustafa Kemal bana bakarak:

- Bu ya üç ayda uygulanır ya da hiç uygulanmaz, dedi

Hâlbuki bu konuda ben çok radikal olmama rağmen şaşkın bir şekilde ona bakmaktan kendimi alıkoyamadım. Bana:

151 Çankaya, s:439

152 Malum bugünkü Türk alfabesinde Q harfi yok. (Mütercim)

- *Ey Oğlum! Gazetenin bir bölümünün yarısında dahi eski yazı olursa. Herkes sadece onu okur. Hele iç ve dış bir buhran çıksa bizim teşebbüs de Enver'inkine döner.*

Bu sıralarda Q harfinden kurtulduk. Çünkü bizler, ince olan Ke (ك) harfini (Ke) olarak yazmayı, ancak kalın olan K (ق) harfini (Kaf) olarak yazmayı tercih ettik. Bu nedenle (Q) harfini alfabeye almadık. Kazım Özalp Paşa, o günün akşam sofrasındayken şunları söyledi:

- *Adımı nasıl yazabilirim? Q harfinin yazılması zorunlu.*

Atatürk dedi ki:

- *Bir harfin ne önemi var. Bırakın onu kabul edelim.*

Bu şekilde Arapça kelimelerin Türkleştirilmesi engellendi. Sofrada hiçbir şey demedim. Ancak bir sonraki gün kanun hakkında hazırlık yaptım. Atatürk, el yazısıyla büyük harfleri yazmayı bilmiyordu. Bu nedenle harfin hacmini büyük yazardı. Eline bir kağıt aldı. "Kemal" kelimesinin ilk harfini (q) şeklini büyük yazdı. Sonra da (k) harfini büyük hacimle yazdı. İlk harf olan (q) hoşuna gitmemişti. Böylece bizde (q) harfinden kurtulmuş olduk. İyi ki Atatürk (q) harfinin büyük hali olan (Q)'nün yazım şeklini bilmiyordu. Çünkü (Q) harfi, hiç şüphesiz (K) harfinden daha görkemliydi."

Atatürk, Sarayburnu gazinosunda Ağustos ayının sıcak gecelerinden birinde insanlar arasında ilkyazı tecrübesini yaşamak istiyordu... Oldukça sarhoştü... Gazinoda iki farklı müzisyen grubu vardı. Birisi Türk grubu, diğeri ise Mısır'dan gelmiş Arap müzisyen grubuydu. Keskin bir dille, Türk musikisinin ruhundan uzak oldukları bahanesiyle Arap müzisyen grubunu haşladıktan sonra bazı kelimeler yazmaya başladı.

“Bana vermiş olduğu yapıprakları tekrar istedi. Sonra ayağa kalktı ve oradakilere selam verip kısa bir konuşma yaptı. Elindeki deftere işaret ederek bu deftere bazı kelimeleri yazdığı söyledi. Okuması için orada bulunanlardan bir kişiye vereceğini söyledi. Kalabalık içerisinde Türkçe yazıyı okuyabilecek birisini çağırdı. Gençlerden birisi hemen öne atıldı. Ancak sayfaları eline aldığıında Latin harfleriyle yazılmış olduğunu görünce şaşırılmış bir şekilde kaldı. Atatürk dedi ki:

- “Bu arkadaşınız şaşırıldı. Çünkü hakiki Türkçeyi okumasını bilmiyor. Bu sebeple yazıyı okuması için arkadaşlarımdan birine vereceğim.”

Beni çağırdı. Yazıyı ben okudum.

O esnada orada toplananlar, sanki sevinçli bir haber bekliyorlardı. İşte bu, sevinçli haberin kendisiydi. Herkes derin bir heyecan içerisindeydi. Atatürk, orada olanların şerefine, oradakiler ise Atatürk’ün şerefine içki içti. Böylece bir Ağustos gecesı, sanki hürriyet bayramına dönüşmüştü.

Gece geç saatte büyük bir sıkıntıyla Buharlı Gemiye binilen iskeleye gittik. Sonra da Büyük Ada¹⁵³ kulübüne gittik. Bahçeden kulüp binasına yöneldiğimizde, orada bize yönelmiş bir grup süslü kadın ve frak giymiş erkekler vardı. Atatürk bana doğru döndü ve:

- “Ey Genç! Orada yaptığımızı burada yapamayız” dedi.

Bu durum, Tanzimat döneminin bir dekoruydu. Atatürk ise –milletçilik ve Batı uygarlığını benimseyen- bu dekora asla uyumlu olmayan ve bağdaşmayan birisiydi. Çünkü Mustafa Kemal, hiçbir zaman var olan mevcudu parlatan biri değil, bilakis sürekli değişimi isteyen bir şahsiyetti.

153 Büyük Ada, İstanbul’daki yerleşik adalardan birisidir. Güzel manzarası olduğundan dolayı turistlerin uğrak yeri olmuştur. (Mütercim)

Daha sonra Atatürk, ahaliyi alıştırmak için meşhur gezisine çıktı. Alfabeyi öğretmek için dolaşan bir öğretmen vazifesi görüyordu. Tabii olarak okuma ve yazmayı bilmeyenleri, öğrenimi basit olduğundan dolayı yeni yazıya alıştıırıyordu. Atatürk yeni alfabede var olan bazı işaretlerin bazı zorluklara yol açtığını görünce onları alfâbeden çıkardı.

Bizler, her gün gazetede yeni yazı ile alâkalı misaller yayınlardık. Bununla beraber bu köklü değişime karşı bazı ilim ve edebiyatçı kesim hariç, aleni bir muhalefette yoktu. Açıkçası hakikati isterseniz, ellerinde ikna edici bir delil de yoktu. Osmanlı Kütüphanesinin eksikliğinden şikâyetçi olanlar, eski kitapların geri dönmesini istiyorlardı. Hiç şüphe yok ki yeni yazının, Arapça lügatini karşılamadığını söyleyenler haklılar. Fakat onlardan da, Arapça lügatinin, Türkçeyi karşılayacağına dair hiçbir delil görmedik. Ancak yeni yazının, yabancı kelimelerden uzak tutulacağı ve milli bir dil yapılacağı, bunun doğruluğuna dair bir delildi.

Bütün zorluklar bizim dönemimizde oldu. Bizler eski kitaplarla büyüdük. Çünkü biz bütün Türkçe kelimeleri, bir resme bakarak okurduk. Yoksa heceleyerek değil. Çok ağır bir yükün altındaydık. Çünkü üzerimize düşen bu resmi bozup her bir kelimenin yerine yeni bir resim koymaktı. Hayatımızın sonuna kadar okumayı çözemeyebildik. Bize düşen okuyup hazırlanmaktı. Ne var ki okumayı ve yazmayı bilenlerin oranı %5 veya %10'u geçmiyordu.

Bu oran %5'ten daha büyük olsaydı yazıyı değiştirmek imkânsız olacaktı. Hâlbuki Hırvatlar ve Sırlar dillerini konuşabiliyorlardı. Sırlar, Kiril alfabesini kullanıyorlardı. Hırvatlar ise Latin alfabesini kullanıyorlardı. Yazı İnkılabı için kıyama niyet edilince, onlar için bu tam uygun zamandı. Eğitimli olan azınlık (oranları %5-%10 arasıydı) gelecek nesiller için fedakârlık yapmak zorundaydılar. Düşünün ki bir memur yeminle alakalı bir şey yazacak, ancak Latin harflerle hiçbir alakası yok. O memura düşen şey yeni yazıyı öğrenmekti.

Şüphesiz bu ağır bir şeydi. Yeni yazıya geçmek, Atatürk'ün yapmış olduğu insana en zor gelen inkılaplardandı. Fedakârlık şerefini benimseyenler zorunlu olarak sıkıntılara göğüs germek zorundadır. Atatürk ve İnönü'nün amacı, topluma lider olmaktı. (Yeni yazı kabul edildikten sonra) Bu ikisi, asla yazıda Arapçayı kullanmadılar. Hatta İnönü, arkadaşlarının not defterlerinden, eski yazıyı terk edip etmediklerini kontrol ederdi.

İlk önemli iş, yeni yazıyı yazan ve okuyanların sayısını, eski yazıyı yazan ve okuyanlardan daha fazla yapmaktı. Yani yeni bir yazar kitlesi oluşturmak gerekiyordu. İşte bu düşünceden dolayı Millet Mektepleri fikri ortaya çıktı.”

İşte bu meselenin hülasası ve Harf inkılabının sebepleri bundan ibarettir. Bu sahtelik, cehalet ve kibir satırlarını (**Atatürk**'ün meddahlarından birinden naklettiğimiz satırlar) okuyucunun takdirine bırakacağız. Çünkü her noktası üzerinde durmaya lüzum yok. Bu sebeple konu ile alakalı genel bir değerlendirmede bulunacağız:

Eski Türk harfleri, Türkçe, Farsça hatta Arapça değildir. Eski Türkçe, membaı Arapça olan İslâm harflerinin bizzat kendisidir. Bu nedenle o harflerin ilga edilmesi, İslâm ruhunu taşıma şartlarını parçalamak ve o ruhu toprağa gömmektir. O halde harflerin değiştirilmesi, inkılapların en ifsad edicisi ve en büyük cinayet olarak kabul edilir.

Buna ilaveten bir tarafa atılmış harfler, bu âlemde var olan en yüce ve en güzel alfabedir. Harf inkılabından dolayı İstanbul'a gelen Amerikan Talim ve Terbiye Profesörü **Dugi** der ki:

- “Türklerin eski harflerini kaldırıp atması, kendi hesaplarına, Amerika'nın bütün madenlerinden mahrum olmasından daha ağır bir kayıptır.”

Eski harflerin okunması ve yazılmasındaki zorluk ise bizzat bu harflerin suçu veya günahı değildir. Bu suç ve günah, imla kurallarını kapsayacak bir sözlüğü tertip edemeyen eski Eğitim Bakanlığı'nın suçudur.

(Fonetik) olmayan ve kelime usulüne dayanan yazı şekillerinin zekâyı beslemekte hususî bir payı vardır. (Fonetik) usûl, insanı, pek basit ve ucuz bir (avantaj) karşılık, içinde hapsedilip kalacağı ve zarafetten uzak, avam seviyesinden yukarıya çıkarmayacağı bir kabalığa mahkûm eder. Bu durum en açık şekliyle, eski nesil ile yeni nesil arasındaki farkta ortaya çıkıyor.

Birbirine bağlanan, bağlandıkça şekil değiştiren ve birbiri içinde hall-ü hamur olan şekillerle, her biri kaba zincir halkaları ve çakıl taşları gibi daimî bir sertlik muhafaza eden şekiller arasında, estetik olduğu kadar akli üstünlüğün delili olan stenografya kıymeti herhalde İslâm harflerindedir.

Mestur olan harflerin daha kötüsüyle değiştirilmesi, en güzel mânâlara sahip olanın, en basitiyle değiştirilmesi, asıl olanın yabancı olanla değiştirilmesi tamamıyla mazinin ve milletin tarihinin bir kenara atılması, ülkenin köklerinin ve kan damarlarının sökülüp bir kenara atılmaya teşebbüs edilmesi, ümmet hakkında işlenmiş en büyük ihanettir. Hem de satırlara sığmayacak bir ihanettir... Ve bu ihanetin mesuliyeti **Mustafa Kemal**'in boyundadır.¹⁵⁴

* * *

154 Amaçladıkları en önemli şey, yeni nesil ile Arapça yazılmış İslâmî mirasın arasına engel koymaktır. Böylelikle bütün eski kitaplar sanki hiç yokmuş gibi olacak ve bu kitapların fikri ve eğitici tesiri yok olacaktır. (Mütercim)

DİĞER HADİSELER

Şayet amacımız hakikatse başka bir şeye ihtiyaç yoktur. Türk milletinin, İslâm'dan önce gücünün, selin, ateşin ve yuvarlanan karların sahip olduğu maddi tesiri aşan bir hüviyete bir sahip olmadığını söylememiz gerekir. Lügati ise dar bir yapıya sahip, mücerret kavramlardan yoksundur. Kelimelerin büyük çoğunluğu birbirine uyumlu hecelerden oluşmakta ve yaşamış olduğu bedevi hayata uygundur. Fakat Türk milleti, ruhunu ve hüviyetini İslâm'da buldu. Çünkü bu millet, İslâm ile medeniyeti öğrendi ve dünyadaki imparatorluklardan en büyüğünü kurdu. Dilindeki eksikliği, Doğu'daki iki ilim dili olan Arapça ve Farsçadan istifade ederek tamamladı. Zaten Doğu'nun bu iki önemli dilindeki baskın kaidelerden kurtulamayacağını farkındaydı. Esas olan, kelimeleri asıllarıyla almak gerektiğini, sonra da o kelimeleri Türkçe boğaz yapısına uygun bir hale getirip, Türkçe dil bilgisine uyumlu bir hale getirmek gerektiğinin farkına vardı. . . İşte -önceki hususlar dikkate alınarak- oluşturulmuş bu dil Osmanlıca'dır. İlim ve fikir adına Türkiye'nin hakiki dili Osmanlıca'dır.

Daha önce bahsettiğimiz **Atatürk**'ün yapmış olduğu İnkılaplar, İslâm ruhunu yok etmek için vurulan darbelerden başka bir şey değildir. Yaptığı harf inkılabı, kurbağa diline benzeyen, halkın "icat edilen dil" veya "sahte dil" dediği bir hâle dönüştü. Görüleceği üzere bu dil yaygınlaşınca, kâmil bir nesli ortaya çıkaran bu muhit, kafasında ancak fındık büyüklüğünde beyni olan ölü ruhlu bir nesil meydana getirdi. Sindirim sistemi ve üreme sistemi ise mükemmel ve eksiksiz çalışıyordu!..

Bundan sonra, şu an önemini kaybetmiş bir nazariye daha geldi. Bu nazariye de histeri ve deliliğin bir neticesiydi. Medeniyetin tamamının Türk membaından çıktığı, zaman ve mekânın Türklerle başladığı iddiasında bulunuyordu. Değerli olan her şeyin dönüp dolaştığı yerin Türkler olduğunu ileri sürüyordu. Türkler dışında ne bir hayat, ne bir toplum, hiçbir şey yoktu. Hakikatte bu nazariye, her şeyi Türklere vermiyordu. Bilakis onu her şeyden mahrum bırakıyordu. Türklere olan sevgi ve ihtimam yerine onları çirkin ve nefret edilen bir surette gösteriyordu.

“Güneş Dil Nazariyesi”¹⁵⁵ ve Harf trajedisi, aynı şekilde peşinden gelen “Tarihi Nazariye”.. Türkiye de çok az kişi tarafından bilinen bu iki garip olayı açıklayalım:

“Büyük Şair” diye anılan **Abdülhak Hamid**, Latin harfleri hakkında der ki:

- *“Hayatımın sonlarına doğru ismimin sonuna “it” yazısını eklediler.”*

Bir gün **Abdülhak Hamid**, **Atatürk**’le beraber yatındaydı... Yanlarında “yaptı” “pişirdi” ve bu gibi kelimeleri bulmaya çalışan bazı amatör kelime icatçıları vardı. Onlardan bir tanesi **Atatürk**’e yaklaştı:

- *Efendim “şair” kelimesine denk gelecek bir kelime bulduk.*
- *Bulduğunuz kelime “ozan” değil mi?*
- *Bu başka bir kelime...*
- *Nedir o?*
- *“Kulcigir”*

155 Bu nazariye, bütün dillerin Türkçe’den doğduğunu iddia ediyor. (Mütercim)

Abdülhak Hamid kendini tutamayarak:

- *“Ey Paşa! Ya Kulcigir “şair” demek değildir yahut ben şair değilim.”*

Bundan daha ilginç olan şey, “Tarihî Nazariye” hakkında gece yapılan sohbetlerden birinde Müslüman kâtiplerden bir tanesinin verdiği ilginç cevaptır:

- *Atatürk’ün tarih nazariyesine iman etmek vaciptir.*

- *Ne diyorsun? Deliden başkasının söyleyemeyeceği bir nazariyeye itikat etmek mümkün mü?*

- *Peki siz, mukaddes olduğuna itikat ettiğiniz kitapta (Kur’ân) bulunan tarihî olaylara nasıl inanırsınız?*

- *Onlar, Allah’tan Peygamberine indirilmiş vahiydir.*

- *Güzel... Atatürk ile Peygamber arasında ne fark var?*

Sorumlu kâtip kendini tutamayıp hemen lafa girişti:

- *Ben bu soruya cevap vereceğim... İkisinin arasında bir fark var... O fark da Allah Resulü’nün üzerinde bir duman (bulut) vardı... Atatürk ise, o dumanın kendisidir.¹⁵⁶*

Ardından kadınların örtülerinin kaldırılması ve tesettüre düşmanlık meselesi ortaya çıktı. Daha sonra da tatil günleri değiştirilip, ezanın Türkçe okunması zorunluluğu getirildi. Kanun gücüyle Kur’ân Türkçe’ye tercüme edilerek ibadet dili yapılmak istendi.¹⁵⁷ Vesaire... Vesaire...

¹⁵⁶ Türklerde “duman” kelimesi çok sarhoş olan kimseye kullanılır. (Mütercim)

¹⁵⁷ Allah’a hamd olsun tamamlanmadı. (Mütercim)

Türk milletinin başına gelen bu işler dîrilişle değil ölümle sonuçlandı... Tüm bu ameller, 1919 Erzurum Kongresi'nden bu yana **Mustafa Kemal**'in fikrinde ve planlarında bulunuyordu.

Atatürk'e en yakın olan insanlardan olan **Mazhar Müfid Kansu**'nun "Atatürk'le Beraber" adlı kitabından:

"Bazen, günlük yazdığım hadiselerden oluşan Hatıra defterini beğenmekten bazen de alay etmekten kendini alıkoyamıyordu ve şöyle diyordu:

- Haftamız zayıfladığı zaman, Mazhar Müfid'in defteri bize fayda verecek.

Atatürk, defteri kendimle beraber getirdiğimi görünce, içtiği sigarasından birkaç nefes aldıktan sonra bana:

- Fakat kimsenin bu sayfaları görmesine izin vermemen gerekir. Ölene kadar bu defter ben, sen ve Süreyya arasında bir sır olarak kalacaktır... Bu benim şartım.

Ben ve Süreyya:

- Ey Paşam! Bu konuda içiniz rahat olsun.

Ardından Paşa:

- O halde ilk önce bu tarihi tescil et.

Ben de tarihi tescil ettim: 7-8 Temmuz 1919 sabaha doğru.

Tarihi tescil ettiğimi görünce:

- Güzel güzel... yaz.

Ardından:

- Zaferden sonra yönetim biçimi Cumhuriyet olacak. Daha önce sorularınıza cevap verdiğim bir zamanda size bunları söylemişim. . . İşte bu ilkidir.

İkincisi ise: Zamanı geldiğinde sultan ve ailesi hakkında uygun tedbirler alınacak.

Üçüncüsü: Kadınların örtüsü kaldırılacak.

Dördüncüsü: Fes yasaklanacak yerine diğer medeni milletlerin giymiş olduğu şapka takılacak.

O an birden kalem elimden düştü. . . Ona bakıyordum. . . O da bana baktı. Bu bakışımız birbirimize birçok şeyi anlatıyordu.

Bir çok defa Paşa ile serbest bir şekilde konuşamıyordum.

Bana:

- Niçin durdun?

Ona:

- Paşam, lütfen size hayali bir yönünüzün olduğunu söylediğimde bana gücenmeyin.

Gülümseyerek bana:

- Zaman bunu gösterecek. . . Sen şimdilik yaz.

Yazmaya devam ettim:

- Beşincisi: Latin harfleri kabul edilecek.

- Yeterli Paşam. . . Yeterli.

Şuur dünyasını uçuran bir can sıkıntısı ile ona:

- Cumhuriyet'in ilanında başarılı olunursa gerisi kolaydır.

Defteri kapatıp, koltuğumun altına koydum. Duyduklarına inanamayan bir eda ile ona:

- Ey Paşa. . . Sabah vakti oldu. Oturmaya devam edecekseniz müsaadenizle size veda etmek istiyorum. . .

Huzurundan çekildim. . . Fecir doğmuştu. Benimle beraber Süreyya da odadan ayrıldı. Fakat hadiselerin beni nasıl yalanladığını ve Mustafa Kemal'in beni nasıl utandırdığını ve bir tek cümleyle beni nasıl yalancı duruma soktuğunu şimdi itiraf etmem gerekir.

Çankaya da verilen akşam yemeğinde:

- Dostumuz Mazhar Müfid'i görüyor musunuz?.. Erzurum'da, tesettürün kaldırılacağını, yerine şapkanın getirileceğini, Latin harflerini kullanacağımızı söylediğimde ve ondan bunları defterine kaydetmesini istediğimde, defterini koltuğunun altına koyup, bana, hayal âleminde yaşıyorsunuz demişti.

Bununla yetinmedi. Bilakis başka bir gün, yine çok önemli bir ders daha verdi. . . Şapka inkılabını ilan edip Kastamonu'dan dönüş yolunda arabasıyla Ankara'daki eski Meclisin önünden geçmişti. Ben de kapının önünde durmuş gözümün gördüğüne inanamıyordum. Onun başında bir şapka ve yanında oturan Diyanet İşleri Başkanı'nun başında da bir şapka vardı.

Ona göre şapka takması normal bir şeydi. Ancak kendisini karşılamaya gelen Diyanet İşleri Başkanına da şapka takmıştı. Bu manzarayı şaşkın bir şekilde izlerken, arabayı durdurmuş beni çağırıyordu. Bir anda onun şu sözleriyle kendime geldim:

- Kıymetli dostum Mazhar Müfid Efendi! Kaçınıcı fikraya ulaştık?..Not defterine bakıyor musun?"¹⁵⁸

158 Mazhar Müfit Kansu, Atatürkle Beraber, s. 222

Vakit gazetesinin sahibi ve editörü **Asım Us**'un "Gördüklerim Duyduklarım Duygularım" adlı kitabının satır aralarında, **Mustafa Kemal**'in medreselere ve Araplara olan düşmanlığı açıkça hissediliyor:

"Medreseye girdik, askeri kışla gibi kare şeklindeydi. Bütün odalar ilk kattaydı. Karanlık olan bu odalarda küçük şömine vardı. . . Birkaç odaya girdik. . . Hiç kimse yoktu. . . Bu odalarda yaşayan öğrencilerin büyük çoğunluğu, köylerden gelen öğrencilerden oluşuyordu.

- Hoca Efendi! Hangi dersi işliyorsunuz?

- Arapça dil dersi.

- Yani öğrencilere Arapça öğretiyorsun öyle değil mi?

- Evet.

Bu cevap üzerine Gazi, bir öğrenciyi yanına çağırarak:

- *Bu tebeşiri al. Sana söyleyeceklerimi Arapçaya tercüme ederek tahtaya yaz.*

Aklımda kaldığı kadarıyla Gazi, şu cümleleri yazdırdı:

"Eski Osmanlı İmparatorluğunun sınırları içerisinde bazı unsurlar vardı. Ancak şimdi milli sınırlarımız içerisinde hiçbir Arapça unsur bulunmamaktadır."

Gazi ayağa kalktı. Hep beraber biz de ayağa kalktık. Hocaya dönerek:

- *Ey Hoca! Memleket harp durumunda. İstiklal ve bağımsızlık mücadelesi veriyor. Böyle bir zamanda Türk gençlerini cepheye gitmekten alıkoymak ve genç zihinlerini şu karanlık odalarda Arapça öğretmekle meşgul etmek haramdır. Böyle bir durumda hiçbir dil öğrenilmez. Çünkü dil öğrenme meselesi, çoğunluğu kapsayan bir*

durumdur. Nitekim Akşehir, hiç kimsenin Arapça konuşmadığı Anadolu'nun bir Türk şehridir. Aynı zamanda orada Arapçayı öğrenmeye sevk edecek bir sebep yok. Çünkü günümüzde Arapça, ilim ve sanayi dili olmaktan çıkmıştır. . .

Akabinde vedalaşıp çıktık. Dışarı çıktığımızda Gazi:

- Şimdi devlet okullarını görme zamanı geldi.

Sıradaki gideceğimiz yer Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı "İtidaliye-Ortaokul" adında bir okuldu, oraya gittik.

- "Üstadım! Bize itidali tarif etmez misiniz?"

Öğretmen cevap verir:

- İtidal, adaletten gelir.

Daha öğretmen sözünü bitirmeden Gazi, konuşmaya başlar:

- Ben sana i'tidalin nereden gelip nereye gideceğini sormadım. . . Senden i'tidalin mânâsını sordum.

Öğretmen şaşkın ve nefes nefese kaldı. . . Gazi sinirlenerek:

- Adalet, senin şu pencereden dışarıya atılmandır. . . Çünkü daha sen hiçbir şey bilmiyorsun. Şu öğrencilere nasıl bir şey öğretebilirsin.

Bunun üzerine o dersten çıktık, başka bir sınıfa girdik. O sınıfta sarıklı bir öğretmen vardı. Bütün öğrencilerin önünde açılmış Kur'an vardı. Duvarın üzerinde de bazı haritalar vardı.

Görünürde öğretmenin, Gazi'nin okula geleceğinden ve diğer sınıflara da girdiğinden haberi vardı. Bu nedenle cehaletini gizlemek için diğer kitapların kaldırılmasını ve yalnızca Kur'an'ın öğrencilerin önünde olmasını istemişti. Gazi, kısa sürede bu oyunun

farkına varmıştı... Öğrencilerden birine yaklaştı, önünde açık bulunan Kur'an'ı kapattı. Kur'an'ın üzerine parmağını koyarak:

- Evladım! Hangi derstesiniz?

Öğrenci:

- Coğrafya.

Bu cevap üzerine Gazi'nin hiddeti arttı ve öğretmene dönüp bağırarak:

- Ey Edepsiz! Sen şu çocuklara kötü örnek oluyorsun. Sana bir şey sormamam için kitapları kaldırıp, öğrencilerin önüne Kur'an koydun öğle değil mi?

O sınıftan da çıktık. Kızgınlık emareleri hâlâ Gazi'nin üzerinde vardı. Bu kısa tetkikte, dini okulların ne kadar kötü bir durumda olduğunu ve hemen bunun yanında açılmış olan Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarının da bundan daha iyi durumda olmadığını gördük. Çünkü dini okulların ruhuna bu durum işlemişti.”¹⁵⁹

Tesettürü kaldırmakla alakalı olarak da, İsmail Habib'in Atatürk'le Hatıralar kitabına göz atalım:

“Öğretmenler, Ankara'da bir toplantı düzenlemişlerdi. Toplantıda, birkaç öğretmen salonda ayrı bir yerde oturuyorlardı. Sarıklı milletvekilleri, bu toplantıya kadın öğretmenlerin katılmasını uygun görmüyorlardı. Gazi'ye gidip şikayet ettiler.

Gazi kızarak:

- Kim bu öğretmenlerin başkanı? Onu bana getirin.

Mazhar Müfid, birkaç dakika sonra toplantıya katılır katılmaz içeri girdiğinde sanki gök gürültüsü gibi bir sesle karşılaştı:

159 Asım Us, Gördüklerim Duyduklarım Duygularım, s. 96-99

- Nedir bu öğretmenlerin toplantısında yaptığınız?.. Ne kadar ayıp!

Mazhar Müfid, donup kaldı. Çünkü bu Gazi'den beklenen bir şey değildi. Sarıklılar ise gülümsüyorlardı. Aynı şiddette Gazi'nin de sesi yükseliyordu:

- Kesinlikle akılsızca bir şey. . . Kesinlikle akılsızca bir şey.

Mazhar Müfid, ne diyeceğini bilmez bir şekilde olduğu yerde kalmaya devam ediyordu. Söyleyecek bir cevap bulmaya çalışıyordu:

- Vallahi Efendim. . .

- Hayır. . . Bırak bunu. Ben her şeyi biliyorum. . . Sen kadın öğretmenleri toplantıya çağırдың. Fakat neden farklı saflarda oturmasına izin verdin? Kendilerine mi güvenemiyorlar yoksa Türk kadınlarının faziletine mi güvenmiyorsunuz? Bundan sonra böyle bir tefrika görmek istemiyorum! Anladın mı?.. Bundan sonra böyle bir şey istemiyorum!

Sevinç içinde olan sarıklılar bir anda şok oldular.”

Ezanın Türkçe okutulması meselesine gelince, **Atatürk**'ün konuşmasından meselenin özü ortaya çıkıyordu. Sanki bu mesele dini bir mesele değil de dil ile alâkalı bir şeymiş gibi gösteriyordu:

Bursa Ulu Camide, namaz kılmak için gelen yüzlerce kişi, kendi aralarında birbirlerine, Bursa'da ezanın Arapça okutulmasına rağmen İstanbul'da Türkçe okutulmasının sebebini soruyordu. Bunun üzerine oradaki halk, Diyanet işlerine bunun sebebini sormak için gittiler. Diyanet işleri müdürü de, bu sorunun valiye sorulmasını söyledi. Bunun üzerine cemaat, valilik binasına gitti. Ne var ki vali, öğle yemeğine gitmişti. Halk, hükümet binasının önünde ve binanın merdivenlerine oturmuş bir şekilde beklemeye başladılar.

Çok geçmeden bu haber, polise, orduya ve jandarmaya gitmişti. Hemen tedbirler alınmaya başlanmış, Bursa'da irticâî hareketlerin başladığına dair Ankara'ya bir telgraf gönderilmişti. O sıralarda **Atatürk**, arabayla İzmir'e giderken yolda kendisine haber ulaştı. **Atatürk**'ün, yapmış olduğu inkılaplar, imân ettiği ilkelereydi. Bu nedenle bu ilkelere bir tanesinin tehlikede olduğunu görünce süratle Bursa'ya doğru yola çıktı. Kendisi bizzat konuyu tetkik ettikten sonra, Anadolu Ajansı muhbirine kısa bir açıklama yaptı:

- *"Bu mesele dini bir mesele değil, bilakis bu mesele bir dil meselesidir."*

Beraberinde şapka kanununun çıktığı ruh halini düşünün. Sanki bu ruh hali, Musul'u kaybetmesine karşı bir teselli oluşturuyordu:

"Bir gün Atatürk, bu konu hakkında benim görüşümü sordu. O sıralarda merhum (Atatürk), Musul meselesi istemediğimiz bir şekilde son bulduğundan dolayı, şiddetli sıkıntı içindeydi. Cesaretimi toplayarak şunları söyledim:

- Bu milletin şapka takması, Musul'u kazanmaktan daha önemli bir meseledir.

*Hafifçe bana tebessüm etti. Doğru söylediğimi teyit ve bana taltift olsun diyebirkaçdefakaşlarınıı oynattı."*¹⁶⁰

Avrupa'yı en ufak noktasına kadar taklit etmek için soyadı meselesini de bu düşünce üzerine bina etti. İşte size "soyadı" meselesinde **Fevzi Paşa**'ya nasıl kızdığının, Türklerin ve Türk milliyetçiliğinin babası lakabını nasıl aldığının hikâyesi:

160 Mahmut Esat Bozkurt, Atatürk Hatıraları

“Soyadı kanunu çıktıktan sonra herkes şahsî soyadını yakasına yazmıştı. Veya meclis yetkilileri tarafından kendilerine soy isim verilmişti. Herkes şahsî bir soyadı almak istiyordu. Yanında duran arkadaşına o anki durumunu anlatıyor veya başından geçen hadiselerden bir veya iki harfini alarak soyadı seçiyordu. Bu yüzden çok garip soyadları ortaya çıkıyordu. Ben de bir günün sabahında Tarama dergisinin sayfalarını çevirirken kendime beğendiğim bir kelimeyi soyadı olarak tercih etmeye karar verdim. “Atay” soyadı o sabahın bir ürünüydü. Hemen soyadımı dergideki makalelerimde kullanmaya başladım. Bir akşam Atatürk beni şu sözlerle azarladı:

- Sana soyadı bulma tercihini bana bırakmadın.

Ben de ona cevaben:

- Ben her gün yazı yazıyorum. Bu yüzden soyadı almak için, bir gün bile yazılarımı yazmakta gecikmek istemiyorum. Çünkü bu konuya ne kadar önem verdiğinizi biliyorum.

Atatürk, İsmet'e “İnönü” lakabını bizzat kendisi verdi. Fevzi Paşa ise “Çakmak” soyadında ısrarcıydı. Çünkü bu bir aile geleneği idi. Ama Atatürk bu soyadını beğenmemişti. Ama yine de kalbini kırmak istemiyordu:

- Acayip bir şey... Soyadıyla dalga geçmelerinden korkmuyor mu? Sonra ona “Bu çakmak yanmıyor... Çakmak... Çakmak... demezler mi? Bu soyadı orduda komutan olan birine yakışmaz.”

Onun soyadına gelince, bir hediye olarak “Atatürk” soyadı Saffet Arıkan tarafından verilmişti. Saffet, “Türk Ata” soyadını bulmuş, ancak Mecliste uzun tartışmalardan sonra daha uyumlu olsun diye “Atatürk” soyadı verildi.”¹⁶¹

Baha Arıkan tarafından 26.1.1949 yılında “Ulus” dergisinde yazılan makalede “**Atatürk**” soyadı ile alakalı daha fazla tafsilat bulabiliriz.

“Atatürk” soyadının müellifi olan Eski Milli Eğitim Bakanı **Saffet Arıkan**’ın kardeşi **Baha Arıkan**, tarihte daha önce hiçbir kahramana veya hiçbir fatihe verilmemiş hatta hiçbir kahramanın veya fatihin, “**Atatürk**” lakabının aldığı görmemiş sanki bütün bir millet bu lakaba karşı kör veya uyku halindeymiş gibi ve neredeyse “Türklerin rabbi” mânâsına gelen bu lakabı anlatırken, bütün fecaatiyle hakikatleri gözler önüne seriyor:

“Bu hadiseyi ilk defa 1935 yılında Galatasaray Lisesinde okuduğum esnada Edebiyat Tarihi Profesörü Merhum İbrahim Necmi Dilmen hocamdan duymuştum:

“Atatürk, senin kardeşinin yazdığı bir konuşmada “Atatürk” kelimesini okurken hoşuna gitmiş kendisine soyadı olarak almıştı.” Bunun üzerine merhum büyük kardeşime bu durum hakkında sordum. Fakat daha önceden de bahsettiğim gibi “sır gizleme” kaidesine binaen bana bir cevap vermedi bu soruma karşı sessiz kaldı. Fakat inkâr da etmemişti. Birçok defa ve birçok yerde bu sorumu tekrarladım. Fakat her defasında sessiz kalma cevabını aldım. Vefatından bir veya bir buçuk yıl önce aynı soruyu kendisine yine yöneltmiştim. Arkadaşına karşı, ferah bir kalple uyandığı sabah saatlerinden birinde, saf bir sevgi sembolüne dönüşmüş gözleri, yıldızlar gibi parlıyordu. Gözleri ışıl bir şekilde bana: “Bu konu hakkında birçok defa sordun. Sorunun cevabını vereceğim.” dedi ve ardından kütüphanesinden bir müsvedde çıkarttı. Bu müsvedde, büyük bir özenle ağzı kapalı bir zarfın içine konmuştu. (Vefatından sonra Ziraat Bankasında özenle kendi has hazinesi bölümünde saklanan bu müsvedde çıkarıldı.)

Bana şöyle dedi:

1934 senesinde daha Milli Eğitim Bakanlığına gelmeden önce bir dil kongresinde Türk Dili Tetkik Cemiyetine başkan olarak atandım. Kongreden kısa bir süre sonra 26 Eylül Dil Bayramı olacaktı. Bu münasebetle bir konuşma yazmam gerekiyordu. Bu yazıya müsveddede de görüldüğü gibi şu cümlelerle başlamıştım: “Büyük önderimiz Atatürk Mustafa Kemaldir.” O zamana kadar Soyadı Kanunu çıkmasına rağmen bu lakabı kullanmamıştı. Ona yazdığım yazıyı verdiğimde “Atatürk” yazısını görünce üzerinde durdu. İlgisini çekmişti. Birkaç defa bu kelimeyi tekrar etti, sonra: “Bu çok güzel bir tercih ama bu lakap büyük bir iddia.” Kendisine verdiğim müsveddeyi tashih etmek istemesine rağmen Atatürk kelimesini olduğu gibi bırakmıştı. Müsveddenin sonunda bir kelime daha vardı; “Türk Atası” öyle ki bu isim, bir öncekinden daha büyük bir iddiaydı. Bu nedenle o kelimeyi de “Atatürk” olarak düzeltilti. Bunun dışında bir şey yapmadı. Konuşmamı yaptıktan kısa bir süre sonra Gazi Mustafa Kemal “Atatürk” soyadını aldı.”

Hiç çekinmeden “Atatürk” soyadını kullandı. **Mustafa Kemal**’in kölelerinden birisi **Atatürk** lakabını onun bir sıfatıymış gibi kullandı. Daha sonra millet tarafından kendisine verilen bir isim hissiyatı verilmesi için bu hususta bir kanun çıkartıldı. Üç fıkradan oluşan bu kanunda da **Mustafa** ismi çıkartılmış sadece **Kemal** ismi bırakılmıştı.

Bu kanun metni:

1- “Atatürk” soyadı Kemal ismi taşıyan Cumhuriyetimizin başkanına verilmiştir.

2- Bu kanun, çıkarıldığı tarihten itibaren geçerlidir.

3- Bu kanun Millet Meclisi tarafından uygulanacaktır.

Bu ifadelerden “Mustafa” kelimesinden nefret ettiği çıkarımında bulunmaya gerek yok. Aynı şekilde insanları kendine

kulluk etmesi davasında olduğu çıkarımında bulunmaya da gerek yok. Bu konuda tercihi size bırakıyoruz. Bir müddet sonra ismini “Kemal” yerine “Kamal” olarak değiştirdi.

Atatürk’ün “İnkılapları” hakkında son olarak söylenilecek şey, inkılapların yapmış olduğu ruhi ve manevi zulmü, dünyada Nemrut dâhil hiçbir zalim veya kâfir yapmamıştır.

* * *



DARU'I-HILAFET'I-ALIYYE MEDRESESI



YEDİNCİ BÖLÜM

ÇANKAYA

Cinayet, Utanç ve Rezilliğin
Merkezi



LATİFE HANIM

Zaferin ardından **Mustafa Kemal**, İzmir'e girdiği esnada sarayın eşiğinde önde gelen ailelerden genç kızlar kendisini karşıladı. Uşşakizade ailesinden olan küçük bir kız, her ne kadar Fransız eğitim, kültür ve terbiyesinden payını almış, iffetini muhafaza etmeye devam eden bir kadındı. Aynı zamanda İzmir'deki köklü ve büyük ailelerinden birinin kızıydı. O kız, köşkünü, milli kahraman saydığı kişiye takdim ediyordu. Şüphesiz ki bu takdimin arkasında hayranlık duygusu, aynı zamanda kendini ona sunmaya hazırlanma arzusu yatıyordu.

Mustafa Kemal, **Sultan Vahdeddin**'in kızı olan **Sabiha** ile evlenemediğinden dolayı **Latife**'nin soyadından ve şöhretinden istifade etmek için onunla evlendi.

Evliliğin ilk günlerinde **Latife Hanım**, berrak gözüken **Atatürk**'ün dış hayatının tersine özel hayatı karşısında dehşet ve şaşkınlık yaşadı. Çünkü **Atatürk**'ü, sarhoş, çekilmez bir ahlâka sahip, mutlu ve huzurlu bir aile hayatının tadını bilmeyen biri olarak gördü. Aynı şekilde çeşitli alışkanlıklara ve gayrı tabii kötü davranışlara sahip olduğunu anlamıştı. Delilerin bile aklına gelmeyen şeyler yapardı. **Latife Hanım**'ın anlattığı şu hadise, **Mustafa Kemal**'in "atı üzerinde sandala binmeye çalışan çılgın sultan" misali garip biri olduğunu gösteriyor:

"Evliliğimiz günlerdi... İzmir'deydik. Atatürk doktorların tavsiyelerine uyararak sakın bir hayat sürmek zorundaydı. Sadece

birkaç gün verilen nasihatlere riayet etti. Uykusuz kaldığı bir gecenin yarısında, saat ikide:

- *Latife... Şimdi Tramvay'a binmek istiyorum.*

Bu saatte Atatürk'e tramvaya binmesinin imkânsız olduğunu söylemek mümkündü. Ancak isteğinin yerine getirilmemesi onu üzebilirdi. Ben de ona:

- *Biraz istirahat etsen olmaz mı?.. Hem zaten vakit çok geç.*

Bana şu cevabı verdi:

- *Geç vakitten faydalanmak için Tramvay'a binmek istiyorum.*

- *Peki... O zaman senin için bunu yaparım.*

Saat ikide telefon bağlantısı yapılarak atlı Tramvay hazırlatıldı.

- *Tramvay hazır. Sizin emrinizde.*

Yaverini de yanımıza alarak hep beraber Tramvaya doğru gittik. Şoförden başka kimse yoktu... Atatürk, şoföre yaklaştı ve ona sordu:

- *Atı kırbaç ile mi sürüyorsun?*

- *Tabi ki Paşam... At, hiç kırbaçsız gider mi?*

- *Niçin gitmesin?*

- *Biz bunu hiç görmedik.*

Atatürk, şoförün yanına çıktı.

- *Bana yerini ver kırbaçsız süreyim.*

Şoför, hemen yerini ona bıraktı. Atatürk, dizginleri eline alarak kırbaçsız bir şekilde Tramvayı sürmeye başladı:

- *Nasıl... Sürebiliyor muyum?*

- *Ey Paşa... Siz benden daha iyi sürüyorsunuz.*

- *Ben de senin gibi yönetimden sorumluyum. Ben yüz binlerce insanı idare ediyorum. Onlara, hiç kimseye karşı kırbaç kullanmadan, ölümegiden yolda cömert bir şekilde yürümeji gösterdim.”¹⁶²*

Sabaha doğru saat ikide atları bağlanmış ve sürücüsü çağrılmış tramvayın görüntüsü, – yani insanların ve hayvanların derin uykuda olduğu vakitte- ve İzmir’in sessiz sokaklarını gezerken **Atatürk**’ün görüntüsü, özellikle de tramvayı sürenin devlet başkanı olması... Acaba bu görüntü genç bir eşin nazarına, zekiliği mi yoksa zihin bozukluğunu mu gösterir?

Daha sonra **Latife Hanım**’ı, rezilliğin, cürümlerin ve fuhşiyatın yapıldığı Çankaya Sarayında görüyoruz... Böyle bir evde (fesadın merkezi) bir eşin bulunması ihtimali yoktur. Bu nedenle **Latife Hanım**’ı, ancak kısa bir dönem sarayda tutabilirdi. Sonra vücudun sindiremediği şeyleri kustuğu gibi, onu dışarı attı.

Evliliğin ilk günlerinde **Latife Hanım**, evine hâkim olmuş bir eş rolünü oynamaya çalıştı. Ayrıca sarayın atmosferinde ve kocasının yakınında müdahale imkanlarını araştırmaya çalıştı. Ancak her seferinde eli boş ümitsiz bir şekilde döndü.

Bitmek bilmeyen sarhoşluk, arbede, fışk, fücür ve münafıkların toplanma mekânı...

Latife Hanım, hiçbir şeyi engelleyememişti. “**Latife Hanım**, Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal’in eşi” ibaresinin altında yazdığı bir fotoğraftan başka bir şey ifade etmediğini çok geçmeden anlamıştı. Çankaya’da kalmak istiyorsa, bu hal üzerinde kalması, yani yalnızca bir fotoğraf kadar değeri olduğunu bilmesi gerekiyordu...

162 Tarih Dünyası, s.2

Hatta duvarda asılı bir fotoğraf gibi kalmaya razı olacaksa hiçbir zaman konuşamayacaktı. Çünkü onlar, **Latife Hanım**'i bulunduğu hal üzere bırakmayacak, tam tersine onu fotoğrafıyla beraber pencereden dışarı atacaklardı. Fakat **Latife Hanım** tüm bunlara rağmen, hiçbir probleminden etkilenmemiş her şeye göğüs germişti. Eş olarak köşkte bulunduğu günler içerisinde –daha sonra aktaracağımız gibi- meydana gelmiş bazı manzaralara, fuhşiyat ve rezalet görüntüsüne bakıldığında, kadınların ve çocukların gözleri önünde gerçekleşen sarhoşluk, arbede ve sapkınlığın ne kadar çirkin bir sahne olduğunu tasavvur etmek çok kolaydır.

Rıza Nur'un kitabında bahsettiği gibi **Atatürk**'ün “Kronik Üretit” hastalığı belirtileri vardı. İdrarından alınarak yapılmış çeşitli tahlillerde “Gonokak” adında bir mikrobun varlığı tespit edilmişti. Böylece **Mustafa Kemal**'in (gazi lakaplı) eşine sunduğu ilk hediye Gonore (belsoğukluğu) hastalığı oldu.

Rıza Nur, bu hadiseyi yorumlarken birçok müstehcen olayı da anlatmış. Bununla beraber ilmi üslup, her şeyi olduğu gibi aktarmayı zorunlu kılar. Ancak hayâ duygusu, bazı müstehcen kelimeleri yazmamaya bizi mecbur bıraktı:

“Latife Hanım zeki bir kadındı. Epeyce de tahsil görmüş, erkek gibi sert bir yapıya sahipti. Bu adama iyi bakıyordu. Bu onun üzerindeki bir zorunluluktu. Hatta kendisi, Mustafa Kemal'in nutuk ve muhaberesini yazdığını, ecnebilerle teması idare ettiğini bana söylüyordu. Latife, Mustafa Kemal'in içki ve kadın işlerinden bize şikâyet ediyordu. Hem de Latife, (hareminle yakın ahbap) kocasının erkek vazifesini ifa edemediğinden de şikâyet etmişti. Bu şikâyeti Galibe'ye de yaptığını daha sonra Fethi'den işittim. Tuhaf şey!.. Latife hasta oldu. Belsoğukluğu geçmiş. Latife namusludur. Demek kocası (ilişki esnasında) belsoğukluğunu eşine de geçirmiş. Sonra Doktor Kenan Tefrik'i getirip tedavi ettiler. Kenan, Halit Ziya'nın, yani Latife'nin amcasının damadıydı. Hakikaten onun erkekliğinin olmadığını

bana Ali Fuat da Moskova'da söylemişti. Harbiye mektebinden beri tanıyordu. O vakitten beri o durumda imiş.”¹⁶³

Bu satırlardaki müstehcen üslubu bir kenara bıraktığımızda, ortaya çıkan hakikatler dehşet vericidir. Çünkü burada tedavi yapan doktorun ismine varıncaya kadar teferruat veriyor. Öyle ki şüpheye mahal bırakmıyor. Az önce zikri geçen **Galibe** ise, **Fethi Okyar**'ın hanımıdır.

O halde **Latife Hanım** (ailevi bir terbiye almasına rağmen) kocasının kısır olduğu sırrını vermekten çekinmiyordu.

Ne kadar da miskindi **Latife Hanım**! Temiz bir ailenin kızı olan bu genç kız, ne annesinin ne de kız kardeşinin yanında kalmasına dayanamadığı, nefsi sakinliğinden, aile sıcaklığından, çocuk nimetinden mahrum (frenği hastalığı bulaşmasından dolayı kısırdı) ve yalnızlığa mahkum bu adama olan sevgisinden dolayı gelmişti. . . Yanında sevgiyi bulmak için gelmişti. Halbuki yanında donukluğu bulmuştu.

Şimdi **Rıza Nur**'un kitabından, kalbin tahammül edemediği inanılmaz satırları aktaracağız. Aktarmaktan hayâ ettiğimiz yerleri kopuk olarak verdik:

“Bir gün resmi bir tebligat geldi: Mustafa Kemal, Latife'yi boşanmış. Bunu da Vekil Heyeti kararı ile yapmış. Bu yaptığı medeni kanuna aykırıydı. Boşanmak, iki tarafın rızasıyla veya gerekli bir sebepten mahkeme hükmü ile olacaktı. Vekil Heyeti, adliye, kanun ve mahkemelerin üstüne çıkmış ve tek taraflı bir karar vermişti. Al işte, Mustafa Kemal'in kanuna riayeti. . . Bir medeni kanun yaptı, bugün ilk kendi bozuyor. . . Hem de âleme ilan suretiyle. . . İsmet de bunu yapıyor. . . O, ne yapmaz ki? Tek mevkide dursun, bunun için cinayetler,

katliamlar yapıyor da, bir şey mi? Kanunen Latife hâlâ onun karısıdır. Mustafa Kemal ölürse mirasa konar.

Latife, İstanbul'a geldi. Son zamanda haremimi aramıyordu. Mevhibe ile arası iyiydi. Refikamın Mevhibe ile muharebesi de ke-silmmişti. Latife şimdi, İstanbul'a gelince, derhal refikamı istedi. Refi-kam gitti. Ona bir takım mühim şeyler söylemiş, boşanma vakasını da anlatmıştı. "Doktor gelsin, ona mühim havadislerim var" demiş.

Anlaşıldığına göre boşanma vakasından iki-üç gün evvel Latife, kardeşi İsmail ile haremi Süreyya Paşa'nın kızı Melahat, Ankara'ya gitmişlerdi. Çankaya'da misafir olmuşlar. O vakit Mustafa Kemal'in yanında kâtip sıfatıyla Halit Ziya'nın oğlu Vedat vardı. Güzel tüy-süz bir çocuktü. Bir akşamüzeri karanlık çökerken İsmail ve Mela-hat balkona çıkmışlar. Bakmışlar Vedat, Mustafa Kemal'le ağacın dibinde (...) yapıyor. Latife'yi çağırmişlar. O da görmüş. Bir kıya-mettir kopmuş. Latife, Mustafa Kemal'e, "Her şeyini gördüm, hep-sine tahammül ettim. Artık buna tahammül edemem" demiş. Gazi (!) savuşmuş, İsmet'in evine gitmiş. "Bu kariyı şimdi boşayacağım" demiş. İsmet sabah erken Vekil Heyetini toplamış. Boşanmaya karar vermişler (!). Latife'yi İsmet alıp trene bindirmiş. Tende teselli etmek istemiş. Latife ona "sus, sus İsmet Paşa! İsmet Paşa! Sen ona bir gün dalkavukluk etme, seni benden daha rezil eder. Bütün aleti sensin" demiş. Neden sonra bir gün Ankara'da İsmet'e Latife'yi gördüğümü söyledim. Yüzüme baktı, "Bu bir facia oldu" dedi. Hâlbuki Latife en ziyade İsmet'e kızılıyordu. "Bunların tamamına sebep olan İsmet'tir" diyordu.

Bir müddettir Mustafa Kemal yerinde duramıyormuş. Yine eski hayatı yaşamak istiyormuş. Latife'nin içki ve fuhuş hususundaki tahakkümüne fena sıkılıyormuş. Her gün kavga ediyorlarmış. Bunu gören Salih ve diğer avane de Latife'nin aleyhine kıyama kalkmışlar.

Latife'nin anlattığına göre o esnada bir gün küçük hemşiresi yanında misafir imiş. Mustafa Kemal kıza musallat olmuş. Kız elinden kurtulup kaçmış, ablasının odasına girmiş. Mustafa Kemal elinde rovelver-tabanca ile odaya girmiş. Ablası, kızı kucaklayıp siper olmuş. Mustafa Kemal ateş etmiş. Bereket versin Mustafa Kemal'in eskiden beri yanında olan ve her işlerini bilen uşak Bekir, Mustafa Kemal'in kolunu tutmuş, kurşunlar boşa gitmiş. Üç el ateş etmiş. . .

Boşandıktan sonra Mustafa Kemal, Latife'ye elli bin lira göndermiş. Latife kabul etmemiş. Fakat babası Muammer Bey imtiyazlar aldı; Gazi de verdi. Mustafa Kemal mühim evrakını Latife'ye saklatmış, Latife'yi yollarken onları da almış.

Latife en ziyade İsmet'e dış biliyordu. "Felaketin sebebi odur" diyordu. Ben Türk tarihi ile meşgulüm. Bu sebep işim çoktu, gecikmiştim. Yine refikamı yolladım. "Havadis al" dedim. Bu sefer hiç havadis vermemiş, şunları anlatmıştı:

Başkatip Teyfik, arkasından Siirtli Mahmut gelmişler. Gazi tarafından Latife'ye şunu tebliğ etmişler: "Korkup bir şey söylemesin. İştirsem, onu derhal mahvederim." Korkup susmuştu."¹⁶⁴

Rıza Nur'un aktardığı bu yüz kızartıcı manzarayı bir insanın neredeyse doğru kabul etmesi imkânsız. Hatta kendi gözüyle dahi görse inanmak çok zor. Çünkü o kadar garip bir durum ki akıl kabullenmekte güçlük çekiyor. Özellikle de dışarıda olan hadise, içinde yalan olduğunu gösteriyor.

Fakat bu duruma yalan katıldığını kabul etsek bile, bundaki doğruluk derecesi velev ki binde bir olsa, gerçek olan bir netice var ki, **Latife Hanım**'ın, Çankaya dışında konuşmamasının tek sebebi Çankaya'da var olan fışk ve fücra olan isyanından dolayıdır.

İlginç olan ise **Gazi**'nin evlilik sebebini şu şekilde açıklamasıdır:

164 Hayatım ve Hatıratım, 4. cilt, s. 1356-1358

-“Sadece evlenmek istediğimden dolayı evlenmedim. Çünkü bana düşen ülkemizdeki yeni hayatta örnek alınan biri olmaktı. Aksi takdirde kadın böyle garip ve haksız bir konumda kalacaktı.”¹⁶⁵

Bu ilginizi çekti mi? Yeni Türkiye'nin ailesine gösterilen bu misal ilginizi çekti mi?

Henüz yaşayan¹⁶⁶ ve (kendisine büyük bir manevi darbe isabet etmesi ve korkması neticesinde) suspus olmak zorunda kalan bu kadın¹⁶⁷ bilinsin ki önce Allah'ın sonra da tarihin huzurunda konuşTURULACAKTIR.

Fahrettin Altay Paşa'nın: “*Görüp Geçirdiklerim -On yıl Savaş ve Sonrası*” adlı yeni kitabında, **Atatürk, Latife Hanım**'ı boşadıktan sonra bazı incelemelerinde belirli bir aşama edindiğini ve bu konu hakkında **Atatürk**'le hususi bir konuşma yaptığını yazıyor. Eğer bu doğruysa, bu ayrılık resminden sonra, problemlerine elini uzatması, bazı imtiyazlar vermesi bu kadını onurlandırmaz:

“Boşadığı eşinden bana bahsetti. **Mahmut Bey**'e, İzmir'deki eski eşinin babası olan **Muammer Bey**'e olan borçlarını ödemesini emretmişti. Ayrıca **Latife Hanım** da, **Rıza Nur** vasıtasıyla bazı isteklerini iletmiş olduğunu bana haber verdi. Çünkü herhangi bir elçilikte, yazı işlerinde veya medreselerden bir tanesinde vazife almak istiyordu. Her an saldırıya uğramaktan dolayı sokağa çıkmaktan korktuğunu söyledi. Bazı tanıdıklarının sırt çevirmesi de çok zoruna gitmişti. Bu nedenle şayet bir vazife başına geçerse vaktini geçirecek bir fırsat bulacaktı.

Atatürk bunları bana tüm sakinlik ve alçakgönüllülüğü ile anlatmıştı. Ama ne var ki asıl niyetini söylememişti.”¹⁶⁸

165 Atatürk'le beraber İsmail Habib Sevük s:276

166 Bu eser yazıldığı dönemde yaşıyordu. (Mütercim)

167 Latife Hanım'ı kastediyor. (Mütercim)

168 Fahrettin Altay, On Yıl Savaş ve Sonrası, s. 403

Mustafa Kemal'in harcadığı kadın kurbanları arasında **Latife Uşaklıgil**, en çok acı ve üzüntüye gark olan kurbanlarından.

Eşkıyalardan birisi **Latife Hanım**'ı kaçıırıp dağa götürse ve ölene kadar orada yaşasa, yine de **Mustafa Kemal**'e eş olması kadar kötü duruma düşürmezdi.

Susturulmaya çalışılmasına rağmen **Latife Hanım**'ın, Hürriyet Gazetesinde 1973'ün Haziran ayında (malum şartlar¹⁶⁹ göz önünde bulundurularak) yayınlanan hatıralarından, **Mustafa Kemal** ile olan hususi hayatından kıymetli malumatlar sunacağız:

“Ne var ki onlar her ne kadar az içseler de, kocama içkiyi durmaksızın adeta su diye içiriyorlardı. Kaç gece evin penceresinden içki sofrasını izledim. Kılıç Ali, Nuri Cankır ve Recep Zühdi sabaha kadar yalnızca bir kadehle yetinirken benim eşim, karnı dolana kadar onlarca içki içiyordu. İçki içmediği günlerde sabah uykusundan kalkarken sanki düşmanlarına karşı çekilmiş bir kılıç parıltısıyla kalkardı. Bir de içki içtiği akşamlar vardı. . . Evet, yatağından kalkarken naz yapmadan kalkardı ama sanki kurşundan ayakkabı giyinmiş gibi ayaklarını sürükleyerek... Onlar devlete ve millete üzülselerdi –kendimi demiyorum- Mustafa Kemal'i çok içmeye teşvik etmezler ve onun vaktini boş yere heder etmezlerdi. Sürekli olarak ona: “Sen olmadan hiçbir şey tam olmuyor.” diyorlardı.”¹⁷⁰

Bu satırlara eklemek istediğim tek şey, **Latife Hanım**'ın, suçu asıl sahibinden alıp diğerlerine atmaya çalışmasındaki çabasıdır.

169 Mustafa Kemal'i tüm saldırılara karşı koruyan bir kanun vardır. Yani herhangi bir kimse söz veya yazı ile kendisine saldırırsa hapis cezasına çarptırılacaktır. (Mütercim)

170 Hürriyet Gazetesi, 8 Temmuz 1973

Şu an ölümün kıyısında olan bu kadın¹⁷¹ birçok şeyi öğrendi. Ancak ne var ki çok endişe verici bir durumda gözüküyor. Öyle ki henüz hayatta olmasına rağmen bildikleri hakikatleri haykırmak ona çok zor geliyor. Ancak biz, öldükten sonra geride bıraktığı eşyalar arasında mutlaka bazı şeyler bulacağız.

* * *

171 Yazıldığı dönemde henüz yaşayan Latife Hanım... (Mütercim)

ZİYAFET YEMEĞİ

Riya ve menfaatçilikte dünya şampiyonu olan ve **Atatürk** bir minareye: “Bu kuyudur” dese “evet doğrudur o bir kuyudur alttan üste doğru kazılmıştır” cevabını verecek olan **Falih Rıfki**... Bu menfaatperest, “*Atatürk’ün Hatıraları*” adlı kitabının başında efendisinin ziyafet yemeğini şu şekilde tasvir eder:

“Mustafa Kemal’in akşam yemeği sofrası (Selanik’te Kolağası olduğundan bu yana) siyasi bir toplantıydı. Yoksa sadece meze ve içki sofrası değildi. Hiçbir okulu, Çankaya’daki akşam yemeği toplantılarında olduğu gibi ciddi geçirmezdim. Bu toplantılardaki eğlence ise, okullardan arta kalan fırsatların değerlendirilmesi mesabesindeydi.”

Bir sayfa sonra efendisinin, içki sofrasının kurulduğu oda dışında evi veya köşkü umursamadığını açıklıyor:

“Evin projesi esnasında, haritalar hazırlanırken özellikle ilk kat-taki yemek odasının en güzeli olmasını istemişti.”

Demagojik sahteciliğe bak. Durum bu menfaatçinin iddiasının tam aksine. Çünkü Atatürk’ün sofrasında fikir ve siyaset o sofrada mezeden başka bir şey değildi. Artık ister rakıyı mezeden dolayı içiyor de, ister mezeyi rakı için yiyor de fark etmez. Çünkü netice aynı; insan şuurunun ve aklının gitmesi...

Şayet amaç fikir ve siyaset ise meze gibi sadece içki masasında olmasının sebebi nedir? Halbuki fikir ve siyaset, içkiden uzak durmayı zorunlu kılar. Ayrıca içkiden nasıl bir siyaset ve fikir

üretilir? Dalların ağacın gövdesinden budaklandığı gibi hangi siyaset ve fikir, içkiden fıskırır ve budaklanır? Dal, gövde ile beraber tam bir uyum içinde cürümde ortak olmazlar mı?

Malûm “Fevkalade İnkılaplar” ve ondan sonra milletin başına tam bir bela olan hadiseler, içki meclislerinden başka bir yerden çıkmadı.

Burada (bu konu hakkındaki delillerden, okuduklarımızdan bildiğimiz kadarıyla) içki sofrasında gerçekleşen ahlâk dışı vaziyetleri gözler önüne serelim. “Atatürk’le Hatıralar” kitabından başlayalım. Orada Ankara Valisi **Nevzat Bey**’e içkiyi nasıl tarif ettiğine bir bakalım:

“Nevzat Bey, içkiye karşı dayanıklıydı. Gazi’nin kendisine yaptığı övgülerden dolayı çok mutluydu. Açıkçası Vali olgun biriydi. . .

- İçki, ya tam hakkıyla içilir ya da hiç içilmez. İçkiye katlanamayanlar ondan uzaklaşmalıdırlar.

Ardından Vali Nevzat Efendi’ye dönerek aynı soruyu ona sordu:

- Sarhoşken veya normal haldeyken çıkarılan kanunun hemen tatbik edilmesi gerekir mi?

- Paşa. . . Sizin emirleriniz hiçbir şart ve kayda bağlanmaksızın tatbik edilir.

- Neden?

- Çünkü siz milleti temsil ediyorsunuz. Aynı zamanda devletin başkanı ve mutlak amirisiniz.

- Asla!.. Tüm emirlerim uygulanır çünkü benden uygulanması imkânsızolan emirler çıkmaz.”¹⁷²

Aynı kitapta **Madam Honsouz** adında bir kadınla hem de aşırı derecede sarhoş bir şekilde yaptığı konuşması geçer:

- *“Madam! Bir kadının yanında bir erkek olursa, en doğru olan şey liderliğin erkeğe verilmesidir.*

Bu çocukça bir davranıştı!.. Buna rağmen tüm cesaretimi toplayarak:

- *Affedersiniz ama Paşam ben tam aksini söylemek istiyorum... Bir kereliğine ben size liderlik etsem nasıl olur?*

Kızmadı. Tam aksine gülümseyerek:

- *Bir kadın, bir beldeyi yöneten birine liderlik ederse o belde çöker... Gel yerimize geçelim. Elimden tuttu ve yanına oturttu.”*¹⁷³

Bu kısa hadise, **Atatürk**'ün eğlencede kadının liderliğine karşı aciz kaldığını gösteriyor. Aynı zamanda **Atatürk**'ün içkiden fikre, fikirden içkiye gidip gelişini gösteriyor.

İçki sofrasındayken hiçbir yer ve zaman tanımazdı. Öyle bir durumdaydı ki sanki dünyada ondan daha iyisi yoktu ve sanki bundan sonra da asla olmayacaktı. Fransız Büyükelçisi **Cote d’C-hampreon**, onu Büyük İskender’e benzettiğinde¹⁷⁴ cevap olarak **Büyük İskender**'in vatanını ihmal ettiğini söyledi. Kendisini **Napolyon** ve **Bismarck**'a¹⁷⁵ benzetenlere cevap verirken; **Napolyon** (ki o dünyanın en iyi askerlerindendi) bir tacın peşinden koşan maceraperestten başka bir şey değildir dedi. **Bismarck** ise kral-lara hizmet etmekten başka bir şey yapmazdı. Aynı kitabın aynı sayfasında **Claudius Becker** adında yabancı birinden bahseder:

173 Atatürk'le Hatıralar, 57

174 Atatürk'le Hatıralar, s.60

175 Otto von Bismarck, 19. Yüzyılda gevşek bir konfederasyon olan Almanya'nın güçlü bir imparatorluğa dönüşmesinde en önemli rolü oynamıştır.

- “İsteyip de yapamayacağım hiçbir şey yoktur.”

İşte bu, onun fikirden içkiye ve içkiden fikre giden yoludur.

Aynı kitabın 82 ve 85. sayfasında iki hatıra daha var: **Falih Rifkî Atay**, o iki hatıratla, **Mustafa Kemal**'i göğe yükselteceğini zannediyordu. Halbuki farkında olmadan onu, yerin dibine batırdı.

İlk hadise, **Atatürk**'ün işlediği günahlardan dolayı utanmak yerine gururlandığını, diğer hadise ise ikiyüzlülüğünü ve nifakını açığa çıkartıyor.

Birincisi:

“Atatürk’ün İzmir’e yaptığı ziyaretlerinden birinde, sahile uzanan evimde büyük bir yemek ziyafeti verdim. Davetliler gelince Vali, caddede toplanmış kalabalığın odanın penceresinden içeriyi gözettiğini fark etti. Perdelerin örtülmesi emrini verdi. Lakin Atatürk:

- Ey Vali! Sence dışarıdaki kalabalık, bizim burada ne yaptığımızı zı sanıyor?

İçki içtiğimizden şüphe duymuyorlardır. Fakat şu an onlar, bizim şu masa üstünde dansöz oynatacağımızı sanıyorlar. Bu nedenle bizim içki içmekten başka bir şey yapmadığımızı görmeleri için perdenin açık kalmasını emrettim. Daima gösteriş yapmaktan ve yaptıklarını gizlemekten nefret ederdi.

Bir defasında eğlenceli bir gecenin ardından Çankaya’daki evine gideceği zaman ona şunları söyledim:

- Hayatınızla alakalı bugüne kadar ecnebi lügatlerle yabancı kitaplar dışında hiçbir şey yazılmadı. Bizler yanınızdayız ve sizi daha iyi tanıyoruz. Müsaadeniz olursa ben ve Yakup Kadri beraber hayatınız ve inkılaplarınızla alakalı bir kitap yazmak istiyoruz.

Bilardo sopasını yanına bıraktı. Bana yönelerek:

- Kitabında geçen gece ne gördüğümü de yazacak mısın?

Ona:

- Efendim bu kadar şahsi ayrıntıya girmeye iten sebep nedir?

- Bu gibi tafsilata girmezseniz ben anlayışamam.”

Bir gün, bir kalabalığa hitap ederken rakı bardağını havaya kaldırarak:

- Bunu sultanlar ve halifeler de içerdi. Fakat onlar toplumdaki gizli-lerdi. Ben ise onu alenen içiyorum.”

Bir başka manzara daha var ki, kendi yandaşlarına olan bakış açısını gösteriyor. Aynı zamanda gösterişine güzel bir örnek teşkil ediyor:

“Bir akşam davet yemeğinde davetlilerden birine işaret ederek yanında bulunan bayan arkadaşına şunları söyler:

- Sen şu adamın ne kadar adi biri olduğun bilmiyorsun. Bizler tüm çöpleri, çöp kovasına atarız. O çöp kovasını boşaltmak istediğimizde sürekli dibine yapışmış bazı çöpler kalır. Ne kadar uğraşsan uğraş yine dibine yapışmış bazı çöpler kalır. İşte şu adam o kalan çöpler gibidir.

Kadın dehşet içinde kalarak:

- O halde neden onu sofranıza davet ediyorsunuz paşam?

- Huh... Bunu sen anlayamazsın kızım.”

Hiç kimse **Mustafa Kemal**'in sofradaki halini, **Hasan Cemil**'in -eski başkanlardan-, Dünya gazetesinde yazmış olduğu makalesinde verdiği misal gibi açıklayamaz. Bu makalede, **Mustafa**

Kemal ile en az kendisi kadar sarhoş olan Ressam **İbrahim Çallı** arasında geçen uzun bir diyalogu aktarır. Karagöz konuşmasına benzeyen bu diyalog, ikisinin ne kadar çok sarhoş olduğunu, öyle ki sarhoşluktan dilleri ve ağızlarının yamulduğunu gösteriyordu. Birisi kendini köle diğeri ise kendini ilah olarak görüyordu:

“Çallı: - Ey Ulu önderimiz! Beni meclisinize davet ettiniz ve bana konuşmamı söylediniz. . . Siz ne kadar da yücesiniz. Çünkü siz, bizi konuşmaya davet ettiniz ve bizi dinlediniz.

Gazi: - Evet. . . Sizinle konuştum ve sizi dinledim. Bunu hak ediyorsun. Bana düşen ve benim salahiyetim için sizinle ve milletin tamamıyla konuşmam gerekir.

Çallı: - Sizin gibi birinin olması güzel bir şans. Bu şans, Türk milletinin nasibi oldu.

Gazi: - Daha güzel olan şey, bu milletin hep beraber olması, birbirlerini sevmesi ve birlik şuurundan meydana gelen yüce değerlerdir. Güzel sanatlara müntesip olman hasebiyle bu manzarayı milletin tamamına hatta tüm insanlığa güzel bir hizmet olarak kaydedebilirsin.

Çallı: - Ey Büyük Cumhuriyetin lideri. . .

Gazi: - Hayır!.. Bu gece seninle Cumhurbaşkanı sıfatıyla değil bir vatandaş olarak konuşacağım. Eğer beni Cumhurbaşkanı olduğum için sevecekseniz bu sevginin bir kıymeti olmaz. Çünkü bu ülkede sürekli olarak Cumhurbaşkanları bulunacaktır. Üzerindeki külfeti kaldırıp seninle bir vatandaş gibi konuşursam, sadece bir vatandaş sıfatıyla düşünürüm. Aksi halde aramızda bir denklik olmaz.

Çallı: - Sizler bu milleti kurtardınız. Vallahi. . . Hayır, hayır, val-lahi değil. . . Çok güzel kokusu olan yasemin çiçeği adına yemin ediyorum.

Gazi: - Bu konuları boş ver. . . Şu anda Gazi Mustafa Kemal yok. Çünkü ben sizinle ancak eşit şartlarla konuşabilirim. Benimle konuştuğunuzda bunu göz önünde bulundurmanızı isterim.

Çallı: - Ey Büyük Paşa!

Gazi: - Hayır. . . Paşa yok. . . Ben bir hiçim.

Çallı: - Ey Yüce Paşa. . . Bu şekilde yaparsam. . . Millet. . .

Gazi: - Güzel. . . Bitti. Sadece sen mi konuşacaksın? İnsan çok gariptir. Sanatçılar, sadece kendilerinin duyarlı olduklarını zannederler. Bir yerde oldukları zaman başkalarının da orada olduklarını unuturlar. Hatta bundan daha fazlasını yaparlar. Başkalarına konuşma fırsatı bile vermezler.

O sırada Hasan Cavit Bey kısa bir konuşma yapmak için ayağı kalkar. İbrahim Çallı da bu milli ve tarihi görüntüyü bir tabloda resmetmek ister.

Gazi: - Ben devlet başkanıyım. Din adamları ve milletvekilleri benim yanımda yer almaktadır. Şu anda ben senin yanında eşit konumlardayız. Bu nedenle bu güzel toplantı, sanatın sorumluluğu üzerine gerçekleşti.

Çallı: - Şüphesiz Türk Milleti size güveniyor. . . Türk milleti Mustafa Kemal'e güveniyor.

Gazi: - Şiir gibi konuşuyorsun. Bu rakı insana canlılık veriyor. Lakin onlara sanatı vermez. Sen rakıda canlılık bulabilirsin ama onda sanatı bulamazsın.

Çallı: - Ey Yüce Paşa! Fındıklı sarayında bana ait bir tablo var.

Gazi: - Fındıklı Sarayının önemi nedir? Açıkçası ben sarayları sevmem. Devlet Başbakanı sıfatıyla İstanbul'a gittiğim zaman, zorunlu olarak Dolmabahçe dedikleri soğuk yerde kalırım. Orada rahat olamıyorum. Bilakis evde kalmak bana rahatlık veriyor.” 176

Bu içki sofrasındaki havayı her yerde bulabilirsin. Çünkü bu hava hayatın tamamını kapsıyor: Çankaya'da ve Dolmabahçe'de. Yatta ve trende, sahilde ve dağda, köyde ve hamamlarda hatta savaş cephesinde, çadırda ve okulda... İçki sofrası konusunu burada bitirelim ki farklı konulara geçelim.

* * *

FUHUŞ

Ankara'da bulunduğu ilk günlerde, mesken ve ikametgâhı olan Ziraat okulunda fuhuş hayatı başladı. Daha sonra bu hayat, İstasyon köşkünde de devam etti. Ardından aynı tarz hayatını Çankaya'da devam etti, öyle ki fuhuşta en dibe batmıştı.

Daha ilk günlerde çok büyük bir cürüm işlemişti. İşlediği cürüm, annesiyle veya kızıyla zina yapan ve bu rezilliğin ve alçaklığın bir misali gibi gazete sayfalarında büyük harflerle halka sunulan kimsenin cürmünden daha büyüktü. **Mustafa Kemal**, bir gün gece yarısı kızların bulunduğu "Kadın Öğretmen Evi" denilen bir okula geldi. Göz koyduğu kızlardan bir tanesine zorla sahip oldu. Bu suç, bir devlet başkanı olması hasebiyle, maddi ve manevi olarak mesul olduğu öz kızları sayılan bu kızları muhafaza etmek yerine, onların ırzına geçmesi, kızıyla zina yapan babanın suçundan daha büyük bir cürüm değil midir?

Rıza Nur'dan nakledelim:

"Ankara'ya ulaştığım ikinci günde Öğretmenler Evi müdürü Şahnade Hanım bana geldi. Rusya'dayken gelişen bu olayların tafsiyatını bana anlattı. Şahnade Hanım:

- Bir gece yarısı Mustafa Kemal, yaveri Salih ile beraber arabasıyla okulun önüne geldi. Kızlardan birini aldı ve götürdü. İkinci gün Milli Eğitim Bakanı Hamdi Suphi'ye gittim ve durumu ona şikâyet ettim. Bakan, "Mustafa Kemal, bu kızların babası mesabesindedir.

“Lakin ben ne yapabilirim ki, belki de kızı sevmiş o yüzden yanına almıştır” dedi.

Bu sözlerine şok olmuştum. Aklıma sen geldin. Kendi kendime: “Eğer burada olsaydın dünyayı ayağa kaldırırdın” dedim.

Durumu milletvekillerine anlattım. Bu hadisenin, mecliste büyük bir gürültü çıkaracağını biliyordum. Bir kısım milletvekili, konu hakkında açıklama isteyeceğini kararlaştırdılar. Bunun üzerine Mustafa Kemal’i bir korku tuttu. Birkaç gün kızı kullandıktan sonra subay arkadaşlarından biriyle bu kızı evlendirme kararı aldı. Bir müddet sonra da bu subayın rütbesi yükseltildi.

Bu hadise gerçekten şereften hali olan çok çirkin bir hadiseydi. Devletin ve milletin başına gelen bu şahıs, sözde milletin şerefini ve hayatını kurtarma esası üzerine gelmişti. Okula gidiyor, milletin masum kızlarını, zina yapmak için zorla alıp götürüyor. Bir yol kesici gibikızlarıkaçırıyor.”¹⁷⁷

Mustafa Kemal, Dışişleri Bakanı **Tevfik Rüştü**’yü tüm marnet ve imkânıyla şehveti için bir simsar olarak kullanıyordu. **Rıza Nur**’un verdiği tafsilatlarda doğruluk payı olduğu anlaşılıyor. Çünkü tafsilatlarda kendi kusurlarını da itiraf ediyordu:

“Bir gün Tevfik Rüştü yanıma gelmişti. Yahudi kırmızı kadife tepeli Bolşevik kalpağı yine kafasındaydı. Kendisine kadınsızlıktan şikâyet ettim. “Ondan kolay ne var?” dedi. Gerçekten de akşam iki kadın ile geldi. Yedik, içtik. Bu kadınlarla yattık. Yaşasın Tevfik Rüştü, iyi adamdır. . . Daima gönül yapar. Nitekim üç beş yıldır da Mustafa Kemal’in gönlünü yapıyor. Ankara’daki hanesini ona genelev yaptı. . . Düşmez kalkmaz bir Hariciye Vekili oldu.”¹⁷⁸

177 Hayatım ve Hatıratım, 3. Cilt, s.821

178 Hayatım ve Hatıratım, s. 763

Ruşen Eşref'in –sözde yazar- hanımı **Saliha** ise baştan beri **Atatürk**'le beraber olmuş, onun sevgililerinden bir tanesiydi:

“Saliha, Çerkes bir kadındı. Ruşen Eşref, Ankara’da bulunduğu ilk yılda hanımını Atatürk’e takdim etmişti. Bir gün Mustafa Kemal’in yaveri olan Salih, Saliha’ya bir kurşun sıktı. Kurşun ayağına isabet etmişti. Bu haber yayıldı fakat hiç kimse sebebini öğrenemedi. Atatürk’ün bir âdeti olarak, kadını 10-15 gün tutar sonra gönderirdi. Bu kadına da aynı şeyi yaptı. Lozan’dan sonra kadın tek başına Nice¹⁷⁹’ye gitti. Daha sonra korumam, Saliha’nın nasıl Nice’ye gittiğini, orada nasıl miskin bir hayat sürdüğünü, ona merhamet edip bir gezdirmek için arabasına aldığını bana anlattı. Ona dedim ki:

“Ah Paşa! Sen meşhur bir zamparasındır. Bu sanatta bu kadar tecrüben var. Amma bu kadınla yatmamış insan kalmış mıdır acaba? Çok geç kalmışsın. Sen artık yalnız kaldığı zamanına düşmüşsün.”Lakırdıykesti.”¹⁸⁰

Şu satırlar, bu kadının ve kocasının durumunu anlamak için yeterli olacaktır. Aynı zamanda **Mustafa Kemal**'in sefil taraftarlarının içinde bulunduğu vaziyeti anlamak için de yeterlidir.

“Ruşen, karısını da getirmiş. Kadın her gün bir erkekle. Fransızlarla vs. . . Türlü milletlerden adamların kucağında dans ediyor. Ruşen otelde sarhoş, kadın başka erkeklerle beraber ya otelde ya da gezmede. Bunları herkes görüyor. Bizim heyette bu hususta dedikodu oluyor. Ruşen’in umurunda değil!.. Bir gün holde bir Fransız’la görüşüyordu. Ben de yakınında bir masada oturuyordum. Fransız’u karısını methetmeğe başladı ve ilk söz olarak haremünün Mustafa Kemal’in dostu olduğunu söyledi. Hayret ettim. Fakat bunun daha fenası oldu. Bir gün otelin holünde İsmet ve müşavirlerinden beş altı

179 Nice: Fransa’da bir şehir. (Mütercim)

180 Hayatım ve Hatıratım, s. 1002

kişi oturuyoruz. Ruşen de geldi. Sarhoştı, oraya oturdu. Derken yine karısından bahsetti: “Saliha’nın burada canı sıkıldı. Mösyö. . . Paris’e gidiyormuş. Saliha da Paris’i görmedi. Gitsin Paris’i görsün dedim. Mösyöyle yolladım. On gün orada kalacaklar.” Hepimiz birbirimize baktık. Bu katıksız pezevenklidir. Hem de bunu utanmadan söylüyor. Mösyö Fransız heyetikâtiplerindendi.”¹⁸¹

Fikriye ise **Saliha**’yla aynı cinsten. **Mustafa Kemal**’in sevgililerinden biriydi. Hatta daha da ilerlemiş haliydi. Fakat **Mustafa Kemal**, bu kadının konuşmasını engellemenin basit türden olmadığını anlamıştı:

“Bir hadise yayıldı: Fikriye Hanım intihar etmiş. . . Sebebi ne? Çankaya’ya gittiği söyleniyor. Fakat kabul edilmemiş. Kederinden intihar etmiş.

Gazi evlenince bu metresine para vererek Avrupa’ya yollamış. Kadının gezmiş, gelmiş. Latife asla bu kadını çekemiyordu. Tabii. . . Bizim oturduğumuz Lelebici Mahallesinde bir komşumuz var, yerlilerden. Bizim hanımla iyi ahbaplar. Çankaya’ya yakın bağları var. O hanım anlattı: “Bir silah sıkıldı. Pencereye koştuk. Bir kadın sesi: “Aman beni vurdular. Can kurtaran yok mu?” diye feryat ediyordu. Sesi biraz sonra kesildi.” Demek ki Fikriye intihar etmedi. Vurdular. Bunu ya Mustafa Kemal ya da Latife vurdurdu. Mantık böyle. Fakat Latife böyle cinayete cesaret etsin zannetmem. Her ne suretle olursa olsun, bu kadar metresliğini eden Fikriye de Gazi’nin cinayetleri listesine girdi. Tuhaf olan şu ki, ne mahkeme ne hiç kimse bu işin araştırmadı. Geçti gitti. . . Adliye, ne Fikriye’yi oraya getiren sürücüyü buluyor ne de komşulardan araştırmayı yapıyor.”¹⁸²

Şimdi **Atatürk**’ün hayatının sonuna kadar yanında olacak bir sevgilisi ortaya çıkacak. Bu kadın, “doktor” ve “profesör”

¹⁸¹ Hayatım ve Hatıratım 1001

¹⁸² A.g.e, s. 1291

ünvanını taşıyan ve şu ân kiminle yaşadığını bilmediğimiz, **Atatürk**'ten kalan biraz paraya varis olan acuze kadındır. Bu kadın, **Atatürk**'ün erken yaşta ağına takılmıştır. Fakat çok sürmeden kadın av olmaktan kurtuldu. 13-14 yıl boyunca kesintisiz olarak **Atatürk**'e rağmen **Atatürk**'ün yanında ayakları üzerinde durabildi. Şüphesiz bu durum, bu kadının harika bir kabiliyetinin olduğunu gösterir. Çünkü daha önce hiçbir kadının başaramadığını başarmıştır. Peki, bu kabiliyetin sırrı nedir?

Maddi açıdan baktığımızda hiç şüphe yok ki, Paşa'nın eksik erkeklik yönünün tamamlanmasında ve ondaki acziyeti gidermede, şehvet düşkününü kadın başarılı olmuştu.

Psikolojik açıdan baktığımızda ise şüphe yok ki bu kadın, efendisine tam mânâsıyla bağlı olup itaatkâr birisidir. Efendisinin gayrı tabii ihtiyaçlarını da gerçekleştirmiştir. Hatta onun destekçisi olmuştur. Hülâsa olarak: **Atatürk**'ün tüm arzu ve tutkularına uyum sağlamış, yanında bulunmuş ve onu parmağında oynatmıştır.

Afet'in, itaatkâr bir havayla uyguladığı böylesi bir strateji ve taktik – tecrübeli bir subay görevlisi gibi- **Atatürk**'ü avucunun içine alması ve ona hâkim olması için yeterli oldu. Sonuç olarak **Afet**, daimi bir sevgili olmayı hak etti. Bu başarıyı elde ettikten sonra iki hedefini, doktora ve profesörlük hayalini gerçekleştirmek adına önündeki tüm yollar açıldı.

“Mustafa Kemal Konya'ya gitmiş, orada bir okulu ziyaret edip bir öğretmeni beğenmiş, almış yanında getirmiş. Onunla bir müddet eğlendikten sonra Avrupa'ya tahsile yolladı. Millet parasıyla fahişeler yardım ediyor. . . Sonra İzmir'e gitti, orman memurunun okuyan küçük kızı Afet'i beğenmiş, almış getirmiş. Ona da fuhuş yapmış sonra onu da İsviçre'ye tahsile yolladı. Vaktiyle metresi Fikriye'yi de göndermişti. Onun tarzı buydu. Bu kızın babası evvelce Sinop'taymış,

*madan İzmir'e gitmiş. Onu Sinop'ta biliyorlardı. Kızın şeklini anlat-
tılar. Demek nerede kızı görüp beğenmişse eşkiyanın dağa kaldırdığı
gibi, omuzlayıp götürüyor. Hem de okullardan. . .*¹⁸³

Şimdi **Afet, Atatürk**'ün yanında. Hem de en gözdesi. . . Bir mu-
allim ve bir tarihçi olarak.

Rıza Nur, bu satırları yazarken **Afet, Atatürk**'ün yanında ilk
günlerini yaşıyordu. Bu sebeple **Rıza Nur**, kurnaz olan **Afet**'in,
bu vahşi adamı nasıl itaatkâr bir üslupla ve ona kulluk ederek yö-
neteceğini bilmiyordu.

Rıza Nur, Afet Hanım mevzusundan sonra, **Atatürk**'ün söz
konusu hayatının genel fuhşiyat kısmını anlatmaya başladı.

Sadece bu kadar de değildi. . . Her yönden ona kadınlar sunu-
luyordu. . . **Lütfi** adında bir avukatın Bulgar çok güzel bir karısı
vardı. Baron olma yolunda bazı imtiyazlar elde etmek için kendi
karısını **Atatürk**'e sundu. . . Çankaya'ya akan kadın seli vardı. . .
Atatürk'ün pezevenkleri sayısızdı. Üzücü olan şey ise bazı değerli
insanların da bu kervana katılmasıydı:

*"Bir gün Kütahya milletvekili Nuri, Çankaya sarayından Millet
meclisine bir mektup gönderdi. Karşı tarafta Sivas milletvekili Rasim
Efendi vardı. Rasim Efendi daha sonra bize bu hikayeyi anlattı.*

*Nuri ona demiş ki: "Doktor Ömer Şevki nerde? Müfit Bey'in kızını
Paşa'ya götüreceğini söz vermişti. Biz beklerken bize araba gönder-
miş." Doktor Ömer Şevki, kıza eşlik etti. Bizzat kendisi o gün Mustafa
Kemal'e kızı götürdü. Bu haberi duyan bütün milletvekillerinin tüy-
leri ürperdi. Birkaç hafta milletvekillerinin kendi aralarındaki ko-
nuşma konusu bu oldu. Allah'a hamdolsun ki mecliste birçok şerefli
milletvekili vardı. Herkes Ömer Şevki'ye selam vermeyi kesti. Ben de
selamı kesenlerden oldum. Ne var ki bu adam sadece menfaatçiydi.*

¹⁸³ Hayatım ve Hatıratım, s. 1359

Bunun yanında saygındı da. İttihatçılar için bir köpek gibi ihlaslı ve hizmetçiydi. O halde onu şerefli biri sayarsak hata etmiş oluruz. Dolayısıyla bir menfaatçinin, aynı zamanda şerefsiz de olması gerekir. Ben bu kaideyi kendime bir düstur edindim. . . Bu adam ahmak olmasına rağmen doktor, miralay ve milletvekili olmuştu. . . Şimdi ise herkes tarafından sırt çevrildi. Durumun farkına varınca birilerine şikayet ederek: “Kardeşim ne yapmam gerekir? Bir kere hata ettim, Gazi’ye bir kadın getirdim. Herkes benle ilişkisini kesti.” Bu saatten sonra bu adam iflah olamadı. Çünkü meclise gelmeye yüzü tutmadı. Garip olan Mustafa Kemal, bu adamı üçüncü meclise milletvekili kılmadı. O sıralarda mali sıkıntı içindeydi. Bazıları Mustafa Kemal’den onun için yardım istedi. Ancak ne var ki Mustafa Kemal yardım etmeyi reddetmiş ve sövmeye başlamıştı. Sebebin ne olduğunu da bilmiyorum? Hâlbuki bu adam aynı zamanda kavatlık yapmıştı ve o zamanda kavatlık en revaçta olan meslekti.

En sonunda Ömer Şevki dayanamayıp öldü. Bu yol (kavatlık) üzerine gitti. Çünkü son haletinde bu şekilde tanınmıştı. Bunun üzerine kalbi daha fazla dayanamamıştı.

Bir gün bir haber yayıldı. Enver Paşa’nın amcası olan Halil Paşa, karısını İstanbul’dan getirtmiş, onu Mustafa Kemal’e sunarak: “Gazi’yi öp. O senin ağabeyin gibidir” demişti. Mustafa Kemal: “Neden kardeş gibi?.. Normal bir şekilde öp” demişti.

Bu kadın birkaç gün Çankaya’da kaldı. Bu sırada Halil, geceleri, o ara Ankara’da petrol imtiyazı almaya çalışan Ali Sultanov’un evinde kalıyordu. Daha sonra bu kadın İstanbul’a geri döndü. Bu kadının çok güzel olduğu söyleniyordu. Halil, o sıralarda petrol imtiyazı almaya çalışıyordu. Bakü vatandaşı kapitalistlerin temsilcisi olan Ali Eşref Sultanov’un yanında yer alıyordu. Daha sonra bu olayın tafsilatını Paris’te Sultanov’dan dinledim. Şunları anlattı: “Halil Paşa, iyi bir pezevenkti. Eşi Burkiye’yi çağırıp Gazi’ye sunduğunda ben yanındaydım.” Gazi de Halil’e 3000 lira cep masrafı verdi.”

“Kadın pazarı sadece bu iki çeşitle sınırlı değildi; yani okuldan kız kaçırmak ve imtiyazlar elde etmek veya hediye almak için kadın sunmak. Bunlara ilaveten **Mustafa Kemal**, onun bunun karısını veya eşini veya kız kardeşini zorla alırdı.”

“Çok geçmeden insanlar arasında başka bir hadise daha yayıldı; **Mustafa Kemal**, **Kurmay Başkan** vekili **Kazım Orbay Paşa**’yı hanımıyla beraber bir gece **Çankaya**’ya davet etmiş. **Kazım**’a rakı içirmiş ta ki sarhoş olana kadar. Miskin adam, sarhoş olunca yarı uyku haline girdi. Sonra arabayla evine bıraktı. Daha sonra **Kazım**’ın karısıyla eğlenmeye başladı. Sabah olunca da onu evine gönderdi.

Bu işleri gizlemiyor bilakis her karşılaştığı kişiye anlatıyordu. Bu hadiseleri, kendi arkadaşlarıyla paylaşıyordu. Öyle ki çok geçmeden bütün Ankara bu haberi duymuştu. Bir keresinde de bana, **Çerkes Sa'id**’in kız kardeşiyle nasıl yattığını anlatmıştı.

Sonra da **Çankaya** sakinleri (**Atatürk**’ün yandaşları), bu kadınlarla yatıyorlardı. Bu durum, sanki düşen bir av hayvanın parçalanmaya çalışılması gibi bir durumdu. Artık **Çankaya**, benzeri olmayan bir fuhuş merkezine dönüşmüştü.

Kazım’ın haline koç üzülmüştüm. Kalbim onun için acı çekiyordu. Değerli, sevilen, ahlaklı, şerefli ve mümtaz bir askerdi. **Kars**’ta Ermenilerin gücünü kırmada etkili bir rol oynamıştı. O zamanlar **Savaş Genel Kurmay Başkanı**, **Karabekir**’di.

Bu fuhuş olayları, sayılamayacak kadar çoktu. **Bin Bir Gece Masalları** ve **Venüs Tapınağı**’nın masallarına benziyordu. Çünkü burada da her türlü fuhuş çeşitlerini görmek mümkün. Işık söndürme partileri ve diğer tüm şeyler yapılıyordu. Bütün tafsilatları yazmak çok uzun sürer ve aynı zamanda müstehcendir.

Çankaya’da sanatçılar, tüm fuhuş ve çıplaklık sahnelerinden geçmesinin yanında, 20 ile 30 kişi arasında özel seçilmiş kadın ve genç

kız vardı. Mustafa Kemal bunlardan bir kısmının manevi kızları olduğunu iddia ediyordu. İçlerinden meşhur bir tane vardı. Almanya'da dans dersi almıştı. İddia ettiklerine göre bu kadın, Mustafa Kemal ve avanelerine dans eğitimi veriyordu. Daha sonra da bunu Avrupa'ya gönderdi. Daha sonra Avrupa'dan dönüşünde Mustafa Kemal, pek ilgilenmemiş ihmal etmişti. Bu adam (Atatürk), kadınla eğlendikten sonra Avrupa'ya gönderiyordu. Şimdiye kadar bu yönteminin sırrını anlayabilmiş değilim.

Çok geçmeden yeni bir moda ortaya çıktı; Balo ve Dans modası. Bu moda da bizim medeni ve uygar olduğumuzu gösteriyormuş. . . Bu onların iddiasıydı. Çünkü şehvetlerine dalmalarına bir bahane bulmaları gerekiyordu. Ankara, balo tantanasına dönüşmüştü. Balolar, büyük rezaletlere yol açıyor hatta tartışmalar bile çıkıyordu. Çünkü Mustafa Kemal, sarhoş bir şekilde baloya geliyor kadınları taciz etmeye başlıyordu. Bir keresinde Fransa büyükelçisinin kızı baloda dans ederken, Mustafa Kemal, kızın göğsünü tutmuştu. Kız, babasıyla beraber baloyu terk etmişlerdi.

Bir keresinde de Mustafa Kemal, kadınla beraber dans etme yerine köse bir subayla dans etmeye başladı. Sonra bunu öpmeye başladı. O esnada bazı kadınlar Gazi'ye: "Bu size uygun değil biz buradayız" dediler. Gazi, söylenen bu söze sevindi.

Bir keresinde de Mübarek Efendi, kızının onlarla dans etmesini kabul etmeyince, Salih ve avaneleri, adamı dövmeye başladılar. Öyle ki adamı ambulansla hastaneye kaldırmak zorunda kaldılar.

Bu olaylar hiçbir zaman Avrupa'daki balolarda meydana gelmedi. Fakat bunlar, baloları, eşkiya mahallesine çeviriyorlardı. İşte bunların, meclislerinin ve hükümetlerinin seviyeleri buydu.

Mustafa Kemal, yaptığı bu rezilliklerinde aşırıya gitmişti. Çünkü bir kutlamada herkesin gözü önünde İsmet Paşa'nın karısını öpmeye çalıştı. Etrafındakiler ona: "Bu yaptığın sana yakışmadı"

dediklerinde Mustafa Kemal: “Neden beni uyarmadınız” dedi. Bu onun tek bahanesiydi. İsmet orada olmasına rağmen tek kelime bile etmemişti. Şerefli bir adam olsaydı Mustafa Kemal’e bir kurşun sıkmakta tereddüt bile etmezdi. Bu olayla alakalı Robert Kolejinde olan Hüseyin Efendi’nin eşi olan Mehre Hanım’dan daha fazla teferruat öğrendik. Daha önceden de zikrettiğimiz gibi Mevhibe dindar ve şerefli bir kadındı. Buna karşılık kendisi şerefli olmasına rağmen kocasının şerefe ihtiyacı vardı. Hemen hadisenin akabinde Mevhibe ağlayarak evine gitti. Mehre ise misafir olarak yanında kalıyordu. Göz yaşları içinde Mehre’ye hadiseyi anlatmıştı. İsmet, karısının yanına girdiğinde karısını ağlarken gördü: “Neden ağlıyorsun?” diye sordu. “Önemli bir şey yok. . . Hem zaten o senin kardeşin hükmünde.” Ne kadar da ilginç!..

Bu cevap tam da İsmet’e yakışır bir cevaptı. Çünkü o sadece mevkiinde kalmak için her şeyi kabul etmiş ve buna da tahammül ediyordu. Fiilen o mevkiindeydi. Çünkü ahlakî, idari ve pratik meselelerde hoşgörülü oluponukabulederdi.”¹⁸⁴

Rıza Nur’dan aldığımız bu uzun iktibaslar, bakanların veya ordu komutanların veya milletvekillerin veya işadamların eşlerinin veya kızlarının veya kız kardeşlerinin ırzlarının ne durumda olduğunu gösteriyor. . . Kız öğrenciler ve kadın öğretmenler, şehvet kasabına hiçbir itiraz olmadan kurban ediliyordu. Bütün bir topluluğu fuhuş mahalline intisap eden bu kasabın mekanı ise Çankaya’ydı.

Rıza Nur’un sunduğu en feci malumat ise, **Atatürk**’ün hiçbir diplomatik kuralı önemsememesiydi. Yabancıların huzurunda sebep olduğu felakete hiçbir önem vermiyordu. Bu nedenle Fransız büyükelçisinin kızına tecavüz girişiminde bulunmuştu. Bu hadisenin vuku bulduğuna dair en sağlam delil ise son zamanlarda **Fahrettin Altay Paşa**’nın yayınladığı hatıratlarıdır.

Fahrettin Paşa, Mustafa Kemal'in komutanlarından bir tanesi olup yaşı doksanı geçmiş ve hâlâ yaşamaktadır.¹⁸⁵ Bu hatıratlarda **Fahrettin Paşa, Mustafa Kemal**'i milli bir kahraman ilan etmek istemiştir.

“On Yıl Savaş ve Sonrası” adlı hatıratında bu paşa (diğer övücüler gibi) **Mustafa Kemal**'in gerçek yüzünü, en azılı düşmanının dahi kabul edemeyeceği bir şekilde göstermeye çalışmıştır. On bir gün boyunca Çankaya'da **Mustafa Kemal**'e misafir kalmış bu paşa, **Mustafa Kemal**'in sofrasında sunulan yemekleri dahi yazmış olduğu hatıratlarında, üstünü örtmeye çalışmasına rağmen işlenen rezaleti gizlemeyi başaramamıştır:

“Atatürk, dansa, Fransız büyükelçinin kızıyla başladı. Çünkü henüz büyükelçinin karısı orada değildi. Kızın güzelliği, herkesin aklını almıştı. Hemen sahneyi dans edenler doldurdu. Atatürk, benden, kendi kızlarından¹⁸⁶ biriyle dans etmemi istedi. Danstan sonra, bazı sanatçılar, çıplak bedenleriyle Rifat Süreyya'ya bazı danslar sergilediler.

Sevinçli bir şekilde orada burada herkese nazik davranıyordu. Bazen gösteriyi izlemek için otururdu. Fransız büyükelçisi ise, kızını almış kendini hiç kimseye göstermeden partiden ayrılmıştı. . . Sabah vakti yaklaşmış davetliler teker teker partiyi terk ediyordu. Saat sabah dört olunca bana: “Haydi gidelim” dedi. Beraber çıktık. Arabada beni yanına oturttu. Araba hareket edince başını göğsüme koydu ve uyudu. Dağılmış altın sarısı saçları göğsümün üzerindeydi. Kalbimdeki en güçlü hisleri harekete geçiriyordu. Saçlarını öpüyor ve kokluyordum. İlk defa Atatürk'ün bu kadar sarhoş olduğunu gördüm.

185 Bu kitabın yazıldığı dönemde. (Mütercim)

186 Atatürk geriye hiç zürriyet bırakmadı. Burada bahsi geçen kızlar, onun manevi kızlarıdır. Daha önce bu mesele geçmişti. O hiçbir zaman güzel kızlar dışındaki kızları evlatlık edinmezdi. Çünkü amacı açıklamaya gerek bırakmayacak kadar açıktır. (Mütercim)

Bunun sebebi subaylardı¹⁸⁷. Karanlık doğu tarafından kaybolmaya başlayınca köşkün kapısına ulaştık. Araba durur durmaz Atatürk: "Vardık mı?" diye sordu. Arabadan indi, bana iyi geceler temennisinde bulduktan sonra yavaş yavaş içeriye girdi. Bende tatlı bir uykuya daldığım odama yöneldim. Bu şekilde bu güzel gece tarihin sayfalarında yerini aldı."¹⁸⁸

"Başbakan geldi onu sol tarafına oturttu. Ona bayram gecesi partisinde Fransız büyükelçisi hadisenin tesirini temizlemeye muvaffak olduğunu, büyükelçiye münasip bir dille kızına yapılanlarda kötü bir niyet olmadığını sadece kastının kendisine duyduğu hayranlık olduğunu söyledi. Biraz içtikten sonra yemek yedik. Saat on birde, pazartesi günü için Konya'ya gitmek için izin aldıktan sonra dağıldık."¹⁸⁹

Fahrettin Altay Paşa'nın hatıralarında, fahişe kadınların olduğunu hatta en ciddi ve önemli toplantıların çoğunda da bulduklarını görüyoruz:

"O akşam Atatürk'ün sofrasında İsmet, Tevfik Rüştü –Bakanlardan-, Muhammed Esat, Ali Cenani ve Cemil Bey vardı. Milletvekillerinden ise Mahmut, Yahya Kemal, Ruşen Eşref, Falih Rıfki, Yakup Kadri ve Saraçoğlu Şükrü Bey vardı. Ordu müfettişlerinden Ali Paşa ve Doktor Rasim Ferid, sanatçı Refet Süreyya Hanım vardı. Şarkılar söylendi, şiirler okundu ve edebi konuşmalar yapıldı. Bir süre sonra Mahmut ve Ruşen Eşref arasında sert bir münakaşa yaşandı. Birbirlerine ağza alınmayacak sözler söylendi. Atatürk, herkesi güldürecek eski hatıralarından bahsederek durumu iyi idare etmişti. Daha sonra Atatürk, Saadet Hanım'ın Konya'daki okuluna geri iadesiyle alakalı emriniverdi."¹⁹⁰

187 Görünen o ki subaylarla içki rekabetine girmişlerdi. (Mütercim)

188 On Yıl Savaş ve Sonrası, s. 412-413

189 A.g.e, s. 415

190 A.g.e, s. 416

Refet Süreyya Hanım isimli sanatçının gerçek yüzünü öğrenmek istiyorsanız şu satırları okuyun:

“Atatürk’ü sofrada buldum. İnönü de önünde oturuyordu. Sağında ise Konya’daki öğretmenler okulunun müdürü Saadet Hanım oturuyordu. Solunda oturan ise daha sonra refet Süreyya diye bilinen bir hanımefendi oturuyordu. İnönü’nün sağında ise Afet Hanım, solunda ise “S” hanımefendi oturuyordu. Diğer misafirler ise Şükrü Kaya, Ruşen Eşref, Ali Cenani, Rasim Ferid ve Tevfik Bey vardı.

Gazi, sanat hakkında konuşuyor herkes de onu dinliyordu. Daha sonra oturduğu yerden kalkıp Wals müziğinin çalınmasını emredip Refet Süreyya Hanım’ı da dansa çağırdı. Bu kadın, dün gece adı anılan sanatçı kadındı. Danstan sonra bir süreliğine içki içtiğimiz masaya oturdu. Sonra da kalkıp gardıropta elbisesini değiştirdi. Neredeyse çıplak bir şekilde sahneye çıktı. Çünkü üstünde yalnızca açık sarı ipekten bir mayo ve şeffaf tül bir gömlek vardı. Göbek dansı ve Hint dansı yapmaya başladı. Çünkü o dokuz senesini Almanya’da geçirmiş ve orada bu sanatları öğrenmişti. Otuz yaşında dolgun bir kadındı. Uyluklarında kullandığı morfinden dolayı koyu lekeler bulunuyordu.

Zaman dolu dolu geçiyordu. Yemek yiyor, içki içiyor, konuşuyor ve el çırpıyorduk. Bazen hep birlikte dans ediyorduk. Atatürk de, Afet Hanım’la dans ediyordu. Bu genç kadın, zarif dekoltesiyle ve narin yapılı bedeniyle herkesin dikkatini çekiyordu.”¹⁹¹

Peki, Devlet Başkanının sarayında garsonların kadın elbiseleri giyip dans ettiklerini söylesek ne dersiniz?

“Garson Saib genç ve yakışıklı biriydi. Üzerinde güzel kadın elbiseleri olduğu halde yanımıza gelip dans etti. Aslında bu elbise,

191 On Yıl Savaşı ve Sonrası, s. 409-410

erkeklerin, kadın elbiseleri giyerek yaptığı halk dansları için giyilen modern birel bisetarzıydı. Yaptığı dansla büyük beğeni kazanmıştı.”¹⁹²

Kadınların gözleri önünde gerçekleşen gılmanlık kokan bu dansın gösterimi sırasında, bir köşede münzevi bir şekilde üzülerek hadiseleri izleyen **Afet**'in fikrinin alınması gerekiyordu:

“Hayatı boyunca ayakları üzerinde dolaşan **Atatürk**, kanepede oturan **Afet Hanım**'a yaklaştı, yanına oturdu. Beni de yanına çağırdı. Şunları söyledi:

Kızım **Afet** beni çok sever. Okumayı da çok sever. Yaptığım bazı şeylerden dolayı haklı olarak üzülür. Ben de aynı şekilde onu çok severim. Ona yabancı dilleri öğreteceğim. Çünkü ben bu konuda kabiliyetliyim. İleride parmakla gösterilecek bir hanımefendi olacak. Benim için gençler değerli cevherlerdir. Kendi misafirlerimi kendimden daha çok hoşnut etmek isterim.”¹⁹³

Rıza Nur, kitabının 1380. sayfasında, Milli Eğitim Bakanı **Hamidullah Suphi**'nin, karısını **Mustafa Kemal**'le beraberken yakaladığını yazıyor. Bu sebeple istifasını vermek zorunda kaldı. Bu hadiseden sonra histeri nöbetleri geçirmeye başladı.

Manevi kızlarına gelince! **Sabiha**, **Nebile** ve diğerleri malum sınıftaydı! Evlat edinme ile alâkalı güzel bir nükte aktarırlar:

“Eşkiyalardan birisi, Ankara'daki **Ulus meydanından** geçerken, yanından **Mustafa Kemal**'in kadınlarına benzer biri geçti. Kadını tahrik edip çirkin kelimeler kullanmaya başladı. Kadın ona yönelerek kızgın bir şekilde:

- Kendinden utanmıyor musun? Hiç utanç, edep ve ahlâk yok mu sende?

192 A.g.e, s. 398-399

193 A.g.e, s. 398-399

Şaki adam gülerek şöyle cevap verdi:

- Özür dilerim küçük hanım. . . Tek istediğim şey evlatlığım olmanızdı!"

Fuhuş mevzusu aktarmakla bitmez. Çünkü hayatın her safhasına fuhuş yayılmıştı. Bir açıklaması var ki kendisini övmekle bitiremediği Türk milletine nasıl baktığını, kendini Türk milletinden nasıl tecrit ettiğini ve nasıl ondan ayrıldığını ortaya çıkarıyor!

"- Böyle bir milleti garipsiyorum. . . Çünkü onlar eşlerini, kızlarını ve kız kardeşlerini ben talep etmeden önce bana takdim ediyorlar."

Bu sözü bize bir arkadaşımız **Recep Bekir**'den nakille aktarmıştır.

* * *

HIRSIZLIK

Çok ilginçtir ki biz, gerçekleri, farklı bir kılıfa büründüğünde başka bir şey olarak görürüz. Toprağa gömülen ve hakkı verilmeyen gerçeklere, atom gibi infilak özelliği verilseydi (ki hakikat de zamanla bu özelliğe sahip olur), hakkında söylenen, gerçeklere ters tüm yalanların ortaya çıkacağından dolayı en büyük infilak **Atatürk** konusunda gerçekleşirdi.

Bu şeyin aynısı (ama tam zıt yönde) **Sultan İkinci Abdülhamid** hakkında ortaya çıkmadı mı? Onun hakkında bütün faziletleri toprağa gömüp uydurma olan şeyleri yaydılar. Bunun yanında **Mustafa Kemal** hakkında uydurulmuş faziletler yayılıp bütün rezaletler gizlendi ve örtüldü.

Küçük bir nisal:

Antere bin Şeddat gibi gözüpek ve yiğit olduğu haberleri yayılan **Atatürk**, gerçekte dengi az bulunan bir korkaktı. Bu konuda iki hadise aktarmak yeterli olacaktır. **Rıza Nur**'un yazdığı şu satırları okuyalım:

“Bu müzakerelerde bir şey daha dikkatimi çekti. Ziraat Mektebi yüksek bir tepedeydi. Ankara’da sert rüzgar eksik olmuyordu. Hele her gün ikindiye doğru bir boradır kopuyor, tozu dumana katıyordu. Bu, arazinin ormansız oluşundandır. Rüzgarla aşağıda bir kapı pat diye kapanıyordu. Mustafa Kemal, telaş içinde yerinden sıçrıyor: “Mitralyöz sesi değil mi” diyordu. Bu bir değil birçok defa oluyordu. Söylüyoruz “kapı rüzgardan dolayı kapandı” diyoruz, inanmıyordu.

Pencerelerden bakıyor, tahkike adam yolluyordu. Ha... adam çok korkak bir şey. Asker de... Kapı vurması ile mitralyöz sesini fark edemiyordu. Nihayet bir gün pılsını pırtısını topladı, kaçmağa teşebbüs etti. Celal Arif ve daha birçokları önüne durdular da zorla kaldı. Halbuki bu mektebin arka bahçesinde çadır altında muhafız askerleri devardı.”¹⁹⁴

Mareşal Fevzi Çakmak’ın bazı arkadaşlarına anlatmış olduğu hikayeler arasında kaydedilmeyi hak eden garip bir hadise daha var:

“Bir gün TBMM’de otururlarken binanın arka penceresinden büyük bir toz bulutu gözüktü. Sanki Halife ordusunun on binlerce askerinin ayaklarından çıkan toz bulutu gibiydi. Mustafa Kemal bu manzarayı görünce kaçmaya hazırlanarak: “Halifenin ordusu geliyor...” diye bağırdı. Daha sonra açığa çıktı ki bu toz bulutları, büyük bir buluttan başka bir şey değildi. Hemen peşinden birisi, geri dönmesi için bizim kahraman Antere bin Şeddad’ı çağırarak için gönderildi.”

Fakat bizim mevzumuz **Mustafa Kemal**’in, tarih sayfalarında yer alan en büyük hırsız ve rüşvetçi olduğunu açıklamaktır... Bütün bu yaptıklarını, fedakârlık ve feragat maskesi altında yapmıştır.

Her şeyden evvel çok az kişinin bildiği akıl donduran bir hadiseyi aktarmak istiyoruz. Hatta o çok bilen güruh bile, ihanette zirveye ulaşmış olan bu hadisenin hakiki mahiyetini bilmezler.

Bu hadise **Atatürk**’ün, Azerbaycan’ı mal mukabilinde Bolşeviklere satmasıdır. Şöyle ki Azerbaycanlılardan, Rus ordusunun, Türkiye’ye yardım etmeye gelmesi için sınırları içine girmesine için izin istediklerinde ve bu hileyle Bolşevikler, Azerbaycan’ın

içine girdiğinde ne bir daha oradan çıktı ne de Türkiye'ye asker yolladı:

“Azeriler acı acı şikayet ediyorlardı. Bunu söylerken adeta ağlıyorlar. Her kimle görüştümseniz: “Bizi siz vücuda getirdiniz. Sonra da siz boğazladınız.” diyorlardı. İzah ediyorlar: Vaktiyle Türk ordusu geldi. Bize bağımsızlık verdi. Sonra Halil Paşa bizi “Türkiye böyle istiyor, Ruslar geçip Türkiye'ye yardım edeceklerdir” diye kandırıp müdafaa ettirmek için Rusları buraya soktu. Ordumuz vardı. Müdafaa edecektik, ettirmedi. İsteyeniden Rusyaboyunduruğuna düştük.”¹⁹⁵

Bu korkunç ihanete araç olan **Halil Paşa** ise meşhur **Enver Paşa**'nın amcasıydı. Yaşça ondan daha küçüktü. Karısını, bizzat kendi eliyle Ankara'da **Mustafa Kemal**'e takdim eden birisiydi. Bu büyük ihanet planında ise **Atatürk**'ün emrini uygulamak için görev yapmıştı.

“Bu durum Lozan antlaşmasından sonra oldu. Ankara'dan İstanbul'a geliyordum. Halil de geldi. Mebus kompartımanında benden yer istedi. “Buyurun” dedim. Başkası yok. Birer kanepeye uzandık. Öteden beriden konuştuk. Nihayet bu meseleyi açtım: “Azeriler size lanet okuyorlar” dedim. “Oooo. . . Bunu kendim yapmadım ya, Mustafa Kemal bana emretti ben de yaptım.” Gözüm faltaşı gibi açıldı. Vakıta vakanın safhalarında görünüyor. Azeri halkınca da söyleniyorsa da Mustafa Kemal'in bu işte bir dahli olmasına ihtimal veremiyorum. Şimdi alâkadar olan bizzat söylüyor. “Doğru değildir” dedim. “Doğrudur” dedi. “Eee, neyle ispat edersiniz?” dedim. “Telegrafları bendemahfuzdur” dedi.”¹⁹⁶

Bu hareket en büyük ihanetlerdendir, hatta rüşvet almaksızın yaptıklarını farz etsek bile! Fakat maddi bir menfaate mukabil yapıldıysa, artık bu nasıl tanımlanır düşünün.

¹⁹⁵ Hayatım ve Hatıratım, s. 750-751

¹⁹⁶ A.g.e, s. 752

Şöyle denilebilir: “Bolşeviklerden gelen mali yardımlar, milli mücadeleden dolayı yapılmıştır. Yoksa **Mustafa Kemal**’in şahsından dolayı değildir.” Bu itiraza bir reddiye olarak şöyle diyebiliriz: “**Mustafa Kemal**’in cebi, hükümetin olmadığı, hiçbir mali müessesenin kurulmadığı ve her şeyin üstünde sadece onun elinin dolaştığı bir vakitte, Bolşeviklerin vermiş olduğu gıcırdayan sarı altınları için tabii bir yerdi.”

Bu hadiseyi, konunun başında ihanet kısmına dâhil etmemizin sebebi, **Mustafa Kemal**’in hırsızlığının, vatani satma alanında da ortaya çıktığını ve bunun normal hırsızlıktan ayrıldığını açıklamak içindir. Ayrıca biraz sonra açıklayacağımız hırsızlık hadisesinde de hırsızlığın en kalitelisini bulacaksınız. Yine şüpheye mahal bırakmayacak bir şekilde, işin sonunda Bolşevikler tarafından kendisine sunulan altınları aldığı da, normal hırsızlıktan ayrıldığını göreceksiniz.

Mustafa Kemal, Hintli Müslümanların, İslâm davasına yardım için Türkiye’ye gönderdiği paraları sahiplendi. Bu paranın bir kısmıyla İş Bankası’nı kurdu ve kendi adına tahvil ve senetler yazdırdı.

*“Müslüman Hintliler, bize yarım milyon İngiliz parası gönderdi. Mustafa Kemal, çaldığı ve şu an elinin altında olan, millete de harcamadığı bumeblağ hakkında nesöyleyebilirdiki?”*¹⁹⁷

Rıza Nur, diğer İslâmî beldelerden de gelen yardımlarla beraber bir milyon sterlin olduğunu aktardıktan sonra, bu meblağın tamamının **Mustafa Kemal**’in cebine aktığını söyledi... Tabii **Rıza Nur**, bu haberin doğruluğuna dair ispatlayıcı bir delil sunmamıştır.

Fakat bu mevzuyla alâkalı deliller bizde mevcut.

Osmanlı Bankası vasıtasıyla Hintli Müslümanlar tarafından gönderilen mali yardımlar, **Mustafa Kemal**'e Mersin şubesi vasıtasıyla verildi. Parayı aldıktan kısa bir süre sonra İş Bankası'nı kurdu.

Bu banka, bir milyon lira taahhüt edilen (nominal) sermaye ile kuruldu. Hâlbuki fiili olarak mevcut 250 bin lira sermaye ile başlamıştı. Bu meblağ **Mustafa Kemal** tarafından bankaya verildi. Bu gerçek, cümle âlem tarafından bilinen bir şeydi. Hatta alenen söylemekte bir beis görmüyorlardı. (Mesela bunun için Çankaya kitabının 457. sayfasına bakabilirsiniz.)

O günden şu ana kadar en az 60-70 kat paranın değeri artmıştır. Yani bu meblağ, şu an en az 15 milyon liraya ulaşmıştır. Şimdi soruyoruz, **Mustafa Kemal**'in cebine özellikle de bir milletvekilinin ve bakanın maaşının 100 ile 200 lira arasında değiştiği bir dönemde, bu kadar büyük miktarda bir para nereden geldi?

İşte size başka bir delil:

1950 senesinde ve “Atatürk’ü koruma kanunu” çıkmadan önce İstanbul’da “Büyük Doğu” adında bir dergide kısa bir makale yayınlandı:

“Refet Paşa, Kurtuluş Savaşında zafer kazanan komutanlardandı. Bu savaşta sanki zafer sembolü olmuş biri gibi ilk İstanbul’a girenlerdendi. Geçen Pazar günü Refet Paşa ile Kadıköy gemi hattında karşılaştığı dergimizin genel yayın yönetmeni ile aralarında şu diyalog geçmişti:

Yönetmen: Paşa! İstiklal savaşı başladığında Hintli Müslümanların göndermiş olduğu o meşhur yardımların akıbeti ne oldu?

Refet Paşa: O parayla İş Bankası kuruldu.

Yönetmen: Yani bu paranın devlete intikal ettiği ve bu bankanın devlet tarafından ve onun hesabına kurulduğu mânâsına mı geliyor?

Refet Paşa: Tabii ki de hayır. Çünkü banka bilfiil resmi olarak kurulmamıştı. Kuşku yok ki bu para bankaya sermaye olarak şahsi bir yatırımmış gibi verildi.

Yönetmen: Biraz daha konuyu açıklar mısınız?

Refet Paşa: Bu konuyla ilgili ilk görevlendirilenlerden oldum. Her zamanki gibi süslü cümleler sarf ettiler: Şehitlerimiz çoktur. Arkalarında sahipsiz ve kimsesiz birçok yetim bıraktılar. Onlar için onlara destek olacak bir banka kuralım. Bunun için bir plan yapmamı ve bunun için bir banka tesis etmemi teklif ettiler. Ben de onlara böyle bir şey yapmamın mümkün olmadığını, Hintli Müslümanlar tarafından gönderilen paranın direk olarak devlet hazinesine aktarılması gerektiğini söyledim. Ben buna ikna olamam ve böyle bir hileye, dolandırıcılığa ve düzenbazlığa ikna olmam da mümkün değil dedim. Ayrıca bu bankanın nasıl kurulduğunu, kim tarafından kurulduğunu biliyorsun. Bu şekilde yüz bin İngiliz sterlini değerindeki bu para (beş milyon lira değerinde), “Zaferden sonra halkın içine girip basit bir fert gibi yaşayacağını” söyleyen şahsın (Atatürk) şahsi serveti oldu. Ayrıca bankanın hissedarlarına büyük karlar dağıtabileceği gibi Mustafa Kemal de bu banka vesilesiyle ve kendisi hakkındaki resmi koruma kanunu sayesinde milyonları elde edebilir. İş Bankası sermayesinin Mustafa Kemal tarafından, Hintli Müslümanlar tarafından gönderilen paraları şahsi bir meblağ olarak açıkça verildiğine dair dünyada daha açık ve daha güçlü bir burhan yoktur.”

Buna ek olarak **Rıza Nur**'un kitabında yer alan, **Mustafa Kemal**'in paralara el koyduğuna dair şüpheye mahal bırakmayacak şu satırlar delildir:

“Bu iş İkinci Grubun ağızına dolandı. Mecliste gündem etmeye karar verdiler. Mustafa Kemal, hem korktu hem de köpürdü. Heyet-i

Vekile'de (Bakanlar toplantısında): "Bu para benimdir. Hintliler banagönderdiler" dedi."¹⁹⁸

Memleketi kurtarma maskesi altında alınan paralar **Mustafa Kemal** tarafından çalıdıktan sonra... Evet, bu hırsızlıktan sonra daha henüz **Mustafa Kemal**, Cumhurbaşkanı olarak on beş sene geçirmemişti ki gasp, hırsızlık, rüşvet ve insanların sömürülmesi silsilesi gerçekleşmişti.

Gazi'ye ait Ankara'da bulunan çiftliklerin değeri, milyonlar veya milyarlar değerindeydi. Tabii ki hakikatte bunlara, korkunç gasplar ve çiftçilerin topraklarını istila etmesi neticesinde sahip oldu.

Üst düzey hırsızlıklar dururken, düşük düzeyli hırsızlıklarının tafsilatını vermeye ihtiyaç duymuyoruz.

Rıza Nur'un kitabının üçüncü ve dördüncü ciltleri bu tür hırsızlıklar, gasplar ve alçaklıklarla doludur. Atatürk Çiftliği veya bir diğer ismiyle **Gazi**'nin çiftliği hikâyesi, **Rıza Nur**'un kitabında mevcuttur.

Bazı topraklarını bin kat daha fazla bir fiyatla bazı bakanlara sattığına dair hikâyeler **Rıza Nur**'un kitabının üçüncü cildinin 1283. sayfasında mevcuttur.

Bir Ermeni'den dört bin lira karşılığında arazi alıp sonra da onu sekiz bin liraya sattığı hikâye aynı kitabın dördüncü cildinin 1374. sayfasında mevcuttur.

Yüz bin İngiliz sterlini kadar bir parayı Mısır Hidivliğinden borç olarak alıp daha sonra ona da el koyduğu, bir daha da vermediği hikâye aynı kitabın dördüncü cildinin 1850. sayfasında yer almaktadır.

Zonguldak 63 numaralı kömür madenini gasp etme hikayesi aynı kitabın üçüncü cildinin 654. sayfasında mevcuttur.

Parti binası olsun diye yaptırdığı bina hikâyesi de... (Ki bu binayı takribi olarak cüzi bir miktara yapmıştı). Bu binayı daha sonra Millet Meclis'i olsun diye iki yüz elli bin liraya satmıştı. Bu da aynı kitabın dördüncü cildinin 1282. sayfasında geçmektedir.

Kendi kurmuş olduğu gazetelerden birinde hatıralarını yayınlama hikâyesi: Bu gazetede Almanların kendisine, Birinci Dünya Savaşı sırasında rüşvet teklif ettiğini ama bu rüşveti kabul etmediğini yazmıştı. Devlet eliyle resmi olarak ve Almanya'daki gazeteler tarafından kendisine itiraz edildikten sonra hatıralarını yazmayı kesmek zorunda kalmıştı. Bunun hikâyesi de aynı kitabın dördüncü cildinin 1375. sayfasında bulunmaktadır.

Aktardığımız basit hırsızlıklar, yalnızca bazı misalledir.

Tüm bunlara ilave olarak, Çankaya'dan gelen emirlerle, tüm köy ve şehirlerdeki saray ve çiftliklerin zorla alınıp **Atatürk**'e hediye edilmesi, hırsızlığın boyutunu ve çeşidini göstermektedir.

Sözü çok uzatmaya ve çok konuşmaya gerek yok... Hülasa olarak o, vatanın tamamını çalmıştır.

* * *

CÜRÜM

Ali Şükrü, Topal Osman ve diğerlerinin Çankaya'da öldürülmesinden sonra **Mustafa Kemal**'in Çankaya dışında işlemiş olduğu iki büyük cürümü daha vardır:

İlk cürüm, ittihatçılara ve muarızlara karşı İzmir'de suikast girişiminde buldukları bahanesiyle işlemiş olduğu katliamdır.

İkinci cürüm ise, Kubilay hadisesini (ki bu hadise kendisi tarafından tertip edildi) bahane ederek dindarlara ve şeyhlere karşı katliam yapmasıdır... İzmir'deki suikast girişimini ve Menemen olayını bahane ederek...

Bizim üzerinde durduğumuz şey, bu hadiseleri hikâye etmek olmadığından yalnızca kısaca aktarıp bazı mânâlara dikkat çekmek olacaktır:

Bu hadiseye iştirak edenlerden, birinci Millet Meclisi'ndeki muarız milletvekillerinden **Kahraman Ziya Hürşit** ve çok da meşhur olamayan bazı yardımcıları yakalandı. Bunlar dışında hadiseyle doğrudan ilişkisi olan kimse yoktu. Fakat yine de, Terakkiperver Cumhuriyet Partisi ve İttihat ve Terakki Partisi'nin yöneticilerinin tamamını gözaltına aldılar. İlk zümrede **Kazım Karabekir, Ali Fuat Paşa, Cafer Tayyar Paşa, Mersinli Cemal Paşa** ve **Refet Paşa** vardı. İkinci zümrede ise İttihatçıların Maliye Bakanı **Cavit**, Milli Eğitim Bakanı **Şükrü**, liderleri olan **Doktor Kazım** vardı... İlâveten "**Sarı Efe**", **Rüştü Paşa** (milletvekili),

Halis Turgut, Saruhan Mebusu **Abidin** ve Ayıcı lakaplı eski asker olan **Arif** de vardı.

Arananlar arasında ise İttihat'ın bakanı **Kara Kemal** ve Eski Tarım Bakanı ve vali **Abdülkadir**. . . **Kara Kemal**, baskın yapıldığı evin bahçesinde bulunan tavuk kümesinde kafasına sıkacağı bir kurşunla intihar etti. **Abdülkadir** ise Trakya sınırında yakalanıp idam edileceği Ankara'ya getirildi.

Zikrettiğimiz meşhur isimler dışında daha birçok kişi var: **Kara Vasıf**, **Hüseyin Cahit Yalçın**, vesaire. . . Hepsi de bu hadisede yer alıyordu veya bu hadiseye dâhil edilmek isteniyordu. Bununla beraber **Hüseyin Cahit** sürgündeydi. Ancak sürgünden getirilip bu komployla itham edilenler arasına sokuldu. Bu durum açığa çıkarıyor ki amaç, iki komplo arasını birbirinden ayırma değil, tüm muarız tarafları tasfiye etmek veya gelecekte muarız olabilecekleri de tasfiye edip köklerini kazıydı.

Daha sonra Ankara ve İzmir'de malûm İstiklal Mahkemelerini ve verilen sayısız idam cezalarını görüyoruz.

Askeriyeden Paşalar ise, **İnönü** ve **Mareşal Fevzi Çakmak**'ın şiddetli muhalefeti ve mahkemede duruşmayı izlemek için gelen subayların yapmış olduğu gösteriler sebebiyle idamdan kurtuldular.

Mahkemede adalet diye bir şey yoktu. Çünkü hâkimler, **Mustafa Kemal**'den gelen emirlere hizmet etmekten başka bir şey yapmıyorlardı. Onların vazifeleri gelen idam emirlerini uygulamaktan başka bir şey değildi. Sanki hâkimler, efendilerini rahatsız eden sinekleri öldürmekle vazifelidiler. . . Yani her şey **Mustafa Kemal**'in iki dudağı arasından çıkacak bir kelimeye bakıyordu.

Şimdi **Mustafa Kemal**'in en büyük yardımcısı olarak bilinen **Fahrettin Altay**'ın "On Yıl Savaş ve Sonrası" kitabında yer alan, şahit olduğu şeylerden bir tanesine bakalım:

"(Atatürk) Bana dönerek:

- Görünen o ki Ali Bey¹⁹⁹ paşaları da asacak gibi.

Sanki görüşümü soruyormuş edasıyla bana baktı. Bu sözler benim için sürpriz oldu. Bir an durakladım söyleyecek bir söz bulamadım. Başbakan boynunu bükmüş yere bakıyordu. Sanki bakışıyla etkilemek istemiyordu. Cesaretimi topladım:

- Paşa hazretleri! Şüphe yok ki siz her şeyi düşünüyorsunuz ve her şey hakkında benden daha iyi çözüm buluyorsunuz. Bu soruyu bir hizmetçiniz olarak bana soruyorsanız öyle hissediyorum ki siz şefkatli kararınızı vermişsiniz.

Böyle büyük bir zekâya sahip olan birisi, bu sözlerimden kastımın, şayet siz bu paşaların idam edilmesi kararını almışsanız benim görüşüme ihtiyaç duymazdınız demeye getirmek olduğunu anlar.

Bana tebessüm ederek:

- Güzel. Fakat bundan sonraki süreçte güvence verebilir miyiz?

Bu esnada İnönü başını kaldırdı ve Mustafa Kemal'in ne demek istediğine cevap verdi:

- Ey Paşa hazretleri tam mânâsıyla güvence alabilirsin. Sizler var olduğunuz müddetçe hükümetiniz sürekli olarak güçlenecektir. Milletin tamamı ibadeti sever gibi sizi sevecek. Karşı koymak için harekete geçenler ise birkaç sapkından başka bir şey değildir. Şayet cezalar, bu sınırlar içinde dahi kalırsa, o zaman adaletiniz bir kez daha milleti size bağlayacaktır.

199 İstiklal Mahkemelerinin başkanı. (Mütercim)

Atatürk:

- *Peki... Göreceğiz bakalım. Bir kez daha Ali Bey'le görüşeceğim.*

Daha sonra bulunduğumuz yerden dağıldık.”²⁰⁰

Herkes, paşaların asılmaması taraftarı iken **Mustafa Kemal**, istikbal korkusuyla asılmaları taraftarıydı. Lakin sürekli olarak ordu ve hükümet içinde gördüğü mukavemet karşısında tereddütlüydü. Bu paşalar, İstiklal Harbi'ni bizzat kazanan kimselerdi.

Paşalar idam edilmekten kurtuldu. Fakat çok sayıda sivil hatta tanınmış insan asılmıştı. Çünkü onlar için gösteri yapacak ne bir subay, ne de onlar için şefaat talebinde bulunacak kimseler yoktu. Ne yazık ki 20. yüzyılın canavarlarına kurban gitmişlerdi.

Eski Maliye Bakanı **Cavit**, Allah'ın zalimlere ne yapacağını açıklayan bir âyeti okuyup sebat ederek öldü.

Mason ve Dönme²⁰¹Yahudileri bile şehid yapan **Mustafa Kemal**'in küfründeki şiddetini tasavvur et.

Milli Eğitim Bakanı **Şükrü**, idam edildiği esnada ipi kopunca son anda kendini şu sözleri söylemekten alıkoynamadı:

- *Sizin ipiniz de sizin gibi sahte!*

200 On Yıl Savaş ve Sonrası, s. 421

201 Kendini Müslüman olarak gösteren Yahudi bir taife. 17. asırda varlığını gösterdi. Liderleri beklenen mehdi olduğunu iddia eden Yahudi habam olan Sabatay Sevi'dir. – Yahudiler tarafından yapılan şikayetler neticesinde- İdam cezasından kurtulmak için kendisi ve cemaati, İslâm'a girdiklerini iddia ettiler. Daha sonra Arnavutluk'a sürgün edildi ve orada da 1675 yılında öldü. Daha sonra kendi aralarında ayrılığa düştüler. Onlar, çocukları evlilik çağına gelene kadar, gerçek hüviyetlerini kendi çocuklarından gizlerler. Selanik ve etrafına yerleştiler. Balkan ve Birinci Dünya savaşı sonrasında Türkiye'nin muhtelif yerlerine yayıldılar. (**Mütercim**)

Güçlü bir imâna sahip ve **Mustafa Kemal**'e olan düşmanlığı imânından doğan **Ziya Hurşit** ise tüm kurbanlar arasında gerçek bir şehid olarak can verdi. Bir şehide yakışır cesaret ve sabrı göstererek can verdi. Son vasiyeti şu oldu:

- *Büyük kardeşim, şerefime yakışır bir kabre koysun beni.*

Davasına olan inancını haykırıp, küfrü tahkir edip kelime-i şehadetini söylediği cellada şunları söyledi:

- *Hadi. . . Şimdi görevini yerine getir.*

İdam kararı uygulanmadan önce **Mustafa Kemal**, elleri prangalı **Ziya Hurşit**'in yanına getirilmesini istedi.

- *Nasıl olur da beni öldürmeye çalışırsın? Bana hiç acımadın mı?* dedi.

Ziya Hurşit, kendisini bu işe zorlayan şeyin imânının bir gereği olduğu cevabını verdi. **Mustafa Kemal**:

- *İyi. . . Seni serbest bırakırsam ne yaparsın?*

Atatürk'ün beklediği cevap şuydu: Size tüm içtenliğimle hizmet ederim. Fakat **Ziya Hurşit** şu cevabı verdi:

- *Bir kez daha seni öldürmeye çalışırım.*

Allah düşmanının eliyle ölen büyük şehide selam olsun!

Rauf'a gelince, kendisi Türkiye'de olmadığı için kurtulmuştu. **Canpolat** ise Mısır'daydı. Hiçbir şeyden haberi olmadığı için Türkiye'ye geri döndü. Hiç beklemediği bir anda yakalandı. Bir anda kendini darağacının yanında buldu.

İzmir'deki suikast girişimi hadisesini, bir koçun, boynuzuyla tehdit etmesinden dolayı bütün bir koç sürüsünün katledilmesi hatta boynuzlu tüm hayvanların katledilmesine benzetebiliriz.

Her yönüyle “plan” ve “düzen” kokan Menemen hadisesine gelsek, Menemen hadisesi uyuşturucu bağımlısı deli bir adamın etrafına bir grup kalabalığı toplayıp Menemen'e gidip camiden sancağı alıp kendini beklenen Mehdi olarak ilan etmesi ve ahaliyi, hükümete karşı kendi bayrağı altında toplanması için çağırmasından ibarettir. Yedek subay **Kubilay**, engellemeye çalışınca onu öldürür. Bu şekilde başlayan hadiseler, tüm tarikatların (özellikle de Nakşibendi Tarikatının), tüm şeyhlerin, müridlerin ve tüm tarikatlara müntesip kimselerin hezimetleriyle son buldu. Bu hadise, **Mustafa Kemal**'in, İslâm'a olan düşmanlığını tam mânâsıyla ortaya çıkarması için bir ortam oluşturdu ve bütün camileri halk evlerine dönüştürmesi için bir bahane oldu.

Mustafa Kemal'in kölelerinden biri olan **Fahrettin Altay Paşa**'nın (ki taptığı putunun söylediği her kelimeyi yazan birisiydi) hatıralarında, **Mustafa Kemal**'in konuşmalarından, bu fırsattan istifade ederek İslâm'ın yok olması için plan kurduğunu açıkça görebiliyoruz:

“Bir öğle vaktinde Başbakan İnönü, Meclis Başkanı General Kazım Özalp, İçişleri Bakanı Şükrü Kaya ve Savunma Bakanı Zekai yaptıkları toplantıda Menemen hadisesini konuştular. Cereyan eden hadise, benim için bir eğitim mesabesinde olduğundan bu toplantıyı kaydettim. Bugün ise bu kayıtları tarihi bir vesika olarak sunuyorum.

Gazi geldi: Siyaset menbat geneldir. . . Esas uygulama böyle olmalı. Mahkumların cezalarının uygulanmadığı ve aşırı kalabalığın olduğu yerlerin dağıtılması hemen akabinde de mahkumlara verilen cezaların uygulanması gerekir. Verilen tüm kararlar uygulanana

kadar erteleme yapılmaması gerekir. Seyirci kaldıkları için tamamının töhmet altında kaldığı Menemen ahalisinin ise oradan tehcir edilmesigerekir.”²⁰²

Beldenin tamamı (yani vatanın bir parçası) seyirci kaldıkları bahanesiyle zalimane bir tutumla göç ettirildikten sonra...

Sonrasını okumaya devam edelim:

“Son Posta ve Yarın Gazetesi, hükümet karşıtı tüm unsurları teşvik etmeye başladı ve mevcut hükümeti düşürmek için kamuoyunu zehirlemeye başladı. Hükümetin korkulacak bir şey olmadığı fikrini vermeyi istiyorlardı. Bu sebeple bu gazetelerin yöneticileri, cesaretlerinden dolayı artan hadiselerin faktörlerinden biri oldular ve savaş mahkemelerine götürülmeleri gerekiyordu. Şüphe yok ki Fethi Bey hariç “Terakkiperer” destekçilerinden bir kısmının bu hadisede parmağı vardı. Kazım Karabekir ise “Hür Adam” gazetesinde kendi ismini vermeksizin makaleler yazmaya başladı.

Bu girişimler, hükümeti düşürme girişiminden başka bir şey değildi. Şu ana kadar yayınlamıyordu. Şimdi yayınlaması ise kamuoyunu cesaretini artırmaya sebep oluyor. Bu yüzden bu yayıncılara ulaşılması gerekir. Onlara karşı hiçbir şey yapmasalar bile savaş mahkemelerinde sorgulanması gerekir. Ali Seyyidi'nin babası Nakşibendi şeyhlerinden biridir. O da tarikata bağlı birisi. Aynı şekilde Osman Şevket Paşa da Nakşibendi müridlerinden biridir. Bunlar Nakşibendiliğin yayılmasını istiyorlar. Müridler, kayıtsız şartsız şeyhlerine itaat etmekle yükümlüdür. Bu durum işi kötüye götürür. Bu nedenle o adamın, o konumda kalması mümkün değildir. Savaş mahkemesinde şu soruların kendisine sorulması gerekir: Şeyhin kim? Kaç kişi senin elinle mürid oldu? Subaylar arasındaki müridlerin kim? Ali Seyyidi'nin de aynı muameleyi görmesi gerekir.

202 On yıl Savaş ve Sonrası, s. 424-425

Bu tarikatın yok edilmesi gerekir. Bazıları müridlerin sayısının çok olduğunu söylüyor. Hepsinin korkutucu olduğuna inanmıyorum. Fakat inançları zararlı. Her an her şey yapmaları mümkün.”

Daha sonra bu zalim işin gerçek yüzünü gösteren bir iddiayı öne sürüyor:

“Gazi: Menemen Belediyesi başkanı aynı zamanda Türk Kulübü Başkanıdır. Yaptığı bir konuşmada şöyle bir cümle kurar: Bu olay, Serbest Cumhuriyet Fırkası'nın itibarını lekelemek için tertip edilen bir olaydır.”

İleride açıklanacağı gibi Cumhuriyet Fırkası, o olayın tertip edilmesi için yalnızca bir piyundu. Fakat hadiseler şakadan ciddiye dönüşünce partinin tasfiye edilmesi zorunlu bir hal aldı.

“Gazi: Kadınların bu örgüte üye olmasının engellenmesi önemlidir. O kadınlara müsamaha göstermek doğru değildir. Tüm komutanların, bu tarikatın bitirilmesi gerektiğini bilmeleri gerekir. Aynı zamanda siyasi bağlantıların araştırılması gerekir.

Kazım Paşa: Bu tarikat, yok edilmesi gereken en tehlikeli yılandır.

Gazi: Her hangi bir yerde hiçbir kutbun veya kutubların kalması gerekiyor.

Şükrü Kaya: Bir hadiste mealen Allah'ın bazen kâfirlerin elleriy-le de İslâm'ı koruyacağını söyler. Bu hadis, canlanmak için İngilizle-rin gelmesinin bir sorun olmadığı anlamına gelir.

İsmet Paşa: “Teşkilatı Esasiye” kanunlarında, şu an idam cezası Meclis'in vereceği kararlarla sınırlanmışken, savaşta üst komutana da bu hakkın verilmesi şeklinde düzenleme yapılması gerekir.

Seyyid Zekai: Bu tür bir kanun Teşkilatı Esasiye'ye terstir. Fakat Meclis buna rağmen 595 sayılı kanunla o kararı yayınladı.

İsmet Paşa: O kanun, Teşkilatı Esasiye'ye terstir. . . İdam cezasından bahsedilmemiş. Bu nedenle idam cezasının uygulanması imkânsız.

Gazi: Meclis, idam cezasını tasdik edecek.

(Fiilen o kararı aldı.)

Gazi, Menemen ve bilinen diğer köylerin ahalisini oralardan göç ettirmeyi çok istiyordu. İsmet Paşa, Gazi'nin bu düşüncesine karşı çıkıyor oluşabilecek sıkıntıları sayıyordu. Kazım Paşa ve Şükrü Kaya da İsmet'in tarafını tutuyordu. . . Lakin Gazi bu konuda ısrarlıydı."

İşte size **Mustafa Kemal**'in yazdığı bazı maddeler:

4- Beklemeksizin idam cezalarının uygulanması gerekir. (Meclis buna rıza göstermek zorunda.)

5- Menemen ve ikamet edilen bağlı köylere has bir kanun çıkarılması ve bu yerlerin hadiseden sorumlu olduğunun ilan edilmesi gerekir.

10- Mürid veya Şeyh oldukları sabit olan kimseler için sert yaptırımlar gerektiren kanun çıkarılmalıdır.

11- Son Posta, Yeni Hisar, Yare, Köroğlu ve Hür Adam gazetelerinin tesiri ve bu hadiseyle ilişkilerinin incelenmesi gerekir. Aynı zamanda **Kazım Karabekir**'in Hür Adam gazetesine yazdığı makaleler de dikkat çekiyor, incelenmesi gerekir.²⁰³

Çankaya Köşkü'nde resmedilen zulüm manzaraları karşısında, hangi zalim, rahmet ve şefkatle dolmaz. Çünkü aynı dakikada uygulanması için, idam yetkisi Meclisin elinden alındı. Benzer şekilde bölge ahalisinin tamamı bölgeyi terk etmeye zorlandı, hatta Menemen'in yakılması teklifi bile verildi.

Hal böyle iken **Mustafa Kemal**'in şair yandaşları Çankaya'yı vasfederken şunları aktarır:

“Ne örümcek ne yosun,

Ne mucize ne füsün,

Kabe Arap'ın olsun,

Bize Çankaya yeter!”

Çankaya, gasp, hırsızlık ve rüşvet işlerine devam ederken aynı zamanda anlatılması uzun süren çeşitli cürümler işlemeye de devam ediyordu.

* * *

REZALETLER

Bizzat kendisi baştan aşağı rezalet olan Çankaya'nın, dış ülkeleri hayretler içinde bırakan bazı siyasi rezillikleri vardı. Bu rezilliklerinden bir tanesi Serbest Cumhuriyet Fırkası oyunuydu. Bunun yanı sıra, Balolarda ve bazı büyükelçiliklerde meydana gelen rezillikler de vardı.

Mustafa Kemal, Paris'te büyükelçi olan eski dostu (bir süreliğine Başbakan olarak görev yapan) **Fethi Bey**'i yanına çağırttı. . . **Fethi Bey**'e sahte olarak muhalefet eden "Serbest Fırka" adında bir parti kurma görevi verdi. **Fethi Bey**, efendisinden gelen emirleri yerine getirmek için bir tek işarete bakan ihlaslı bir tebaaydı. **Mustafa Kemal**, verdiği emirle, falan kişi şu partiye gitsin, falan kişi Halk Fırkası'nda kalsın diyerek Cumhuriyet Fırkası'nı ikiye bölmek istedi. Kendisine katlanamadığı, nefret ettiği ve uzaklaştırmak istediği kimselerin tamamını bu partiye gönderdi. Çünkü **Mustafa Kemal**, her ne kadar, filan kimsenin partisi, falan kimseye muarız olsa da kendisine karşı muhalif olmayacak partilerin tamamına hâkim olacaktı.

Fakat bu istek gerçekleşmedi. **Fethi Bey**'in İzmir'e yaptığı bir ziyarette yer yerinden oynadı. İnsanlar, çakma muhalif olan **Fethi Bey**'i selamlamak için adeta bir sel gibi aktı. . . **Mustafa Kemal**'in fotoğrafları parçalanıp sokak ve caddelere atıldı. Halk, durumu ciddi zannedip, **Mustafa Kemal**'e olan kinlerini haykırmak için uygun bir fırsat buldular.

Hiç kimsenin aklına gelmeyen beklenmeyen bir netice ortaya çıktı.

Düşmanlar tarafından “Hâkimiyet milletindir” örtüsü altında her şeye hâkim olma planı burada tekrarlanmadı, muhalefet hürriyeti oyununda (esasen demokrasi muhalefet hürriyetine ilham verir) yapılan plan netice vermedi. Aksine gerçek yüzlerinin ortaya çıkmasını hızlandırdı.

Ne var ki Serbest Fırka'nın ve emirler gereği bu fırkaya geçenlerin başına gelen bir darbe, her şeyin ortaya çıkmasına yetti...

Serbest Fırka tecrübesi rezaletlerden bir tanesiydi.

Resmi düzeyde düzenlenen balolar ve elçiliklerdeki rezaletlerle, işlemediği hiçbir siyasi rezaleti bırakmamıştır. Misalen Rus Büyükelçiliğine gider orada kendisine sunulan içkiyi kabul etmeyerek şunları söyler: “Ben Türküm. Rakı içerim. Yanımda rakımı getirdim.” Sonra dünyaya meydan okur, Rusya'yı eleştirmeye başlar, hatta kendisine; “Rus altınları cebindeyken nasıl olur da bu şekilde konuşuyorsun” denilmesinden korkmadan Rusya'yı tehdit eder.

Bu konuda kaynaklara başvurmaya gerek bile yok. Çünkü bu işler biliniyor ama **Mustafa Kemal**'i övenler tarafından bir övünç kaynağı olarak anlatılıyor. **Rıza Nur**'un kitabı bu kayıtlarla doludur.

Bizzat kendisini, İngiltere Kralı **Edward** ve sevgilisi olan **Madam Simpson**'a anlatırken, Mısır'da yapılan bir partide, Mısır büyükelçisine ve Mısır maslahatgüzarına yaptıklarını övünerek nasıl anlattığına kulak verin:

“Türkiye’de sadece örtüyü değil aynı zamanda fesi de yasakladım. Fesi görmeye asla tahammül edemezdim. Çünkü fes, benim için geri kalmışlığımızın ve eskilere olan bağlılığımızın bir alametiydi.

Bir defasında Ankara Palas’ta düzenlenen resmî bir partide yabancı elçiliklerle beraberdim. Mısır elçisi, beldesinin adeti olarak sofraya fes takmış bir şekilde oturmuştu. Kırmızı renkli fes beni tahrik ediyordu. En azından yemek yerken fesi çıkarmasını rica ettim. Lakin elçi sert bir şekilde çarşı çıktı. Bu tepkisi üzerine garsonlardan bir tanesine büyükelçinin başındaki fesin zorla çıkarılmasını emrettim. Bunun üzerine elçi, sadece bizi ziyaret etmeyi bırak bilakis memleketimizi terk etti. Sonra Mısır elçisinin yerine maslahatgüzar atandı. O da aynı şekilde her Mısırlı gibi kırmızı fes takıyordu. Teşadüfe bak. Maslahatgüzar her yere davet edilmiyordu. Geldiğinde de büyük uzun veya orta boylu büyükelçilerin arkasına çekiliyordu. Protokol Başkanı bu hususa çok özen gösteriyordu. Fakat İran şahını karşılama esnasında yapılan bir tertipte bir hata oldu. Bir anda Mısır maslahatgüzarını kırmızı fesıyla karşımda buldum. Fesi görür görmez ona doğru atıldım. . . Etrafimdaki herkes donakaldı. Protokol Başkanı endişelenmeye ve kaygı duymaya başladı. Çünkü herkes benim, önceki rezalete bir başka rezalet ekleyeceğimi ve Mısır Maslahatgüzarının fesini yere atacağını sandı. Mrs. Simpson heyecanla:

- Ondan sonra ne oldu?

- Etrafimdaki heyecanlı bakışların tadını çıkarmak için yavaşça Mısırlıya yöneldim. Korkusundan ne yapacağını bilmeyen Mısır diplomatına: “Bu ne?” dedim ve başındaki kırmızı renkli fese işaret ettim.

- Efendim o festir.

- Gerçekten mi? O fes mi? Maşallah! Ne kadar da çok yakışıyor sana! Onu hiç çıkarma. . . Hiç.

O sırada Mrs. Simpson:

- *Gerçekten harika! Kral kahkahayla gülüyordu.”²⁰⁴*

Yani **Mustafa Kemal**, seviniyor ve mutlu oluyordu. Sanki İngiltere Kralı'na şunu der gibiydi:

- *“Sizinle yaptığımız ittifaktan, Hilafeti kaldırmamdan bu yana yaptıklarımın mesrur ve razı mısınız?”*

Aynı zamanda kendisi de yaptığının rezalet olduğunu itiraf ediyor. Rezalet açısından, Cumhuriyet savcısı **Baha Erbakan**'a, meşhur Ankara Karpig lokantasında bir akşam yemeğinde yüksek sesle herkesin içinde söylemiş olduğu şu sözleri okuyun:

“Hızlıca Karpig Lokantası'na gittim. Tanınmış devlet adamları büyük bir masaya oturmuşlardı. Atatürk, boş olan sandalyelerden bir tanesine oturmam için işaret etti. Oturdum. Ortama sessiz bir hava hakimdi. Ancak bu fırtına öncesi sessizlikti. Atatürk'ün bakışları buruşuk ve sertti. Bana hitap etti:

- *Ali Saib'in davasının sonucu nasıl olacak?*

Doğrudum ve “mahkeme kararını beklememiz gerekir” dedim. Daha konuşmamı bitirmeden Atatürk'ün gök gürültüsüne benzeyen sesi her yeri kuşattı:

- *Mahkeme kararının ne önemi var? Hakim ne önemi var? Senin ne önemin var? Mahkemeyi kapatacağım! Hâkimleri ve seni kovacağım!”²⁰⁵*

Hiçbir diktatör hatta **Firavun** bile tarihte böyle konuşmamıştır. Bir de resmi bir partide Fransız büyükelçisine söylediklerine bakın:

204 Salih Bozok, Cumhuriyet Gazetesi, 10.12.1938

205 Atatürk'le Hatıralar, s. 310

*“Sayın Başkan! Sayın Başkan! Sizin için en doğru olan bütün ilginizi ordunuzun ıslahına vermek ve Majino hattından geri çekilme-
ktir.”²⁰⁶*

Bu seviye, hiç kimsede görülmeyen bir sefahat ve hayâsızlık-
tan kaynaklanmaktadır.

* * *

206 Atatürk Hatıraları, s. 152

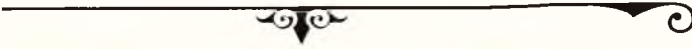




SEKİZİNCİ BÖLÜM

DOLMABAHÇE

Putun Son Durağı



SARAY

Korkusundan dolayı uzun bir müddet İstanbul'u ziyaret edemedi. Hatta seyahat için Karadeniz'de giderken savaş gemisiyle İstanbul'a uğramadan geçti. En son İstanbul'a, Cumhuriyet'in ilanından dört sene sonra ve ayrıldıktan sekiz sene sonra gidebildi.

Görkemli bir karşılama yapıldı. Marmara ve İstanbul Boğazı bayram alanına dönüştü. Sanki Marmara ve İstanbul Boğazı moloz ve çakıl taşlarıyla doldurulmuştu. Yapılan bu karşılamanın (şimdilerde en büyük düşmanı olan) zafer kazandıktan sonra **Refet Paşa**'ya yapılan karşılama kat be kat daha büyük olması için büyük ehemmiyet gösterdiler... Lakin heyhat... **Refet Paşa** için yapılan karşılama tabii, samimi olarak yapılmış ve resmî bir törenden uzaktı. Hâlbuki **Mustafa Kemal**'e yapılan karşılama yapmacık, doğruluktan uzak ve hükümet tarafından tertip edilmişti. Ayrıca toplanan kalabalık, cenazesinde toplanan kalabalık gibi, buraya da sadece merak ettiklerinden dolayı gelmişlerdi.

Gelir gelmez, doğrudan karşılama için aylar öncesinden hazırlığı yapılan Dolmabahçe Sarayı'na gitti... Artık o sarayda ne **Vahidüddin** ne de daha önce kendisiyle evlenmek istediği sultanın kızı olan **Sabiha** vardı... Cumhuriyet başkanlık rozeti, kurşunla kaplı Sarayın kapısında dalgalanıyordu.

Sen ey büyük Dolmabahçe Sarayı!.. Sen sadece Barok ve Rokoko mimarisinin eserlerinden bir eser olan, Mecidiye Sarayı'nın kendisine açıldığı bozulma ve çöküş döneminin temsilcisisin!..

(Şüphesiz Bağdat üslubuna yakın olan, orijinal ve kendine has karakteri olan, sarayların incisi kabul edilen saray Topkapı'dır. . .)

Sen, **Mustafa Reşit Paşa** ile başlayan **Mustafa Kemal** ile biten Batı'nın kör taklidinin bir eserinden başka bir şey değilsin!

Bu saray, sadece düşünmeden, anlamadan, ruhi-manevi olarak uygunluğu tetkik edilmeden, fikri olarak sindirilmeden, maymunca Batı'yı taklid hareketinin felaketinin bir heykelidir. Şimdi ise bu saray, Doğu'yu ayağının altına alan ve Batı'ya selam veren birine kapılarını açıyor. **Mustafa Kemal**, bütün ömrünü inkılaplar için harcadı. Hâlbuki o, bu davasında sadık değildi. Şayet davasında samimi olsaydı bütün bu mânâları idrak eder, gericiliği ifade eden yığıtğı saltanatın sarayına yerleşmezdi. Hangi Fransız ihtilali lideri, Versay ve Tofelya sarayında kalmaya razı olmuştu?

* * *

ZİYARETLER

Çankaya'da fuhuş ve günah zirve noktasına ulaşınca, artık Dolmabahçe sarayında Batı'dan ve Doğu'dan gelecek olan Kralları ve İmparatorları ihtişam ve görkemle karşılayabilirdi. Karşıladıkları arasında İran Şahı **Şahinşah Rıza Behlevi** ve İngiltere İmparatoru **II. Edward, Mustafa Kemal**'in psikolojisini ve davranışlarını anlamak için en çok ziyaret edenlerdendi.

Fahrettin Altay Paşa (övdüğünü zannederek Atatürk'ün hayatından akılları donduran manzaraları en çok veren kişi) **İran Şahı**'nın yaveriydi.

Altay Paşa, malûm kitabında²⁰⁷, **Atatürk**'ün, **İran Şahı**'na din ile devlet işlerinin bir birinden ayrılmasını, iki belde arasındaki mezhep ayrılığının kaldırılmasını, Batıya yönelmenin gerekliliğini, kadınlardan örtünün kaldırılmasını ve gericiliğin yok edilmesini telkin ettiğini açıklıyor. **İran Şahı**'nın ise bu teklifleri nasıl kabullendiğini açıklıyor. Sonra da **Şah** için kurmuş olduğu fuhuş yataklarını anlatmaya başlıyor. Aynı kitabın 464. sayfasında ise **İran Şahı**'nın **Atatürk**'le beraber Suadiye Plajı'nda Türk kadınların mayolu hallerini izlediklerini ve **İran Şahı**'nın, gerçekleşen ilerleme ve inkılaplar karşısında nasıl dona kaldığını aktarıyor:

“Atatürk'le beraber İstanbul'da dolaşırken Suadiye Plajı'na gittik. Plaj yeni yapılmıştı. Çok güzel bir yerdi. Plajda, mayolu çok güzel genç kızlar vardı. Plaja yaklaştığımız zaman hemen denize atladım ve yüzmeye başladım.”

207 On Yıl Savaş ve Sonrası, s. 463

Asıl plan, Beylerbeyi sarayında oldu. **Şah**'a fuhuş evlerinden birinin kapısı açıldı:

“Beylerbeyi sarayına geçtik. Başbakan ve Meclis Başkanı da oradaydı. Sarayın kapısında bizi karşılayan on beş güzel giyimli kadın vardı. Bu kadınlar, dans ve şarkı söylemekte İstanbul'un yıldızlarıydı. Başlarında plajda da gördüğümüz çok güzel bir kadın olan (C) vardı. Hepsi birden Şah'a doğru gidip dizleri üzerine çökerek selam verdiler. Şah da onlara gülümseyerek karşıladı.

Sarayın içinde suyun aktığı mermerden yapılmış bir havuz vardı. Yanında orkestra ve bir de büfe vardı. Kısa süreliğine sarayı gezdik. Üst katta tamir ve tadilat çalışması vardı. Şahinşah'ın o gece orada kalma ihtimaline karşılık bir tane yatak odası önceden hazırlanmıştı.

Havuzun kıyısında, büfe ve orkestranın göremeyeceği bir şekilde masa kurulmuştu. Yiyecekler ve içecekler önceden hazırlanmıştı. Şah, bir kadeh şarap alıp önüne koydu. O esnada kadın sanatçılar şarkı söyleyip dans etmeye başladılar. Kadınlar dans etme esnasında üstlerindeki elbiseleri çıkarıyordu. Şah ise gülümseyerek onları izliyordu. Fakat ciddiyetini de bozmamaya çalışıyordu. İki kadın sanatçı havuza atlayıp suda dans etmeye başladı. O esnada (Ş) adındaki genç bir sanatçı havuzun kıyısında elleriyle önünü kapatmış ve başını eğmiş çıplak bir şekilde Şah'ın karşısında durdu. Şah, elleriyle kızın başını okşayarak:

- Çok üstün bir kabiliyete sahipsin... Genç ve güzelsin... Allah seni korusun. Fakat şimdi içeriye git üstüne bir elbise al. Çünkü üşütebilirsin.

Şahinşah'ın o geceki durumu, vakarı, ortamın neşesine uyup uygunsuz bir iş yapmaması enteresandı. Gece yarısına doğru Dolmabahçe sarayına dönmek istedi. Hep beraber hazırda bekletilen bota

binip saraya doğru gittik. Bu şekilde bin bir gece devam edemedik. Başkabirgeceyemaalesef.”²⁰⁸

Maalesef Paşa, bir şehvet simsarı gibi hakkıyla görevinde başarılı olamamış ve kadınları **Şah**'ın kucacağına koymayı başaramamıştı.

Fakat **Madam Sampson**'a eşlik eden İngiliz Kralı, gayri resmi bir ziyaret yapması hasebiyle, **Mustafa Kemal**'in resmi bir misafiri sayılmazdı. Dolayısıyla **Mustafa Kemal**'le uzun süre bir arada olması sınırlıydı. Bu nedenle **İngiliz Kralı**, “Rezaletler” bölümünde anlattığımız, **Mustafa Kemal**'in, inkılapçılık, yenilik ve eski adetlerden kurtulma gibi iddia ettiği meziyet ve kabiliyetlerinin dışında farklı hünerlerine şahit olamamıştı.

Lakin **Mustafa Kemal**, İngiliz Kralı'nı Dolmabahçe Sarayı'nda öyle bir sarhoş etmişti ki böyle bir taca sahip bir kimsenin göstermiş olduğu rezillik ve ciddiyetsizliği ancak sokak çocukları yapabiliirdi. Sarhoşluktan dolayı sarayın merdivenlerinden kaymaya çalışıyordu.

Madam Sampson ise haykırarak:

- Sarayınızdaki hüküm süren bu hava da nedir? diyordu.

Fahrettin Altay (Çanakkale'ye geldiğinden bu yana Krala eşlik etmektedir) Kral'ın gelişini şöyle anlatır:

“Kral'ın sandalı yaklaşıyordu. Denizin kıyısında bekleyen Atatürk, sandaldan elini uzatmış olan Kral'a doğru elini uzatmıştı. Denizin kıyıyla buluştu yerde ikisi tokalaşarak buluştular. Sanki iki büyük milletin kalbi, geride yaşanan acıları unutmuş, aralarındaki muhabbeti diriltmeye çalışıyordu. Kral'ı değişik isimleri olduğu için,

“Lankester Dükü” gibi, karşılama merasimi de bu esas üzerine yapıldı. İşlerim bitince beraber İngiliz büyükelçiliğine gittik.

Ziyaret bittikten sonra geri dönüş esnasında Atatürk'ün özel trenine bindi. İngiliz Kralı, nefes nefese kalmış bir şekilde Batı'nın peşinde koşan Türkiye'ye şaşkınlıkla bakıyordu. Çünkü Türkiye'nin, görüntüsü, kıyafeti, yazısı, dili ve dini öyle bir hal almış ki, sömürge-leri altında olan hiçbir İslâm beldesinde dahi bu gibi bir manzaraya rastlayamazdı.”

* * *

MANZARA VE VAKIALAR

Sözlüklerin açıklamakta aciz kaldıkları utanç verici hayat kareleri, her yerde yayılmaya başladı. O kareleri **Mustafa Kemal**, Dolmabahçe’de veya Florya Sarayı’nda veya Büyükkada’da Yat Kulübü’nde veya Park Oteli’nde yaşıyordu.

İlk önce Milli Eğitim Bakanı **Doktor Reşit Galip**’in hadisesine bakalım. Bu adam, **Atatürk**’ün tapılan bir put haline geldiği bir dönemde **Atatürk**’e başkaldırmaya cüret eden ilk kişidir.

Bu adamın hikayesini ilk olarak **Hasan Cemil**’den dinleyelim:

“Doktor Reşit Galip anormal bir şekilde çabuk etkilenen bir tabiata sahipti. Gözleri fal taşı gibi parlıyor ve vücudu, en ufak bir doku-nuşta deşarj etmek için hazırlanmış akü hassasiyetindeydi. Duygu-larını kontrol edemiyordu. En nihayetinde Halk evleri konusunu açtı (o sıralar partinin genel kurulunda olup Halk Evleri’nden sorumluydu). . . Milli Eğitim Bakanı Esat Bey’in, kadın öğretmenlerin ve liseli kızların temsil şubesinde kadın kollarına temsilci seçmelerine izin vermemesinden şikâyetçiydi.

Reşit Galip, geleceği temsil ediyordu. . . Esat Bey ise geçmişi temsil ediyordu. . . Reşit Galip’in şikâyetleri, yeni ile eskinin tezat olmasın-dan kaynaklanıyordu.

Eski Yunanlılardan beri sahne, hürriyet için fen, hikmet ve akade-minin rolü ile insanlık ve medeniyet toplumları için insani ve milli terbiye müesseselerin membaı değil miydi?

Halk Evlerinde temsil bölümleri tesis etmek bu gayeden dolayı değil miydi? O halde bir kadının, bu tür kültürel hareketten geri durması nasıl mümkün olabilirdi?

Bu tür fikirler, Reşit Galip'e hâkim olmuştu. Hakikatte bu fikirler, Atatürk'ün bizzat kendi fikirleriydi. Reşit Galip ise onun yolundan ve önünü açtığı yeni döneme uygun gidiyordu. Bunun farkında olması ve Atatürk'e olan güveninden dolayı serbest ve cüretkâr bir şekilde konuşuyordu ve tedricî olarak sesi yükselmeye aksanı keskinleşip sertleşmeye başlamıştı. Atatürk sakin ve yumuşak bir şekilde onu yatıştırma için:

- Endişelenme her şey beklendiği şekilde olacak, dedi.

Ne var ki bu söz ona yetmemiş tam tersine daha çok heyecana gelmiş sesi patlayan bir bomba gibi yükselmiş ve:

- Bütün bunlar senin suçun. . . Başımıza sırf öğretmenin diye cahil bir adam diktin!

Atatürk, Reşit Galip'i gerçekten çok seviyordu. Çünkü onun işinde süreklilik, hareket ve canlılık görüyordu. İnkılapçı bir ruha sahip olduğunu, inkılabı olan alâkası ve vatana olan sevgisini görebiliyordu. Atatürk, bazen ihlasını kıskanıyordu. . . Ona olan sevgisinden dolayı nazını çekebiliyordu. Sevdiği kimselere tahammül etmek, Atatürk'ün kalbinin duyduğu ihtiyaçlarından bir tanesiydi. Fakat bu katı ihtimam kalbine zarar vermişti. Ona: "Seni bir kez daha sabır ve sükûnete davet ediyorum. . . Hiç şüphesiz isteklerin gerçekleşecektir." Fakat Doktor Reşit Galip, kendi nefsine veya söylediklerine hâkim olamayacak derecede gergin biriydi. Çünkü Atatürk'ün görüşlerini eleştiri ve şikâyet yağmuruna tutmaya devam ediyordu. Ortamın trajedisi, sofradakileri ve oturanları etrafında topluyordu. Çünkü hiç kimse kendini alamıyordu. . . Atatürk üzgündü fakat vakarını ve sakinliğini koruyordu. Sanki kendisini ısırmak isteyen yavrusuyla oynayan aslan gibiydi. Yumuşak ve hoşgörüle: "Bu üslupla konuşmaya

devam edersen seninle konuşmaya devam edemeyeceğim.”.. Reşit Galip, tamamıyla kendini kaybetmişti. Çünkü çok tedirgin birisiydi. . . Yumruğuyla masaya vurarak:

- Beni kovmak mı istiyorsun? Şüphesiz bu yerde halkın hâkimiyeti geçerlidir. Allah bile gelse (Estağfurullah, küfür lafzını nakletmek küfür değildir) beni buradan kovamaz.

Bu söz trajedinin zirvesi ve en sıkıntılı andı. . . İlginç. . . Atatürk ne yapabilirdi ki? Bu, Çanakkale’yi İngilizlere mezar yapan, Yunanlıları denize döken, ubudiyet nişanesi olan Sevr antlaşmasını paramparça eden ve üç asır boyunca gerileme ve çökme döneminden sonra Avrupa emperyalizmini hezimete uğratan büyük fatihtir. . . O ki esir bir halkı, bağımsız bir millet kılan yurtiçindeki birçok prangayı kıran kimseydi. . . Bu büyük fatih, kendi eliyle yetiştirdiği, sevdiği ve kendisine güvendiği kimsenin meydan okuması karşısında. İşte şimdi kasıtsız da olsa gururunu incitiyordu. . . Şimdi ne yapabilir? Diktatörler, bu tip durumlarda genelde ne yaparlar?

Hayret. . . Sandalyesini arkaya doğru itti ve yaralı bir aslan gibi ayağa kalkarak:

- O halde ben bu mekânı terk ederim. Ardından ziyafeti terk edip yandaki yatak odasına çekildi.

Bu terk ediş, Dumlupınar savaşını kazanmış liderin büyük bir insan olduğu tablosunu resmediyordu.

Doktor Reşit Galip, şimdi asabiyet dizginlerini tutamıyordu. . . Hem konuşuyor hem de ağlıyordu. . . Çok üzgündü. . . Hadisenin böyle bitmesini istememişti. . . Fakat olan oldu. . . Arkadaşları omzuna vurarak onu teselli etmeye çalışıyordu. . . Sonra onu alıp Erenköy’deki evine gönderdiler.

Bir müddet sonra Atatürk, Reşit Galip'i Milli Eğitim Bakanı olarak atadı. Bu atama, ziyafette cereyan eden hadiseye bir cevap niteliğindeydi. Aynı zamanda Reşit Galip bu konuma da ehildi. Çünkü eski Daru'l Fünun'un ilga edilip yeni bir Üniversite tesis edilmesi gerekiyordu. . . Bu büyük bir inkılaptı. Yine gerekli olan şeylerden biri de eski öğretmenlerin uzaklaştırıp yeni genç öğretmenlerin ve uzman Almanların getirilmesiydi. Yapılması zorunlu olan şeylerden bir tanesi de Üniversitenin yenilenip muasır bir hale getirilmesiydi. . . Bu ince işlerin, Doktor Reşit Galip gibi uzman ellere ihtiyacı vardı.

Doktor Reşit Galip Milli Eğitim Bakanlığını terk ettikten sonra uzun bir müddet Atatürk'le hiç konuşmadı. Bir akşam Atatürk bir anda: "Doktor şu an ne yapıyor? Onu da çağıralım" dedi. Afet Hanım (Atatürk ile arkadaşları arasındaki ilişkilerin güzel olması için çabaları) Atatürk'ün beklenmedik bir şey yapacağını sezdi. Bu yüzden:

- Paşam!.. Vakit çok geç oldu. Saat gece iki. . . Başka bir akşam onu çağırırız" dedi.

Fakat Atatürk görüşünden dönmedi. Doktor geldiğinde Atatürk sevinç ve coşkulu bir şekilde ayağa kalkarak:

- Doktor gel. . . Seni çok özledim.

Sonra doktora sarılıp onu öptü. Sofrada yanında açtığı yere Doktoru oturttu. Sonra hep beraber özel rakısından içtiler. Bir müddet sonra iki asker odaya girdi, Atatürk onlara: "Şu beyefendiği omuzlarınıza alın bana getirin" emrini vermişti. İki asker kollarını birbirine geçirdi. Doktoru kollarına alarak Atatürk'e getirdiler. Atatürk tekrar ayağa kalktı bir kez daha Doktora sarıldı onu öptü ve askerlere:

- Şimdi geri götürün.

Ardından:

- Doktor. . . Biz bu şekilde yükseltip, alçaltırız, dedi.

Bu bir ders mi, entrika mı, yoksa şaka mıydı?.. Şüphe yok ki bu durum, kendisini çok sevdiği onu unutamadığı Reşit Galip'i ihmal edemediğini göstermek isteyen Atatürk'e has bir şeydi. . . Daha sonra ziyafet, neşe ve sevinç içinde devam etti.”²⁰⁹

Atatürk'ün yalakalarından birinin yazdığı bu satırlar, **Atatürk**'le alakalı gerçeği anlatmaktan kaçınmasına ve tam mânâsıyla açıklamasını yapmak istememesine rağmen büyük bir gerçeği ifşa etti.

Birincisi:

Hakikat şu ki: Bir akşam **Atatürk**, **Doktor Reşit Galip** ve aveleriyle beraber Beyoğlu caddesindeki içkili bir lokantaya gittiler. Bu lokantayı Belaruslu bir kadın yönetiyordu. Kafalar içkiden dönmeye başlayınca **Atatürk**, sofraya etrafında durup siparişleri yerine getirmek ve hizmeti bizzat kendisi yapmak için dolaşan lokanta sahibine sessizce yönelerek lokantanın durumunu, işlerin nasıl gittiğini sorar. Böyle bir fırsat kollayan tecrübeli kadın, işlerin kötü gidişatını ve sadece birkaç yabancı elçiden oluşan müşterilerin azlığını anlattı. Böyle lüks bir lokantayı yönetmesi yalnızca yöneticiliğin verdiği gurur ve Atatürk'ün desteği ile. Aksi halde uzun zamandan beri kapatmak zorundaydı. Bu nedenle **Atatürk**'ten yardım istedi. . . Sarhoş olan **Atatürk**, sofranın örtüsünü hafifçe kaldırdı. Sofranın altında bulunan kağıttan küçük bir parça kopartarak, İş Bankası çalışanına vermesi için birkaç kelime yazdı. Yazıda hanımefendiye yüksek miktarda para verilmesini emreliyordu. Daha sonra o kağıdı Belaruslu kadına uzattı. Kadın kâğıdı alır almaz krallara gösterilen saygı misali **Atatürk**'ün önünde eğildi. **Reşit Galip** ise kaşlarını çatmış eliyle

209 Reşit Galip: Ahmet Şevket, s. 238-241

sofraya vuruyordu. . . **Atatürk**, kendisi gibi sarhoş olan **Reşit Galip**'e bakarak:

- Ne oldu? Sıkıldın mı?

- Efendim. . . Çok üzgünüm.

- Sebep?

- Çünkü sizin gibi bir devlet başkanı, böyle basit ve değersiz bir iş yapıyor.

Herkes masada hayretler içindeydi. . . İstiklal mahkemelerinin birkaç yöneticisi arasında olan, **Atatürk**'ün istekleri doğrusunda sadık bir şekilde hizmet eden ve **Atatürk**'ün elinde büyüyen kişilerden biri sayılan **Reşit Galip** gibi bir şahsiyet. . . Böyle bir şahsiyet bir anda nasıl bir yol tutar. Delirdi mi acaba? Yoksa içki başını mı döndürdü?

Atatürk devam eder:

- Basitlik bu işin neresinde var?

Reşit Galip:

- Büyük bir meblağın verilmesi için banka çalışanını kâğıda yazı yazarak yönlendirmek, sofrada koparılan bir parça kâğıda imza atmak sizce bu yaptığınız basitlik ve ciddiyetsizlik değil midir?

Diğerlerinin yüzü sararırken **Atatürk**'ün yüzü kızarmaya başladı:

- Ben bu meblağı şahsi paramdan verdim.

- Hayır. . . O para senin değil

- Kimin parası peki?

- O milletin parası. Ayrıca sen mutlak tasarruf sahibi değilsin ki kendi adına alıkoyduğun bu parayı istediğin gibi harcayasın. Kendinizi bir denetleyici olarak görmek zorundasınız.

- Kes sesini!

Daha sonra hep beraber çıkıp Dolmabahçe Sarayı'na gittiler... **Atatürk**, aşırı sarhoş olduğundan dolayı ayakta durmakta zorlanıyordu... **Reşit Galip** ise sarhoşluktan dolayı sağa sola sallanıyordu... Sarayda **Reşit Galip** yarı açık yarı kapalı bir şekilde aralarında geçen tartışmayı izah etmeye cüret etti. Lakin hadisenin ilk kısmını anlatmadı... Bu kısımda **Reşit Galip** saraydan kovulunca şöyle der:

- Sen beni buradan kovamazsın. Çünkü bu saray da milletin malıdır. Yine daha önceden kullandığı küfür lafzını kullanır: "Allah bile gelse..."

Açık olan bir şey var ki ikisi de aynı zihniyet ve aynı ruh halinin taşıyordu.

Bizim kaydettiğimiz şekilde hadisenin başladığına ve sarayda da tam mânâsıyla patlak verdiğine dair delil çıkarıcıların önde geleni olan **Falih Rıfki** ve hadise hakkındaki uzun yorumlarıdır:

"Merhum Reşit Galip üzerinde dönen bir hadise var ki, onu yazmakta hata etmemişlerdir. Çünkü Reşit Galip, -sarhoş olmasından dolayı- Atatürk'ün, lokanta sahibine verdiği bahşişten dolayı yaptığı münakaşada da aşırıya kaçmıştı.

Atatürk dedi ki:

- Belli ki durumun iyi değil biraz istirahat etsen iyi olur.

Raşit Galip:

- *Bu sofraya milletindir. Ben de şu an milletin sofrasında oturmak-
tayım.*

Atatürk kendine hakim çıkararak:

- *Efendim sen haklısın. . . O halde sofrayı bizim terk etmemiz la-
zım.*

Hep beraber sofradan kalkarak oradan ayrıldılar.

*Birkaç gün sonra Reşit Galip yine davetlilerin arasında bulun-
yordu. Uzun bir müddet geçtikten sonra Atatürk:*

- *İki muhafız istiyorum, dedi.*

Muhafızlar içeri girince Atatürk, Reşit Galip'e işaret ederek:

- *Şu adamı dışarı çıkarın.*

*Muhafızlar, onu kucaklayıp dışarıya çıkardılar. . . Reşit Galip
daha önce yaptığı hatalardan dolayı mahcup olmuştu. Sonra utanç
ve sıkıntı içinde geri sofraya döndü. Atatürk'ün niyeti çok açıktı. Bu
saatten sonra Atatürk, diğer davetlilerden hatta tüm insanlardan çok
onunlakonuşmayabışladı.”²¹⁰*

Hadisenin ilk bölümünü kaydeden bu menfaatçinin durumu,
ne kadar da üzüntüye yol açıyor. Ne var ki hadiseyi daha fazla
uzatmamak için ikinci kısmı ele almadı.

Son kısım ise şöyledir:

Bu put, kendisine yapılan hakaret sebebiyle öyle bir kin besle-
mişti ki **Reşit Galip**'i bulunduğu konumdan uzaklaştırmayıp tam
tersine daha üst bir mertebeye yükseltti. **Atatürk, Reşit Galip**'i
Milli Eğitim Bakanlığına yükseltti. **Reşit**'in eliyle üniversiteler-
de yapılan ıslahatları yerine getirdikten sonra kulağından tutup

210 Çankaya, s. 508

attı. Sonra kendi meclisine davet edip, muhafızlar vasıtasıyla onu yükseltip sonra da yere atarak:

- İşte biz böyle yaparız... Bu şekilde yükseltiriz ve bu şekilde alçaltırız.

Atatürk'ün Dolmabahçe sarayında sofradan kalkıp yatak odasına çekilmesi, **Reşit Galip**'in kendisine saldırma cesaretinde bulunmasından dolayı, korkusundan olabilirdi. Çünkü **Atatürk**, çok korkak bir karaktere sahipti. Fakat o hadiseden sona cesur **Doktor Reşit Galip**'e bir entrika kurup ondan intikam alacaktı. İntikam neticesinde **Doktor**, öyle bir psikolojik sıkıntıya girdi ki denizde gerçekleşen hadise neticesinde akciğer iltihabı hastalığına mukavemet edemeyip öldü.

Reşit Galip'in hadisesini teferruatlı bir şekilde tüm tafsilatıyla vermemizin sebebi, **Atatürk**'ün Dolmabahçe Sarayı'ndaki yaşantısını ve şahsiyetini en açık bir şekilde ortaya çıkarmada önemli olmasındandır.

Çünkü bu hadisede sorumluluğun şuurunda olmadığını, dengelessiz olduğunu ve saygınlık şuurunun olmadığını, korkak olduğunu ve karşısına çıkan zayıf kimselerden intikam aldığını görüyoruz. **Reşit Galip**, Milli Eğitim Bakanı olarak atanıp sonra da istifa edilmeye zorlandıktan sonra birkaç telgraf alır. Bu telgraflar, istifa sebebinin büyük kısmını anlatıyor ve asıl sebebinin ise **Atatürk**'e karşı çıkmasının olduğunu da imasını veriyor. İşte başlangıçta Manisa Valisi olan sonra da İstanbul Valisi olan, en sonunda da Sağlık Bakanı olan **Doktor Lütfi Kırdar**'ın telgrafından birkaç satır:

(Reşit Galip, Ahmet Şevket Ilıman)

“İstifa konusuna gelirsek bu konuda birkaç rivayet var. Hakikati tam olarak bilmek mümkün değil... İnanıyorum ki idealist

davranışınız sizin istifa etmenize sebeptir. Eğer asıl sebep bu olursa – ki bunda şüphe duymuyorum- seni tebrik ederim. Daha iyisi ise kişinin, düşünen ve idealist olması, her şeyi yapan ve bulunduğu mevkiini korumak için her şeyin üstesinden gelen bir bakan olmasından daha faziletlidir. Çünkü idealistler, şahsi çıkarlarını göz önünde bulundurmadan nasıl fedakarlık edeceklerini bilirler. Bu şekilde varlıklarını ispat ederler. İşte bu yüzden sen, düne nispeten bugün daha önemli birisin.”

Yine aynı kitapta, **Doktor Behçet Öz**'ün imzasını taşıyan üzücü başka bir telgraf daha buluyoruz. Genellikle buradaki noktalı yerler, **Atatürk**'e hakaret edilen yerler olup müellif tarafından kesilmiştir:

“Üzüntümü arttıran başka bir sebep ise senin hakkında gazetelerde, şöhretine ve mertebene münasip hiçbir makalenin yazılmadığını görmemdir. Ah şu ikiyüzlü sahtekârlar! Bakanlıkta iken en çok seni över ve en çok seni severlerdi! Hiçbir asalete sahip olamayanlar, birer birer saklandılar. Ama istifa etme esnasında Anadolu Ajansında yapacağını iddia ettiğin düzenlemeleri açıklamaya gelince, kesinlikle iyi bir tesir bıraktı. Bilmiyorum hangi Milli Eğitim Bakanı, yapmış olduğun mükemmel işleri düşünebilirdi. İnanıyorum ki istifa etmendeki sebepler, gizli güçler ve hocalık iddiasındaki inattır. . . (..) Günler, sana duyulan ihtiyacı gösteriyor. Bu açıdan emin olabilirsin. Günlerin neler getireceğinin göreceğiz.”

Bu şekilde açığa çıkıyor ki **Atatürk**'e olan nefret ortaya çıkmaya hatta putlaşmış kalplerde dahi nefret duygusu birikmeye başlamıştır. Riya peçesi her kalktığında, ona olan nefret daha açık bir şekilde ortaya çıkıyor.

İş Bankası'nı, bir kumarbazın birikmiş parasını kullandığı gibi kullanıyordu. İstanbul'da 1950 yılında basılan *Büyük Doğu*

dergisinde geçen satırlardan Belaruslu kadının yanı sıra bu bankadan kimlerin faydalandığını öğrenmemiz mümkün:

“Cumhurbaşkanının ilk hesabı, kendi hevası ve menfaatleri peşinde koşan zümrelerin hevası için tahsis edilmişti. Dolmabahçe’de bir gece eğlencesinde, Türkiye’deki en büyük gazete olan Cumhuriyet gazetesinin sahibi, Avrupa’dan getirttiği baskı makinelerinin fiyatını ödemediğini ve ödemeye gücü yetmediğini söyleyerek yalvarıp yakardı... Böylece fevri bir karar ile İş Bankası’na, meblağın ödenmesi ve banka borçları adı altında kaydedilmesi kararı verdi. Beyoğlu caddesinde lokanta ve bar işleten Belaruslu kadına binlerce lira verilmesi için verilen kararın aynısı, (Başbakanlık görevinden alındıktan sonra) İsmet İnönü için de İş Bankası’ndan bin Türk lirası alması için çıkarılan kararın aynısıdır. İsmet İnönü de hiç utanmadan bu meblağı kabul etti. Yani bu meblağ, bankada olan kısımdı. Diğerlerini ise ancak Allah bilir.”

Dolmabahçe’deki yaşantısında tüm maddi ve manevi sınırları sürekli olarak aşmış, kendini, tapılan bir put, herkesi, her beşeri inancı ve her şeyi tenkit eden bir zorba ve her şeyi kendi hevasına göre şekillendirmeye çalışan biri olarak takdim etmiştir. Görünen o ki sanki kendisi mücerret kavram bunalımından yorulmuş gibi... Çünkü okula gider fizik öğretmenine: “Fizik nedir?” diye soru sorar. Öğretmen cevap verince verilen cevabı beğenmez bu sefer kendisi bir tarif yapmaya çalışır. Ziyafetine çağırdığı edebiyatçılara: “Edebiyat nedir?” diye sorar. Edebiyatçılar da bazı açıklamalarda bulunur fakat onlara: “Yaptığınız bu açıklamaların hiç birinde Edebiyatın tanımı yok” der. Sora da hiç utanmadan sofrada bulunan manevi kızlarından bir tanesini çağırarak edebiyatı tanımasını söyler. Sonra da: “İşte edebiyat budur” der.

İsmet İnönü zamanında Milli Eğitim müfettişi olup sonra da Daimi Milli Eğitim Bakanı olan **Hasan Ali Yücel**’e sorar:

- Sen felsefe eğitimi almıştın değil mi?

- Evet Efendim.

- Sıfır ile sonsuz arasındaki fark nedir?

- O fark, benim ile sizin aramızda var olan farkın kendisidir efendim.

Bu cevap, **Hasan Ali**'nin Mecliste milletvekili olarak seçilmesi – veya atanması- için yeterli bir cevaptı.

Bu manzarayı “Atatürk’ün Hatıraları” adlı kitabından müşahede edelim:

“Hasan Ali Bey siz felsefe eğitimi almış birisiniz. Şüphesiz sıfırın mânâsının ne olduğunu biliyorsunuz. Acaba sıfırın mânâsını bize açıklayabilir misiniz?

Hasan Ali Bey, ihtisas alanı olan bir konu hakkında soru sorulduğu için mutluymdu. . . Ayrıca sorunun tam olarak bildiği bir konu olan sıfır ile alakalı da olması da sevincini kat kat artırmıştı.

- Efendim! Sıfır, hayat ile yokluk ve varlık ile yokluk ve. . .

- Anladım. . . Peki, hayat ebedi olursa yokluk da aynı zamanda ebedi olmaz mı?

- Efendim şüphe yok ki öyle. Hayatın ebedi olması. . .

- Hayır. . . Ben sana sıfırı soruyorum. Sıfır yok mânâsına mı gelir? Sıfır ile yokluk arasına bir fark var mıdır?

- Efendim! İkisinden biri yani sıfır hayatta hiçbir yaşayan olmaması. . .

- Hayatı nasıl tasavvur edersin?

- Efendim Sıfır demek yokluk demektir.

- Güzel!... O halde olmayan bir şeyin, bir rakamın önüne konulduğunda on katına çıkarması nasıl mümkün olabilir? Bu nasıl olur?

Hasan Ali neredeyse bu soru üzerine yenilmek üzereydi. Dinleyenler, keyifle bu mücadeleyi dinliyorlardı. Görünen o ki Atatürk, bu soruyla Hasan Ali Yücel'i zor duruma sokmaya ve onu yenmeye sonra da onu kınayıp azarlamak için çaba sarf ediyordu. Tüm bunlardan asıl maksat, iki saatten fazladır kendisine sorulan ciddi meseleler neticesinde ortaya çıkan ağır ve sıkıcı havayı ortadan kaldırmaktı.

Hasan Ali, hangi çıkış kapısına yönelse kapalı buluyordu, sonunda öğrenmek için kullandığı zekâsını daha çok kullanmak zorunda olduğunu anladı:

- Efendim... Ben sürekli arkanızda ve solunuzdayım. Sıfır işte efendimizin solunda olan bendenizim."²¹¹

Hissettiği mücerret kavramlar krizinde, maddi ve manevi hiçbir konuda hiç kimseyi otorite olarak kabullenmiyordu. Bilakis her şeyi kendi yapmaya çalışıyordu. Hatta kanunları bile. Tarihçi **Ahmet Refik**'in hadisesi bu konuda belki en açık delildir:

Dolmabahçe sarayında içip sarhoş olduktan sora, deniz motoru getirilmesini emretti. Büyük Ada'daki Yat Kulübüne manevi kızlarıyla beraber gidecekti. Tarihçi **Ahmet Refik**'i orada oturmuş bir şekilde gördüğünde yanına çağırdı... İlim ehli olan **Ahmet Refik** kendisine ne yapacağını bilmeden yanına gitti. Lakin içine doğan bir his ile korkmuş bir şekilde yanına gitti ve önüne oturdu. **Atatürk** ise yarı eğik bir halde oturmuştur:

- Tarih nedir?

211 Atatürk'ün Hatıraları, s. 124

Ahmet Refik sathi bir cevap vermemek için birkaç dünyaca ünlü tarihinin tarihle alakalı tarifini verir.

Put adam bağıır:

- Bütün bu tarifler, tarihin tanımını açıklamıyor... Tarih, bu tariflerin hiçbirinde yok.

Ahmet Refik, korkudan yere yatar... **Atatürk**, onun bu halini görünce, fitratında var olan zayıfları ezme fırsatını yakalar. **Ahmet Refik**'e:

- Şu masaya çık ve "Ben eşeğim" diye bağıır.

Büyük tarihçi **Profesör Ahmet Refik** masaya çıkar ve bağıır:

- Ben eşeğim.

Akabinde **Atatürk**'ten tarih tarifi gelir:

- Tarih, insanlığı etkileyen hadiseler ve durumlardır.

Basmakalıp ve sathi bir şekilde yapılan bu tarif karşısında, sofrada oturan menfaatçilerden biri olan **Yunus Nadi** konuşmak için izin istedi... Parmağını şakağına koyup yüksek sesle:

- Düşünün beyler... Nasıl da harika bir tarif karşısında olduğumuzu görün!.. Tarih, ancak insanlığı etkileyen hadiseleri ve durumları tahlil eden bir daldan başka bir şey değildir.

Tarihte hiçbir millette benzerini bulamayacağımız ve hiçbir kalemin böyle bir alçaklığı yazmaya güç getiremediği hadiseden sonra, **Atatürk**'ün, Yat Kulübünü ikinci ziyaretinde, bir önceki ziyaretinden daha kötü şeyler yaptığını görüyoruz; **Ahmet Refik**'i tamamen gösteriş olsun diye övgü yağmuruna tutar. Biz, bu ikinci hadiseyi, **Methet Kuntay**'dan, ilk hadiseye bir ispat niteliğinde iktibas ediyoruz:

“... Bir müddet sonra Tarihçi Ahmet Refik, Atatürk'ün önünde durdu. Sanki onun için yer yarılmıştı. Smokin giymişti fakat tıraşsızdı. Büyük ihtimalle Büyük Ada'da oturan Ahmet Refik uykusundan uyanmış ve kendisine Gazi'nin geldiği haber verilmişti. Bu yüzden hızlıca Smokinini giymiş ancak tıraş olmak için vakit bulamamıştı. Bu yüzden birkaç günlük olan sakalıyla Atatürk'ü karşılamıştı.

Ahmet Refik'i Gazi'nin önünde görünce olduğum yerde donakaldım. Çünkü birkaç hafta önce aralarında hararetle bir sahne yaşanmıştı. Aynı sahnenin tekrar etmesinden korkmuştum. Lakin tam aksi gerçekleşti. Gazi, Ahmet Refik'e:

- Buyurun efendim...

Gazi, Ahmet Refik'i önüne Nuri Conker'in yanına oturttu.

Gazi ve Nuri Conker, karşılıklı öyle hararetle şakalaşıyorlar ve birbirlerine karşı öyle kibar davranıyorlar ki bilmeyen kişi için bu kibarlık, sanki ciddi bir şey varmış hissiyatı verecek... Bu gibi kibarlıklar, kaçınılmaz olarak sonsuza değin karşılıklı ilişkilerin kesilmesiyle bitecekti.

Aynı gece Nuri Conker, Ahmet Refik'e işaret ederek Gazi'ye:

- Paşam! Şunun çenesindeki sakala bak... Bir karış uzunluğunda.

Gazi kendisine cevap vermemiş bilakis Ahmet Refik'e yönelerek:

- Efendim Conker'in sözün aldırış etmeyin... O, insanın kafasından olanları değil, ancak çenesindeki sakalı görür.

Birkaç hafta önce Gazi'nin Ahmet Refik'e söylemiş olduğu o sert sözler bir anda silinmişti. Gazi, hem büyük hem de güzeldi. Fakat insanların çoğu küçük hem de iğrençtiler. Çünkü Gazi ile Ahmet Refik arasında birkaç hafta önce cereyan eden bu çirkin manzara, insanlar tarafından şimşek hızıyla yayılmıştı. Çünkü onlar, Ahmet Refik'e

karşıydılar. Hâlbuki hiç kimse, Gazi tarafından Ahmet Refik'e yapılan bu övgüleri yaymamıştı. Bu hadiseyi yalnızca benim açıklamam üzücübirdurumdeğilmi?"²¹²

Asıl üzücü olan şey, ilim adamına, masanın üstüne çıkıp "ben eşğim" diye bağırmanı emretmektir. . . Yine asıl üzücü olan şey, "eşek olduğuma inanmıyorum veya sizin meclisiniz eşeklerin uğrak yeridir. Bu sebeple ve size olan saygımdan dolayı sizin emrini zi yerine getiremem" diyememesidir.

Dolmabahçe Sarayı'nda yaşadığı senelerde, **Atatürk**'ün asıl meşguliyeti dil ve tarih kıyımı olduğundan dolayı tarihçi **Ahmet Refik**'e karşı ölesiye bir kıskançlık duyuyordu.

"*Atatürk'ün Hatıraları*" adlı kitapta şu satırlarla karşılaşırız:

- "*Gece yarısında onlardan birisi yatağımı salladı. . . Gözlerimi açtım bir baktım ki büyük kardeşim Ethem yanı başında:*

- *Kalk çabuk.*

- *Ne var?*

- *Sabah olunca seni Atatürk'e götüreceğim.*

Rüya gördüğümü zannediyordum.

- *Atatürk mü?.. Benimle dalga mı geçiyorsun. . . Atatürk'ü gözle görmek mümkün mü?*

O zamanlar ben altı yaşlarındaydım. Hatta o zamanlar daha okula gitmiyordum. Bazen anneme sorardım:

- *Anne, Atatürk Allah mı?*

- *Hayır evladım. . . Atatürk Allah değildir. O büyük bir adam.*

- *Peki büyük adamlar bizim gibi yer ve içler mi? Bizim gibi konuşurlar mı?*

Büyük kardeşim gece yarısında "Sabah oluna seni Atatürk'e götüreceğim" dediğinde anneme sormuş olduğum sorular aklıma gelmişti. Bu nedenle inanmamıştım.

- *Atatürk'ü gözümüzle görmek mümkün müydü?"²¹³*

İşte bu durum, kalplerde ve akıllarda bırakmış olduğu izlenimdi.

Behçet Kemal Çağlar²¹⁴ –Atatürk'e methiye yazan bir şair - Yücel Dergisi'nde 1939 senesinin Kasım ayı sayısında şunları yazar:

"Bana göre şayet ben tarihimizi en iyi bilen, problemlerinizi en iyi bilen, en iyi asker olmasam, en iyi hatip olmasam ve en cesurunuz olmasaydım bu milletin lideri olamazdım."

Kısa bir süre sonra, kalpleri evirip çeviren sarhoşluğun etkisiyle şunları söyler:

"Biraz önce söylediğim yalandır. . . Ben her şey değilim. . . Ben hiçbir şeyim. . . Eğer bu millet bu şekilde bana güvenmeseydi ben hiçbir şey olamazdım."

Son söylediği cümlelere itirazımız yok.

Mithat Cemal Kuntay Aydıbir Dergisi'nde yayınlanan bir makalesinde, Dolmabahçe Sarayı'nda bir sabahın erken saatlerini

213 Atatürk'ün Hatıraları, s. 133

214 Bu şahıs Atatürk'ü en çok öven ve övgüsünde aşırıya kaçan bir şairdir. Atatürk'e yazdığı bazı şiirlerinde onu ilah mertebesine çıkarmıştır. (Mütercim)

anlatırken, şu ana kadar kaydettiğimiz maddi ve manevi cürümler içinde en iğrenç olan portreyi aktarır:

“Güneş doğmaya yakın benzersiz bir hadise gerçekleşir. . . Yeni doğmaya başlayan güneş ışınları ve denizin parıltıları, büyük salonun kapısından demir merdivenlerden yansıyan ışıklar karşılaşma salonuna vuruyordu. . . Bu manzara içerisinde **Nebile Hanım** (Gazinin manevi kızlarından birisi) **Gazi**’nin işaretiyle sofradan kalkar, zarif bedeni ve süslemiş olduğu dalgalı saçlarıyla Sabah ezanını okumaya başlar. . . Bir müddet sonra farkına vardım. . . Akan birkaç damla gözyaşı, **Nebile Hanım**’ın güzel sesine karışmıştı. . . **Gazi Mustafa Kemal** ağlıyordu.”

İçki sofrasında, ne olduğu belli olan bir kadına ezan okumasını emrediyor, sonra da (Allah’tan korkmaktan mahrum kişi) ağlamaya başlıyor. . . Gerçekten çok ilginç bir ruh hali. . . Belki bilinmeyen bir ruh hastalığı var? Yoksa bunun sebebi, yok etmek istediği dine, hakaretle karışık bir hasret midir? Yoksa (ömrü boyunca insanları kendine kul olmaya çağıran bu adamın) Allah’a olan hasedi midir?.. Hayır. . . Hayal, bu derecedeki bir iğrençliğe tahammül edemez.

Ayrıca **Atatürk**’ün, ezan karşısında yapmış olduğu uygulamalara bak:

Atatürk, Park Otelindeydi. Otelin karşısında bulunan küçük bir mescitte müezzin ezan okumaya başladı. **Atatürk**, yanında bulunan kişiye yönelerek:

- *Bizim meşhur olduğumuzu kim söyledi? Bizim şöhretimiz nedir? Şu adama²¹⁵ bakın nasıl da ismine şöhret katmış. Öyle ki dünya üzerindeki saat farkını göz önünde bulundurduğumuzda her an adı tekrarlanıyor. . . Bu minareyi (mescidin minaresini) yıkın!*

215 Allah Resulü’nü kastediyor. (Mütercim)

İşte bu olay uzun bir süre yıkık bir şekilde kalmış minare hikâyesidir. Bu hikâye, otelde çalışan eski garsonlardan yeni garsonlarına kadar herkes tarafından bilinir.

Şurası doğrudur ki **Atatürk**, Allah'a düşman olmazdan evvel **Allah Resûlü**'ne düşmandı. Bu düşmanlık (tabii olarak Allah'a düşmanlığa götürür) Allah'a düşmanlıktan daha iğrençtir.

Bu sebeple, **Mustafa Kemal**'in bu çerçevede anlaşılması gerekir; **Allah Resûlü**'ne olan şiddetli düşmanlığı çerçevesinde...

Bu düşmanlık, **Hamdullah Suphi Tanrıöver**'in soyadı hakkında cereyan eden tartışmada da ortaya çıkar:

"Ailemizin, "koca memi" diye kadim bir ismi vardı. Bana, Arapça kaynaklı ve Muhammed kelimesinden türeyen memi, memiş ve memo derdi ve eklerdi:

- Sana bizzat kendim güzel bir Türkçe isim vereceğim: Hamdullah'ın Türkçe tercümesi olan "Tanrıöver" olsun.

Atatürk, kendi eliyle bu ismi bir kâğıda yazıp sofrada duran gümüş bir kâseye koyarak:

*- İki ismini de beni hatırlamak için muhafaza et."*²¹⁶

Şarap... Şarap... Şarap...

Ziyafetlerdeki sarhoşluk manzaraları sayılmayacak kadar çoktur. İçtiği kadeh sayıları sayılmayacak kadar fazladır. **Falih Rıfkı**'dan aktarılan şu satırlar, **Atatürk**'ün alkole olan bakış açısını açığa çıkarır:

216 Atatürk'ün Anıları, s. 228

“Bu münasebetle yaşamış olduğum şu hatıramı tekrar tekrar anlatmak isterim; Merhum Ahmet Rasim şu hikâyeyi anlatmıştı:

Yeşil Hilal Derneği'nin²¹⁷ toplantılarından bir tanesinde orada bulunanlardan birisi şu soruyu sordu:

- Değerli dinleyiciler! Bir eşeğin önünde bir kova su ile bir kova rakı olsa eşek hangisini içer?

Birisi hemen cevabı verir:

- Tabii ki suyu içer.

- Neden?

Belli ki o toplantıda alkol içenlerden biri vardı ki hemen ikinci bir cevap verdi:

- Çünkü o eşektir.

Atatürk, adamın söylediği bu nükteyi çok beğenmiş her defasında bunu tekrarlardı.

Bir akşam, eski küçük binanın önündeki çiftlikte oturuyorduk. Orada uzaktan bizi gözetleyen işçi bir çocuk vardı. Atatürk ona:

- Çocuk buraya gel, dedi.

Çocuk, masaya yanaşınca Atatürk:

- Bir eşeğin önüne iki kova konulsa, birisinin içinde su diğesinde rakı olsa sence hangisini içer?

217 Yeşil Hilal Derneği, içkiyle mücadele adıyla kurulmuş bir örgüttür. (Mütercim)

Çocuk, önümüzde duran kadehlere bakarak verdiği cevapla bizi şaşırttı:

- Rakı nedir efendim?

Atatürk gülümseyerek:

- En iyisi ona sebebini sormamak.”²¹⁸

Dolmabahçe Sarayı'nı dolduran rezalet ve adilik manzaralarının saymakla ve anlatmakla bitirilmesi imkânsızdır. Şahit olduğumuz bunca şeyden sonra insan başka şeyler görmeye takat getiremez.

* * *

ŞAHİDLİK

Yaşı şu an 75-85 civarında... Çanakkale Savaşı'nda, ardından Filistin Cephesi'nde ve son olarak da Anadolu'da istiklal hareketinde **Atatürk**'le beraber olan emekli subaylardan bir tanesi... Bu subay, bu satırların yazarına önemli bir belge emanet etti.

Bu emekli subay, **Mustafa Kemal**'le beraber Çanakkale Savaşı'ndan beri yapılan bütün askeri ve siyasi işleri takip etmiş, **Atatürk**'ün tüm şahsî ve ahlâkî yönlerine şahit olmuş, sonunda vicdanının baskısına dayanamamış ve şahit olduğu şeyleri büyük bir dosya halinde bize emanet etmiş ve şunları söylemiştir:

“Ben kabrin kıyısındayım. . . Bu nedenle ruhumu teslim etmeden önceden Allah'ın boynumda olan borcunu, emin olduğuna güvendiğim kimseye teslim etmekle yerine getireceğime inanıyorum. . . Bu gözlemlerimi, dilediğin gibi kullanmak için veriyorum. Lakin senden yalnızca bir şey istiyorum; ben hayatta kaldığım müddetçe beni ve çocuklarımı korumanı istiyorum. . . Yani benim ismimi ifşa etmemeni istiyorum.”

Bu müşahedelerden üzerinde durup düşünülmesi gereken 33 bölümü seçtik. Subayın el yazısını fotokopiler şeklinde olduğu gibi yayınlıyoruz. Bu muhterem şahsın, herhangi bir takip ve sıkıntıya düşmemesi için ismini ve ünvanını gizlemek zorundayız.

Türkiye'de öyle bir zulüm var ki, dünyanın hiçbir yerinde bunu görmek mümkün değildir. Çünkü hiçbir Türk, **Atatürk**'e dil uzatamaz. **Atatürk**'e yapılan en ufak bir tenkit, kanun yoluyla

yasaklanmıştır. Çünkü **Atatürk**, kanun yolu dışında hiçbir hınayeyi bulamaz. Herhangi bir Türk, **Atatürk**'e bir tenkid yapmak istiyorsa ya vatani terk edecek veya intihar edecektir. Hâlbuki şimdilerde Türkiye'ye hâkim olan hava, ilerici olduğunu iddia eden birkaç bin kişiyi (onlar ki asıllarıyla mazileri arasında bağı kesilmiş olan kimselerdir), 38 milyon Türk'ten istisna tuttuğumuzda, hiç kimsenin **Atatürk**'ün peşinden gittiğini göremezsiniz. Bununla beraber milyonların, her an şeytanı lanetlemekten çok onu lanet ettiğini görebilirsiniz.

Atatürk hakkındaki gerçekleri açıklamak ise büyük bir ihanet sayılmaktadır. Öyle ki insanı, vatanını terk etmeye mecbur bırakırlar. Türkiye'de **Atatürk**'ün şimdiye kadar devam etmekte olan zulmünü ve cürümlerini açıklayan Müslüman Türk'ü, vatanından ve diyarından mahrum bırakan bu durum, emekli subayın ismini gizlememizdeki özrümüz için yeterli bir sebeptir.

Fakat ne yapak gerekir?.. Çünkü 38 milyon kişi, yüz bin küsur kişinin elinde mahkûm kalmaya devam etmektedir.

Apaçık deliller ve sağlam kaynaklara dayanmaya kendimizi zorunlu hissettiğimizden, her türlü amaçtan veya şahsi kinden uzak olması ve sahte değil de samimi bir üslupla yazılmış olması hasebiyle, emekli bir subayın kendi el yazısıyla kaydettiği ve gözler önüne serdiği malumatları, önemli belgeler olarak kabul ettiğimizi söylemek isteriz.

Bu belgeleri, dildeki hataları ile beraber olduğu gibi aktarıyoruz:

1- İlk olarak Atatürk'ün durumunu açıklıyor:

1. Vesika:

« Ne خاندا تم و یا قیلریم منسوب ده نام، سزیده ده بولسا دم و سزایدیر بیتمی دم .
 فقیه بر عالم جو هضم ، هیچ ، صورتله سرای خدمتد بولما دم . ملت و صلاکت و
 یارشا هم و عثمانلی خان خانسه و موصلکنک خلقه و قهرمان آرورلرینه اجناس ارغنده بایسه
 اولدی عدر دسترنا اقلدی ، حادترک ایجده بدایتدن بری کوردیگیم و بیلدیگیم ایچوره بو اوزونلوق
 کندی طوناما با . بد میانه ده مال اولسه ، باز صغدن کندی صنع ایه دم . آخیره اولغوم و طور اولما
 حیاش شمد دیر قدر شهنگه به آغمه ایستدم شدم .

“Ne uzaktan ne de yakından sultan ailesine müntesip değilim. Ne sarayda doğdum ne de sarayda büyüdüm. Fakir bir aileye müntesibim. Hiçbir şekilde saraya hizmet etmedim.

İşin başından beri şahit olduğum olaylar, öğrendiğim kötü şeyler ve yalnızca yönetime olan isteğinden dolayı milletime, belde-me, sultanıma, sultan ailesine, beldemin insanına ve kahraman evladına yapılan bitmek tükenmez bilmeyen eziyetlerin içinde olduğumdan dolayı artık içimi yiyip bitiren üzüntünün neticesinde, bu yazıyı yazmaktan kendimi alıkoyamadım. Velew ki bu yazdıklarım hayatıma mal olsa da. Hâlbuki şimdiye kadar iki çocuğumun ve torunlarımın hayatını tehlikeye atmak istemiyordum.”

2- Mustafa Kemal'in ailevi meselesinde **Cafer Tayyar Paşa** ve memurlarından birinin şahitliğini delil olarak gösteriyor:

2. Vesika:

مصطفیٰ جمال پاشا نیک باپا سندن کیم اولدیغی و عسکرک حالنی صودوم . بلا صعور طیار پاشا . مصطفیٰ کمال
پاشا ایچونجه . اولون اولون بولیم دور . یعنی عیاشی سدر . شهبه در . دیشدی . باپاسی کیمدر ویددیلم زمان . مصطفیٰ
تشی سوپلور . دیشدی . ماناسدن کیم اولدیغی شکیب ایچونجه ماناسدوره شمش پاشای و ورانه جهاق قلمی
ملومی مدرسی جمالی هادزی متعاضد مانا . ندره . اولده صافلایان ذات زسیفیک سیور در
مویوک جمالی پاشا نیک فدایشی و صادوقه آدمی ایچونجه نیک اولی اسانول بامسه مدرگی مسکرات
مسامعدت مشعیمی آمری ایکیه کندیدیه مصطفیٰ کمالی ایکیه اولگرنک اسندوم . بلا دیدکی .
عربی جا و زنگله برحیظا ز قیرده . یا حود قاریسده حاصل اولما بر عیاشی و ندر

“**Mustafa Kemal Paşa**’nın babası kimdir ve **Mustafa Kemal**’in şahsi durumu neydi diye sordum. **Cafer Tayyar Paşa** bana, “**Mustafa Kemal Paşa** ezelden beri böyleydi. Yani sarhoş ve sefihti.” Peki, babası kim? **Cafer Tayyar**: “O konuda birçok farklı rivayetler var. Ancak babasının kim olduğunu bulamadım.”

Seyfi Bey, Manastır şehrinde **Şemsi Paşa**’yı kurşun sıkarak öldüren Topçu subayı **Cemal**’i gizleyen kişiydi (Çanakkale ahali-sindendi). **Seyfi**, **Büyük Cemal Paşa**’nın fedailerinden ve İttihat ve Terakki’deki samimi adamlarından biriydi. **Seyfi**, tütünü tekel-leştirmek için Resmi Müdürlükte Likör işlemleri şubesinde amir olduğunda, **Mustafa Kemal Paşa**’nın babasını öğrenmek istemiş-tim. Bana: “O, bir kız veya acuze bir kadından doğmuş, babası ise bir çavuştu” dedi.”

3- **Mustafa Kemal**’in Bitlis ve Muş’u ele geçirdiği iddiasının yalan olduğunu gün yüzüne çıkarıyor.

3. Vesika:

بهر اورمان برستی قول آوردونک اورد و طبیعت گورده بودرم . چنانه قلم حربه سوره
 عجلون کمان با آه بیلسی ، موزه ده دوستانده استراده ایتم دیور . حالوکه بولت و بیلتک
 ظهور بیلر روسلر آکسی و اوچینی اورد وجهم زنده سرعالم جکلبیلور ، خوبرا فلر مر اوردنه
 نازمه ارمی بر لفلرنا قاسیور کردی . بوردوره روزسلره برعالمه دن بالگر بیز نوره کیدیسه . اگر
 دیسه آتسره ایویسور کردی

“O sıralar Çanakkale cephesinde birinci fırkada hizmet görevi-
 ni yapıyordum. **Mustafa Kemal Paşa**, Bolşevik ihtilalinin başla-
 masıyla Rusların ikinci ve üçüncü cephelerden çekildiğini bildiği
 halde, Muş ve Bitlis'i düşmanlardan geri aldığı söyliyordu. Top-
 raklarımızda artık Ermeni Ordusu birimlerinden başka kimse
 kalmamıştı. Bu Ermeni birimler, kendilerini yalnız bırakıp geri
 çekilmelerinden dolayı Ruslara ateş etmeye başladılar.”

4- **Atatürk**'ün Diyarbakır'da yaşadığı fuhşiyata bazı isimler ve-
 rerek delil getirmesi.

4. Vesika:

دیاربکر هماملرینک قیاتلدیغی قاچ کیسی بیلیر ؟ بول دیاربکرکی لوقطه سی
 فواد تفصیلاتیه بیلیر . غاروزو زارعیقاکی ایشله ته شواد بیلر . . .

“Kaç kişi Diyarbakır'ın hamamlarının bazen kapatıldığını bi-
 liyor? Bu olayın tafsilatını Gazoz'un sahibi ve aynı zamandan Lo-
 kanta sahibi Diyarbakırlı **Fuat Efendi** bilir.”

5- Orduda ve her yerde bilinen sarhoşluğu.

5. Vesika:

دلت ازلده بری عیاشلیغی، سولدنک بور وقلغی بیلیمه بو قدر

“Sürekli sarhoş olduğu ve kötü bir sicilinin olduğunu bilmeyen yoktur.”

6- Farkında olmadan vatanı İngiltere’ye sattığına dair bize delil vermesi:

6. Vesika

فلستین جبهه سنه کی، سادج آرقدا تدریم، ابریکلر سواریلرینک معضنی کمالک قوماندان
ایندگی اورونلک جبهه سنه یازارون درت اورونلک کریمه اده شدیگی، عقلت و خیالیم حجه ایان
بولدوکدنک، باشور کوسزدیگی معضنی کمالک قوماندان، ایانلر قوماندان، ایچورون آلتیه راقومبار
د. جدیدی سوبلردی .

“Filistin Cephesi’nde benle beraber olan silah arkadaşlarım, İngiliz süvarilerinin, **Mustafa Kemal**’in emri altında olan cephenin askerlerini yararak, dört ordunun gerisine düştüğünü, akla ve hayale sığmayan felaketin baş gösterdiğini, **Mustafa Kemal**’in ise, **Ali Fuat Paşa** Domdar’da kalmasına rağmen, sırf kendini kurtarmak için Adana ve Konya’ya kaçtığını söylerlerdi.”

7- Yine aynı konu.

7.Vesika

اینگلیز مصطفی کمالک امر و فرماندا ایندیگی اردو دینک جبهه سی سواری رلکلریله باروب
 دینت اردو دینک کریمه و شمشیر دیو اردو دینک فقط لریله ایزادیم ، ضایعانیله ، ماروسیه دیونون
 اصلیله لریله دستمان آلتی بیجیدور . دردخی اردو فرماندان کیچولک جمال پاشا سونورقونده مصطفی
 کمال پاشا بی دواملی صورتده عوجلی کوره رنک انپاسم انمشدر . بر اردو جبهه سی بر سواری
 قوتیه باریدماز ، بر سواری قوی کندی ماشه بوشونه اردو دینک اسیبر آلاماز . آجی بوزولانه
 اردو دینک رلکلریله تعقیب ایوه ییلر .

“İngilizler, **Mustafa Kemal**'in emir ve kumanda ettiği ordunun cephesini, süvari birlikleriyle yarıp dört ordunun gerisine düşmüşlerdi. Ve bu ordular kıtalarıyla, efradıyla, zabitanıyla, le-vazımatları ve bütün silahlarıyla düşman eline geçmişti. Dördüncü ordu kumandanı **Küçük Cemal Paşa**, sürekli olarak **Mustafa Kemal**'i bu hezimetin sorumlusu olarak görüyordu. Bir ordu cephesi bir süvari kuvvetiyle tek başına yarılamaz. Aynı zamanda bir süvari birliğinin tek başına bütün orduyu esir alması imkansızdı. Süvari birliği ancak yenilmiş bir ordunun birliklerini takip edebilir.”

8- İngilizlerin Anadolu'ya geçişi sırasında **Atatürk** ile İngilizler arasındaki alâka.

8. Vesika:

«Râşid Paşa İstanbul'un İngilizlerin eline geçmesi üzerine İstanbul'da bulunan askerî kuvvetlerin tahsisini ve tahsisatını gösteren bir vesika. Bu vesika 1881 yılında İstanbul'da yazılmıştır. İçerisinde İngilizlerin İstanbul'da bulunan askerî kuvvetleri tahsis etmesiyle ilgili olarak yazılan bir rapor ve bir kararname yer almaktadır. Bu vesika İstanbul'da bulunan askerî kuvvetlerin tahsisini ve tahsisatını göstermektedir. İçerisinde İngilizlerin İstanbul'da bulunan askerî kuvvetleri tahsis etmesiyle ilgili olarak yazılan bir rapor ve bir kararname yer almaktadır. Bu vesika İstanbul'da bulunan askerî kuvvetlerin tahsisini ve tahsisatını göstermektedir.»

“**Refet Paşa**, vefat etmeden önce Cumhuriyet Gazetesi'ne şöyle bir açıklama yapmıştı: “**Mustafa Kemal Paşa**, İngilizlerin izni ile Anadolu'ya gitti. O sıralarda ben Samsun'daki ordu fırkası idaresinde iken, 18 atlı ile beraber onun yanına gittim. Üç kişilik bir İngiliz heyeti, İstanbul'dan ayrıldığında **Mustafa Kemal**'i uğurlamıştı. Mecliste **Çolak Selahaddin Paşa** ile bu konu hakkında şiddetli tartışmalar çıkmıştı. Konya ahalisinden birinden, İstanbul'daki İngiliz işgal ordusunun başkomutanı **Harrington**'un bizzat kendisinin **Mustafa Kemal**'i Samsun'a gönderdiğini işittim.”

9- Direniş hareketini kim kurdu ve kim başlattı?

9. Vesika:

حالموكي، على جدار ذلك الملاءة قود بحيلهم در شرقه فامانكر ايسه غريده ده همع طيار ايدى وهر ايكسى
 بر صوصول ركده آفلاستند كردن فقط آناه بودن حصوصى آماند معرفتله تكبره لغدهكى صاعلاه، سر
 اوزاره مدافعه ياچايكير، آناه اول كنجيكر ديسه طوركودن سزاي صايفانلك قودن داعيئاسنه سبب
 اولغىئده بو قصصوه همع طيار باشا دهمي آفلاستند در سوزگاردن هانا بيم اولغى صاعلاه وهر سركست
 آفلاستند بر صوصول بو همع طيار، بچ آفلاستند.

“Doğuda ilk milli mücadele hareketini başlatan kişi **Karabekir**, Batıda ise **Cafer Tayyar**’dı. İkisi de bu durumun farkına varmıştı. Fakat Anadolu’dan Tekirdağ subaylarına müdafaa yapmaya teşvik etmek için adam gönderilmesi, subayların gruptan ayrılmasına sebep oldu. Hatta **Cafer Tayyar Paşa** bile buna dikkat etmemişti. Sonradan kendisiyle tanıştığım jandarma Subayı olan **Şevket Efendi**, bana bu durumu izah etti.”

10- Büyük Millet Meclisi ve Mustafa Kemal:

10. Vesika

مصطفى كمال باشي و مجلسي كبير زو قوت. مرفقہ ایسده و امارتہ آخو مصطفی كمال باشي اومجده
 كوفي همده و ایسده. دیگرکی استقامتده كه و انكه خرم ایسده و امارتہ آخو مصطفی كمال باشي اومجده
 و معارضه ایسده و امارتہ آخو مصطفی كمال باشي اومجده. ایسده و امارتہ آخو مصطفی كمال باشي اومجده
 شروع و حكومت ده نعل امارتہ آخو مصطفی كمال باشي اومجده
 مصطفی كمال باشي اومجده. ایسده و امارتہ آخو مصطفی كمال باشي اومجده
 و امارتہ آخو مصطفی كمال باشي اومجده. ایسده و امارتہ آخو مصطفی كمال باشي اومجده
 و امارتہ آخو مصطفی كمال باشي اومجده. ایسده و امارتہ آخو مصطفی كمال باشي اومجده
 و امارتہ آخو مصطفی كمال باشي اومجده. ایسده و امارتہ آخو مصطفی كمال باشي اومجده

“Bu meclis, **Mustafa Kemal**'i denetim altına almayı başaramadı. Fakat **Mustafa Kemal Paşa**, meclisi istediği yöne ve hedefe çekmeyi başarmıştı. Nitekim meclisteki muarızlarının ve muhaliflerinin hiç tereddüt etmeden işlerini bitirdiği gibi, birçoğunu da uysallaştırmıştı. Çünkü Ankara hükümeti, şer'i bir hükümet değildi. Bilakis sanki gruplardan oluşmuş bir hükümetten teşkil edilmişti.

Mustafa Kemal, sürekli olarak Meclise: “Yüce meclisimiz” diye hitap ederdi. Bunun nedeni ise azaları pohpohlamak, onlara şantaj yapmak ve kendi hedefi doğrultusunda çalışmaya sevk etmektir. Sabırları biten ve kalpleri dağlanmış olan azaların sesini kesiyor, konuşmalarını bitirmelerine izin vermiyordu. Ardından o azalara tehditlerde bulunuyordu. Aynı zamanda meclis azalarının peşinden muhbir gönderiyordu. Azalar ise bundan haberdardı.”

11- Meclisteki ilk muhalefet ve Mustafa Kemal'in ruh seciyesi:

11. Vesika:

مجلسات ايجده ايلك تحريك دوغرىلدى سى ده مەننى كەن تە واپى و كىلى سراج
 اوغلى سترىيه اىرورە لك بر بىر بىلوى نىزاي كونا اسلى مباحه كا نامى آندە آردوبار
 كوندسسه اوناسور مجلس كيدىن اوز سىده آرزور بوباري كونه ريبورنگ دىبى سراج
 اوغلىن صغيشده دىيى زمان باشا اىروردى دىبشور دىلما دىندە بر چىه رشى كىي
 ملايىل حركت اىنگده ايدى . حالوكه فعلد هيج بر چنه لك اىسه قوسانداسى در عهده
 ايترسه و مخاطره كى بر توده بولماسه ، مدافعه كىرشي سسه ، آخيره آنقره ده ار راعش
 و كىندە كى افانسانده مدافعه و قوردون آندە مجلسه كىدوب كلمسه بىموره ده اسناره
 كوشكده و چان آيا كوشكده طردده قود ايجده اىسته دىيى ياستون آما - قورقو ايلك
 مرد ايشه سدى . سوره حالده كى قىلارلك و بولسارلك ادرناسده دىلار سدى

“Mecliste muhalefete sebep olan ilk şey, **Mustafa Kemal'in Şükrü Saraçoğlu'nu** Avrupa'ya silah alma bahanesiyle, beraberinde 1,5 milyon lira ile Maliye Bakanı olarak göndermesi olmuştu. Meclis, **Saraçoğlu** hakkında bir gensoru verdi ve bu meblağdaki bir parayı götürmesi için kendisine kimin yetki verdiği konusunda sıkıştırmaya başladı. **Saraçoğlu**, bu parayı Paşa'nın verdiğini söyledi. Başlangıçta sanki grupların başkanymış gibi, yaptığı hiçbir şeyden sorulmazmış gibi tasarruflarda bulunuyordu. Bununla beraber hiçbir savaş grubunu²¹⁹ da idare etmemiş, hiçbir kritik yerde bulunmamış ve hiçbir müdafaa ameliyesinde de bulunmamıştı. Bilakis Ankara'da Ziraat okulunda kendi çalışma yerinde kalıyordu. Koruma altında Meclisten evine, evinden Meclise gidip geliyordu.

²¹⁹ Burada kast ettiği düşmanla savaşmak için kurulmuş fedai gruplardır. (Mütercim)

Ardından İstasyon binasında korku içerisinde istediği tarzda-ki hayatına devam etti. Akabinde de Çankaya Sarayında. Korku iliklerine kadar işlemiştir. Çünkü gezme sırasında birkaç fedai ve gizli polisten oluşan adamları arasında dolaşıyordu.”

12- Fedailerine dair:

12. Vesika:

بويك ملت مجلسي ايجيد . باييلده بروربا عايداره ، غير مشرور صحتاره اولانه اعصار
بيله مخالفتي . آنجه صطقي خاللك اطرافنده طوبلاشمه بر قاج مدائيسي ودالغاده نئي
مستشاه ... هر وسيله بامجيد طباخه نئي ، سداغلي كيره و اعصار آراسنه صوقولوب
ادظررانه بوفدائيلر ، اوقاهه بر اشارت و دير ننه حالته همان ملاحديه ائدرسي آتارلر ،
مجلسه كيلري تهديد ايدو . اودي دنيا قوميت جدي يئلك مجلسلرند . بيله كورولمه دنك بر حال
بو مجلسه . اعصار بول بول مشاهدو اينتلر در .

“Büyük Millet Meclisi içinde yapılan propagandalara, gay-ri meşru sıfatları olan azalar bile muhalifti. Ancak Mustafa Kemal'in etrafında toplanmış birkaç fedaisi ve dalkavuşu müstesna. Her vesileyle Meclise tabancalı, silahlı giren ve azalar arasına sokulup oturan bu fedailer, ufak bir işaret ve direnme halinde, hemen silahlarına ellerini atarlar, meclistekileri tehdit ederlerdi. Komitecilerin meclislerinde bile görülmedik bu hâle, bu mecliste azalar bol bol şahit olmuşlardır.”

13- Dahili isyanlara kadar götüren durum:

13. Vesika:

بوطبولولو ايجيدو غروپلرک اکثریسی منطق کمالک داورایسه بوطبولونه معارضه
 ایدیر باشلک . دیکتاتور اولغوه، دولتی اله کوبیرلک و بریختلک کی اداره به یلتنلک
 هوسنه دوشونک، هرکوره یگی ایشده ففاسنه بوزدهنلک حاکم اولدوغو بک اعاد
 مره ایشلیدی . بوطبولولغک اچیدن دایما باشا به قارشى اعتراض سسلرینک
 بولکاسمی، مجلس خارنه ده بوسلر ک عکس انیسی، یه یر سملکت داخنده
 عصا دلک دویماسنه مجلس اچینده ده خارنه ضابیدر قوتلک مخالفت
 غروپلک وجود بولکاسنه سبب اولکشور .

“Bu topluluk içinde grupların ekserisi Mustafa Kemal’in davranış ve tutumuna muarız idiler. Paşa’nın bir diktatör olmaya, devleti ele geçirmek ve bir çiftlik gibi idareye yeltenmek hevesine düştüğünü, her gördüğü işte kafasına bu zihniyetin hâkim olduğunu pek ala fark etmişlerdi. Bu topluluğun içinden daima Paşa’ya karşı itiraz seslerinin yükselmesi, meclis haricinde bu seslerin aksetmesi, yer yer memleket dâhilinde isyanların doğmasına, Meclis içinde de hatırı sayılır bir kuvvetli muhalefet grubunun vücut bulmasına sebep olmuştur.”

14- İlk müdafaa hareketinde bulunan fedai gruplar hakkında:

14.Vesika:

حق دولتى ابدلا حطوده قورآن و قورتاران ده بوجته ل... بونار اولماسایدی
اوردوده تشکل ایدمردی یونانیلر جویوه دئا اول آنقوی اشغال فرصت
بولاسیلرادی

“Bu gruplar, devletin oluşumu ve kurtarılması konusunda ilk adımını atanlardı... Şayet bu gruplar olmasaydı ordu kurulmayacak, Yunanlılar, kısa sürede Ankara’yı istila etme fırsatı bulacaktı.”

15- İsyancı Çerkesleri ve muhalifleri nasıl kandırdı?

15.Vesika:

ایست. مسروده، ابدلیتیه جیرکساره منجلی علی پاشای نصیبه ایدمردی فقط
صورت حقدی کورمانی ورمادی استغاده اینه سی بلدی کور اولسی اینلر نامتیره
بولدی ایتدیله ا بوزساره جیرکس نکر سامی، استیترده عقی مواد، آنقده ده نندارما
حجم قوماندای سر آلامی جیرکساره، آنقده آموه قوماندای جیرکس سرساره، جیرکس ادم
وقرده سندن، کسکیلی رضایلتک، بوزساره- جاپان اولقولدی دپت جیوقلمدی
ایست. سارادی منجلی علی نصیبه ایدمردی اولوره دالاور ایدماسه قوماندان
ال کیردکن حوکره ردئا قایدیرماشدر. فذایلدی قشطرسیله قاسی کلادی شهید
ایتمشدر دیویوه ایتدیشدر. عخانای اوردوشنده بو قدر ظلم وحرمتی ریشکر
لور نمشدر

“Başlangıçta Çerkesler dileselerdi **Mustafa Kemal**’in işini bitirebilirlerdi. Fakat **Mustafa Kemal**, aklını kullanarak zaman kazanmayı başardı... Ah İngilizler ah! Onlar başımıza bu belayı getirdiler.

Bursa'da **Çerkes Bekir Sami**, Eskişehir'de **Ali Fuat**, Başkent Ankara'da Jandarma Genel Komutanı **Çerkes Baha** ve Alay Komutanı **Çerkes Remzi**, **Çerkes Ethem** ve kardeşi **Küskünlü Rıza Bey**, Yozgat'ta **Çobanoğlu** ailesi ve daha birçokları vardı... Şayet bunlar isteselerdi **Mustafa Kemal Paşa'nın** işini bitirirlerdi. Fakat **Mustafa Kemal**, hile ve düzenbazlıklarla Başkomutanlık konumuna gelince bir daha asla bu konumun elinden alınmasına izin vermedi. Kendi fedaileri vasıtasıyla muarızlarına tehditlerde bulunmuş, onları öldürmekle korkutmuştu. Osmanlı ordusunda hiçbir zaman böyle zalim bir asker ve bu derecede makama hırslı biri çıkmamıştı."

16- Rakiplerine karşı takındığı üslup:

16. Vesika:

Şehzadeyi İstanbul'a getirmemiş olsalardı, Anadolu'daki Meclis'in başına geçer, orayı temizler, meşru hale getirebilirdi.

“Şimdilik size ihtiyaç yok” demelerine karşılık, “orduda bir nefer gibi çalışayım” dediği halde kabul etmeyerek geri çevrilmesi, **Mustafa Kemal**’in maksudını aşikâr olarak ortaya koymuştu. **Celaleddin Arifi** de bu maksatla meclisin başından tasfiye etmesi, kendini onun yerine geçirmesi, Anadolu’da bulunan paşaları birer bahane ile sağa sola, hudud haricine çıkarması, kendini hem meclis reisi, hem de ordu kumandanı yaptırmayı, her üç ayda bir değişmesi gerekirken Başkomutanlık görevini kendi uhdesinde tutması, **Karabekir**’in kolordusuyla Doğu’dan yetişerek Yunanlıları püskürtmeye muvaffak olmak gibi muhtemel zaferinden, **Ali İhsan Paşa**’nın Afyon’da Birinci Orduyu ıslah ederek taarruza hazır bir hâle getirip taarruz teklifinde bulunmasından kuşkuyla düşen **Mustafa Kemal**, “askeri istişare yapalım” diye **Ali İhsan Paşa**’yı çağırıp ikamete memur ettirmesi, paşayı Divan-ı Harb’e sevk ettirmesi gibi alçaklıklar...”

17- Güvendiği vesileler ve şahıslar hakkında:

17.Vesika:

وقتیله آفره دراعت مکننده اقامت ابدی مصطفی کمال یا شانک محافظه سنه اسماعیل حتی اسکنده ...
 برزنده اودا شده بر پیاده طاقی موجود اکنون قبيله زمانده بو طاقی بر آرای قلاور سز چیقا صبه و آبرجه ده
 برزنده اودا طاقی بر قافله آلمسه بو طاقی کل باشنه قبیلچ علی کلن بگی صالح قبیلچ اسکنده کتج و یادلو به بر
 صاطی بور باشیلجه تربیح ایندی بر کل کبر مسله کذا صوکرا فارا دگورن کلن طوبال عثمانیک جینه سس ده
 بر آرای حاذر صوقاره وطوبال میلسی قایماصلعه رشه سس و بره کلن اوی ده معینه صباط الحسه
 معاشرین نرنار ما محوم فرماندعلی قادر رکنده و اکمال افندی نامی النده جیقا تدبیرین تخصیصانله
 سله مشدر بوئنده ما مشق بر بولیس فتوحه سس ده تشکیل ایندی بر کل محافظه سنه علاوه ایشیدر کندی
 شاکو قایدان کبی روح ایگ اشغیاری عنونه سس ، محافظان ده حسنه رضا جواد عیاس ، صالح بورا و ده ،
 رحیم ، رحدی ، اسکوبلی عثمان طردقان ، صریشین یارلاوه ملازم مظفر رحیمی باورده ...
 بونارلک رحیمی آدمی ، آرنگوبلی قاتل وسابقولی شعبان ...

“Vaktiyle Ankara Ziraat Mektebi’nde ikamet eden **Mustafa Kemal Paşa**’nın muhafazasında **İsmail Hakkı** isminde bir teğmen idaresinde bir piyade takımı mevcuttu. Kısa zamanda bu takımı bir alay kadrosuna çıkardı ve ayrıca bir jandarma taburunu refakatine aldı. Bu taburun başına **Kılıç Ali Bey**’in yeğeni, **Salih Kılıç** isminde genç ve parlak bir zabıtı yüzbaşılığa terfi ettirerek geçirdi. Daha sonra Karadeniz’den gelen **Topal Osman**’ın çetesini de bir alay haline sokarak, **Topal**’a Milis Konseyi rütbesini vererek, onu da maiyetine muhafız alması, maaşlarını Jandarma Umum Komutanlığı kadrosundan ve ikmal efradı namı altında çıkarttığı tahsisatlarla süslemiştir. Bundan başka bir polis müfrezesi teşkil ettirerek, muhafazasına ilave etmiştir. Akif Kaptan gibi Rumeli eşkıyaları avanesi, **Hasan Rıza**, **Cevat Abbas**, **Salih Bozok** ve **İskipli Osman Tufan** korumaları arasında... Yakışıklı sarışın teğmen **Muzaffer** ilk yaverlerinden... Bunların birinci adamı **Erenköylü Şaban** ise sabıkalı ve katildi.”

18- Yine aynı konu:

18. Vesika:

حواد عباس ، قبایج علی ، رجب زهدی ، صالح بوزارد ، عثمان طوفان و داهانیجی ای
 اولنگ فدائیلرد ایدی . آنقره پولسندہ جایشانلار (ع.م.ب.) آدی عسکری پولیس تشکیلاتده
 جایشانلارده برررله یاریش ایدریم سنه عادناجسده باصارو موقع تائبینه بدلته نیورددی
 بوخفیه لردن همان اکثریت حکیموردی .

“Cevat Abbas, Kılıç Ali, Recep Zühdü, Salih Bozok, Osman Tufan ve diğerleri **Mustafa Kemal**’in fedaileri arasında yer alıyordu.”

19- O ve mümin olan Cafer Tayyar Paşa:

19. Vesika:

بعضی کسان یا شاہ جعفر طیار ک معنویانہ عاقبت و سلطنت باغیلمنی فرود ایجندی .
الکلیت صوفی ادبی آلام جعفر طیار حقیقتاً سہالت ایجنده دہ نہ جن قدر بوقسوزلوہ کجیردی
افکار اولرہ سوبون المہ دی .

“**Mustafa Kemal, Cafer Tayyar**’ın maneviyat, hilafet ve saltanata olan bağlılığını fark etmişti. “Eğilmez” soyadın almış **Cafer Tayyar**, çok büyük bir fakirlik yaşadı fakat asla onlara boyun eğmedi.”

20- Mustafa Kemal’in kurbanları: Örnek bir mümin ve temiz bir şahsiyet Trabzon milletvekili Ali Şükrü:

20. Vesika:

بعضی کسان یا شاہ جعفر طیار ک معنویانہ عاقبت و سلطنت باغیلمنی فرود ایجندی .
الکلیت صوفی ادبی آلام جعفر طیار حقیقتاً سہالت ایجنده دہ نہ جن قدر بوقسوزلوہ کجیردی
افکار اولرہ سوبون المہ دی .

“**Mustafa Kemal, Topal Osman**’a **Ali Şükrü**’yü boğma emri ni vermişti. Çünkü **Ali Şükrü**, Mecliste açıkça **Mustafa Kemal**’e muhalefet ediyordu. Cesedini bir torbaya koymuş, Ankara’daki uzak mağaralardan birine atmışlardı. Bu çirkin işi, Çankaya’dan telefon açarak düzenleyen kişi habis bir şahsiyet olan **Ali Kılıç**’tı.”

21- Mustafa Kemal'in uzaklaştırılması için çıkarılmaya çalışılan kanunun başarısız olması:

21. Vesika:

او مجلسه كئنده تعريخ ايدى، عرسى ئويون حيان ياشار، قارا وانى، و آرقداشلىق قانۇنى
 نطبيعده بولمىش بولسا، مىللىت، ايجده بىله اولورمايان ويلىم ن قدر وىركى وىرمىسه
 بولونالدىك مجلسه اسمى صغىلم قبول ايدىم لىق شىر قوشۇلشدى. غايه مصطى كمال ايدى

“Meclis azaları içerisinde **Selahaddin Paşa, Mersinli Küçük Cemal Paşa, Kara Vasıf** ve arkadaşları, ülkede beş yıl boyunca hizmet etmemiş ve belirli miktarda vergi ödememiş hiç kimsenin meclis azalığının kabul edilmemesine dair kanun teklifini sundular... Burada asıl hedef **Mustafa Kemal**'di.”

22- İstiklal Mahkemelerini gerçek yüzü:

22. Vesika:

مصطى كمال مجلسه هبج صورمان، قرار وموافق استمهال ايشه دن كندى سبديكى
 آرقداش باردا او بىر شىر كىملىك شىر هلىك تشكيل ايدىرك و حدود سز بر صلاحيت و بىرهرك
 ايشدىكى وىز بىله كومدر سى، امر و حيا و نظارينه شىر تىنارما صورده سى تخصيصى ايشدىرىشدر
 سى محكمه لىق قولشك اوشنده وىر، شىر كىملىكى بىره مىللىتلىك اوزده بىنه عاداتا شىر فوروس، سى
 لايوس كى بىر شىدر هبج كىمسه شىر باردا سىر دور بىنه انسانى بىر كىمسه ايدى بىله و ايشدىرىشدر
 قرار كىملىك استمهال، نىمىزى بوقدر، ايشدىكى آدده و لايىك و البسى ده سى توقىون، ايدىر و نىك
 محاكمه آلا بىله، هبج كىمسه دن امر آكايه احتىال بوقدر.

“**Mustafa Kemal** çok sayıda heyet kurma girişiminde bulundu. Her heyet, **Mustafa Kemal**'in 3-5 sadık arkadaşından

oluşuyordu. Bunu hiç Meclise sormadan ve tasdikini almadan yaptı. Bu heyetleri, haddi hesabı olmayan güvenlik içerisinde, belirlemiş olduğu şehirlere, koruma görevini yapması ve emirleri uygulaması için bir jandarma müfrezesi ile beraber gönderdi. Bu mahkemeler, her sultanın üstündeydi. İnsanlar için tam bir kabus, korku ve panik vesilesiydi. Nereye gitseler, hiç kimseyi dinlemeden bir gecede birçok insanı idam edebilirlerdi –ki fiilen de bunu yaptılar-. Kararlarında temyize gitme diye bir şey yoktu. Ne zaman birini yakalamak isteseler hatta vali bile olsa ve mahkemeye götürmek isteseler herhangi birinden bir emir almaya ihtiyaç duymazlardı.”

23- Mustafa Kemal'e yardımda bulunan meçhul komutanlar:

23. Vesika:

علی احسان پاشا نك آفیون جبہہ سندن عینہ بلم آ نهار وہ قونیا دہ اقامتہ ما مور ایڈمسی
 رافت پاشا، اوزسہ، پاشا بر حرکتك اوز مقصدی در حال قزلا سرہ، کندیسہ نکلون ایڈسہ
 برسی اوردو قوماندانلقی وہ بوسیدہ قولن استغایا بشور۔ کندیسہ قائلہ اوردو بی
 تاچارہ نور الدین پاشا دہ ہمدہ آپلر شدہ، پاسہ قوماندانلقہ صحاری سی علی احسان
 پاشا نك حقیدر آفیون دہ اوردو بی منسور ایدن، تعرضہ حاضر لایان علی احسان پاشا،
 پاشا سی بلور بیدیان مصطفی کمال ادرکشدہ۔

“**Refet Paşa, Ali İhsan Paşa**’nın Afyon Cephesi’nden bir hile vasıtasıyla çağırılıp sonra da Konya’da ev hapsine atılması hadisesine üzülmüştü. **Refet Paşa**, bu işin içindeki asıl maksadı hemen anlamıştı. Bu sebeple kendisine verilen Birinci Ordu Komutanlığını kabul etmekte çekimser davranmıştı. **Nureddin Paşa** ise, komutansız kalan bu ordunun başına geçmesi için çok ısrar etmişti. Başkomutanlık savaşı²²⁰ **Ali İhsan Paşa** sayesinde olmuştu.

220 Silahlı kuvvetlerin idaresi için Mustafa Kemal’e Başkomutanlık makamının

Çünkü **Ali İhsan Paşa**, Afyon'da orduyu düzenleyen ve hücumla hazır hale getiren kişiydi. Bunun yanında savaşın tüm neticelerini **Mustafa Kemal** sahiplenmişti.”

24- İngilizlerle gizli diplomasi bağı:

24. Vesika:

عصمت پاشای لوزان نه گوده رکن و عهد نیامتا که سنی مذاکره مأمور ایدرکی
سوله هیج صورت نامشدر. مجلسی هیجیه صایمشدر حالوکه بو مذاکره ولوزان نه کی
مذاکره لوی وقوفله اداره ایدر بیله جلت، جندسه مسلت باقیجهدون ده کفایتلی و قابلینلی،
سیویلی و عسکر اولانلر واردی. آسا اولاری کوندرملک مسعطلی کماندنک ایشنه کللمدی
چونکه مدایاره هابریعتون واردی. اولونک همنجه آادولویه کوندرلشدی. اولفا مضمون ایتمک،
هقر باقیجهدون لریمدی. رزکا بولینقم سندن انقلر بولینقم سه آندامه زماهی کللیوردی لوزانوی
انقلر بولینقم سه آیدر هکنی

“İsmet”i Lozan’a gönderip ona Mudanya için ateşkes yapma yetkisi verdiği Meclise danışmamış ve hiç de umursamamıştı. Hâlbuki Meclisteki bir çok sivil ve asker, ateşkes antlaşmasını ve Lozan görüşmelerini mesleği açısından verimli ve yeterli bir şekilde idare edebilirdi. Lakin bunların gönderilmesi **Mustafa Kemal**’in hedefine uygun olmayacaktı. Çünkü **Harrington**, Mudanya’daydı ve **Mustafa Kemal** onun çabalarıyla Anadolu’ya gönderilmişti. Bu nedenle mecburen onu razı etmesi gerekiyordu. Artık Rus yakınlaşma politikasından İngiliz yakınlaşma politikasına geçmenin tam zamanıydı. Lozan’da ise İngiliz politikasına boyun eğmek zorundaydı.”

25- Kadim dostlarıyla olan münasebetlerindeki üslubu:

25. Vesika:

استانبول سرک قوماندانی عواد بک آنقره یه کلمشدی . مالی دوروم چیمونه بوروقدی . بریم طلبوروش
ناملدوشده . صاری قشعلره کدرک بملک پردی . آرقادنتله مسافر قید ایدیلرون . بودانی بونه یره . صوری
انخادعی اولدی اچیمونه ددها زیاده مصطفی کمال بودانک وجودنده اولدکیمی اچیمونه روسیه اید
استانبول محکمه سوق ایندیرور . حبسه آتدرشدی

“İstanbul merkez komutanı **Cevat Bey**, Ankara’ya gelmişti. Mali durumu çok kötüydü. Bizim taburumuzdaki sofradan bir şeyler yiyebilmek için Sarıkışla Karargahına gelirdi. Arkadaşlara misafir olarak gidilebiliyordu. **Mustafa Kemal** bu zatı mahkemeye vermiş ardından ortada hiçbir sebep yokken sırf İttihatçılardan olduğu ve varlığından korktuğu için hapse attirmişti.”

26- Alçaklıkta öyle bir dereceye varmış ki, İslâm’a karşı olmasına rağmen İslâm âleminde gelen yardımlara el koymuş böylece hırsızlığını uluslararası seviyeye çıkarmıştı:

26. Vesika:

تقدیر سنانده ، عالمی اسلامده کونزه بلینه معدی یاردیمی آلوب اسیمه مانقاسنی قورمونه ...

“İş Bankası, Hintli Müslümanların, İslâm âleminin göndermiş olduğu ve **Mustafa Kemal**’in el koyduğu nakit paralarla tesis edildi.”

27- İngiliz Siyasetine köle olması:

27. Vesika:

1- İlk kez İstanbul'da İngilizlerin bir konsolosluğu açılması. 2- İstanbul'da İngilizlerin bir konsolosluğu açılması. 3- İstanbul'da İngilizlerin bir konsolosluğu açılması. 4- İstanbul'da İngilizlerin bir konsolosluğu açılması. 5- İstanbul'da İngilizlerin bir konsolosluğu açılması. 6- İstanbul'da İngilizlerin bir konsolosluğu açılması. 7- İstanbul'da İngilizlerin bir konsolosluğu açılması. 8- İstanbul'da İngilizlerin bir konsolosluğu açılması.

“İngilizlerin, Mustafa Kemal'den istedikleri her şeyi uyguladı:

1- Musul'u terk etti. 2- Adaları Rumlara bıraktı, Mısır ve Kıbrıs hususundaki tüm haklardan vazgeçti. 3- Yunanlılardan tazminat alma hakkından vazgeçti. 4- İstanbul'u Uluslararası Devletlerin denetimine²²¹ bıraktı. 5- Boğazları güçlendirmemesi veya Boğazların etrafına asker yerleştirmemesi ve Karadeniz Boğazından Çanakkale Boğazına uzanan ve 3 kilometre genişliğinde bir alanın askersizleştirilmesi ve Yunanlıların İstanbul'da kalmalarına müsamaha gösterilip servetlerinin muhafaza edilmesi²²². 6- İngilizlere olan sadakatın muhafaza edilmesi için Ruslardan uzaklaşması gerekiyordu. 7- Hilafetin ilga edilmesi 8- Laikliğin ilan edilmesi... Ve daha başka birçok şey...”

221 İlk başta bu teklife yanaşmamıştı. (Müellif)

222 Daha büyük ödünler verme karşılığında bu maddenin ilk kısmı değiştirildi. (Müellif)

28- Sırf kendi arzularını uygulayabilmek için Cumhuriyeti ilan etmeye kalkışması:

28. Vesika:

اوردو ایالتین قیج بریلک آغزندن ، جمهوریت ایسته یوزر دینه رسدیا
ایشما دایم کی مجلسک همان اکثریتی ده موصی برویانشدند، علیحدہ اپدی اساسا
آنا دولتی به کجی نهادندک حقیسی دیلوماتی آیرکی ، فراده ، رگره ، دینه دولتہ ، ملته ،
اوردویہ ، وطنہ ، خدوتہ و سلطنہ اھانت ایتمہ حکایتہ نامسی عسکریری اوردویہ سورور
و اللہ اوردویہ عین ایتملردی . جمهوریتلہ اعدا دودہ موصاطلارک را یاری آلمادیر کی
ملنک ده آرزوی همیشه صایلمشد .

“Ordu içerisindeki hiçbir subaydan Cumhuriyeti istediğini işitmedim. Aynı şekilde Meclisteki bir çok kişi bu propagandaya karşıydı. Gerçek şu ki Anadolu’ya gelen subayların tamamı –mezuniyet belgesi aldıklarında- askerî şerefleri üzerine ve Allah’a yemin ederek din, devlet, millet, ordu, vatan, hilafet ve saltanata, ne karada ne de denizde ihanet etmeyeceklerine dair yemin etmişlerdi. Cumhuriyet ilan edildiği sırada milletin isteğine bakılmadığı gibi bu subayların da görüşlerine başvurulmamıştı.”

29- Mason Localarını kapatmasına rağmen kendisinin Mason olması:

29. Vesika:

مصطفیٰ كمال ماصوندر، اولئك رفیق حقیقی سوبیل مشدر. اگر مصطفیٰ كمال ماصون
 اولكاسیدی اولئك دورنده بویله كیم لی بر جمعینه اسباب اجرائات كیمدن مدیدی دعوتی
 دولت و حکومت امورنده وظیفه لر و یوگسالات موقع و صلاحینلی کیمه (ماصونلغ هرکی
 ایده ییله میدی. اده گل سیویلیله اورده و نئوارما نسوی بعضی صوبایلدن هیچ چکینمدن
 ماصون لوجالریه قید اولمشدر. اولئك بلاخره بوردو رگی قایا غاسی نوهارا در

“**Mustafa Kemal** Masondur. Evet, **Falih Rıfki**²²³ gerçeğin ta kendisini söylemişti. **Mustafa Kemal** mason olmasaydı, kim kendi döneminde bu kadar gizli bir cemiyete katılmaya yeltenebilirdi. Yüksek mevkilere sahip, devlet ve hükümette geniş yetkilere sahip olanların birçoğu Masonluğu benimsemiş olabilir miydi? Sadece siviller değil, bilakis ordu ve jandarmanın birçoğu ve subaylardan bazıları hiç çekinmeden kendilerini mason localarına kaydetmişti. **Mustafa Kemal**’in daha sonra bu locaları kapatması ise göz boyamaktan başka bir şey değildi.”

223 Falih Rıfki Atay olarak bilinir. Çankaya kitabının yazarı olup, makalelerinden birinde Mustafa Kemal’in mason olduğunu söyler. (**Mütercim**)

30- Mason Localarını kapatmasının sebebi fikrî değil bilakis nefsanîydi. Türk Ocaklarını kapatmasının asıl sebebi yine buydu:

30. Vesika:

مصطفى كمال پاشا نے ماسون اوہا قادیوں قایا جمائی سہی شوبہ در بیاشایہ ماصون لوہا رہی شرف
 مشرق اعظمی دریم مشہور ہوندى مغیر اولادہ و اساع دولت و انکس ایجدہ هیچ
 کہسہ و حق تاریخ بویوک و بربر لیبی و حکمدار ای بی بلکہ دن پک آشایہ کورہہ رحیلی
 دالخاویہ ساینسندہ ملت پاراسید معدنی طوی بوکر و ملت سادہ ہم تورہ نامہ بویوک
 داہی بویوک قوماندان و آنا تورک عنوانید کندسی کوکلہ جیخار حالہ نہہ نزی سنہ یاراندک
 دیرکی حضرت اللہ مخصوص قدرتی بیلم اولنک لغتہ طوی بویوک کوستر مگہ حالہ یاراندہ
 عکوردہ قاہلمسہ و شہادتہ شہادسہ مصطفی کمالک یا انگر ماصون لوہا رہی دہ حق نورک
 اوہا قادی دہ قیامتہ سہی محمد اللہ صہی بلکہ تدریجاً بر وار لوبہ حالہ کلمہ سہی
 جیکہ مستندہ

“**Mustafa Kemal Paşa**’nın mason ocaklarını kapatmasının sebebi şöyledir: **Paşa**’ya Doğu Azamlığı derecesini vermemişlerdir. Bu yüzden onlara kin gütmüştür. O, devletteki herkesi ve hatta tarihteki bütün büyük vezirleri, hükümdarları kendinden pek aşağı görmüştür. Bir hayli dalkavuğu sayesinde millet parasıyla midesi dolu bu korkak, büyük kurtarıcı, büyük dahi, büyük kumandan ve büyük Atatürk unvanlarıyla kendisini göklere çıkarmalarından, bizi sen yarattın diyerek Allah’a mahsus kaderini bile onun nefsinde toplayıp göstermeye çalışanlardan gurura kapılarak şırmardıkça şırmarmıştır. **Mustafa Kemal**, sadece Mason Localarını kapatmadı bilakis Türk Ocaklarını da kapatmıştı. Çünkü **Mustafa Kemal**, kendisi kademeli olarak güçlü bir şahsiyete dönüşen **Hamdullah Suphi**’yi çekemiyordu.”

31-Türk Ocaklarına olan düşmanlığının sebebi:

31. Vesika:

تورس ارها قلده اعصاب قیدی ایچوره سحره آرا بولادی. بواپس اولن هج ایشه کلمشدی
 نهایت آنفرده اوقاق اولنده و برین برضافنده محمد الله صلی الله علیه و آله و سلم
 اودور استقام آلمشدی .

“Türk Ocaklarına aza kaydedildiği sırada ailesinin şeceresine bakılması şart koşuluyordu. Bu durum onun hiç işine gelmiyordu. Nihayet Ankara’da Evkaf Otelinde verilen bir ziyafet esnasında, **Hamdullah Suphi**’nin karısına tecavüz ederek ondan intikam almıştı.”

32- Kız kardeşini, fuhuş hayatının “kadın simsarcısı” olarak kullanması ve Saadet adındaki öğrenciye yaptıkları. (Burada dikkat edilmesi gerek durum, Saadet ismi ile Fahrettin Paşa’nın hatıratlarında (S) harfi ile işaret ettiği ismin bir birine tam uyuyor olmasıdır.):

32. Vesika:

مقبول (سن ژورژ) لیسینده اوقیان سعادت اسمنده بر قبری آردوه آنقره کونرسه،
 رطقی کمالک قوبته صومشده. و بوقا مغابل بو قهر لک باباسنه یاغالتیده ناریکیلیان
 اجراهانسی سوقاغنده اموال متروکه دن بر اوطدی ابدلشد. و آیریجه ده غلط
 کوچه سسلک اوردورنده ایلک آجیلده طیاره نابعلگی با قازنده برینده ینه بو فیرک
 باباسه و برمشد کرد. بو قیزی یاغالتیده طانایان شوهر قانامه دی. قیزک آلدی
 مصطفی کمالک امضالی بر قارق واری سیم آلدی ارکا مهم بر وظیفه و بر حکم
 دییه وعد ایشده. فیر هدییه بونی سوبیلدی صوگردن بر اوپه رانوره قیزلوه عملیاتن باید برسه
 اولمشدی فقط قوجاسی ایسی فروره ایدرک اوی بو شامشدی.

“Makbule²²⁴, Saint George Lisesinde okuyan Saadet ismindeki bir kızı alarak kıza Ankara'ya götürerek **Mustafa Kemal**'in koynuna sokmuştur. Buna mukabil bu kızın babasına Pangaltı'da Narkilician Eczanesi sokağında emvali metruktan bir ev hediye edilmiştir. Ayrıca Galata Köprüsü'nün üzerinde ilk açılan piyango bileti gişelerinden birini yine bu kızın babasına vermişlerdi. Bu kızı Pangaltı'da tanımayan şöför kalmamıştı. Kızın elinde Mustafa Kemal imzalı bir kartı vardı. Seni kim alırsa ona mühim bir vazife vereceğim diye vaad etmişti. Kız hep bunu söylerdi. Sonradan cerrahlardan biri, yaptığı ameliyatla kıızlık zararını dikmişti. Böylece evlenebilmişti. Fakat uzun süre geçmeden durum ortaya çıkınca kocası onu boşamıştı.”

224 Mustafa Kemal'in kız kardeşi. (Mütercim)

33- Fuhuş konusu:

33. Vesika:

مصطفى كمال بن عبد العزيز - ياد ايندكلى بوقير كى نه قيدر / او اعلاند واردر . عوتيم سيلم
 رلكده . نازيليمى بو تاشلار اسي سمانته دوكلشورور ازميره كيدن نكلا جمال واپورده
 بلش بومده قورنق قالى نازيليمى بو تاشلار بو ساشلار . بو عادت اوزون اوزون بو بيلدى
 ووردى (دام روسيون) مكندن قيرى آتوب اولموشوبل ايمده . سايه كونوردكلرينى
 نيمه كوزمه كورمه و بوقيرده اسي كى سعادته ره كلديم . كيدم . طابيشدم و اوندرده
 عوتيم سيلم

“**Mustafa Kemal** ve avaneleri bu kız gibi birçok genç kızın ve oğlanın hayatını ifsad ettiler. Avanelerini eşlerini boşamaya, fuhuş ve rezilliğin içine dalmaya başladılar. İzmir’e doğru giden **Kul Cemal** vapurunda, banyolara atılmış kızlara ait birçok kanlı bez bulunmuştu. Bu olay, uzun süre Mecliste konuşulmuştu. Bizzat kendi gözümle, arabayla kızların Dam de Sion okulundan alınıp saraya götürüldüğünü gördüm. Daha önce zikri geçen Saadet, bize gelmeye başlamış, ondan her şeyi öğrenmiştim.”

* * *

Bu vesikalar, emekli subayın, sade, temiz ve sahtelikten uzak bir üslupla bize takdim ettiği şahitlikler, vesikalara dayanarak fikrî binamızı tamamlamamız için küçük bir katkı oldu. Milli Mücadele hareketine iştirak etmiş bir askerın bildiklerinin, duyduklarının ve şahit olduklarının kayıt altına alınması büyük önem taşır.

Ne askerler arasında ne de halk arasında **Mustafa Kemal**'e tüm kalbiyle destek olan ve sadık bir şekilde onun safında duran bir kişi bile bulamazsınız.

Aslında tek başına olan bu garip adam, kendisine karşı fert fert hissedilen nefreti, içtimaî sahada saygıya dönüştürdüğünü görüyoruz!!!

Evet tek bir adam!..

Bu adamda sıradışı tek şey var, dünyada ondan başka bu çeşit alçaklığı kendinde barındıran başka bir şahıs bulamıyor olmamızdır!

* * *



DOKUZUNCU BÖLÜM

KURŞUN TABUT

Ve Yeraltında Kırılmış Haç
İşaretleri



HEYKEL

Her yerde heykeli bulunuyor... Sadece büyük şehirler veya orta düzeydeki şehirler değil bilakis küçük şehirlerde ve kentlerde hatta köylerde dahi en azından bir heykelinin bulunması zorunluymuştu... Büyük çoğunluğu kireçten yapılmış bazıları da bakırdan yapılmıştı. Polis merkezlerinde, dağ zirvelerinde, Başbakan'ın odasında hatta fakir köy meydanlarında bile görebilirsiniz... Bu heykeller, Türk köylülerinin fakirliği karşısında korkunç bir küçümsemeyi temsil ediyor... Ankara ve İstanbul gibi büyük şehirlere gelince, heykel dikmekte hiçbir sınır yoktu.

Avrupa'da yapılan bu heykellerin, çaldığı milli serveti hesaba katmazsak bile, taşıdığı mânâsı çarpıcı. Çünkü kireçten veya bronzdan Avrupalılara yaptırılan heykellerle, milli kahramanlığını cisimleştiren adamın, bu inkılabın en mahrem fikir ve heyecan ifadesini canlandırmak için Avrupa'dan başka çaresi yok demektir ki, bu içine düşülen korkunç iflasın mânâsını tasavvur edin... Bu durum sanki Avrupalıya şöyle demek gibidir: "Gel inkılabı sen yap ve geleceğimi sen temin et!"..

Dünyanın hiçbir yerinde henüz yaşayan hiç kimsenin heykelini dikmek gibi bir adet yokken, Atatürk'ün, zikrettiğimiz hiçbir mânâyı dikkate almaksızın, en ufak köylerde bile kendi heykelinin konulması için emirler çıkarttığını görüyoruz.

Taksim meydanındaki heykelinin, neden giyotine²²⁵ benzediği sorulduğunda şöyle cevap verir:

225 Giyotin; idam mahkumunun başını kesmek amacıyla geliştirilmiş bir çeşit

- *Lakin kimin başını kesiyor? Benim başımı mı yoksa heykellere düşman olanların başını mı?*

Tabi hiç kimse şöyle cevap vermeye cesaret edemiyordu:

- *Hayır Efendim! Bilakis Türk Milletinin başını kesiyor.*

Rıza Nur, kitabının “Moda” bölümünde heykeli şöyle açıklar:

“Bu bitti, heykel modası çıktı. Mustafa Kemal her yerde heykelini diktiriyordu. Bütün belediyeler de birer heykelini yaptırıp diktiler. Bu hususta büyük yardımlar toplandı. Avrupa’ya milyonlar gitti. Çünkü heykeller Avrupa’da yapılıyordu. Şimdi millî iktisat yapan bu adamların o vakit gözü neredeydi? Böyle birçok lüzumsuz israflar yaptılar. Tabii netice olarak iktisat buhrana vardı. Şimdi ise kıvranıyorlar. Tedbir alıyorlar; fakat bade’l harab’ül Basra²²⁶. Ne çare ki, çeken millettir, devlettir.

Ayrıca bu işin bir de ahlâkî ve çirkin kısmı da var. Kimse kendi eliyle heykelini dikmez. Türk’ün nice kahraman kumandanı, yüksek şairi, devlet adamları var. Memlekette heykel dikmek adetini yerleştirmek lazımsa bunları dik! Bilakis kendi heykelini o kadar çok dikti ki, ileride bunların heykelini dikecek zaman geldiğinde, onlara yer kalmamış olduğu görülecektir. En iyi meydan ve sokaklar dolmuştur. Bari mili harplerde bu kadar vatan evladı gitti onlar namına heykel dik! Avrupa’nın her yerinde olduğu gibi meçhul asker namına heykel dik. Tuhaf bir şey oluyor; İstanbul’a bir ecnebi heyeti geldiği vakit meçhul asker heykeli arıyor, yok. Mustafa Kemal’in Taksim’deki heykeline meçhul asker heykeli gibi merasimle, askeri karşılamaya yapılarakçelenkkoyuyorlar,gülünçoluyor.”²²⁷

idam aracı. Giyotin ilk kez 1792 yılında Jacques Nicholes Pelletler adlı bir hırsızın idam etmek için kullanılmıştır. (Mütercim)

226 İş işten geçmiş, olan olmuştur. (Mütercim)

227 Hayatım ve Hatıratım, cilt 4, s. 1349

Bu açıklama, meselenin derinliğine dalmaksızın kendi heykeli-
lini diken diktatöre karşı yapılmış sathi bir tenkitti.

Mustafa Kemal'in diktiği heykeller ayrıca, kendi nefesine olan köleliği ve bencilliği de ortaya çıkıyor. Aynı zamanda İslâmi fikir ve anlayışa karşı olması sebebiyle İslâm Şeriatı'ne olan düşmanlığı da ortaya çıkıyor. **Atatürk**, İslâm akidesine karşı meydan okuyor, bunun için putunu dikerek, kendini her şeyin üstünde görüyor. Sanki şöyle demeye getirtiyor:

- Ben sizin en yüce rabbinizim. (Haşa!)

1950 senesinde Büyük Doğu Dergisi'ndeki daha önce bahsi geçen şu satırları okuyun:

“Salah Cimcoz –İttihat ve Terakki'nin meşhurlarından biri- Birinci Dünya Savaşı esnasında Mustafa Kemal'in Paşa rütbesine yani “Tugay” rütbesine yükselmesi için çaba sarf eden birisiydi. Enver Paşa'ya teklifi sununca Enver Paşa:

- “Ben onu iyi tanıyorum. Sen onu Paşalık rütbesine çıkarırsan senden Mareşal olmayı ister. Mareşal rütbesine çıkarırsan bu sefer de sultan olmak ister. Sultan olduğu zaman da Allah olduğunu iddia eder” der.

Buna rağmen Enver Paşa onu paşa rütbesine çıkardı. . .

Günler geçti. Salah Cimcoz, bizzat kendisi bir ziyafet esnasında bu hikâyeyi, ölümüne birkaç yıl kalan Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal'e anlattı. Hikâyeyi dinleyince şunu söyledi:

- Peki, bu söyledikleri rütbelerin hepsine varmadım mı?”

Akılları donduran bu satırlarda, bu adamın içinin aksini gösteren başka bir misali bulmak mümkün değildir. Kendi nefisini bir ilah olarak görüyor ve bu mertebeyi kendisinin kazandığına

inanıyor. Bu çeşit bir rezillik, ne Nemrut ne Ebu Cehil ne de Ebu Leheb'de görülmüştür. **Enver Paşa**'nın söylemiş olduğu tüm mertebelere ulaştığını iddia ederek şunu demeye getiriyor:

- "Mareşalliğe ulaşmadım mı? Sonra da Sultanlık makamına ulaşmadım mı?"

Sonrada şunu demek istiyor: -Haşa-

- "İlahlığımı ilan etmedim mi?"

* * *

YENİ BİR MEZHEP

Sapkın fırkalardan ayrı bir grup vardır ki, imân ettikleri Allah'ın –haşa Allah bundan münezzehtir- ahmak ve sapık olduğuna inanıyor, bir melek tarafından yapılan bir hatanın neticesinde Cebrail'in, vahyi Hazreti Ali'ye getirmesi gerekirken Allah Resûlü'ne getirdiğine inanıyorlar. Âlemlere rahmet olan Peygamberimizin ancak bu şekilde peygamber olabildiğini iddia ediyorlar.

Aklı, akıl olmaktan utandıran bu boş iddialar karşısında, bu tür hasta idrak karşısında insan onlara tükürmekten kendini alamıyor. Ne var ki onlar, tükürüğün şerefinden dolayı tükürüğü bile hak etmiyorlar.

Onlar arasında Allah'ı kendi hevasına göre tefsir edenler, hatta hevalarına göre kullananlar olduğunu görünce, **Mustafa Kemal**'in eksik bile kaldığını, daha doğrusu planlarının ve tasavvurlarının ufkunu gördük...

Sadece ismini İslâm'dan alacak, İslâm'ın dünya ile tamamen alakasını koparacak, dinin yalnızca vicdanî bir şey olduğunu zannedecek ve İslâm'ın Türklerin dini olduğunu ilan edecekti. Hatta Peygamber Efendimiz'in Türk olduğunu, Kur'an'dan ilgisini çeken yerleri, ilgisine yetecek kadarını alacak ve Kur'an'ı Türkçeye çevirecek, üzerine de Türkçe Kur'an yazdıracaktı. Tüm bunlara ilaveten ibadete müzikli dans şeklini verecekti... Yani **Mustafa Kemal** başka bir mezhep tesis etmeyecek, bilakis başka bir din kuracaktı.

Reşit Galip'in aktardığı hadiseler hakkında yazılmış “Atatürk Hakkında Meçhul Hatıralar” kitabında hayatının sonuna doğru başlayan delilikleri göreceğiz:

“Atatürk, Reşit Galip ve beraberinde başka kişilerle beraber Ayasofya'ya gelmişti. Her yeri gezdikten ve Sultanın odasını gördükten sonra, Caminin muhafazası hakkında açıklama istedi. Sonra da müze müdüründen tarihî bazı malûmatlar talep ettikten sonra gezisine devam etti. Bu ziyaret gazetelerin dikkatini çekmeyecek şekilde normal şartlar altında tamamlandı.

Saraya dönüşü esnasında Atatürk sadece Reşit Galip'i çağırdı ve onunla konuştu. Ben de, aralarındaki bu konuşmayı daha sonra Reşit Galip'ten öğrendim. İşte size Reşit Galip'in diliyle bu konuşmayı aktarıyorum:

“Bana, Ayasofya hakkındaki görüşümü sordu. Ben de zannettim ki, Ayasofya'nın tarihî değerinden ve mimarî yapısından soruyor. Ben de ona Ayasofya hakkında çok bir malûmata sahip olmadığımı söyledim.

- Hayır Reşit Galip. . . Ayasofya'nın bir cami olması hakkındaki görüşün nedir?

Tam olarak ne kastettiğini anlayamadım. Bu sefer bir kısım düşüncesini söylemeye başladı:

- Bu mabet, tarih boyunca birçok inanç tartışmalarına sahne oldu. Bizanslılar döneminde birçok din adamı, imparatorlar önünde tarihî tartışmalarda bulundular. Orada büyük ruhbanlar ve savaşçılar halkın önünde tağutun yüzüne tükürdüler. Yine Fatih, İstanbul'un fethini orada ilan etti ve ilk namazını orada kıldı. Hiç şüphesiz Ayasofya, dünyaca bilinen bir mabettir.

Atatürk konuşmasının bu kısmına vardığına bana:

- Ayasofya, İslâm hakkındaki düşüncelerinizi tartışmak için mü-kemmel bir yer, dedi

Bir an düşündüm ve kendimi minber üzerinde yeşil cübbe giymiş bir şekilde tasavvur ettim. Doğrusu cesaretimi kaybettiğimi hissettim. Gazi, sanki ne düşündüğümü fark ederek bana:

- Hadi İslâm âlimlerini İstanbul'da toplayalım, halka da ilan edelim herkes gelsin. Camiye mikrofonlar koyalım ki dışarıda kalanlar işitebilsin. Sen de kendi fikirlerinle âlimlerle münakaşa et. Halk da hakem olsun.

Düşündüm. . . Bu fikrî tartışma yolunda kendimi kurban seçmede tereddüt etmem. Fakat ben –gerçek söylüyorum- bu işin basit olmadığını biliyordum. Birçok kişi buna itiraz edebilirdi. Aynı şekilde bazı gericiler olay da çıkartabilirdi. Kendimi kurban olarak öne sürmekten çekinmiyorum fakat düşüncelerimin zayi olmasından korkuyordum.

Tüm düşüncelerimi Gazi'ye söyledim. Ona, fikirlerime güvendiğimi fakat fikrî tartışmanın fizikî tartışmaya dönmesinden ve bu olayın, fikirlerimizi karalamaya sevk edebileceğinden korktuğumu söyledim.

Plan şöyle olacaktı:

- 1- İslâm'ın Türk dini olduğunu ispat etmek.*
- 2- Dinin Allah ile kul arasındaki kalbi bir bağ olduğunu ispat etmek.*
- 3- Kul, namazda Rabbine münacaat ettiği zaman kalbinden seslenmesi gerekir. Kalbin dili ise kişinin anadilidir. İnsan duygularını anadiliyle ifade eder. Bu nedenle anadilinin ibadet ve dua dili olması gerekir. . . Bu görüşün tartışılması ve müdafaa edilmesi gerekir.*

4- Bu görüş üzerine ittifak edilince (ibadet dilinin Türkçe olması), duaların Türkçeleştirilmesi ile amellerin düzenlenmesi gerekir."

Bu bela neredeyse Türk milleti üzerine gelmek üzereydi ki, bu işe girişmek için yeterli cesareti bulamamıştı. Çünkü çevresindekiler kendisine nasihat etmişti: “Gel bu işten vazgeçelim. Çünkü işin nereye varacağını bilmiyoruz. En doğrusu gericiliği uyandırmamak.”

Dilediği ve arzuladığı biçimde Allah mefhumunu izhar etmeye karşılık Allah’a olan düşmanlığını ilan etmeye devam etti. Daimi sevgilisi olan Afet şöyle dediğini aktarır:

- *“Yeni bir Luther olmak gibi bir çabam yok.”*

Yani dini değiştirmek yerine (ki bu değişim İslâm Dini için taviz vermek olur), İslâm dinini kökünden kaldırıp kendini ilah yerine koyma çabasında ısrar etmeyi tercih etmişti.

Böylece acılarını ve kederlerin kalplerine gömen Müslümanlar da, yeni bir bela getirecek bu musibetten kurtulmuş oldular.

Sonra o meşhur olay:

İçki sofrasında, Ayasofya’nın müzeye çevrilmesi için çıkarttığı emir!

Ayasofya’nın – İslâm’ın Haçlılara karşı zaferinin nişanesi- müzeye çevrilmesi, İngilizlere bir hediye olarak sunulan Hilafetin ilgasından sonra, bütün Hıristiyan alemi karşısında verilen en büyük tavizdir. Bu taviz, Türkleri İslâmî zaferinden tecrit etmek, İslâm’ı inkâr ve iptal etmektir. Aynı zamanda Ayasofya camisini müzeye çevirmek, Türkiye’deki bütün camileri kapatmaktan daha kötü bir durumdur.

Hıristiyan âlemine verilen ve İslâm’ı tüm müdafaa ve hamle sıfatından çekip çıkararak bu taviz yaşadığımız şu zamanda kadar, hâlen devam etmektedir.

YIL 1936

Baş menfaatçi **Falih Rıfki Atay** Avrupa seyahatinden döner:

“Kalktım gittim. Sarayın denize bakan kısmının açık olan bölümünde İsmet İnönü ile beraber oturuyordu. Tam da tahmin ettiğim gibi ikisi de asabiydi. Daha sonra sebebini öğrendim. Ankara'nın merkezinde nakit paranın miktarı hakkında bir münakaşa vardı. İnönü, sürekli Türk para birimi ile oynanmasından sakındırıyor, bazı mali uzmanları uyarıyor ve enflasyona götüren yollar hakkında nasihatlerde bulunuyordu. . . Bu onların asabi olmalarının asıl sebebiydi. Beni gördüğünde:

- Aylardır kayıplardaydın. . . Gel gördüklerinden bize bahset.

Birden fazla konu hakkında konuştuk. Uzun bir müddet sonra davetliler listesindekiler yavaş yavaş gelmeye başladı. Gelenlerin sayısı artınca Gazi: “Yemek salonuna geçelim” dedi.

Üç gün önce iki arkadaşı arasında hoş olmayan tartışma konusu açıldığında,- daha sonra bana söylediler-, daha biz ikinci veya üçüncü yudumdayken o çok içmişti.

Atatürk bir anlığına bana dönerek şöyle söyledi:

- O gece sen de burada mıydın?.. Bu konu hakkındaki izlenimin nedir?

Sanki kanımın donduğunu hissettim. . . Atatürk hastaydı. Güçlü hafızası -en güçlü melekesi olan hafızası- gerilemiş ve çökmeye

başlamıştı. Ona, benim o gün geri döndüğümü söyleyince, elini alnına götürerek bir anlığına düşündü sonra:

- Evet... Doğru.

Güçlü bedeni zayıflamaya doğru gidiyordu. Biz, Atatürk gibi büyük bir yorgunluğa karşı koyamıyorduk. Bizden hiç kimse onunla beraber çalışmaya veya onunla gece geç saatlere kadar kalmaya dayanamıyordu...

Yemek yemeden önce bilardo oynardı. Kendisi için bir egzersiz çeşidiydi. Biz de salonda durur onu izlerdik... Çok iyi oynuyordu. İsmet İnönü en büyük rakibiydi. Onlarla beraber oynayanlar arasında Kazım Özalp, Saffet Arıkan ve Nuri Conker vardı. Bu egzersiz bazen bir saatten daha fazla sürerdi. Aynı sene Ankara'ya dönüş esnasında, alt kata indiğinde bilardo odasına girmeyi ihmal etmezdi. Bilardo sopasını eline alır birkaç atış yapardı. Fakat bir iki vuruştan sonar oynamayı bırakır öfkeli olduğunu hissettirir bir ses tonuyla şöyle derdi:

- Sofraya geçelim.

Sinirlerinin hızlıca titremeye başladığını fark ettik. Daha sonra doktorların hatıratlarını okuduğumuzda bu belirtilerin erken ölüm haberi olduğunu anlamıştık.”²²⁸

* * *

YIL 1937

Menfaatçi kâtibin bizzat kendisi anlatıyor:

“Özellikle 1937 senesinden sonra, sinir dengesinin bozulduğuna şahit olduk. Çok hassas olmuştum. Sürekli boşaltma ihtiyacı olan sinirlerimi zorlukla kontrol ediyordum. Ziyafet uzadığı zaman büyük bir özveride bulunuyorduk. Bazen sigarayı terk ederdim. Fakat sigara yerine kendimi nargile ile teselli ediyordum. Geç saatlere kadar dil araştırmalarının sürdüğü gecelerden birinde sessiz bir şekilde mekânımı terk edip refakatçi odasına geçtim. Nargile içmek istiyordum. Tütün tabakasını cebimden tam çıkartacaktım ki garson gelerek:

- Paşa hazretleri sizi istiyor. Tam dönecekken ikinci defa bana doğru hızlıca geldi. Sonra üçüncü defa. . . Hemen odaya döndüm. . . Atatürk'ün yüzü sararmış, kullandığı kelimelerinden kızgın olduğu anlaşılıyordu. Koltuğumu boş görünce sinirleri yükselmişti. Çünkü artık insanların kendisinden kaçtığını düşünüyordu. Bu yüzden artık hiçbir kayıtsız harekete tahammülü yoktu.

Bana sordu:

- Neredeydin sen?

- Kısa süreliğine refakatçiler odasına gittim.

- Gecenin bu vaktinde refakatçi başkanı ile beraber hangi meseleleri tartışmak için gittin?

- Hayır efendim. . . Tartışmak için gitmedim. . . Bir senedir sigarayı bıraktım. Fakat nikotini bırakmayı başaramadım henüz. Çünkü

zaman zaman nargile içiyorum. Büyüklerin yanında nargile içmek uygun olmadığı için ben de dışarı çıktım.

- Güzel. . . Buyur otur.

Bütün bunlara, kuvvetten düşürecek, devası olmayan hastalığın sebep olduğunu anlamamıştık. Başlangıçta hafızası zayıflamaya başlamış sonra da aralıksız burnundan kan gelmeye başlamıştı. Gerçek şu ki etrafında bulunan doktorların, şu ana kadar nasıl olur da bu etkilerin genel çöküş belirtileri olduğunu ve bu etkileri nasıl olur da basit sebeplere bağlayarak hafife aldıklarını anlayamamıştım. Burnu her kanadığında doktorlar: "Bununla ilgileneceğiz. Birazdan durur" derlerdi. Kanamadan sonra kaşımaya başladı. Atatürk, eski Osmanlı tabiriyle "Edepli bir efendi"ydi. İhtiyacını gidermek için bulunduğu yerden çıkmak istediğinde masa arkadaşlarından birine:

- Öyle zannediyorum ki sen bana gizli bir şey söylemek istiyorsun, derdi.

Bu bahaneyle odadan beraber çıkıyorlar sonra ona:

- Biraz bekle, derdi.

Tuvalete gider ihtiyacını giderdikten sonra beraber tekrar geri dönerlerdi.

Atatürk, eğilmek zorunda kaldığı kaşıntılara dayanamıyordu. Baldırlarını kaşıyarak sabahlıyor ve şöyle diyordu:

- Bu evde gözle görülmeyecek küçüklükte kırmızı haşereler var.

O hariç bizden hiç kimse bu evde böyle bir sıkıntı yaşamıyordu. Lakin onunla eğlenmek için aynı şüpheyi hissettiğini iddia edenler de vardı.

Hatta yaptığı gezilerinden birinde evin en güçlü ve en etkileyici ilaçlarla dezenfekte edilmesini emretmişti."

Kırmızı haşere hadisesindeki gibi yaptığı delice davranışlar ve kafa karışıklığı, hiçbir sultanın döneminde yaşanmamıştır. . .

Şevket Süreyya anlatıyor:

“Has Kalem Müdürü, Sağlık Bakanı’na yazdığı yazıda şunları haber verdi:

“Sarayın üstünde karınca yuvası olduğundan dolayı, Atatürk’ün taze bedeni bu haşereler tarafından ısırıldı, ta ki kaşıntı yüzüne kadar ilerledi.”

Sağlık Bakanı Müsteşarı da şunları yazar:

“Evet doğrudur. Karıncalar sarayın bazı köşelerinde bulundu. Hatta uzmanlar, bu karıncaların Çin’den Avrupa’ya göç eden karınca türlerinden olduğu ispat ettiler.”

Fakat bu kaşıntının ardında farklı bir sebebi olduğu hiç kimsenin aklına gelmemişti. Bu nedenle Genelkurmay Heyeti, konunun Deniz Kuvvetleri’nden gelen uzmanlara havale edilmesini istemişti.

Bu durum Karaciğer hastalığının etkisi devam ediyorken, böyleydi. Uzmanlar ve Yavuz Muharebe Kruvazörü’nden olan ekip, sarayda karınca avına çıkmak için gittiklerinde Atatürk Ankara’yı terk etmişti. Ankara’ya döndüğünde ise Sağlık Bakanı Müsteşarı, onun hasta ve bitkin olduğunu görmüştü. Kanaması ve kaşıntısı ise öncekinden daha fazla olmuştu.”²²⁹

Ne kadar komik ve gülünç bir durum: Yavuz Muharebe Kruvazörü ekibinin, Çankaya Sarayı’nda karınca avına çıktığını tahayyül edin. Bir itfaiye ekibi gibi sanki yangınla mücadeleye çıkmışlardı!..

Ayrıca Ankara'yı himaye etmek için çağırılması gerekirken İzmit limanında bulunan Yavuz Muharebe Kruvazörü ekibini böyle bir iş için çağırmanın ne gereği vardı?.. Yoksa Yavuz Muharebe Kruvazörü'nde birden fazla karınca avı uzmanı mı vardı? İnsan, yapılan bu işe delilik mi desin yoksa Deli Mustafa diye lakap takılan kişiye rahmet mi okusun?

Kaşıntı hissiyle beraber burnu kanıyordu... Allah'ın hikmetine bakın ki **Atatürk**, etrafı doktorlar, uzmanlar ve tıp hocalarıyla çevrili olmasına rağmen, en basit bir köylünün bile görebileceği tıbbî yardımdan mahrum kalmıştı. Orada hiç kimse işin farkına varıp **Atatürk**'ün hasta olma ihtimalini düşünmemişti. Hiç kimse bu ihtimale karşı en ufak bir şüpheye düşmemiş ve kaygılanmamıştı.

O sıralarda Antakya meselesi tutuşmaya başlamış, neredeyse bağımsızlığını ilan edecekken, Türkiye'ye bağlanmasıyla sonuçlanmıştı.

* * *

YIL 1938

Daha önce de söylediğimiz gibi en uzak köylerde yaşayan birinin, herhangi bir devlet hastanesinde yapabileceği tıbbî yardım ve doğru teşhisi, **Atatürk**, tüm imkânlarla sahip olmasına rağmen bulamamıştı. Bu durum Allah'ın bir hikmetinden başka bir şey değildi. Nihayet 1938 yılında, 1936 yılından beri hasta olduğunu itiraf ettiler:

“1938 yılının Ocak ayında Atatürk, maden suyundan faydalanmak amacıyla Yalova'ya gitti. Maden suyunun kurucusu, Genç Türkiye hareketinden bu yana etkili bir şahsiyet olan Nihat Reşat Belger'di. Yalova'ya gitmesinden iki gün sonra Atatürk'ün rahatsızlığı nüksetti. Doktor onu muayene etmek istedi. Muayene bittikten sonra kırmızı karınca ve kaşıntı hikâyesinin arkasındaki gerçek sebep ortaya çıkmıştı.

Siroz hastalığına yakalanmıştı.

Fakat bunu Atatürk'e söylemek kolay değildi. Çünkü ilk olarak hastalığı takip etmeyi terk etmemek, ikinci olarak da hastanın nefsi haletini göz önünde bulundurmak gerekiyordu. Doktor ile hastası (Atatürk) arasında şöyle bir konuşma geçti:

- Doktor! Kaşıntının sebebini öğrendin mi?

- Evet Efendim... Bu kaşıntı yediğiniz şeylerle alâkalı bir şey, özellikle de içkiyle.

- Emin misin?

- Efendim! Benim kanaatim, hastalık teşhisini yapana kadar şüpheliydi. Ancak teşhisten sonra kesinleşti. Karaciğeriniz, bazen bazı şeyleri büyütüp sertleştiriyor. Karaciğerinizdeki bu hastalık, kaşıntınızın sebebidir.

Doktor Nihat Reşat, bu konu hakkında ifadelerini yazan ve yayınlayan Ruşan Eşref'e şunları söylemişti:

“Sözlerim, Atatürk'te sürpriz bir etkisi yapmıştı. Çünkü hiç kimse o ana kadar siroz hastası olduğunu söylememişti. Fakat buna rağmen şaşırmadı bilakis tüm sakinliğiyle söylediklerimi dinledi. Konuşmamı bitirince:

- Peki, bundan sonra ne olacak?

Tıbbî teşhis konulunca sürekli etrafını kuşatanları bir telaş aldı. Doktor Nihat Reşat'a haber vermeksizin Ankara'da Atatürk'ün daimi doktoru olan Profesör Doktor Neşet Ömer İrdelp'i çağırdılar. Profesör de muayene yaptı. . . Evet. . . Teşhis doğrudu. Lakin ne var ki hastalığa müdahale edilmesi için en az bir yıldır geç kalınmıştı.

Hikayenin geri kalanı ise çok güvendiği iradesi ile tabiat kanunları arasında çok hazindi ve çekişmeli geçti. Bazen kendini doktorların eline teslim ediyordu. Ne var ki Atatürk artık eski Atatürk değildi.

(Dudakları zor hareket ediyordu, bahçesindeki şevk solup gitmişti. İnce güzel dudakları arasındaki sıcak tatlı tebessümü, kokunun kaybolduğu gibi uçup gitmişti.)

İlk günlerde ilaç bazı tesirini göstermişti. Dinlenmeye ihtiyacı vardı. Ancak bu olmadı. Nefsinde biraz rahatlık hissedince Bursa'ya gitmişti. Bursa'da tekrar hastalık nüksetmeye başladı. Sanki Atatürk, tabiat kanunlarına meydan okuyordu. Sanki bu hastalığa yenilmediğini göstermek istiyor, yenilmediğine de kendisini ikna

etmeye çalışıyordu. Oradan da Merinos fabrikasının resmi dans partisine gitti.”²³⁰

Bu resmi dans partisi, katıldığı son partiydi. Bu konuyu “Tek Adam” kitabının yazarı kaydetmişti.

Bu partide halk oyunları ve Batı dansları oynandı. Sabah vakti olunca arkasında bütün devlet erkanı olduğu halde yürüyüş yaptı. Arabası da arkasından geliyordu. Sonra bir anda dönerek:

- Bir arabamız vardı... Nerede?, dedi.

Üşüdüğünü hissettiğinde arabaya bindi. Akciğer iltihabı olmuş ancak bu hastalığından kurtulmuştu. Ne var ki siroz hastalığı çok geçmeden tüm korkunçluğuyla kendini göstermeye başlamıştı.

Birkaç yıl sonra **Falih Rıfki Atay**'ın gündeme getirdiği sorulara gelince:

- “Nasıl olur da etrafında her an bunca doktor olmasına rağmen hastalığı erken teşhis edemediklerini bir türlü anlayamıyorum?”

Bu sorulara şöyle cevap verebiliriz:

- Bu, Allah'ın bir hikmeti ve takdiridir.

Ancak **Falih Rıfki**'yi asla ikna edemeyiz.

Sahte gözyaşları döken **Falih Rıfki, Atatürk**, eski Roma'nın cenaze merasimlerinde uyuyanlardan biri gibi yatırıldığı esnada ancak şunları söyleyebildi:

- “*Türk Milleti kurtarıcısını kaybetti. İnsanlık en büyük evladını kaybetmiştir.*”

230 Tek Adam, s. 552-553

SAVARONA

Sultanlardan varis kalan deniz araçlarının eski ve uygun olmadığı görülünce, **Falih Rıfki**'nin tabiriyle Hükümet, **Atatürk** için bir yat aldı. Bu yatın, hazineye ne kadar zarar verdiğini anlamamız için, sadece alınan komisyonun büyük bir servet olduğunu bilmemiz yeterli olacaktır.

Atatürk ise –daha sonra kurşundan yapılmış tabutuyla geri döneceği- Ankara'dan geri dönmüş kendisi için alınmış yatına çekilmişti:

“Atatürk, denizi çok severdi. Eskiden kalan yatlarda birkaç tehlikeli hadise yaşayınca hükümet kendisine Savarona adında yeni bir yat aldı. Yeni alınan bu yatla, yazın gezintiye çıkmak için oldukça iştiyaklıydı. Fakat yatağa düştüğü sırada:

- Bir çocuğun oyuncağını beklediği gibi ben de bu yatı bekliyordum. Fakat görünen o ki bu yat benim için bir hastane olacak.

Bir gün, soğutması için odasına konulmuş buzla dolu kaplara işaret ederek:

- Bağırsaklarım şu an su içinde yüzüyor. . . Bu durumdaki bir insanın yaşaması mümkün mü?

Sonra hüzne boğuldu.”²³¹

“On Yıl Savaş ve Sonrası” adlı kitapta ise şöyle geçer:

“Varşova’dan döndükten sonra Atatürk’ü, Dolmabahçe Sarayı’nın önünde demir atmış Savarona yatındaki sallanan sandalyesi üzerinde uzanmış hasta bir şekilde gördüm. Beni yanına oturttu. Denizin havasının faydalı olduğunu tam söyleyecekken gülümseyerek bana şöyle söyledi:

- Arkadaşlar, yatın adını Savuronu olarak telaffuz ettiler.

Sanki bu tabirle dalga geçiyordu. . . Durumu çok kötüydü. Onunla çok konuşmak uygun değildi. Bu yüzden kendisinden izin alıp ayrıldım. Yıllarca arkadaşlık yaptığım, oradan oraya beraber savaştığımız Atatürk’le bu yaptığım son görüşmeydi.

Her geçen gün sağlığının biraz daha kötüleştiğini işitiyorduk. Herkes, tedavi umuduyla ilaç peşine düşmüş, onu bu hastalıktan kurtaracak bir çözüm arıyordu. Fakat bulunamamıştı. . . Günlerden bir gün, Dolmabahçe Sarayı’nın üstünde, kader, ördüğü ağın tamamlandığı haberini verdi. Bu kesin sondan kim kurtulabilir ki?”²³²

Doktor Nihat Reşat:

“Yatta, yatak odasının önünde duruyordum. Odaya girdiğimde büyük aynanın karşısına geçmiş bedenini dikkatle inceliyordu. Karnının şişkin olduğunu fark ettim. Onu muayene ettiğim sırada mide boşluğunun suyla dolu olduğunu fark ettim. Ayaklarında da şişkinlik vardı. Bana:

- Doktor. . . Banan sürekli şişman olduğumu söylüyorlar. Fakat bu şişmanlığımın anormal olduğunu hissediyorum. Farklı bir durum var. . . Bu bir hastalık. . . Doktor. . . İçeri girdiğinde aynanın karşısında beni gördün.”

Ölüm onu son yata bindirdiğinde bir deri bir kemik kalmıştı.²³³

Oynamak için mecali kalmamıştı. Dolmabahçe Sarayı’nda Üsküdar’a bakan odalardan birinde ölüm döşeğine yatmıştı.

232 On Yıl Savaş ve Sonrası, s. 497-498

233 Öldüğünde 48 kiloydu. (Mütercim)

ÖLÜM DÖŞEĞİ

Baş kâtiplerinden **Hasan Rıza Soyak**, Vatan Gazetesi'nin 10.11.1945 tarihli sayısında **Atatürk**'ün durumunu şöyle açıklamıştır:

“4 Eylül 1938 yılı sonbaharın sıcak günlerinden bir sabahı. . . Deniz durgundu. Topkapı sarayı ve bahçesi karşımızda gözükiyordu. Sanki yavaş yavaş hüznün kaplıyordu oraları.

Atatürk'ün odasına girdim. Sırt üstü yatan koca bir adam gördüm. Başı hafif yüksekte. . . Güneşin loş ışıkları salonu doldurmuştu. . . Yüzü bembeyaz kesilmişti. Günden güne yüzü zayıflıyor ve uzuyordu. Gözleri ise büyüyordu. . . Gözleri gök mavisi gibiydi.

Ayağına yakın yatağının bir köşesine oturmam için başıyla işaret etti. . . Oturdum. Her zamanki soruları sordu:

- Durumlar nedir?

O sıralarda Avrupa siyasetini kara bulutlar kaplamıştı. Meşhur Münih kongresi yapılmış veya yapılmak üzereydi.

Atatürk, herkeste bir kaygı olmasına rağmen ve bazı tehlikeli durumlar olmasına rağmen endişelenmiyordu. Çünkü Atatürk, Almanların hazırlıklarını henüz tamamlamadığını, İtalya'nın genel olarak hazırlıksız olduğu inancındaydı. Durumun ince bir ipliğe bağlı olduğunu söylüyor, bu yüzden 1929 yılındaki veya ondan sonra çıkacak savaşları beklememiz gerektiğini söylüyordu.

Kendisine, durumları izah ettim. Anlattıklarımı pür dikkat dinliyor ve tasdik ediyordu. Bazen kısa kısa sorular sorar, bazen de yüzünü asardı. Bununla beraber düşünceli ve gergin olduğu her halinden belliydi.

Konuşmamı bitirdikten sonra bana elini uzattı. Bizler yaptığı tüm hareketlerinde ona yardım ederdik. Çünkü doktor kesin bir dinlenme tavsiyesinde bulunmuş, zaruret hali olmadığı müddetçe herhangi bir harekette bulunmamasını söylemişti.

Elini tuttum. . . Doğruldu sonra da ayaklarını karnına çekip elleri ile onları sarar bir vaziyette oturdu. Bir süreliğine karşıda bulunan denize ve sahile baktı. . . Görünen o ki tedirginliğini yenmeye çalışıyordu. . . Bakışlarını bana çevirince uzun kirpiklerinin ıslandığını fark ettim.”

Falih Rıfkı Atay şöyle der:

“Dolmabahçe Sarayı’na ziyaretçileri kabul ediyordu. Lakin gücü yavaş yavaş azalıyordu. Karnındaki su onu çok rahatsız ediyordu. Karnındaki su iğne yoluyla alınınca: “Oh. . . Ne kadar da rahatladım” derdi. Fakat karnında yeniden su birikiyordu. Acılar içinde on altı gün geçtikten sonra doktorları çağırıp onlara şu emri verdi:

- Hemen şu suyu çıkarın!

Su çıkartıldıktan sonra şikayetvari bir üslupla:

- Hepsini çıkarın! Hiç su bırakmayın!

O geceyi çok feci ağrularla geçirdi. Ertesi sabah olunca doktoruna:

- Bu gece başka biriydim. Değişmiştim. Ne korkunç bir acıydı! Acayıpti. . . Dün gece boyunca hastaydım.”

Şevket Süreyya:

“Hastalığın üçüncü ve son merhalesi başladı. Bu merhalede Profesör Neşet Ömer ve Doktor Nihat Reşat, sonra da Hükümetin belirlediği doktorlardan oluşan istişare heyeti gece gündüz etrafında dolaşıyorlardı. Hükümete düzenli olarak rapor veriyorlardı. Son olarak Doktor Hükümetin durumla alakalı aydınlatılmasının gerekliliğini gördü. İç İşleri Bakanı Şükrü Kaya’ya Hükümetin her şeye hazırlıklı olması gerektiğini, her türlü ihtimali göz önünde bulundurması gerektiğini söyledi.”

Bu sırada uzman iki doktor getirildi; birisi Almanya’dan diğeri ise Avusturya’dan. Ne var ki ikisi de herhangi yeni bir tedbir almayı başaramadılar. Karnındaki su artıyordu. 15 Eylül’de hasta vasiyetini yazdı.

Medeni Kanun üzerinde önceden yapılmış bir değişiklikten dolayı yasal mirasçısı olan **Makbule Hanım**’a hiçbir şey kalmıyordu. Çünkü çiftliğini Ziraat Bankası’na, mülkünü Halk Partisi’ne ve bütün paralarını ise Türk Dil ve Tarih Kurumu’na bırakmıştı. Aynı zamanda aylık bin lirayı kız kardeşine, aylık sekiz yüz lirayı **Afet**’e, aylık altı yüz lirayı ise **Sabiha**’ya ve belli bir miktar parayı ise manevi kızlarına hayatları boyunca vasiyet etmişti.

Atatürk, bazen **İsmet İnönü**’yü kovar **Celal Bayar**’ı çağırırdı. Çünkü **İsmet** bir keresinde ona: “Bizler, emirlerinizi rakı masasında veren birinden mi alacağız?” demişti. Lakin tüm bunlarla beraber, **İsmet**’in beklenmedik bu cüretine rağmen, kendisine yaptığı şakaları unutmadı. Çünkü **Atatürk**, çocuklarının talimi için **İsmet**’e İş Bankası’ndaki hesabından bin lira vasiyet etmişti. Ancak **İsmet**’in kendisinden sonra yerine geçeceği hiç aklına gelmemişti.

Yatağında uzanmış yatıyor gözleri ise sarayın nakışlarla süslenmiş tavanına bakıyordu. Karnı, bir çeşit ölüm gıdasıyla dolmuş bir bavul gibiydi. O kadar güçsüz bir duruma düşmüştü ki

parmağını bile kaldıracak gücü yoktu. Yanı başında **Afet Hanım** oturmuş hayal kuruyorlar:

(Şevket Süreyya Aydemir kitabından):

"Gideceğiz Afet... Bir ormanın kenarına gideceğiz... Her şeyi terk edeceğiz... Orada küçük bir evimiz olsun... Küçük bir şöminesi... Memleketimizde birçok güzel ormanlar var... Söyle bana Afet bildiğin bir orman var mı?"

- Paşam Sundiken ormanını biliyorum... Ah ne güzel bir ormandı... Küçük bir kız çocuğuyken babam...

Afet İnan'ın babası orman içinde çalışan tecrübeli bir şahsiyetti. Sundiken Ormanı, Mihaliççik'a yakındı. Afet küçük bir kız iken babası, Mihaliççik ormanında muvazzaftı. Babasına gittiği esnada Sundiken ormanından geçti. O esnada bu orman sanki başı ve sonu olmayan, bir orman olarak küçüklük hatırasında kalmış... Sanki ucu bucağı olmayan bir deniz gibi... Bu orman, hatırasında hala aynı büyüklük ve kapasitede kalmaya devam ediyordu... Atatürk, Afet'in söylediklerini iç çekerek dinliyor, gözlerini yarı açık bir şekilde duvardaki levhaya dikmiş bakıyordu. "Evet... Evet... Ben iyileşir iyileşmez tez vakitte ormanlara gideceğiz."

Ne var ki Atatürk şifayı bekleyememişti. En iyisi Sundiken ormanına birini gönderip uygun bir yer araştırmasıydı... O sırada bunları düşündü. Bazı görevliler, kısa zamanda bina edecekleri basit beyaz dağ evi için ormana doğru yola koyuldular.

Fakat hepsi bu kadar mıydı? Sundiken ormanına gitmeden önce İstanbul'un eteklerinde küçük bir mekân bulma ihtimali vardı. Bu konu hakkında doktorlarla konuştu. Doktorları, Atatürk'e Elmadag'ı tavsiye ettiler. Heyetle beraber İstanbul valisi hemen Elmadag'a gittiler. Orada Sultan Abdülaziz'den kalma küçük harabe bir saray buldular. Ancak yer çok güzeldi. Sarayı hemen onarmak mümkündü.

Elmadağ kâşifleri Atatürk'e geri döndüklerinde pür dikkatle anlatılan manzarayı kendilerinden dinledi.

Elmadağ haritası üzerinden kendisine tüm detayları anlatıyorlardı. Atatürk ise o yer hakkında her şeyi öğrenmek istiyordu. Çünkü yeri iyice tanımak istiyordu. . . Evet, yer güzeldi. O halde Sundiken'de karar kılmadan önce niçin Elmadağ'a gitmesin ki?

İnanıyoruz ki bu hayallerin ve rüyaların ölüm sekeratı olduğunu söylerseniz yanlış tabirde bulunmuş olmayız.

Ölümünden on bir gün önce Cumhuriyet'in on beşinci yıldönümü gelir... Bayram... Denizde ve karada sevinç ve kutlamalar yapılıyor, Dolmabahçe Sarayı'nın önünden vapurla geçen bir grup genç, boğazına kadar kabre batmış olan **Atatürk** için hayat diye bağırıyorlardı.

Örtülmüş kalın perdeler açıldı. Büyük pencerenin önünde sandalyeye oturtuldu. Bu haliyle **Atatürk**, sanki gecenin karanlığında yeniçerilere Sultanın hayatta olduğu vehmini vermek için cansız bedeninin tahtına oturtulması gibiydi.

Vapurdan alkış sesleri yükseldi sonra da milli marşlardan birisi okundu...

Dağ başını duman almış...

Denizler durmaz akar.

Atatürk kendini tutamaz ağlamaya başlar... Anlamsız gözyaşları... Hiçbir şey ifade etmeyen gözyaşları.

Daha sonra hayatı boyunca kendisine kötülük ettiği ve Nutuk adlı kitabında kınadığı ve töhmet altında bıraktığı, ardından suikast düzenleme çabasında olduğundan dolayı İstiklal

Mahkemesine sevk ettiği, hatta onu idam etmeyi düşündüğü, Harbiye mektebinde ders arkadaşı olan **Ali Fuat Paşa** onu karşılar.

“Ali Fuat Paşa konuşmasına şöyle devam etti:

- O sırada yüzü sararmıştı. Zorla nefes alıyordu.

Ali Fuat Paşa hemen kalkıp birkaç yudum su içirdi. Sonrada ona manevi kuvvet gelmesi için eski savaşlarda hastalıktan dolayı duydukları acıdan bahsetti. Ona, yeni başlayacak olan savaş ilan edilmeden önce kesinlikle sağlığının geri döneceği tekidinde bulundu. İktidara getirdikleri adamların kuşkusuz mesul olacaklarını hatırlattı. Fakat acı son çok açıktı:

- Yersiz, benle eğlenme! Hakikatleri olması gerektiği gibi görmek gerekir.

Ali Fuat Paşa ayrılmadan önce ona, kendisiyle beraber milli mücadeleda bulunan tüm arkadaşları ile her zaman kendisine katılmaya hazır olduklarını söyledi. . . Atatürk'ün gözleri kapanır, Ali Fuat Paşa'ya yaklaşması için işaret edip iki yanağından öper. İkinci bir defa yaklaşması için işaret eder Fuat ona doğru eğilir, Atatürk yanaklarından bir kez daha öper. . . Ardından derin bir sessizliğe dalar. Atatürk sessizce gözlerini kapatır derin bir uykuya dalar.

Bu buluşma, en eski arkadaşıyla olan son görüşmeydi. **Ali Fuat Paşa**'ya nispeten **Atatürk**, ruhi bir gurbet ve uzlet hissiyatına kapılır.

Ölüm karşısındaki bu acziyet manzarası bile ona gerçeği ima edemiyor, hassasiyet duygularını aydınlatmak yerine sadece şaşkınlık duygularını arttırıyordu.

Çarşamba gününe denk gelen Kasım ayının dokuzunda ikinci defa baygınlık geçirdi.

İsteği üzerine bu baygınlıktan sekiz saat önce karnından su çıkarıldı. Her ne kadar rahatlık verse de bayılma durumunu hızlandırma korkusundan dolayı bu kadar kısa süre içinde suyun çıkarılmasından tereddüt ettiklerinden, boğuk bir ses tonuyla bağırarak: “Size emrediyorum... Suyu çıkarın!” dedi.

Bu son emir içinde ne kadar da çok mânâ barındırıyor.

O emir, hayatı geri getirmek için boşuna bir çözüm arayışıdır. Sanki şöyle demek ister:

- Size emrediyorum! Zamanı durdurun!

Bir daha uyanamadığı ikinci baygınlık haletine gireceği esnada söylediği son söz şuydu:

- Saat kaç?

Saat, ilahi hesabın gelmesinden bir gün önceydi.

On Kasım saat dokuzu beş geçe bu âlemden göçüp gitti... Eriyip bittikten, bir deri bir kemik kaldıktan sonra göçüp gitti. Huni içinden geçen son su damlasına benzer bir şekilde göçüp gitti.

Ankara'ya tekrar dönmeyi çok istemesine rağmen, gasp etmiş olduğu Halife Sultanların sarayındaki ölüm döşeğinde kalmasına karar verildi... Eriyip küçülmüş bir şekilde kalmaya devam etti. Kudretin iki parmağı arasında suyu çekilmiş kuru bir çöp haline dönüşene kadar kaldı. Yalnızca o çöpü toprağa koymaktan başka bir şey kalmamıştı... Fakat toprak onu kabul etmeyecek dışarı atacaktı. Çünkü toprak, **Atatürk'e**:

“Kıyamet gününü kırk ton ağırlığındaki kayanın altında bekle ve kurşundan yapılmış sandığın içine gir” diyecekti.”

Baygınlık durumlarında altından yapılmış takma dişlerini çıkarırlardı. Bu nedenle ruhunu teslim edeceği sırada –dişleri

olmadığından dolayı- ağzı, neredeyse kaşlarına kadar açıldı. Sanki başını yutacakmış gibiydi.. O baş ki Türk milletinin bütün mukaddesatını yuttu. Şimdi ise başı, ağzı tarafından yutuluyordu.

Manevi kızları ah vah çekip gözyaşları dökerken, sarayın mermerle kaplı salon büyüklüğündeki tuvaletlerinden birinde silah sesi duyuldu...

Yakın akrabalarından biri intihar etmek istemişti. Fakat bu intihar girişimi gösteriden başka bir şey değildi. Çünkü diken çizimini aşmayan basit çiziklerle atlatmıştı.

* * *

CENAZE TÖRENİ

İlk başta tahnit yapılması sonra da kurşundan yapılmış –Hıristiyan adeti üzere- yarım ton ağırlığında bir tabuta konulması kararı alındı. Bu, Müslümanların, tahtadan yapılmış, güzel kokulu levhalardan oluşan tabutların tersiydi.

İlk Fırkanın lideri olan **Fahrettin Altay**'ın, merkezi İstanbul olan ilk ordunun komutanı olması hasebiyle, cenaze merasimini komuta edecek kişiyi o tayin etti:

“Program gereği yapılması gereken şey cenazenin İstanbul'dan alınıp Ankara'ya getirilmesiydi. Ankara'ya bir soru sordum:

- Cenaze namazı İstanbul'da mı yoksa Ankara'da mı kılınacak?

Akşama kadar herhangi bir cevap alamayınca ikinci bir defa aynı soruyu sordum. Bana şu cevap verildi:

- Başbakan Celal Bayar ve Genel Sekreter Hasan Rıza, görüşme yapabileceğiniz İstanbul'a yarın sabah varacak.

Bu cevapla dehşete kapıldım. Çünkü ortada görüşme yapmayı gerek kılacak bir şey yoktu.

İkinci gün vardılar. Sarayda Hasan Rıza ile görüştüm. Şöyle dediler: “Hükümet laik olduğundan dolayı ister İstanbul'da kılınsın ister Ankara'da, cenaze namazı sırasında bazı dini hadiselerin ortaya çıkmasından korkuluyor. Bu nedenle acaba bu namazın kılınması şart mı?”

- Hiçbir hadisenin çıkacağını zannetmiyorum. Bu namazın kılınması vaciptir. Bu namaz dini bir farizadır. Ayrıca adet ve örf halini almıştır. Bu namaz kılınmazsa bu millet elli sene de olsa yüz senede olsa onu kabirden çıkartır namazını kılar. Bu nedenle bu namazın kılınmayacağını ön görürseniz istifamın kabul edilmesini sizden rica ederim.

O sırada Hasan Rıza yanımda duruyordu.

Sonra şöyle söylediler:

- Peki, bu namaz kılınacak. . . Peki, bu namazın camide kılınması zorunlu mu?

Ben:

- Hayır. . . Herhangi bir yerde kılınabilir. . . Burada Sarayın içinde veya dışında kılınabilir. Namazdan sonra cenazeyi alır götürürüz.

Bu konu üzerinde görüş birliği yapıldıktan sonra Celal Bayar toplantıyı sonlandırmak için şunları söyledi:

- Namazı kaldırmak için Diyanet İşleri Başkanı Şerafettin Efendi'yi çağıracağız.

Ertesi günün sabahında sarayda namaz kılmak için birkaç saf oluşturuldu. Cenaze namazını Şerafettin Efendi kaldırdı. Namazdan sonra tabut omuzlara yüklenip top arabasına konuldu.”²³⁴

Dini açıdan kılınmasının caiz olmadığı bu cenaze namazının, ruhunda İslâm eseri olan bir askerın ısrarı üzerine kılındığını, hâlbuki dinle alakası olmayan Başbakanın, efendisi (Atatürk) gibi başlangıçta karşı çıktığı daha sonra kabul etmek zorunda kaldığı görüşündeyiz. . . Cenaze namazını kılan imam ise bu ölüye yakışan birisiydi. . .

Bu imam –**Şerafeddin Yaltkaya- İnönü** zamanında Din İşleri Başkanı oldu. Bu imam, **Atatürk**'ün yapamadığı küfrü, **İnönü**'nün yapması için teşvik etmiştir: İbadet ederken okunması için Kur'ân-ı Kerim'i Türkçeye tercüme ettirmiş ve kanun zoruyla camilerde Türkçe okutmak istemiştir... Nasıl ki bazıları kraldan daha çok kralcı oluyorsa bu adam da din düşmanlarından daha çok dine düşman olmuştu.

Tabii olarak böyle bir adamdan, kurşundan yapılmış sandukada yatan ölüye daha münasip olan bir kimse olamaz.

Kurşun tabutu saraydaki karşılama salonundaki kürsüye benzer bir şeyin üstüne koydular. Ardından ziyaret etmeleri için insanlara üç gün üç gece izin verdiler. Bu tutum, Hıristiyanların ölümlere uyguladığı bir tutumdu.

Dört bir yandan yakılan meşaleler etrafı aydınlatıyor. Generaler, sırayla kılıçlarıyla beraber selama duruyorlardı.

Burada olan oldu... Hayatta iken Türk milletini zehirleyen ve Gazi lakabı alan bu mürted adamın, öldüğünde – son bir hediye olarak- geride bıraktığı manzara:

Şiddetli izdiham neticesinde, on dört öğrencinin derhal Atatürk'ün yanına gitmek istemesi sebebiyle ölenler oldu. Aynı zamanda yüzlerce kişi yaralandı... Bu hadiseye yorum yapmak için, o günlerde basılan gazetelerden iktibas yapılması yeterlidir.

Atatürk, hayatta iken bir katildi... Öldüğünde de...

Bu insanların kurşun tabut önünde yaptıkları merasimlerle öldürülen insanlar, **Atatürk**'ün on beş sene zarfında terbiye etmiş olduğu nesilden başka bir şey değildi.

TERS HAÇ

İstanbul sokaklarında gözyaşları sel gibi akıyordu... On dokuz Kasım'da top arabası üzerinde büyük bir saf halinde olan askerler öncülüğünde Türk bayrağına sarılı kurşundan yapılmış tabut Sarayburnu istikametine doğru götürülürken küçük büyük, erkek kadın herkes ağlamaya başladı; bazıları mendilini ısırıp haykıra haykıra ağlıyor, bazıları ise yanaklarını tokatlıyordu.

Nasıl bir durum bu?

Açıklaması nedir?

Açıklaması çok basit gerçekten.

Kendisine karşı herhangi bir sevgi beslemeyenlerin duydukları acı, evlerinde ölen bir kediye duydukları acıyla eşdeğerdir. Onu kaybettiğinden dolayı acıma hissi duymayanların duydukları ızdırıp, dolaplarında kırılan bir fincana duydukları ızdıraba denk gelir...

Bu gibi insanlar, devletin bu tür merasimlerinde, ellerinde silahlarla etrafını saran askerler, müzik sesleri ve bu merasimlerin ortaya çıkardığı hissi tepkiler, anlamsız ve hissiyatsız bir şekilde ağlamalarına neden olur... En büyük yalan için ağlıyorlardı. Hiç kimsenin tek başına yapamayacağı bu ağlama -malûm sosyal kanun sebebiyle- birbirlerine bakınca, birinden diğerine geçiyordu.

Şevket Süreyya:

“Sarayın büyük salonunda on dokuz Kasım saat 8:10’da cenaze namazı kılındı. 8:14’te ise omuzlar üstünde tabut saraydan çıkarıldı. Sarayın mermer merdivenlerinin bitiminde bulunan top arabasına konuldu. Cenaze töreni için resmî bir heyet oluşturulmuştu. Tören alayı, Dolmabahçe sarayının bahçesinden çıktı. . . Yüksek yollar, pencereler ve teraslar insanlarla doluydu. Ağlama sesleri, ağıtlar ve uğurlama arasında geçen iki saatlik hüznün yolculuğundan sonra cenaze alayı Topkapı Sarayı’nın bahçesindeki Sarayburnu’na ulaştı. Yol boyunca bu yolculuğu anlatmak mümkün değildir.

Tabut, Sarayburnu’ndan Zafer Torpido gemisine, oradan da Yavuz Kruvazörüne götürüldü. Saat 13:40 olmuştu. Bir dakika sonra 101 pare top atışı sesi yükseldi. Bununla beraber insanlarla dolu iki sahil vardı. Yavuz Kruvazörü hareket ettikten sonra yabancı devletlerin gemi alayı da hareket etmeye başladı.

İzmit, Cenazeye veda merasimini ifa etmeye hazırlanıyordu. Arından yolculuk Ankara’ya olacaktı. . . Ankara İstasyonunda – ki Ankara her zaman Atatürk’ü alkış ve sevgi gösterileri ile karşılıyordu – hüznü müzik her tarafı kapsıyordu. Cenaze kürsüsü, TBMM’nin önünde kurulmuştu. Cenaze bu kürsüye konulunca, gece gündüz insan seli oradan akmaya başladı.

Defin merasimi için son hazırlıklar bittikten sonra yabancı devlet temsilcileri, yabancı orduların askeri kutlama birlikleri, hükümet yetkilileri, halk heyetleri ve Ankara ahalisi kendileri için belirlenmiş yerleri aldılar. Saat 10:45’te tabut musalla taşından alınıp Büyük Millet Meclisi ve İstasyon yolundan geçip Etnografya müzesine yönelmesi için top arabasına konuldu. Bu yol, Millet Meclisi caddesi ile İstiklal caddesi ve İstasyon caddesi arasındaydı. Bu yol, Atatürk’ün 27.12.1919’da Ankara’ya vardığında piyade, süvari ve halk direniş grupları tarafından yalnızca Mustafa Kemal adını taşımasıyla davullarla ve Halk oyunlarıyla karşılandığı caddeydi.”

Kısa bir süre sonra her yerden gelen temsilcilerin kurşundan yapılmış tabutun arkasında durduğunu görüyoruz. İster Doğu beldelerini maddi ve manevi olarak sömüren Batı dünyasından gelen temsilciler olsun ister sahte kahramanlık ve Batı'nın kör taklitçiliğinde bulunan Atatürk'ün küçük numuneleri olan Doğu beldelerinin ordu temsilcileri olsun fark etmez... Renkli askeri üniformalar ve her renkten bayraklar her yeri doldurmuştu... Bu bayrakların arasında, Doğu milletlerinin bayraklarının geçtiğini görüyoruz. Kurbanlık koyunların kesim yerine hareket etmesi gibi... Batılı ülkelerin bayraklarının geçtiğini de görüyoruz. Glad-yatörlerin zaferini izlemekten mest olması gibi...

Evet, onun zaferi... Bu onun zaferiydi ve zaferin anahtarı ise İngiliz bayrağıydı...

İngiltere, **Atatürk**'ün cenazesine süslü elbiseleriyle muhafız askerlerden oluşan bir bölük göndermişti. Bunların başında daha önce Çanakkale de savaşan **Mareşal Portwood** vardı.

İngiltere'nin yaptığı (gurur örneği olan) bu hareket, İmparatorluğun kapsamış olduğu genişlik kadar büyük bir mânâ taşır:

- Ey mukaddes ölü! Hiçbir ölüye göstermediğim bu ihtiramı sana göstermemin sebebi, İngilizlere yaptığın hizmetlerden ötürüdür. Çünkü biz, İslâm'ı yıkmak için yaptığımız tüm Haçlı seferleriyle, taarruzlarla, imparatorluk sınırlarına yaptığımız hücumlarla ve dahildeki ajanlarımızla almak istediğimiz intikamlarda hep başarısız olmuştuk... Ne var ki sen bu konuda başarılı oldun. Sultan altında bulunan yüz binlerce Müslüman'ın gözleri açık olmasına rağmen uyumasını sağladın, bununla beraber o Müslümanlara sanki uyandıklarının, gözlerini açtıklarının vehmini verdin. Bu nedenle İngiliz vatanı doğusundan batısına sana minnet duymaktadır.

İngilizlerin diliyle hayalen söylediğimiz bu mânâ, **David Hot-ham** tarafından yazılan Melit yayınlarının bastığı “Türkler” adlı kitabta çok net bir şekilde izah edilmektedir:

“Türkiye, iki yüzyıla yakın bir süre içinde “Batılılaşma”nın çeşitli aşamalarından geçmiştir. Ama, önceden de belirttiğim gibi, en büyük Batılılaştırıcı, bundan kırk yıl kadar önce yaşayan **Mustafa Kemal Atatürk** olmuştur. **Atatürk** ve çevresindekilerin amacı, Türkleri Batı uygarlığının ve Avrupa’nın bir parçası durumuna getirmektir. Türkiye’yle Avrupa arasındaki en büyük engelin din olduğunu da çok iyi hissetmişti. Tarihçiler ne yazarlarsa yazsınlar, halkın büyük çoğunluğu Avrupa’ya Hıristiyan âlemi olarak bakıyordu. Ya da geçmişini Hıristiyanlık merkezi olarak görüyordu. İslâm âlemi ise hem Batı, hem de Avrupa değildi.

Dolayısıyla, **Atatürk**’ün 1920 ile 1930 arasında gerçekleştirdiği olağanüstü inkılapların çoğu, dolaylı ya da dolaysız hep dinle ilgiliydi. Türkiye’yi İslamiyet’ten ve İslâmiyet temellerinden ayırma konusunda **Atatürk** oldukça ileri gitmiştir. Halifelik kurumunu kaldırmıştır. Okullarda dini eğitime son vermiştir. Osmanlılar zamanında Türklerin yaşantısında önemli bir yeri olan tekkele-ri kapattırıştır. Fesi yasaklamış, şapkeyi kabul ettirmiştir. Bu, aslında İslâmiyet’e karşı bir ayaklanmaydı. Çünkü Müslüman, başındaki fesle namaz kılarken alnını secdeye değdirebiliyordu. Şapka ise, “gâvur” giyimiydi.

Fakat **Atatürk** bununla da yetinmedi. Türklerin bin yıla yakın bir zamandan beri dillerini yazmak için kullandıkları Arap alfabesini yasakladı. Onun yerine Latin alfabesini kabul etti. Oysa Arap alfabesi zor olduğu gibi, dinle de yakından ilgiliydi. Arap alfabesi yalnız Kur’ân’daki yazı biçimi değil, bütün din edebiyatının ve camilerdeki kutsal levhaların da yazısıydı.

Aslında güzel bir yazı biçimi olan Arap alfabesi, İslâmiyet resim ve heykeli yasakladığı için, İslâm sanatında doğrudan doğruya bir güzellik ifadesi durumunu almıştı.

Müslüman ülkelerinin çoğunda levhalara yazılan Arapça metinler, âdeta büyü bir kudret taşır. Latin alfabesini gören bir Müslüman ise, gâvurla karşı karşıya geldiğini düşünür. Latin alfabesinden nasıl çekinildiğini anlamak için, Türkiye’de harf inkılabının yapılmasının üzerinden kırk yıl geçtiği halde, okuma yazma bilmeyenlerin oranının hâlâ yüzde kırk olduğuna bakmak yeter. (...)

Atatürk, İslamiyet’le olan bağları koparma işlemini tamamlamak için, resim ve heykel sanatlarını da yürekten desteklemiştir. Ayrıca, Türkçeye girmiş olan Arapça ve Acemce kelimelerin de ayıklanmasını başlatmış, bunların yerine Türklerin İslamiyet’i kabul etmelerinden önceki dönemde kullandıkları kelimeleri kullanırmıştır. Bu reform Türkçede öyle bir değişiklik yaratmıştır ki, 1920’lerde kullanılan Türkçe ile bugünkü Türkçe arasında, bugünkü İngilizce ile 600 yıl önceki İngilizceden daha büyük fark vardır. (...)

Atatürk bununla da yetinmemiş, Şeriat’ı kaldırıp yerine Batı hukukunu getirmiştir. (...)

Kemalistler için Anıtkabir, bir çeşit Mekke’dir: Laikliğin Mekke’si. (...)

Kısa bir süre önce tanınmış bir Türk diplomatıyla aramda ilginç bir konuşma geçti. Türk diplomatı, Londra’da düzenlediği bir basın toplantısında Müslüman olduğunu söylediği zaman, ifadesinin şaşkınlıkla karşılandığını hatta inanmadıklarını belirtti, kim bilir, belki de toplantıda bulunanlar, böyle akli başında bir adamın dinî inançları olmasını bile yadırgamış olabilirlerdi. Ama, belki de bir Türk’ün Müslüman olabileceğini düşünememişlerdir.

Kırk yıllık **Atatürk** laikliğinin ürünü olan pek çok Türk aydın, hiç olmazsa dış görünüşleriyle, biraz dinsizdir. Böyleleriyle Avrupa arasında hiç bir dinî engel yoktur. Denilebilir ki, Türkiye, şimdiye kadar olduğu gibi, hiç bir zaman böylesine Avrupa'ya yaklaşmamıştı.

1960 İhtilâlinin lideri **General Gürsel**'in o gün onur defterine yazdığı, "Ulu Ata, bizi onayla ve izinden yürümemize müsaade et" sözleri, âdeta bir dua tonu ve anlamı taşıyordu. Bu kelimeler, Türklerle, toprak olmuş **Atatürk** arasındaki ilişkinin bir çeşit ifadesiydi.

Bütün ulusların büyük adamları vardır: Fakat ben modern Türkiye'deki **Atatürk** sevgisinin bir eşi daha olduğunu sanmıyorum. O, "ebedî şef"tir. Türkiye'de ondan söz edilirken, büyük harf (O) ile belirtilir. **Atatürk**, âdeta tanrılaştırılmıştır. Türk çocukları onun için canlarını vermeye hazır insanlar olarak yetiştirilir. Ölüm yıldönümünde, son soluğunu verdiği saat olan dokuzu beş geçte, bütün ülkede iki dakika süreyle bütün hareket durur ve saygı duruşu yapılır. Gazeteler siyah yas başlıklarıyla çıkar. Büyük adamın hayatının bütün yönlerini yansıtan yığınla yazı yayımlanır. Bunların çoğu, âdeta Tanrı'yı öven yazılar gibi okunur.

Atatürkçülük, tek tanrılı bir din gibidir. **Atatürk** de, tıpkı Allah gibi, tek'tir. Hiç kimse ona benzetilemez. (**Atatürk** üzerine Türkçe'de yayınlanan en başarılı biyografi de, sanki başka hiç kimse var olmamış gibi, "Tek Adam" adını taşır.) Bugün, ölümünden otuz dört yıl sonra bile, hayranları onu çelik mavisi gözlerinin kudretinden, delici bakışlarından, amansız enerjisinden ve sarsılmaz kararlılığından söz ederler. Atatürk, gerçekten olağanüstü bir insandı.

Hayranları, ölümünden beri geçen olayların ezilmişliği içinde, âdeta onun ikinci defa dünyaya gelişini beklemektedirler. (...)

Türk İnkılabının temel ilkesi, aslında laikliktir. Bu kelimenin anlamını bilmeden, modern Türkiye'yi anlama imkânı yoktur. Batı'da laiklik, Kilise ve Devlet'in yetkilerini ayıran sınır demektir. Fakat bir Müslüman ülkede laiklik, çok daha katı bir anlam taşımaktadır. Çünkü İslamiyet'le devlet, sıkı sıkı birbirleriyle kaynaşmıştır. Şeriat, insanların hayatının her yönünde hâkimdir. Hiç bir Müslüman ülke, Türkiye gibi laiklik yolunu seçememiş, bu yüzden de Türkiye, tutumuyla İslâm âleminde büyük bir şok yaratmıştır.”²³⁵

İslâm düşmanı tarafından resmedilen bu tablo, **Mustafa Kemal**'in iç yüzünü ve gerçek çabasını, hak ve hakikat yandaşlarına gösteren ciddi bir belgedir. Avrupalı bu adam, yazdığı bu satırlarla sırrı ifşa etmiştir.

24 Ekim 1922'de meşhur yazar **Ernest Hemingway**, “The Toronto Daily Star” gazetesine yazdığı “İşgal Edilmiş İstanbul ve Birinci Dünya Savaşı Hakkında Mektuplar” adlı bir makalesinde şöyle yazar:

“Hatta birkaç ay önceye kadar İslâm âlemi Mustafa Kemal'e ikinci bir Selahattin Eyyübî olarak bakıyordu. Haçlılara karşı yapılan savaşta İslâm'a rehberlik yapması bekleniyor, yapılacak kutsal savaşta tüm Doğu ülkelerinin önünde bir lider olması bekleniyordu. Fakat doğu ülkeleri şimdi tedrici olarak ondan ümidini kesmeye başladı. Kendileriyle konuştuğum Müslümanlar bana: “Mustafa Kemal bize ihanet etti” demişlerdi. Hiç kimse bir daha kutsal savaşta bahsetmemişti. Muzaffer lider Mustafa Kemal, sivil kimliğiyle ortaya çıktığında bu durum oldu. Bunun sebebi, o, kendisine sunulan maddi kazançları alıp karşılığında İslâm davetçilerinin ihanet olarak

235 David Hotham, Türkler, Melit Yay., s. 34. ile 45

saydığı tavizler veriyordu. Kazançlar elde ettikçe onları gizlemeye ve tasnif etmeye çalışıyordu. Onayladıktan sonra ise daha fazlasını kazanmak için adımlar atıyordu.”

Bu batılı yazar, açık bir şekilde **Mustafa Kemal**'in, Haçlı ordusunun maddi ve manevi otoritesi altında olduğunu itiraf etmektedir.

* * *



DARU'I-HILAFET'I-ALIYYE MEDRESESI

SON SÖZ

Gayri meşru bir çocuk olan bu adam... Ve bir Türk olmaktan çok uzak olan bu adam...

Kendi nefesine ibadette ve şehvetine olan düşkünlüğünde eşi benzeri olmayan bu adam...

Hiçbir güçlü hedefi ve zaferi kazanmakta tesiri olmayan, hiçbir fikir ve ideolojiye sahip olmayan bu adam...

İstismarcı, dolandırıcı, – maddi manevi- hırsız, katil, korkak ve fuhşiyata batmış bu adam...

Tüm bu iğrençlikleri bir araya toplasak, bu milletin mukaddesatını satmakla yaptığı kötülüğün milyonda birini bile yapmış sayılmaz.

Bu adam, Allah'a karşı en azılı düşmandır... Peygambere karşı en azılı düşmandır... İslâm'a karşı en azılı düşmandır.

Hangi tarif, bu adamı anlatmak için kâfi gelir?

Son Başbakan²³⁶-kurşundan yapılmış tabutun arkasında yürüyen- bir keresinde şöyle söylemiştir:

- *"Onu sevmek ibadettir."*

Hâlbuki bizler tam aksinin doğru olduğunu söylüyoruz:

236 İsmet İnönü'yü kast ediyor. Çünkü müellif bu kitabı yazarken İnönü Başbakanı. (Mütercim)

- *“Ona buğz etmek ibadettir. Ona karşı buğz beslemeyen hiçbir ferdin kalbinde imân da yoktur.”*

Yani ona buğz etmek imânın aslındandır.

Bu adam bir keresinde şöyle demişti:

- *“Ülkenin harimindeki düşmanları boğacağız!”*

Ve bu adam, vatanın harimini ve mukaddesatını Haçlılara satmıştır... Bu adamın kurşundan yapılmış tabutu bir uçağa konulup atılmadığı müddetçe, Türkiye'nin ve Türkiye'yi taklit etmeye çalışan İslâm âleminin ondan kurtuluşu olmayacaktır.

* * *

دار الخِلافة العِلمية مَدْرَسَةُ سِي

DÂRU'İ-HİLÂFETİ'İ-ALİYYE MEDRESESİ



Ne yaptık, ne yaptılar mukaddes emaneti?
Ah, küçük hokkabazlık, sefil aynalı dolap;
Bir şapka, bir eldiven, bir maymun ve inkılap.

Neçip Fazıl

